

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans
Programı

**TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNDE OKUL DİSİPLİNİNİN
AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Tijen Arıbal ARSLANBOĞA

Yrd. Doç. Dr. Sevim ÖZTÜRK

Malatya, 2009

**TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNDE OKUL DİSİPLİNİNİN
AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

Tijen ARIBAL ARSLANBOĞA

İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Sevim ÖZTÜRK

İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav
Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı için Öngördüğü BİLİM
UZMANLIĞI TEZİ Olarak Hazırlanmıştır.

MALATYA,2009

KABUL VE ONAY

Tijen Arıbal ARSLANBOĞA tarafından hazırlanan “Türkiye Eğitim Sisteminde Okul Disiplininin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Analizi” başlıklı bu çalışma, 12/09/2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Bilim Uzmanlığı Tezi olarak kabul edilmiştir.

_____ Prof. Dr. Battal ASLAN _____

..... (Başkan)

_____ Yrd. Doç. Dr. Sevim ÖZTÜRK _____

..... (Danışman)

_____ Yrd. Doç. Dr. Mehmet Üstüner _____

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.....

.....

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye Eğitim Sisteminde Okul Disiplininin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Analizi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde, hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Tijen Arıbal ARSLANBOĞA

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.....

.....

Tijen Arıbal ARSLANBOĞA

ÖNSÖZ

“Türkiye Eğitim Sisteminde Okul Disiplininin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Analizi” adlı araştırmanın genel amacı, Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplini konusunda yapılan yasal düzenlemeler, uygulamalar ve yaptırımları tanımlayarak mevcut durumu ortaya koymak ve bu ülkelerin uyguladıkları okul disiplinleri arasındaki yapısal ve işlevsel benzerlikler ve farklılıkları değerlendirmek olup, bu araştırmanın birinci bölümünde problem genel hatlarıyla tanıtılmaktadır.

İkinci bölümde Disiplin, okul ve sınıf disiplini kavramları, disiplin yaklaşımları, istenmeyen davranışlar, yaklaşımlar, modelleri, Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemleri ve okul yapıları konularına ilişkin kuramsal bilgiler ve literatür taramasına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Dördüncü bölümde araştırmanın amacı başlığı altında yer alan sorular doğrultusunda elde edilen bulgular ve bunlara ilişkin yorumlar sunulmuştur.

Son bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Çalışmanın başlangıcından bitimine kadar, beni yönlendiren ve destekleyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Sevim ÖZTÜRK’e sağlamış olduğu her türlü destek, ilgi ve yardımlarından dolayı en derin saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yapmış olduğum yüksek lisans boyunca gerek ders gerekse tez aşamasında kendimi geliştirmeme katkıda bulunan Prof. Dr. Battal ASLAN’a, Doç. Dr. Burhanettin DÖNMEZ’e, Yrd. Doç Dr. Necdet KONAN’a, Yrd. Doç Dr. Mehmet ÜSTÜNER’e, Yrd. Doç Dr. Mahire ASLAN’a, Yrd. Doç Dr. Hasan DEMİRTAŞ’a ve Yrd. Doç Dr. İkrım ÇİNAR’a teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Araştırma boyunca her türlü destek, yardım ve özverilerinden dolayı sevgili eşim Suat ARSLANBOĞA’ya en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Tüm katkılara karşın, araştırmanın tüm sorumluluğu araştırmacıya aittir.

ÖZET

Arıbal ARSLANBOĞA, Tijen. Türkiye Eğitim Sisteminde Okul Disiplininin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2009.

Bu araştırmada, Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplini konusunda yapılan yasal düzenlemeler, uygulamalar ve yaptırımları tanımlayarak, mevcut durumu ortaya koymak ve bu ülkelerin uyguladıkları okul disiplinleri arasındaki yapısal ve işlevsel benzerlikler ve farklılıkları değerlendirerek okul disiplinini birçok boyutuyla incelemek ve karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Betimsel Bir çalışma olan bu araştırmanın evrenini, Malatya ili Merkez ilçedeki 12 İlköğretim ve 11 Ortaöğretim kurumundan seçilen yönetici ve öğretmenler ile Almanya'da çalışan 10 Türk Öğretmen, Fransa'da çalışan 10 Türk öğretmen ve İngiltere'de çalışan 10 Türk öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bazı sonuçlar aşağıdadır:

- 1- Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere okul disiplinini düzenleyen yasal dayanakların, her ülkede merkezi yönetim tarafından belirlendiği, ancak Türkiye'de merkezi yönetimin bu konuda okula fazla yetki bırakmadığı görülürken; Almanya, Fransa ve İngiltere'de daha çok yerel yönetimin ve okulların daha yetkili oldukları görülmektedir.
- 2- Türkiye'deki okul disiplini yönetmeliği ilköğretim ve ortaöğretim kademeleri için ayrı ayrı ve Bakanlık tarafından ayrıntılı olarak hazırlanmışken, Almanya, Fransa ve İngiltere'de ki genel dayanakta kademe ayrımı yapılmamıştır.
- 3- Yasal dayanakların amacı, Türkiye yönetmeliklerinde daha çok genel vatandaşlık bilincini geliştirme, ülke bütünlüğüne saygı ilkelerinden başlayarak, bireysel gelişme, topluma saygı ve ahlaki kurallara uyma olarak birçok detayda verilirken; Almanya Eğitim Yasasında daha çok demokrasi, barış, özgürlük, insan onuru ve cinsiyetler arası eşitlik temelinde kişiliklerin gelişmesini sağlama amaç

edinilmiştir. Fransa Eğitim Yasasında ise bireylere eşit şanslar sunabilme ve başarılı bir eğitim süreci hedeflenerek yine Almanya Eğitim Yasasında olduğu gibi kadın erkek eşitliğini geliştirmek, her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı savaşmak ve toplumla benzeşmek amacı yer almaktadır. İngiltere Eğitim Yasanına bakıldığında daha genel bir amacın yer aldığı; karşılıklı anlayış ve iletişimi güçlendirme, davranışları en yüksek standartlara çıkarma ve geliştirme, bireyleri sorumluluk üstlenmeleri konusunda cesaretlendirme gibi hedeflerin yer aldığı görülmektedir.

4- Dayanaklarda düzenlenen “öğrenciden beklenen davranışlar” kapsamında Türkiye düzenlemesinde daha soyut ve toplumsal düzene ilişkin yani vatandaşlık bilinci ve becerileri geliştirecek davranışlar tanımlanırken; Almanya, İngiltere ve Fransa düzenlemelerinde daha somut, uygulamaya dönük, basit ve bireyi geliştirecek davranışların tanımlandığı görülmektedir.

5- Türkiye ve Fransa eğitim sistemlerinde uygulanan yaptırımlar daha çok uyarma ve toplumsal itibarı düşürecek kınama ve bir haktan bireyi men etme şeklinde yorumlanabileceği okuldan uzaklaştırma şeklinde cezaların olduğu görülmektedir. İncelemeler sonucunda davranış değiştirmeye ve iyileştirmeye yönelik ciddi bir çalışmanın olmadığı sonucuna varılabilir, ancak Fransa düzenlemesinde yer alan “toplum yararına çalışma” gibi bir ceza diğer ülkelerde olmayan ve daha yapıcı bir yaptırım olarak görülmektedir. İngiltere’de ise yaptırımların daha çok davranışa yönelik olduğu, bireyin kişiliğini ve toplumsal statüsünü zedeleyici bir yaptırımın olmadığı ve bununla birlikte iyileştirme etkinliklerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Ülkelerin tümünde iyileştirme etkinlikleri genellikle okulların rehberlik servisleri aracılığıyla ve veli işbirliği ile sürdürülmektedir.

6- Okul disiplini kavramı deneklerin tümü tarafından genel olarak kurallar bütünü olarak tanımlanırken, ülkelere göre bazı küçük farklılıklarla beraber topluma uyum süreci, toplumun ahlak gelişimini yönlendirmek için kültür seviyesi ile ilişkili bir olgu, ev ve okul işbirliği halinde oluşturulacak davranışlar bütünlüğü olarak değerlendirilmiştir.

7- Türkiye Milli Eğitim sisteminde okul ve sınıf kurallarını belirleyici olarak Milli Eğitim Bakanlığı, okul yönetimi, öğretmenler kurulu, öğretmenlerin kendileri ve öğretmen-öğrenci birlikteliği söz konusu iken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise merkezi yönetimden çok yerel yönetim ve okul yönetiminin belirleyici olduğu görülmektedir. Avrupa ülkelerinde okul ve sınıf kurallarını belirlemede ailelerin ve öğrencilerin de etkin oldukları görülürken, bu durumun Türkiye’de de son zamanlarda okul gelişim modelinin uygulandığı okullarda görüldüğü tespit edilmiştir.

8- Araştırma kapsamında yer alan dört ülkedeki öğretmen ve yöneticilerin tümünün yasal dayanaktan haberdar oldukları, yönetici ve öğretmenlerin okul ve sınıf disiplinini düzenlerken bu dayanakları dikkate aldıkları tespit edilmiştir.

9- Türkiye’de, öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şaka mahiyetli itişmeler, kavgalar ve kullandıkları kötü sözler ile sınıfta konuşma, derse geç gelme, kılık-kıyafet düzenine uyulmaması düzeni bozan davranışlar olarak görülürken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise dersin akışını bozma, derse karşı ilgisizlik gibi davranışlar bu tür davranışlar olarak görülmektedir.

10- Türkiye ve Almanya’da, öğrenciler arasında yaşanan kavgalar ve özellikle de erkek öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şiddet olayları, Fransa ve İngiltere’de ise derse karşı ilgisizlik, derste yüksek sesle sohbet etme, dersin akışını bozma gibi davranışlar ciddi boyutta düzeni bozan davranışlar olarak görülmektedir.

11- Okullarda görülen çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar konusunda tüm ülkelerdeki denekler ortak görüş belirtmişlerdir. Deneklerin görüşlerine göre öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları ve yaralanmalarla sonuçlanan fiziksel şiddet ile Almanya ve Fransa’da öğrencilerin ayrımcılık sonucu birbirlerine uyguladıkları psikolojik baskı okullarında yaşanan çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar olarak tanımlanmıştır.

12- Sınıf ve okul düzeyinde alınan önlemler açısından bir karşılaştırma yapıldığında ülkelerin tümünde öğrenciyle birebir görüşmenin alınan ilk önlem olduğu görüşü benzerlik göstermektedir. Disiplin sorununa karşı alınan önlemler açısından en kapsamlı önlemlerin İngiltere okullarında alındığı, Türkiye ve Fransa’da

ciddi sorunlarda okul yönetiminin devreye girdiği ve yönetmelikle belirlenen disiplin kurallarının uygulandığı; Almanya’da ise öğretmen veli işbirliği ile sorunun giderilmeye çalışıldığı görülmektedir.

13- Öğretmenlerin uyguladıkları disiplin yaptırımları konusunda benzer görüşler tespit edilmiştir. Okul disiplininde yaptırımlara bakıldığında araştırma kapsamındaki tüm ülkelerde uyarı cezasının bulunduğu, disiplin kururluna sevk etme, okul yönetimi ve disiplin kurulu tasarrufuyla kınama, okul değiştirme ve okuldan uzaklaştırma cezalarının verildiği görülmektedir. Fransa ve İngiltere’de ise bunların dışında, öğrenciyi köşede bekletme, yazı yazma, herkesin görebileceği bir yerde öğrenciyi oturtma gibi bazı farklı yaptırımların olduğu da görülmektedir.

Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar için ise tüm ülkelerde “okuldan uzaklaştırma” cezası verilirken İngiltere’de bu kapsamda öğrenciyi çocuk mahkemesine yönlendirme yaptırımının da uygulandığı görülmektedir.

14- Disiplin yaptırımlarının uygulanması konusunda Türkiye’de, okul disiplin kurulunun öncelikle yetkili ve etkin olduğu, ciddi boyutta şiddet içeren davranışların ise il disiplin kuruluna sevk edilerek cezanın uygulandığı görülürken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise okul düzeyinde velilerle işbirliği halinde önce iyileştirme çalışmalarının yapıldığı, eğer davranışta bir düzelme olmuyorsa yaptırımın uygulandığı görülmektedir.

15- Araştırma kapsamındaki ülkelerin tümünde disiplin sorununda iyileştirme çalışmaları ve destek hizmetlerinin öncelikle okulların rehberlik servisleri tarafından yapıldığı görülmektedir. Ayrıca bu kapsamda sosyal etkinlikler ve veliler için düzenlenen bilgilendirme seminerlerinin yapıldığı da görülmektedir. Bu konuda en kapsamlı iyileştirme çalışmaları İngiltere’de görülmekte; buradaki okullarda istenmeyen davranış düzeltme amaçlı özel bir iyileştirme ekibinin olduğu ve yıl boyunca çeşitli eğitim çalışmalarının yapıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, Okul Disiplini, Sınıf Disiplini, Yasal Dayanak, Yaptırım, Önlem

ABSTRACT

The Comparative Analysis of School Discipline between Turkey and The Countries of European Union

In this research, it is aimed to compare the current situation of school discipline of Turkey, Germany, France and England by analyzing the discipline legislation and foundation of these countries and determine the similarities and differences of school discipline between these countries.

As being a descriptive study, a scale has been done among the 45 administrators and teachers who work in Malatya central schools and 30 Turkish teachers who work in Germany, France and England schools.

Some results from the study are as follows:

1- The school discipline legislation of Turkey, Germany, France and England has been arranged by the central management of these countries. However, it has been seen that while the government don't let much authority to schools in Turkey; in Germany, France and England local managements and schools have more authority to arrange their specific school policies.

2- The school discipline for primary education and secondary education of Turkey is arranged by the Ministry of Education separately; however, in Germany, France and England there is no difference between level of schools for school discipline policies.

3- The aim of these legal regulations are:

In Turkey; to develop citizenship consciousness, personal development, respect for society and unity of the country.

In Germany; to develop democracy, peace, freedom, respect for the honour of person and differences between genders.

In France; to provide equal rights for individuals and fight against the violence and discrimination.

In England; to respect and strengthen communication between individuals, develop good behaviour and responsibilities of individuals.

4- In the part of “Expected Behaviours from Students”, while describing the behaviours that will be able to develop the citizenship consciousness in Turkey; there are more specific, applicable and simple descriptions that will be able to develop individuals in Germany, France and England.

5- Sanctions that are used in Turkey and France Education System are warning, condemnation and suspension from school. During the research it has been seen that there are not more work to change and redevelop the misbehaviour but in France there is a sanction called “working for the benefit of society” which is not available in other countries. In England there are more redevelopments to change misbehaviour of the students. These are such kind of sanctions that are devoted to the behaviours. In all countries schools have counselor services for redevelopmnet activities.

6- While it has been described as the integrity of the rules in all countries, it has been evaluated as conformity process to the society, behaviours taht will be able to occur with the cooperation between home and school.

7- In Turkey, school rules are arranged by mostly the Ministry of Education, School Management, teacher Commisson of the schools and students. In Germany, France and England it is arranged by local managements and schools more than central management.

8- It has been found that all the teachers included in the research are aware of the legal regulations and they pay attention to them while arranging school and classroom rules.

9- For the misbehaviours that destroy the order of schools are explained as romping, fighting as a joke, talking during the lessons, being late for the school and not obeying dress code. In Germany, France and England, spoiling the flow of the lessons, being indifferent to the lessons are shown as this kind of misbehaviour.

10- In Turkey and Germany while the fights, mostly among boy students, which end with injuries of students are seen as serious misbehaviours that ruins the order; in France and England talking loudly and spoiling the flow of the lessons are considered as serious misbehaviours.

11- All the experimental teachers in the research share the same idea for more dangerous misbehaviours that includes violence. According to them, the physical violence that results with injuries are this kind of misbehaviours. In Germany and France the psychological violence that students use for discrimination is considered in this group also.

12- The precautions that are taken in schools and classrooms are seen similar. For the first precaution teachers take is negotiating with students. While the most inclusive precautions have been taken in England; in Turkey and France school management intervene for more serious problems and in Germany it has been taken as cooperation of parents with the teachers.

13- It has been found that all the experimental teachers share the same idea for discipline sanctions. In all these countries there are warning, condemnation and suspension from school sanctions. In France and England, except these sanctions there are some as making the student wait in the corner of the class and sitting them in the corridor that all the students are able to see them easily and writing at the weekend.

For more dangerous misbehaviours, suspension sanction has been implemented in all the experimental countries.

14- For the implementation of discipline sanctions it has been seen that school discipline commission is more effective in Turkey. For more serious misbehaviour the province discipline commission is qualified. In Germany, France and England, it has been seen that firstly, school and parents are in a cooperation for redevelopment of the misbehaviour. If there is no development in the behaviour then sanctions are used in these countries.

15- It has been seen that in all experimental countries the first redevelopment work is counselling the students. Moreover, the social activities and seminars for parents are seen in this category. The most inclusive redevelopment work has been done in England. to redevelop the misbehaviour there are special teams that work during education year and do different kinds of activities until solving the problems.

Key words: Discipline, School Discipline, Classroom Discipline, Legal Regulation, Sanction, Precaution

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA</u>
ONAY	I
ONUR SÖZÜ	II
BİLDİRİM	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
ÇİZELGELER VE TABLOLAR LİSTESİ	XV
BÖLÜM	
I. GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi	3
Problem Cümlesi	3
Alt Problemler	5
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
II. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR..	
A. Disiplin Olgusuna Genel Bir Bakış.....	10
Okul ve Eğitim	11
Disiplin.....	14
Okulda Disiplin.....	18
Okul Disiplininin Bileşenleri	20
Sınıfta Disiplin	27
Disiplinin Yaklaşımları	29
Disiplin Modelleri	33
Disiplin Sorunlarını Önleyici Yöntemler	41

İÇİNDEKİLER	<u>SAYFA</u>
Disiplin Sorununa Müdahale Yöntemleri	43
İstenmeyen Davranışlar	44
İstenmeyen Davranışların Nedenleri	46
İstenmeyen Davranışların Önlenmesine Yönelik Yaklaşımlar ..	50
İstenmeyen Davranışlara Karşı Stratejiler	52
Okul Disiplininde Ödül ve Ceza	66
Okul Disiplininde Ödül	66
Ödülün Olumlu Yönleri	69
Ödül Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ...	69
Okul Disiplininde Ceza	71
Cezanın Olumsuz Yönleri	73
Ceza Verilirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ...	74
B. İlgili Araştırmalar	76
1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	76
2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar....	83
III. YÖNTEM.....	89
Araştırmanın Modeli.....	89
Araştırmanın Evreni ve Örnekleme.....	90
Verilerin Toplanması.....	94
Veri Toplama Aracının Hazırlanması.....	95
Verilerin Analizi.....	96
IV. BULGULAR VE YORUM	97
Birinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar.....	97
İkinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar	145
Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar	166
V. SONUÇ VE ÖNERİLER	178
Sonuç.....	178
Öneriler.....	183
KAYNAKÇA	184
EKLER	201

ÇİZELGELER VE TABLOLAR LİSTESİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1: Türkiye/Malatya'dan Araştırmaya Katılanlara Ait Kişisel Bilgiler	91
Çizelge 2: Türkiye/Malatya'dan Araştırmaya Katılanlara Ait Kurumsal Bilgiler	92
Çizelge 3:Almanya, Fransa ve İngiltere'den Araştırmaya Katılanlara Ait Kişisel Bilgiler	93
Çizelge 4: Almanya, Fransa ve İngiltere'den Araştırmaya Katılanlara Ait Kurumsal Bilgiler	93

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1A: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Dayanağın Adı, Yayınlanma Tarihi, Yetkili Birim)	126
Tablo 1B: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Kapsadığı Kademeler)	127
Tablo 1C: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Yasal Dayanağın Amacı)	128

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1D: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Düzenlediği Alan)	129
Tablo 1E: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Yer Alan Bölümler)	130
Tablo 1F: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Hazırlama Sorumluları, Uygulama Sorumluları)	132
Tablo 1G: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Öğrenciden Beklenen Davranışlar)	133
Tablo 1H: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Tanımlanan Yaptırımlar)	135
Tablo 1İ: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Yaptırım Gerektiren Davranışlar)	137
Tablo 1J: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Yaptırımların Uygulanma Şekli)	140
Tablo 1K: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar (Ödüller, Ödüllendirilecek Davranışlar)	142
Tablo 2A: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Disiplin Kavramı)	149
Tablo 2B: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Kuralların Uygulanması)	152

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 2C: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Yasal Dayanaktan Haberdarlık)	154
Tablo 2D: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Düzeni Bozan Davranışlar)	157
Tablo 2E: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Ciddi Boyutta Düzeni Bozan Davranışlar)	159
Tablo 2F: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Çok Tehlikeli ve Şiddet İçeren Davranışlar)	160
Tablo 2G: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Sınıf Düzeyinde Alınan Önlemler)	162
Tablo 2H: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması (Okul Düzeyinde Alınan Önlemler)	164
Tablo 3A: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar (Düzeni Bozan Davranışların Yaptırımları)	167
Tablo 3B: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar (Çok Tehlikeli ve Şiddet İçeren Davranışların Yaptırımları)	169
Tablo 3C: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar (Yaptırımların Uygulanması)	172
Tablo 3D: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar (İyileştirme Çalışmaları ve Destek Hizmetler)	175

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi “Problem Durumu” başlığı altında ele alınmış, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

Problem Durumu

Toplumsal bir varlık olan insan davranışlarını yaşadığı ortamda edindiği yer ve sorumluluklara göre biçimlendirir. Yaşanılan çevre, etkisiyle şekillenen bu davranışlarda toplumun diğer bireylerini etkiler. Etkileşim içinde olan bu davranışların sahip olunan düzeni bozmaması için her bireyin uyması gereken belirli kurallar vardır.

Toplumun sağlıklı adımlar atması ve her bireyi mutlu kılacak kuralların uygulanması eğitimle gerçekleşir. Eğitim, toplumsal yeteneğin, kişisel gelişimin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi içine alan toplumsal bir süreçtir (Tezcan, 1997: 3). Bireyin başkalarının haklarına saygı duymasının temeli olan ve kendini disiplin altına almasını sağlayan önemli bir unsur olan eğitim; genellikle ailede başlar ve okulda devam eder. Eğitim, toplumsal denetimin bir aracını oluşturmaktadır. Yeni kuşaklar, toplumsal normlar ve onlara uyulmama durumundaki cezaları eğitim yoluyla öğrenirler (Bottomore, 1969: 255). Eğitim ve öğretim süreci aynı zamanda insanı başarılı bir toplumsallaşmaya ulaştırma sürecidir.

Okul, eğitim sistemi içinde temel sayılabilecek, eğitimin belli bir grubun, belli yer zamanda, bilinmezlik durumunda, zekâ, moral, teknik bilgi ve beceri bakımından kasıtlı ve planlı olarak yeni davranışlar kazanmasını sağlayacak şekilde düzenlendiği kurumdur. Okul, yönetim, öğretim, öğrenciler ve ilgili başka görevlilerin içinde gerekli okul çalışmalarını sürdürdükleri yapı, çerçeve ya da düzene denir. Okul, bulunduğu yerin, çevrenin içinde yer alan bir eğitim sistemidir. Okulun temel görevi olan yeni davranışlar edinmede yüksek bir verime ulaşmanın kaçınılmaz olduğu günümüz toplumlarında, kişinin bu davranışları kazanması rastlantılara bırakılamaz. Kişilere, bu yeni görevlerin uzman kişilerle ve verimli bir şekilde kazandırılması gerekir. Bu görevi yerine getirme yükümlülüğü ise bir toplumsal kurum olarak okula verilmiştir. Okul, belli bir program uyarınca kazandırılmakta olan bir davranış değiştirme kuruluşudur. Öğretim programları okulların davranış değiştirme amacı ile göstereceği çabaların bir planı, öğretmenler ise usta birer uygulayıcılarıdır. Zamanımız da ekonominin ihtiyaç duyduğu, eğitilmiş insan gücünü yetiştirme bakımından okullara düşen görev ve sorumluluklar her geçen gün daha da artmaktadır. Sanayileşme, eğitime ekonomik açıdan daha çok önem verilmesini zorunlu hale getirmiştir. İşe girmede aranan şartların gittikçe daha özel ve uzmanlık gerektirecek bilgi ve becerilere dayanması, okulun görevlerinin çeşitlenerek artmasına neden olmuştur.

Bilginin artması ve çeşitlenmesi, toplumların kalkınma çabalarını ya da kalkınmışlık durumunu koruyabilmek için, üyelerin mesleki açıdan değişen ve gelişen teknolojiye ayak uyduracak şekilde yetiştirmeleri ve bu yeniliklere uyum sağlayabilecek hale getirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu da eğitimin okuldaki gibi planlı, kasıtlı ve programlı bir biçimde gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle Okul, toplumun ve yetişkinlerin çocuk üzerinde doğrudan etkisinin görüldüğü bir ortam oluşturur. Böylece toplumsal değerlerin ve normların biçimlenmesine katkıda bulunur. Okul çocuk için, toplum tarafından oluşturulan ilk kendini deneme yeridir. Toplumun örgütlü bir kurumu olarak okulda roller, sorumluluklar ve uyulması gereken yazılı kurallar vardır. Okulun çocuğun toplumsallaşmasında önemli katkısı, akran grupları ile etkileşim imkânı sunmasıdır.

Okulun birinci işlevi eğitmektir, ikinci işlevi çevre ilişkilerini kurmaktır. Birey burada arkadaş çevresi içinde farklı alışkanlıklar kazanır. Okulda çocuklara kurallara uyulması öğretilir, bir meslek kazandırılması amacıyla ilgileri sorgulanır, sosyal etkinlikler yoluyla, güvensiz öğrencilere görevler verilir, gruplara katılımı sağlanır (Cüceloğlu, 2002: 53). Bir sosyal kurum olarak gerektiğinde aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan bu boşluğu dolduran bir kurum olarak görev yapar. Okula, suç işlemekten, uyuşturucu madde alışkanlığına, doğum denetimine dek toplumun bütün patolojik durumlarına çözüm yolu bulan araç gözüyle bakılır.

Okullarda uygulanan disiplinin amacı, öğrencilere okulda uyulması gereken davranışların ilke ve kurallarını öğretmek; öğrencilerin bu ilke ve kurallara uygun olarak davranıp davranmadığını izlemek; başkalarına bakarak daha iyi davrananları ödüllendirmek ve daha kötü davrananları cezalandırmaktır. Disiplin yalnızca ilke ve kurallardan olumsuz yönde sapan öğrencileri cezalandırmak için değil; aynı anda ilke ve kurallara başkalarına bakarak, bilinçli olarak daha iyi uyum sağlayan öğrencileri ödüllendirmek için de işlemelidir (Başaran 2000: 167).

Öğrencilerin ortaya koyduğu istenmedik davranışların kaynakları, amaçları ve eğitime etkileri farklı farklıdır. Öğrencilerin ortaya koydukları istenmedik davranışlarda bulunmalarının en genel sebebi ilgi çekmektir. Öğrenci o zamana kadar eğitim yaşantısı ile bu ilgi ihtiyacını gideremediği için bu ihtiyacını istenmedik davranışla gidermeye çalışmaktadır.

Disiplinde önemli olan, istenmeyen davranışı yapma ihtiyacını azaltmaktır. Disiplin olumlu ilişkilere bağlıdır. Saygı ve cesaretlendirme çok önem taşır. Öğrenciler kendilerine saygı gösteren öğretmenleri daha çok dinlerler. Sınıfta öğrenciye disiplin ile kendini kontrol etmeyi kazandırmak gerekmektedir (Durukan 2004: 42-43). Eğitimsel amaçları davranışa dönüştürme sürecinde öğrencilerden istenen davranışları belirlemeye, sergilemeye, yenilemeye ve bunları denetleyip sonuçlarını değerlendirmeye yönelik etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu alışmada, Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplini konusunda yapılan yasal düzenlemeler, uygulamalar ve yaptırımları tanımlayarak mevcut durumu ortaya koymak ve bu ülkelerin uyguladıkları okul disiplinleri arasındaki yapısal ve işlevsel benzerlikler ve farklılıkları değerlendirmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın nemi

Disiplin kavramı eğitim sisteminde bireye kimlik ve kişilik kazandırma ve bireyi toplumsallaştırma açısından önemli bir etken olarak görülmektedir. Ülkelerin eğitim sistemlerinde kullandıkları disiplin modeli bir bakıma eğitim yaklaşımlarını da ortaya koymaktadır. Sistemin işleyişinde okul disiplini konusunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi önemli görülmektedir. Bu açıdan pek fazla incelenmemiş olan böyle bir konu, bir yüksek lisans tez çalışması kapsamında ele alınmaya değer görülmüştür.

Problem Cümlesi

Türkiye ve Avrupa Birliği lkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplini arasında fark var mıdır?

Alt Problemler

1) Türkiye ve Avrupa Birliği ÷lkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinin okul disiplinini düzenleyen yasal dayanaklar açısından fark var mıdır?

2) Türkiye ve Avrupa Birliği ÷lkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinin okul disiplininde uygulama açısından fark var mıdır?

3) Türkiye ve Avrupa Birliği ÷lkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinin okul disiplininde uygulanan yaptırımlar açısından fark var mıdır?

Sayıtlar

Her ÷lkenin eğitim sisteminde okul disiplini yasal dayanaklarla düzenlenmektedir.

Eğitim sisteminde okul disiplininin ÷kelere göre farklılık göstereceği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

1- Türkiye'deki okullardan Malatya ili Merkez ilçedeki ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki okullarla sınırlıdır.

2- Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere'deki Türk öğretmenlerin çalıştığı ilköğretim okullarıyla sınırlıdır.

3- Okul disiplini, öğrencilere yönelik kurallar ve düzenlemelerle sınırlıdır.

4- 2008-2009 eğitim-öğretim yılındaki uygulamalarla sınırlıdır.

5- Halen yürürlükteki yasal dayanaklarla sınırlıdır.

6- Okul disiplininin uygulanması konusundaki veriler katılımcıların görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Disiplin: Disiplin istenmeyen davranış ve olumsuz etkilerini önleme biçimidir. Ayrıca sorunu önlemek için ne yaptığımızın yanı sıra sorunu nasıl çözdüğümüz ile ilgilidir. Bu bağlamda disiplin, eğitim, öğretim, bir işi uygun kurallarıyla yapmayı öğrenme ve uygun biçimde yaparak başarmak anlamını taşımaktadır (Thompson, 1996, Akt: Aydın, 2001; Kılbaş, 2003; Özdiç ve Spock, 2000).

Araştırmada “Disiplin” kavramı, okullarda öğrenci davranışlarını düzenleyen kurallar bütünü özel anlamında kullanılmıştır.

Eğitim Sürecinde Disiplin: Öğrenciye kazandırılması gereken kurallar ve yetişkinlerin bu konudaki yaklaşımları (Gözütok, 1992: 704).

Araştırmada “Eğitim Sürecinde Disiplin” kavramı, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki disiplin düzenlemeleri özel anlamında kullanılmıştır.

Okul Disiplini: Okulda etkili eğitim-öğretim yapılabilmesi için kurulan düzen (Başar, 1997).

Araştırmada “Okul Disiplini” kavramı, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki okullarda öğrenciye yönelik etkinlikleri ve davranışları düzenleyen kurallar bütünü özel anlamında kullanılmıştır.

Sınıf Disiplini: Sınıf içi öğrenme atmosferini oluşturmada kullanılan yöntem ve teknikler (Tertemiz, 2000).

Araştırmada “Sınıf Disiplini” kavramı, sınıf içi davranışları düzenleyen kurallar, yaptırımlar ve iyileştirmeler özel anlamında kullanılmıştır.

İstenmeyen Davranış: Öğretmenin öğretimini, öğrencinin kendisinin ve diğerlerinin öğrenmesini engelleyen, öğrenme ortamını doğrudan ya da dolaylı olarak rahatsız edici olan, karışıklık yaratan davranışlar olarak tanımlanabilir (Burden, 1995; Edwards, 1993).

Araştırmada “İstenmeyen Davranış” kavramı, araştırma kapsamındaki okullarda düzeni bozan davranışlar özel anlamında kullanılmıştır.

İlköğretim kurumları: Resmî ve özel ilköğretim okulları (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği)

Araştırmada “İlköğretim Kurumları” kavramı ile araştırma kapsamındaki okullar tanımlanmaktadır.

Ortaöğretim Kurumları: Resmî ve özel ortaöğretim okulları (MEB Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği)

Araştırmada “Ortaöğretim Kurumları” kavramı ile araştırma kapsamındaki okullar tanımlanmaktadır.

Yaptırım: Kanun, ahlak gibi kurumların buyruklarının yerine getirilmesini sağlama, müeyyide (Türk Dil Kurumu Sözlüğü,2006).

Araştırmada “Yaptırım” kavramı, okul disiplini ile ilgili yönetmeliklerde yer alan ve öğrenciye uygulanacak cezalar özel anlamında kullanılmaktadır.

Yönetmelik: Yasa ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacıyla hazırlanan, düzenleyici kuralların yazılı olduğu resmî belge (Türk Dil Kurumu Sözlüğü,2006).

Araştırmada “Yönetmelik” kavramı, okul disiplinini düzenleyen “İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” ile “ Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği” özel anlamında kullanılmaktadır.

Yasal Dayanak (Mevzuat): Eğitim sisteminde Okul disiplinini düzenleyen yasa, tüzük, kararname, yönetmelik, genelge, yönergelerin tümüdür. (Türk Dil Kurumu Sözlüğü,2006).

Araştırmada “ Yasal Dayanak” kavramı, Türkiye ve Avrupa Birliği lkelerinden Almanya, Fransa, İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplinini düzenleyen ve yaptırım gücü olan yazılı metinler özel anlamında kullanılmaktadır.

Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TR: Türkiye

FR: Fransa

GER: Almanya

EN: İngiltere

: Öğretmen

Y: Yönetici

İlkğ. Kur. Yn.: T. C. MEB. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

Ortağ. Kur. Yn.: T. C. MEB. Ortaöğretim Kurumları dl ve Disiplin Yönetmeliği

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde alan yazına dayalı olarak okul disiplini olgusunu açıklamaya yönelik bilgiler ile araştırmanın konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara değinilmektedir.

Toplumun değer yargıları ile bilgi ve beceri birikiminin yeni kuşaklara aktarılması; bu amaçla okullarda ve benzer kurumlarda sürdürülen öğretim ve yetiştirme etkinlikleri olan eğitim, kişinin belli bir yaşam tarzını öğrendiği toplumsallaşma ve kültürleşme süreciyle özdeş tutulabilir. Bütün toplumlarda eğitimin amacı, yeni kuşaklara bir kültür birikimini aktarmak, gençlerin davranışını yetişkinlerin hayat tarzı yönünde biçimlendirerek, onları gelecekteki toplumsal rollerine doğru yönlendirmektir. Toplumlar karmaşıklaştıkça, kuşaktan kuşağa aktarılacak bilgi birikimi kimsenin tek başına taşıyamayacağı kadar çoğalır, kültür aktarımının daha seçici ve etkin yollarını geliştirmek gerekir. Okullarda ya da okul niteliği taşıyan kuruluşlarda öğretmenliği meslek edinmiş kişilerce sürdürülen örgün eğitim bu gereksinimi karşılar. Eğitimin örgünleşmesiyle birlikte okul, çocukları belirli bir süre için ailelerinden ayırır ve öğrenim, genç kuşakların toplumca onaylanmış bir etkinliği durumuna gelir.

Okul ve Eğitim

Eğitim, bireyde planlı bir biçimde istendik yönde davranış değiştirme etkinliğidir. Eğitimin planlı ve örgütlü bir biçimde verildiği ortamlarda belirli kuralların olması kaçınılmazdır. Bu durum eğitimin hedeflerine ulaşması için zorunludur. Aksi takdirde eğitim etkinliklerinin sonucu beklenen hedefleri gerçekleştirmekten uzak kalır. Bu yüzden eğitim etkinlikleri planlı ve belli kurallar çerçevesinde yapılmak durumundadır.

Eğitim kavramının literatürde birçok tanımı yer almaktadır. Geniş anlamda eğitim, kişinin belli bir yaşam tarzını öğrendiği toplumsallaşma ve kültürleşme süreci olarak tanımlanırken; en basit anlamıyla davranışları değiştirme sanatı olarak tanımlanmaktadır.

Ertürk (1984:25) eğitimi, bireylerde kendi yaşantıları yoluyla istendik yönde davranış geliştirme süreci olarak tanımlarken, Tezcan (1997: 3) eğitimi, toplumsal yeteneğin, en elverişli düzeyde kişisel gelişimin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi içine alan toplumsal bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Bir başka tanıma göre eğitim; kişiyi aklı, duyguları ve davranışlarıyla bir bütün olarak ele alan bir oluşturma ve yönlendirme sürecidir. Yani bireyde istendik davranışların yerleşmesi, olumsuz davranışların sonlandırılması amacıyla sürdürülen sistematik bir programdır.

Toplumun sağlıklı adımlar atması ve her bireyi mutlu kılacak kuralların uygulanması eğitimle gerçekleşir. Bireyin başkalarının haklarına saygı duymasının temeli olan ve kendini disiplin altına almasını sağlayan önemli bir unsur olan eğitim; genellikle ailede başlar ve hayatın önemli yıllarının geçtiği okulda devam eder. Eğitim, toplumsal denetimin bir aracını oluşturmaktadır. Yeni kuşaklar, toplumsal normlar ve onlara uyulmama durumundaki cezaları eğitim yoluyla öğrenirler

(Bottomore, 1969: 255). Türk eğitim sisteminde çeşitli eğitim politika ve yaklaşımları yıllardır denenmekte ve uygulanmaktadır. Bunlar, geleneksel ve çağdaş eğitim yaklaşımları olarak iki kategoride ele alınabilir. Geleneksellik ve çağdaşlık ayrımı, kendi içinde demokratiklik ve otokratiklik ayrımını barındırır. Bunu, iki okul tipinin (demokratik okul ve otokratik okul) uygulamalarından daha net olarak çıkarabiliriz. Bu iki ayrım arasında değinilmesi gereken diğerk bir ayrım da disiplin ve ilgiye olan toplumsal ve pedagojik bakıştır.

Bütün toplumlarda eğitimin amacı, yeni kuşaklara bir kültür birikimini aktarmak, gençlerin davranışını yetişkinlerin hayat tarzı yönünde biçimlendirerek, onları gelecekteki toplumsal rollerine doğru yönlendirmektir.

Eğitim sistemi, diğerk sistemlerden farklı temel bir sisteme sahiptir. Bu da okuldur. Toplumdaki eğitim işlevini üstlenen kurumların ortak adı olan okul, eğitim sisteminin tüm özelliklerini taşımaktadır. Okul çevresinde insan, malzeme, bilgi türünde değışik girdiler alır, bunları eğitim süreci ile işleyerek çevresine çıktılar halinde sunar. Bu süreç içerisinde çevreyle etkileşimde bulunur, etkilenir ve etkiler. Eğitim sürecinin etkili olabilmesi için okulda kontrol-denetim ile etkili olarak kullanılması gereken dönüt-düzeltilme mekanizması yer alır (Fidan, Erden,1998:14). Okul, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına uygun olarak, eğitmek istediğı öğrencilere, yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışlarını kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan bir sistemdir.

Okullarda bir grup öğrenciye toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunularak öğrencide istendik davranış değışikliği meydana getirilmeye çalışır. Okul kontrollü bir ortamdır, okulda öğrencilere kazandırılacak bilgi beceri ve tutumlar önceden belirlenmiştir ve bunlar bu konuların uzmanı olan öğretmenler tarafından planlı bir biçimde düzenlenen öğretim faaliyetleriyle kazandırılır. Okullar verilen eğitim düzeyi ve niteliğine göre anaokulu, ilköğretim okulu, lise, meslek okulu, yüksek okul ve üniversite gibi çeşitli adlar alabilir (Erden, 1985:63-64).

Okul formal ve bürokratik bir örgüttür. Okulun kuruluşu, işleyişi, yönetimi ve denetimi yasalarla düzenlenmiştir. Biçimsel ve bürokratik özellikler okulda her şeyin tanımlanmış ilke ve esaslara göre yapılmasını zorunlu kılmıştır. Okul tanımlanmış amaçları ve hedefleri çerçevesinde büyük bir toplumsal sorumluluk yüklenmiştir, öğrenciyi çok yönlü, çok amaçlı, çok boyutlu yetiştirerek hem bireysel, hem ailesel, hem kurumsal, hem toplumsal hayata ilişkin rollere hazırlar. Söz konusu roller için bilgi, beceri, tutum, tavır ve alışkanlıkları kazandırmanın yanında kişiliklerinin gelişmesi için uygun ortam ve fırsatlar yaratır.

Toplum, okuldan her açıdan dengeli bireyler yetiştirmesini beklemektedir. Okul böyle bir toplumsal beklentiyi boşa çıkarma hakkına sahip değildir, okulun etkinliklerinin, verimliliğini ve başarısını gösteren temel kanıt okulun ürünü olan öğrencilerin nitelikleridir.

Okulun amaçları bir anlamda eğitimin amaçlarıdır. Bunlardan iyi vatandaş yetiştirmek, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek, politik bilince sahip vatandaşlar ve liderler yetiştirmek gibi okul amaçları uluslar arası bir nitelik arz eder. Uluslar arası bu genel amaçlara ilave özel, kendilerine özgü amaçları vardır. Örneğin 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda bunları görmek mümkündür. Türk çocuklarının Atatürkçü, laik, demokratik değerlere bağlı vatandaşlar olarak yetiştirilmesi gibi. Okul bu amaçlarına ulaşırsa, bir anlamda da yarının yetişkini olan çocukları bedensel, zihinsel ve duygusal yönden geliştirilip onları yarınki rollerine hazırlayabilirse etkili olacaktır (Balcı,1993: 59).

Okulun örgütsel amacı, belli bir yaş çağındaki ve belli bir bölgedeki insanlara nitelikli eğitim vermektedir. Eğitim yönetiminin amacı, eğitimin niceliğini (öğrencilerin sayısını)ve niteliğini artırmaktır. Okulun eğitsel amacı ise, önceden hazırlanmış eğitim amaçlarına uygun davranışlar kazandırmak için öğrencilere yaşantılar kazandırmaktır (Balcı,1993:59). Eğitsel amaçlar, bir davranış modelidir. Okulda bulunan öğretmenler, bu modeli kendilerine örnek alarak modele benzer yurttaşlar yetiştirmeye çalışırlar. Okul, eğitim örgütünün halka açık olan kapısıdır.

Okulun sorunları topluma, toplumun sorunları da okula vakit geçmeden etkide bulunur. Bu sorunların etkileri, okulda duyulmasından sonra ancak eğitimin üst düzeyindeki örgütlerinde duyulmaya başlar (Başaran,1993:71).

DISİPLİN

Disiplin, eğitimde kullanılan en karmaşık terimlerden birisidir. Çünkü disiplinin birçok anlamı vardır.

Bir tanıma göre disiplin, kişinin kendi kendisini yönlendirerek, olumsuz davranışlarını önlemesine; toplumun kuralları ile hukukî, ahlakî ve kültürel değerlerine uyum sağlamasına yardım eden eğitsel bir süreçtir (Yayla, 1995: 28). Başka bir tanıma göre ise disiplin, öğrencilerin hareketlerinin ve davranışlarının geliştirilmesi için sistematik bir eğitim sürecidir (Estabrooke, 1963: 89). Bossing (1955:221) disiplini, bir hedefe ulaşabilmek için bireyin iç tepkilerini düzene sokma biçimi olarak tanımlarken, Cotton (2002) disiplini, belli bir karakteri veya davranış örüntüsünü üretecek yetiştirme ya da böylesi bir yetiştirmeyle ortaya çıkan davranışın kontrol edilmesi olarak tanımlamıştır.

Humphreys, disiplini “başkalarına ve kendine karşı özen ve saygı eylemi” olarak tanımlamaktadır (Humphreys, 1999:11).

Gordon (2000), disiplinin, sınıfa yansıyan olumsuz öğretmen davranışları ve bu davranışların öğrenci üzerindeki etkileri üzerinde durmaktadır. Gordon’a göre disiplinin iki amacı vardır. Birincisinin amacı denetleme iken ikincisinin amacı öğretme ve eğitmedir. Birincisi ile kullanılan kavramlar; düzeltmek, yönlendirmek, hizaya sokmak, sıkı denetim altına almak, sınırlamak, bastırmak, durdurmak, gem vurmak, susturmak, zorlamak, engellemek, cezalandırmak, dayakla adam etmek, şiddetle azarlamak, ayıplamak, eleştirmek, başkalarına ibret olsun diye cezalandırmak vb... iken ikincisi ile birlikte kullanılan kavramlar bilgi vermek, aydınlatmak, ahlakını düzeltmek, bilgilendirmek, yetiştirmek, önderlik etmek vb.dır.

Öğretmen bu iki yaklaşımdan hangisini benimseniyorsa davranışları da ona göre şekillenebilir.

Disiplini, öğrencilerin davranışlarını doğal ve bilinçli bir düzen ve ahenk içinde yürütme tedbirleri; başkalarına ve kendine karşı özen ve saygı eylemi; işbirliğine kapalı saldırgan veya diğer engelleyici tepkilere maruz bırakılmış insanların haklarını korumaya yönelik önlemler dizini olarak tanımlayanlar da olmuştur (Küçükahmet, 2000:59).

Disiplin yalnızca uyulması gereken kurallar listesinden çok daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Amaç, etkinlikler, uygun çevre, birlikte çalışma alışkanlığı, kendi kendini kontrol gibi kavramlar disiplin tanımı içinde önemli yer tutmaktadır (Küçükahmet, 1992:84).

Navaro (2001:75)'ya göre gerçek disiplin görünmez olandır; belirgin olmadan uygulanan, mevcut ve yaşamın tadını kaçırmayan bir disiplin anlayışı yaratılmalıdır. Disiplin, sistemin işleyişine belirlilik, kararlılık kazandırır ve belirsizliğin yarattığı rastlantısallığı, bilinmeyisin verdiği rahatsızlığı önler.

Binbaşıoğlu (1991:231) “Eğitim Sözlüğü”nde disiplin kavramını:

- İstek, içtepi(ılca, impulsa) ve ilgilerin bir ideal ya da etkili ve güvenilir bir etkinlik sağlamak için belli bir yöne doğru götürülmesi ya da denetim altına alınması süreci;
- Düzensizlik, karışıklık ya da güçlükler karşısında; o etkinliğin, ısrarlı ve etkin biçimde izlenmesi;
- Öğrenci davranışlarının, ceza ve ödül aracılığıyla yetkisel (otoriter) bir biçimde doğrudan denetimi;

- Olumsuz anlamıyla: Etkilerin, çoğu kez, hoş olmayan ve acı veren bir biçimde engellenmesi;

- Bir bilgi dalı;

- Zihinsel ya da fiziksel yeteneklerin, tutumların geliştirilmesi amacı ile tasarlanan bir derstir.” olarak tanımlanmaktadır. Eğitimde bunların hepsi zaman zaman kullanılmaktadır.

Eğitimde disiplinin amacı, öğrenciye kendi davranışlarını denetleme ve değerlendirme yeteneği kazandırmaktır. Öğrenci, bulunduğu sınıf içerisinde veya toplum içinde hangi davranışların iyi ya da hangilerinin kötü, çirkin olduğunu kavramalıdır. Öğretmenin görevi, bu davranışları en güzel şekilde öğrenciye kavratmak olmalıdır. Olumlu davranışları kazanan öğrenci sınıf içinde ve toplumda belli bir kimlik kazanmış olacaktır (Ertuğrul, 2004:146-147).

Birçoklarına göre disiplin, öğrencilerin uslu, sessiz durmasını verilen emirleri kayıtsız şartsız yerine getirmesini, kimseyi rahatsız etmeden dinlemesini sağlamak anlamındadır. Böyle bir disiplin anlayışına sahip öğretmen, sürekli olarak öğrencilerini baskı altında tutmaya çalışır. Bu durumda öğrenciler sürekli korku, kaygı ve endişe içinde kalırlar. İyi bir disiplin, öğrencinin yavaş yavaş öğretmenin yönetimine gereksinmeden kendi kendini yönetmesine yardım etmelidir. Bazı öğrenciler, öğretmenin yönetimine sığınarak kendilerini güvenlik altına almaya çalışırlar. Çünkü öğrencinin, kendi kendini yönetmesi, kendine ve işlerine ilişkin kararlar vermesi güç bir iştir. Kendi kendine disipline etme, çağdaş eğitimde öğretmen merkezli eğitimden çok, çocuk merkezli bir eğitimin uygulandığı bir disiplindir. Çocuğun düşünceleri, istek ve kararları bu tür bir disipline girmekte sağlam, yaratıcı bir kişilik geliştirmesine yardım etmektedir. Kişi, anlamlı bir gelecek için bazı kararları kendisi almakta ve onları kendisi uygulamaktadır. İleride onu bekleyen yaşamın çetin sorunları ile mücadele etmeyi bu yaşta öğrenebilmektedir. Bu durum anne, baba, öğretmenler ve diğer otoriteler tarafından

bir tercih nedeni doğurmaktadır.

Watkins&Wagner'a göre (2000:2) davranışın sorun oluşturup oluşturmaması, davranışın gösterildiği yere, zamana, davranışın sahibine, davranışı değerlendiren kişiye ya da o anda aynı ortamda bulunan diğer kişilere göre değişebilmektedir. Ancak okulda uygun bir eğitsel ortam kurmak için disiplin politikaları, süreci ve uygulamaları ile ilgili bir uzlaşma olması ve öğrenci gereksinimlerinin belirlenmesi, okul toplumunun tüm üyeleri için zorunludur. Diğer yandan farklı okulların, öğrenci davranışları üzerinde farklı etkileri olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır.

Londra'da on iki okulda yapılan bir araştırmanın sonucuna göre, etkili okulları farklı kılan özellikler şöyle sıralanmaktadır (Charlton&David, 1997: 45). Mantıksal akademik düzenleme, uygun çalışma koşulları, ev ödevlerinin etkili kullanımı, olumlu pekiştirmeye yeterli yer verme, güçlü sınıf yönetimi, çalışanları içeren kurum liderliği, iyi davranış modeli olan öğretmenler, okul işleyişine öğrencinin katılımı. Etmenler incelendiğinde güçlü okul önderliğinin etkileri hemen görülebilmektedir. Ancak okul disiplinini sağlamada, yöneticinin tek etmen olduğu düşünülmemelidir. Güçlü sınıf yönetimi, uygun model olmak, ödevleri etkili kullanmak gibi maddelerin de gösterdiği gibi öğrencinin öğrenme ortamında kendisiyle en uzun süreli ilişkiyi sürdürdüğü öğretmen, okul disiplininde önemli bir bileşendir. Okul disiplininin yalnızca öğrenciyle, yöneticiyle ve öğretmenle ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrenciyi etkileyen tüm etmenlerin öğrenci davranışları üzerinde de etkili olduğu düşünüldüğünde, öğretim programının özellikleri, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin niteliğinin de okul disiplini üzerinde etkili olduğu anlaşılır. Ayrıca aile ve toplum da gence aktardığı değerler, sunduğu olanaklar ve modeller gibi çeşitli özellikleriyle öğrenci davranışlarını etkilemekte, dolayısıyla okul disiplinin önemli bileşenleri arasında yer almaktadır.

Disiplinin, genellikle öğrencinin eğitsel, duygusal ve toplumsal gereksinimlerini karşılayarak, eğitimi engelleyici davranışları önlemeyi ve ayrıca

öğrencinin uygun, saygılı davranışı tekrar göstermesi için müdahale ediciliği içerdiği (Porter, 2000: 4) kabul edildiğinde, aslında eğitimi kolaylaştırıcı olduğu da kabul edilmelidir. Bu noktada elbette her ne kadar eğitim ve okulların, derslerin amaçları belirlenmişse de eğitimcilerin ya da kendisini disiplinden sorumlu görenlerin, nasıl bir insan modelini, ne tür bir yetiştirmeyle oluşturmayı amaçladıkları önemli bir belirleyici olmaktadır.

Okulda Disiplin

Toplum kurallarla yönetilir. Her örgüt, grup ve etkinlik kendine ait kurallara sahiptir. Eğer bir birey kurallara uymazsa, bireyin örgüt veya gruptaki üyeliği, gereken davranışları gösterinceye kadar askıya alınır. Okullar, eğitim sisteminin alt birimleridir. Dolayısıyla okulda disiplin anlayışı okulun bağlı bulunduğu eğitim sisteminin disiplin anlayışından bağımsız olamaz. Bu bağlamda okulda disiplin uygulamaları genelde eğitim sisteminin disiplin ve yönetim anlayışının okula uygulanmasıdır. Okullar kurallarla yönetilen büyük toplumun bir parçasını oluştururlar. Devamlılıklarını, amaçlarını, etkinliklerini sürdürebilmeleri için bir kurallar setinin oluşturulması gereklidir. Ancak oluşturulan kurallar, öğrencilerin özgür düşüncelerini engeller nitelikte olmamalıdır.

Okul disiplininin temelinde iki amacı vardır:

1. Öğrencilerin ve çalışanların güvenliğini sağlamak.
2. Öğrenmeye hizmet eden bir çevre yaratmak.

Gaustad'e göre (1992) bireyler kendilerini güvende duyumsamadıkları zaman elbette ki öğrenme ikinci planda kalacaktır. Maslow'un ünlü, gereksinimler

sıra düzeninde ikinci basamakta yer alan güvenlik gereksinimi doyurulmadan, eğitimle ulaşılması hedeflenmiş olan daha yukarı basamaklarda yer alan gereksinimlerin bireyleri güdülemesi beklenmemelidir. Gaustad'ın verdiği ikinci amaç "okulların amacına ulaşmasını kolaylaştıracak bir ortam yaratmak" olarak düşünülebilir. Eğer öğrenmeyi zorlaştıran, engelleyen, bireyleri huzursuz eden olaylara ve davranışlara göz yumulursa ya da bunların ortaya çıkması engellenemezse, doğaldır ki okulun ve eğitimin amaçlarına ulaşması engellenmiş ya da zorlaştırılmış olacaktır. Burada okulu toplumsal bir örgüt olarak değerlendirip örgütün özelliklerine bakmak, okul disiplininin okul örgütü için ne denli yaşamsal olduğunu görmek açısından yol gösterici olabilir.

Okulun her özelliği ve durumu sınıf içini etkiler. Okulun sosyo ekonomik durumu, öğrenci sayısı, öğretmenin sınıfta kalış süresi ile öğrenci başarısı arasında doğrudan ilişki vardır. Ayrıca okul, fiziksel yapısı, görünüşü, kullanılabilirliği ve sağlık şartlarına uygunluğu açısından da yeterli olmalıdır (Aydın, 1998).

Okulda disiplini sağlamak için uygun bir eğitim ortamı, iyi bir rehberlik sistemi, etkin veli okul ilişkisi ile okul binasının etkin kullanımı gerekir. Özellikle okul binaları ve görsel işitsel araçların kullanımı disiplini olumlu ya da olumsuz yönlerde etkilemektedir.

Okulda disiplin sağlamaya yardımcı belli başlı faktörler şunlardır (Küçükahmet, 1998):

- Uygun bir eğitim programı: Amaçlarına, yeteneklerine, isteklerine ve geçmiş bilgilerine uygun olarak hazırlanan bir eğitim programı öğrencinin ilgisini çekerek, işbirliği içinde olmasını sağlayacaktır.

- İyi bir rehberlik sistemi: Böyle bir sistem aracılığıyla sorunlar ortaya çıkmadan gerekli işlemler yapılabilecektir. Sonuçta kendisinin ruh sağlığıyla da ilgilenildiğini bilen öğrenci, ilgililere yardımcı olma ve okul çalışmalarına katılma isteği duyacaktır.

- Etkin veli-okul ilişkisi: Veliler ve öğrenciler okulda en iyisinin ve doğrusunun yapıldığına inandıkları müddetçe okul çalışmalarına destek olmaktadırlar.

- Okul binasının etkin kullanımı: Okul binaları ve görsel-işitsel araçların kullanım biçimi disipline yardımcı ya da engel olabilmektedir. Örneğin, koridorları karanlık bir binada, ışık yakılmaması ciddi disiplin sorunlarına neden olabilir. Aydınlık ve ferah koridorları olan bir okul binası, öğrenciyi rahatlatır. Okulun badana renginden döşemesine kadar her şeyi, disipline uyumu kolaylaştırdığı gibi zorlaştırabilir.

Okul Disiplininin Bileşenleri

Okul, toplumsal sistemin bir ürünü ve aynı zamanda bir nedeni durumunda olduğundan okulda disiplinin sağlanabilmesi, öğrencilerin istenmeyen davranışlarının önlenmesi ve azaltılması, bu davranışların oluşmasını etkileyen etmenlerin bilinmesi ve ğrenci ile ve onun hem yakın hem uzak çevresiyle işbirliği yapılmasıyla olanaklıdır. Yalnızca öğrenciye ve okul içindeki ilişkilerle okul içi diğer etmenlere odaklanmak, istenen başarıyı sağlamayacaktır. Disiplin uygulamalarında basta toplumsal kültür olmak üzere, okul yönetim anlayışı ve öğretmenlerin kişilik ve meslekî anlayışları belirleyici olmaktadır. Okul disiplininin çeşitli bileşenlerin oluşturduğunu bilmek ve bu bileşenleri iyi tanımak gerekmektedir. Aşağıda bu bileşenler verilmiştir.

Aile

Eğitim ailede baslar. Kişilik yapısının temel davranışları büyük ölçüde aile içinde kazanılır. Tembel-çalışkan, doğrucu-yalancı, pısrık-girişken gibi ikilemlerin kazanılması ailede baslar, gelişir ve çoğu zaman da pekişir. Okulda bunların değiştirilmesi için uzun zamana ve çok emeğe ihtiyaç vardır (Basar, 1999). İçki ve sigara kullanan, eşiyle sürekli kavga eden ve el kaldıran bir baba çocuklarından doğru davranışları beklememelidir. Çocuklara sürekli “her gün dişini fırçalamalısın, bugünün işini yarına bırakma, dersini vaktinde yap, sigara içmemelisin” gibi öğütler yerine, ona yasayarak örnek olunan beklenilir davranışlar çok daha etkili ve kalıcıdır (Navaro, 2001). Ailenin çeşitli özelliklerinin çocukları nasıl etkilediğine ilişkin pek çok çalışma yapılmıştır. Ailelerin okulla kurdukları olumlu iletişim ile öğrenci başarısı arasında doğrudan bir ilişki olduğu genellikle paylaşılan bir görüştür.

Ülkeler eğitim sistemlerini yapılandırırken aile katılımını olabildiğince arttırmaya yönelik düzenlemeler yapmışlardır. Coldron ve Boulton (1999), İngiltere’de ailelerin, okul yönetimlerince özellikle iki konu hakkında bilgilendirildiklerini ve görüşmeye çağrıldığını belirtmektedir. Bunlar, öğrencinin bulunduğu sınıfın mevcudu ve hangi öğretmen tarafından okutulacağıdır. Böylece okul tarafından bilgilendirilen aileler, okul ile olumlu bir iletişim kurabilmek için girişimde bulunabilmektedir.

Öğrenci

Öğrencinin davranışlarını anlamak ve istenilir davranışlarını artırmak için onun çok çeşitli açılardan tanınması zorunludur. Okulda disiplin, öğrencilerin içinde buldukları gelişim döneminin özelliklerinden etkilenir. Bu nedenle herhangi bir öğrenci davranışlarını değerlendirirken ya da bu konuda beklentiler geliştirilirken gençlik döneminin kendine özgü koşulları, özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrencinin okula uyumu ve okuldaki başarısı ile okuldaki rolünü ve kendini anlaması arasında sıkı bir ilişki vardır. Rol- beklenti dengesi bu ilişkinin bir

sonucudur. Bir yandan öğrencinin rol ve beklentileri, diğer yandan ana-baba, öğretmen ve akran grubu üyelerinin öğrenciden beklentileri bu dengeyi etkiler (Bursalıoğlu, 1991: 48). Bu nedenle yetişkin dünyasının ergeni kabul etmesi ve ona koşulsuz bir saygı ve anlayış sunması, ona bağımsız davranma fırsatı vererek onun kendi kendine karar vermesini güvenmesini sağlayacak yaşantılar geçirmesine özen göstermesi gerekmektedir. Öğrencinin davranışları hatalı, eksik, kabul edilemez bile olsa onu hatasız öğrenci kadar değerli bulma koşulsuz saygıyı ifade eder. Öğrencilere koşulsuz saygı gösterme bazen onlara eşit davranma koşuluyla yan yana gitmeyebilecektir (Kılıççı, 1992: 82; Kılıççı, 2003:41-43). Çünkü sınıf benzeşik (homojen) bir grup değildir. Aynı yaşta ve yakın akademik başarılar gösteren öğrencilerin pek çok açıdan bireysel farklar göstereceği açıktır. Ancak Selçuk'un da (1999: 529) belirttiği gibi öğretmenler bilişsel düzeyde, öğrenciler arasında bireysel farklılıkları bilirler ya da tahmin edebilirler. Fakat uygulamada bireysel farklılıkları pek dikkate almazlar. Okul ortamında ortaya çıkan sorunlar incelendiğinde, bunların birçoğunun bu nedene dayandığı görülür.

Öğrencinin özsaygısı da okul disiplini açısından önemlidir. Bireyin kendisini nasıl algıladığı (benlik imgesi) ile olmak istediği (ideal benlik) arasındaki fark özsaygı düzeyini verir. Bu süreçte bireyin bu farkı nasıl değerlendirdiği ve farkın onun duygusal dünyasını nasıl etkilediği önemlidir (Pişkin, 1999:100). Öğrencinin benlik imgesi ve ideal benliği, nasıl yetiştiği çevreden, ailenin sosyo kültürel özelliklerinden etkileniyorsa, özsaygısı da bunlardan etkilenmektedir. Öğrenciyi güçlü ve zayıf yönleriyle tanıma ve ona koşulsuz saygı gösterme, öğrencinin kendini tanımasına ve özsaygı geliştirmesine yardımcı olma konusunda öğretmenin işini kolaylaştıracaktır. Kendine saygı ve kendine güven, başkalarına saygıyı oluşturacaktır. Öğrenciler kendilerine saygı duyabilirlerse çevredekilere de saygılı olabilirler. Kendisine saygısı olmayan öğrenciler, işbirlikli olmayan bir tarzda davranırlar. Onların hayal kırıklığı ve kızgınlıkları, çevrelerini rahatsız etmelerine ve akılcı olmayan biçimde davranmalarına neden olacaktır. Öğrencilerin özsaygısını geliştirmek, öğretmenlerle, okulun diğer üyeleriyle, anne-baba ve arkadaşlarıyla ilişkilerine de yansıtacaktır.

Öğretmen

Öğretme-öğrenme sürecinde yer alan unsurlar içerisinde kendisine verilen görev ve sorumluluklar bakımından en önemli unsur hiç şüphesiz ki öğretmenlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin eğitim programında belirtilen amaçlara ulaşmalarını sağlamak üzere görevlendirilmiş kişilerdir. Dolayısıyla eğitimde ulaşılan sonuçlarda öğretmenlerin, büyük ölçüde etkisi bulunmaktadır. Öğrencilerin amaçlara ulaşma derecelerinde öğretmenin niteliği ve sınıf ortamında yaptığı davranışlar önem kazanmaktadır.

Öğretmen bir öğretim kurumunda bilgi, görgü ve yaşantıları ile çocukların ya da gençlerin öğrenme yaşantılarına rehberlik eden ya da yön veren kişi olarak tanımlanır. Öğretmenlerin öğrencileri üzerinde olumlu etkiler yaratabilmesi, diğer bir ifadeyle hem bilgilerinin, hem de kişiliklerinin öğrencilerini olumlu yönde etkileyebilmesi için bazı özelliklere sahip olması gereklidir. Bu özellikler öğretmenleri yetiştiren kurumlarda öğretmen yetiştirme programlarıyla kazandırılır (Küçükahmet, 2001:3).

Öğretmenlerin genel amacı, eğitim-öğretim etkinliklerini düzenlemenin yanında disiplini de sağlamaktır. Ancak disiplinsizliğin tek kaynağı olarak öğrenci görülürse sorunların çözümü zorlaşabilir. Bazen öğretmenlerden de kaynaklanan disiplin sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Etkili bir disiplinin olabilmesi için, ilk olarak öğretmen, kendinin de hatalı olabileceğini görmelidir. Bir öğretmen ancak kendine yönelik öz eleştiri yapabiliyorsa, öğrencilerinin de aynı hatalı davranışlarını düzeltmelerinde baş arılı olabilir (Çetin, 1989: 87). Her zaman denetimi elinde bulunduran güç öğretmenlerdir. Genellikle yasa ve yönetmelikleri uygulama durumunda olan öğretmenler, bunları kendi lehine fakat öğrencinin aleyhine gelebilecek şekilde yorumlamaktadır.

Eğitim ğretim s¼reci içinde bireylerin bug¼n ve geleceğe d¼n¼k yaşantı ve davranışlarını şekillendirmede öğretmenlerin ve okulun diğer personelinin etkisi oldukça fazladır. Öğretmenlerin bu s¼rete istenilen durumları gerçekleştirebilmeleri için dikkat etmeleri gereken altı önemli nokta vardır. Bunlar:

- Öğrencinin kendisine karşı pozitif bir davranış geliştirmesine yardımcı olmalıdır.

- Öğrencinin bir başka kişiyle uygun ilişkiler, bağlar geliştirmesine yardımcı olmalıdır.

- zerkliği teşvik edip, desteklemelidir.

- S¼rekli olarak öğrencide denge durumunu teşvik etmelidir.

- Öğrencinin tam ve doğru bir değerlendirme ve algılama gelişimine yardımcı olmalıdır.

- Öğretmen ğrencinin duyarlı olmasını ve bunu ifade edebilmesini teşvik etmeli ve kamılamalıdır (etin, 1989: 88-89).

Okul ve Yönetim

Tam g¼n ya da ikili ğretim yapılması, zamanın kullanımı, okul binasının özellikleri, ders ve ders dışı etkinliklerde kullanılabilcek alanların (deneylik, kitaplık, kantin, oyun alanları vb.) olup olmaması ve nitelikleri, okulun temizliği, bakımı, ısınma ve yerleşim olanakları, sınıfların ğrenci sayısı, değişik branşlarda yeterli öğretmenlerin olması, ders programlarının niteliği, eğitsel ve k¼lt¼rel çalışmaların ve derslerin yapılışı gibi pek çok etmen öğrencilerin okulu algılayışlarını ve davranışlarını etkileyebilir.

Okulda egemen olan yönetim anlayışı, yöneticilerin-öğretmenlerin, öğrencilerin ve okul iş görenlerinin özelliklerinden, okulun içinde bulunduğu toplumsal çevrenin özelliklerinden, ¼lkenin eğitim ve siyasi politikasından ve

yöneticinin özelliklerinden etkilenir. Okullarda her ne kadar önceden saptanan amaçlar, politikalar ve ilkeler doğrultusunda öğretim yapılıyorsa da her okul, fiziksel olanakları, bu alanlardan yararlanma biçimleri, bireyler arasındaki iletişim örüntüsü, yetkilerin kullanılışı ve aktarılışı, kurallar ve uygulanışı gibi konularda özgünlük gösterir. Okulların bu birbirinden farklı özellikler göstermesinin temelinde insan etmeni yatar. Okulun işleyişine yön veren temel insansal etmen de yöneticidir. Okul müdürünün önderlik biçimi ve her gün yüz yüze geldiği durumlarda gösterdiği mesleki ve ahlaki davranışlarında, sahip olduğu etik değerlerin yansımaları görülür. Öğretmenlerin ve diğer işgörenlerin gönül gücünü düşüren en önemli etkenlerden biri, yöneticilerinin dürüstlüğü ve tarafsızlığından kuşku duyulmasıdır.

Yönetici aşağıdaki ilkelere uygun davranarak etik dışı davranışlardan kaçınabilir ve başkalarının kendisine duyduğu güvenin sarsılmasını önleyebilir (Aydın, 2003: 88).

- Eğitim felsefesine uygun bir vizyon geliştirilmesi
- Güçlü bir etik önderlik uygulanması
- Ayrımcılığın ortadan kaldırılması
- Etkili öğretimin bir ödev olarak görülmesi
- Toplumla ilişkilerin geliştirilmesi
- Bütün grupların hakları arasında denge kurulması
- Etik davranış, doğruluk ve ahlaki eylemlerin bütünleşmesi

Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Psikolojik danışma ve rehberliğin bireyin sağlıklı ve uyumlu bir gelişim sürdürerek kendini gerçekleştirmesine yardımcı amaçladığı (Külahoğlu, 2001: 228) göz önünde bulundurulursa, okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesine olanak verecek biçimde örgütlenmiş olmasının önemi de ortaya çıkacaktır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti verilerek öğrencinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olunur. Öğretmen sınıfta, öğretimi tek başına yürütebilirken psikolojik danışma ve rehberlik, öğrencinin gelişmesi ile ilgili herkesin katkısını ve işbirliğini gerektiren bir hizmettir (Altıntaş, 2002: 8). Bu nedenle anne babalarla, öğretmenlerle ve okul yönetimi ile kurulacak ilişkilerdeki süreklilik bu hizmetin sağlıklı yürütülmesi için zorunludur.

Program

Okulda öğrencilere istedik eğitsel davranışları kazandırmaya yönelik tüm etkinlikler eğitim programları dikkate alınarak düzenlenir. Amaç, içerik eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri arasında iyi bir eşgüdüm sağlanmayan, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine yanıt vermeyen, işlevsel olmayan, esneklik özelliği taşımayan, uygulayıcılara yol göstermeyen, uygulanması güç ve bilimsellikten uzak eğitim programlarıyla öğrencilere istenilen davranışlar kazandırılmaz. Bu programlar ortalama öğrenme kapasitesi olan, öğrenciler için hazırlanır ve dolayısıyla uç seviyede olanlar bundan yeterince yararlanamazlar. Programın ders dışına ittiği bu öğrencilerden bazıları tembelleğe alışır. Özel ilgilenilmesi gereken öğrenciler boşta kaldığı zaman istenmeyen davranışlara başvururlar. Dikkati ve belleği zorlayan belirli kalıpları ezberlemeye zorlayan programlar da öğrencilerde başarısızlığa yol açar. Bu tür programlar öğrencileri araştırma, bilimsel düşünme, yordama, analiz, sentez yapma, karşılaştırma yeteneğinden yoksun bırakır. Hazırlanan program öğrenciye sürekli bilgi yüklemeyi değil, ona bilgilenmenin yolunu yöntemini sırasını ve zamanı öğretmelidir (Sarıttaş, 2000: 76). Çocuk, öğretmenin yol göstericiliği altında türlü bilgi disiplinlerini en ilgi

çekici ve anlamlı yoldan öğrenirken diğer taraftan da çevresindeki pek çok şeyi öğrenmektedir. Zihni, duygusal ve toplumsal yönden gelişmesine yardım eden ve tüm davranışlarının, öğrenim tecrübelerinin hepsi, eğitim programı kapsamına girdiği için, öğretmenin programı uygulama biçimi sınıf yönetimi anlayışını da etkiler.

Okul programları öğrencilerin yaşamlarında yararlı olan öğrenmeler; öğrencilerin ilgisini çeken, öğrencileri aktif olarak derse katan, eğlenmeyi sağlayan ve anlamlı başarılarla yol açan etkinlikler yoluyla verilmelidir.

Programın kalitesi, öğrencinin hayatında kullanabileceği nitelikte olması, aktivitelerin öğrencilerin ilgi ve yönelimlerine uygun olması, anlamlı başarılar sağlayabilmesi ve öğrenmelerden zevk almalarına yönelik hazırlanması önemlidir (Çetin, 1989:126).

İyi bir program esnek olmalı, gerektiğinde birden fazla sınıfın katılabileceği ortak projeler yoluyla, öğrenilenlerin uygulanmasına hizmet etmeli dar ama içerik bakımından zengin olmalıdır.

Sınıfta Disiplin

Sınıf disiplini okul disiplini içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Hesapçioğlu (1998), bu bütünlük çerçevesinde disiplin kavramını okul ve sınıf düzeyinde: “Okulun eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılan öğrencilerin davranışlarını tabii, şuurlu bir düzen ve ahenk içerisinde yürütme tedbirlerine okul disiplini denir” diye tanımlamaktadır. Okullarda eğitim, sınıf denilen bir odada bir araya gelen, aynı veya yakın yaş grubundaki benzer bilgi ve becerilere sahip öğrencilerle birlikte yürütülür. Sınıftaki öğrencilerin kişilik özellikleri, okula ve derslere yönelik tutumları, ders çalışma ve dinleme alışkanlıkları, ailelerinden getirdikleri kültürel birikim, öğrenciler arasındaki ilişkiler, sınıfın fiziksel şartları ve öğretmen öğrenci etkileşimi bir bütün olarak sınıf ortamını oluşturur. Sınıf yönetimi ve sınıfta disiplin bazen birbirinin yerine kullanılabilir. Bu iki kavram

birbiriyle ilişkili ancak biri diğzerinin yerine kullanılabilir kavramlar değildir. Sınıf yönetimi daha geniş bir alanı, sınıf disiplini ise yönetimin bir parçası olarak algılanabilir. Sınıf disiplini, sınıf içerisinde kurallar oluşturarak öğrenmeyi kolaylaştırmak ve istenmeyen davranışları en aza indirmek olarak tanımlanmaktadır (Jones ve Jones, 1990 Aktaran B. Yiğit, 2004:156).

Öğretmenin sınıf önünde duruşundan ödevleri kontrol edişine kadar pek çok husus sınıf yönetimini, sınıf disiplinini etkilemektedir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir (Küçükahmet, 1998).

Öğretmenin Sınıf Önündeki Duruşu: Genel kural öğretmenin sınıf önünde ayakta durmasıdır. Oysa bu kuralın değışmesi gerekmektedir. Öğretmen grubuyla bütünleşmeli, fakat kontrolü elinde tutacak bir pozisyonda da olmalıdır. Öğrencilerin tümünü görebilmeli, aynı zamanda tüm öğrencilerin de kendisini görmesini sağlamalıdır. Eğer bu pozisyonu sağlayamazsa gerçek yöneticilik yapamaz, öğrencilerin dikkatlerini çekmede zorlanır. Konuşurken oldukça sakin olmak ve dikkati çekmek için el ve kolları yerinde kullanmak gerekir. Öğrencilerin sıralarından birine oturmak, hatta (eğer sıralar sabit değilse) öğrencilerle birlikte yarım daire şeklinde oturmak en iyi yoldur.

Öğretmenin Konuşmasının Etkinliğı: Derste hiçbir şey, monoton bir sestten daha fazla dikkati dağıtamaz. İyi konuşmacılar önemli bilgilere sahiptirler ve onları nasıl sunacaklarını bilirler. Söyledikleri oradaki her birey tarafından rahatça işitilebilir. Seslerini önemli yerleri vurgulamak için yükseltirler. Dramatik bir etki için seslerini değıştirirler. Öğretmen de iyi bir konuşmacı olmalı, ne zaman sesini yükselteceğini bilmelidir.

Öğrenci Çalışmalarının Kontrolü: Öğrencinin hazırladığı her ödevin, öğretmeni tarafından kontrol edileceğini bilmesi disiplinli çalışmasına neden olacaktır. Öğrencileri ders dışında, boş zamanlarında gönüllü çalışmalara yönlendirmek disiplin sağlamanın diğzer bir yoludur.

Yazı Tahtasının Kullanımı: Yazı tahtasına ne yazılacağı kesinlikle bilinmeli ve çabucak yazılmalıdır. Yazı tahtasını kullanmanın ilk kuralı (eğer kullanılacaksa) ona yakın durulmasıdır. Yazı tahtasını kullanan bir öğretmenin yüzü kesinlikle yazı tahtasına dönük olmamalıdır. Zamanın büyük çoğunluğunu tahtaya yazı yazarak harcayan öğretmen, öğrencisine de zamanını boşa harcama ve yaramazlık etme fırsatı vermiş olur

Disiplinin Yaklaşımları

Bu başlık altında dört ana disiplin yaklaşımı ele alınmıştır. Yaklaşımları birbirinden ayıran insanın/çocuğun doğasına, disiplinin amacına, istenmeyen davranışlara ilişkin yaklaşımları ve varsayımları arasındaki farklılıklardır. Bunlar farklı olunca doğal olarak getirilen çözümler de farklı olmaktadır.

Cezalandırıcı (Müdahaleci) Disiplin Yaklaşımı

Bu yaklaşımda disiplin, cezalandırma üzerine kurulmuştur. Geleneksel ya da davranışçı yaklaşım olarak bilinen felsefi ve psikolojik temellere dayanır. Davranışçı yaklaşım, bireyin içsel duygu ve düşüncelerine değil, gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları ile çevrenin bireyin davranışları üzerindeki etkisi üzerine odaklanmaktadır (Cüceloğlu, 1991: 28). Bu disiplin anlayışında öğretmen, en iyisini bilir ve öğrenci davranışlarını kontrol etmede temel sorumluluğa sahiptir. Bu nedenle öğretmen, sınıf içi öğrencilerin uyması gereken davranış kurallarını ve beklentilerini açık ve anlaşılır bir şekilde belirtir ve uymaya zorlar. Kurallara uyulmaması durumunda verilecek cezalar da, önceden öğretmen tarafından belirlenmiştir (Weber, 2003; Lewis, 1999).

Cezalandırıcı yöntemin en büyük eksikliği, istenmeyen davranışın bu yöntemle durdurulması, fakat istenilen davranışların öğretilmemesidir. Sarıtaş (2000) ve Özyürek (2001), ceza uygulamaları sırasında, farkında olmadan sorunlu davranış kazandırmanın da olası olduğunu vurgulamaktadırlar.

İyileştirici (Düzeltilici) Disiplin Yaklaşımı

Düzeltilici disiplin, disiplin sorunlarıyla karşılaştıktan sonra onları ortadan kaldırmaya yönelir. Düzeltilici disiplin yaklaşımı, bireyde, kabul gören mevcut düzen ve kurallara direnme yerine, onlara uymayı sağlayan bir düşüncenin yerleştirilmesi temeline dayanmaktadır. Öğrenci çeşitli nedenlerle istenmeyen davranışlar gösterebilir. Önemli olan davranışın nedenleri doğru tespit edip, ortadan kaldırmaktır (Sarıtaş, 2000). Amaç, istenmeyen davranışın yol açabileceği sonuçları öğrenciye anlatarak, bilgilendirerek davranışı değiştirmektir. Bundan dolayı öğretmenin rolü, öğrencilerin öğrenmelerine ve sorumlu davranmalarına katkıda bulunmak, okulda başarılı olabileceklerine ve kendi yaşamlarını kontrol edebileceklerine inanmalarına yardım etmektir (Curwin ve Mendler,1998). Öğrenci davranışı tekrarladığı takdirde, istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak amacıyla yaptırım uygulanabileceği belirtilir. Arkadaşları ile kavga eden bir öğrenciye, bu davranışının yanlış olduğunu hatırlatmak, onu uyarmak, özür dilemesini sağlamak ve eğer davranışı tekrarlarsa onu cezalandırmak, iyileştirici disiplin anlayışına örnek verilebilir (İlgar, 1996, Akt: Sayın, 2001).

Curwin ve Mendler (1998:3)' göre, öğretimin önemli bir parçası olan disiplini iyileştirme stratejileri;

- Dikkatlice düşünülmüş bir disiplin planı geliştirmek,
- İstenmeyen davranış ortaya çıktığında, öğrencinin onurunu kırmadan durdurmak,
- Öğrenme sürecine zarar vermeyi alışkanlık haline getirmiş öğrencilerin sorunlarını çözmek,
- Öğrencilerin streslerini azaltmak,
- Kuralları uygulamak ve sonuçlarını değerlendirmek için rehberlik yapmaktır.

Günden (1979), istenmeyen bir davranış gösteren öğrenciye karşı, öğretmenlerin dikkat etmesi gereken noktaları ise şöyle açıklamaktadır (Akt: Civelek, 2001, 13):

- Öğrenci arkadaşlarının önünde cezalandırılmamalıdır.
- Öğrenci, cezanın verileceği ana kadar arkadaşlarından uzak tutulmalıdır.
- Öğrenci özür dilemeye zorlanmamalıdır.
- Problem ortadan kalktıktan sonra üzerinde durulmamalıdır.
- Öğrenciyi sınıftan atmak, okuldan uzaklaştırmak öğretmenin yetkisinde olmadığı için bu yola başvurmamalıdır.
- Küçük olaylar büyütülmemelidir.

Önleyici (Engelleyici) Disiplin: Önleyici disiplin, disiplin problemlerini ortaya çıkmadan önlemeye yönelik disiplin çeşididir. Çünkü bir disiplin problemini çıktıktan sonra önlemek, çıkmadan önlemekten daha zordur. Disiplinle ilgili bir sorun çıkmadan önlenmesinde öğretmene önemli görevler düşmektedir. Bunlardan en önemlisi öğretim yöntem ve tekniklerinde çağdaş gelişimleri takip etmek ve uygulamaktır. İki problemlili öğrenciyi yan yana oturtmamak, sıra veya sınıflarını ayırmak bu gruba örnek olarak verilebilir. Önleyici disiplin de ödül ve cezalar açık olarak tanımlanmıştır. Öğrenci yaptığı şeylerin karşılığını göreceği konusunda bilinçlidir. Bu yöntemin temelini kişiye ya da kişilere önceden disiplin konusunda bilgi vermenin oluşturduğunu vurgulamaktadır. Kişiler kendi davranışlarını denetim altında tutarlar. Öğretmen ya da okuldaki yöneticiler disiplin konusunda, öğrencilere doğru davranışın nasıl olacağını daha önceden açık ve seçik olarak açıklamaktadır (Binbasıoğlu, 1991:327).

Engelleyici disiplin konusunda Günden (1979:381), öğretmenin dikkat etmesi gereken noktaları aşağıda belirtmiştir:

- Öğrencilerin isimleri öğrenilmeli ve öğrenciye ismiyle hitap edilmelidir.
- Öğrencilerin sınıfta oturuş biçimlerine dikkat etmelidir.
- Ders sırasında samimi ve ciddi olunmalıdır.
- Bir ya da birçok öğrenci sınıfın havasını bozmaya kalkışırsa heyecana kapılmaya gerek yoktur. Gayet sakin, ciddi ve sabırlı olunmalıdır. Teneffüste o öğrencileri bir odaya alarak onlarla konuşulmalıdır.
- Öğrencilerle ayrı ayrı ilgilenilmelidir.
- Sınıfın önünde kızmak, şaşkınlığa düşmek, karasız olmak gibi hallere düşmekten kaçınılmalıdır.
- Sınıfta herhangi bir tartışmada öğrencilerin üstüne fazla gidilmemeli ve gerginliği artırıp inada bindirilmemelidir.

Koruyucu (Etkileşimsel) Disiplin Yaklaşımı

Etkileşimsel disiplin anlayışı, hem insancıl, hem de davranışçı felsefenin ilkelerine dayanmaktadır (Aksoy, 2001). Temelinde yatan düşünce; büyümenin, bireyin ve bireyin içinde bulunduğu çevre arasındaki dinamik bir süreç olduğudur (Erden ve Akman, 1997). Bu nedenle bireyin gelişiminde hem çevre, hem de içsel duygu ve düşüncelerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği belirtilir. Öğrenme bireysel bir süreç olarak kabul edilse bile, grubun davranış ve yapısı öğrenmeler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, öğrenci davranışlarının kontrol edilmesinde hem öğretmen, hem de öğrenciler temel sorumluluğa sahiptir. Öğretmenin temel görevi, etkili ve üretken bir sınıf grubu oluşturmak, beklentileri açıklamak, önderliği paylaşmak, arkadaşlığı ve üretken grup normlarını geliştirmek, öğrencileri açık iletişime ve bağlılığa özendirmek ve onlara rehberlik yapmaktır.

Bu nedenle öğretmen bir bütün olarak sınıfın haklarını korumalıdır (Weber, 2003: 245–251; Chernow ve Chernow, 1981: 44–46). Öğrenciler, kendilerini değerli hissettiklerinde ve kendilerini ifade etme haklarına sahip olduklarını gördüklerinde, sınıf içinde daha katılımcı ve daha az rahatsızlık verici olacaklardır. Bir grup olarak sınıfın haklarını korumak için gözlenebilir davranışları kontrol etmek gereklidir. Uzun dönemde öğrencilere kendi davranışlarını kontrol etme fırsatları verilir ancak asıl amaç, tüm öğrencilerin öğrenme haklarını korumaktır (Aksoy, 2001). Az sayıda ve çok gerekli olan sınıf kuralları öğrencilerle birlikte oluşturulur. Kurallara uyulup uyulmadığı ve bazı kuralların değişmesinin gerekli olup olmadığı, öğretmen rehberliğinde yapılan sınıf toplantılarında öğrencilerle birlikte tartışılır (Lewis, 1999;Kagan, 1992). Sorun çözmede sınıf toplantıları yapmanın amacı, öğrencilerin kendilerine ve sınıftaki diğer öğrencilere karşı olan sorumluluklarının farkına varmalarına yardımcı olmaktır (Weber, 2003). Öğretmenlerin öğrencilerle, kendi davranışlarının nedenlerini ve sonuçlarını anlamaları konusunda açık ve samimi bir şekilde konuşmaları önemlidir. Öğretmenin rolü, saldırmak veya suçlamak değil, desteklemek ve teşvik etmektir (Redl ve Wattenberg, Akt: Charles, 2002: 41–42).

Disiplin Modelleri

Disiplin anlayışları bakımından öğretmenler arasında farklılık vardır. Her öğretmen sınıf yönetiminde kendi tarzını geliştirir. Öğretmenlerin kendi tarz ya da tarzlarını somutlaştırarak eğitim psikolojisi bakımından uygun düşüp düşmediğini gözden geçirmeleri gerekmektedir (Tertemiz, 2000:51). Öğretmenlerin disiplin sağlamada disiplin modellerinden haberdar olmaları, kendilerine özgü tarz geliştirmelerinde etkili olacaktır.

İstenmeyen davranışların belirlenmesi, düzeltilmesi ve yinelenmesini önlemek düşüncesiyle geliştirilmiş disiplin modelleri aşağıda belirtilmiştir.

Davranış Değistirme Modeli (B.F. Skinner)

Davranış değistirme disiplin modeli, davranışların çevre tarafından ödül ve ceza yolu ile oluştuğunu ifade eden davranışçı psikologlar Watson, Thorndike ve Skinner' in düşünceleri üzerine kurulmuştur (Weber, 1986; Charles, 2002; Kauffman, Mostert, Trent ve Hallahan, 1998; Kerr ve Nelson, 1989; Burden, 1995; Zirpoli ve Melloy; 1997; Skinner, Alberto, Troutman, Carles ve Madsen, 1995; McNmara ve Moreton, 1995; Özyürek, 2001; Özyürek, 1996; Özden, 1997; Ataman, 2000; Korkmaz, 2002; Celep, 2002; Fidan, 1996; Tertemiz, 2000). Bu yaklaşımda temel ilke, insanların acı veren, hoş olmayan deneyimlerinden veya uyarıcılardan kaçınırken, hoş ve ödüllendirici olanı aramaya çalışmalarıdır. Öğretmenler, sınıf ortamındaki öğelerin her birinin öğrenci davranışını nasıl etkilediğini değerlendirmeli ve bunları kabul edilebilir davranışlar doğrultusunda değistirmelidirler. Bu sistem diğer modellere göre daha kolay uygulanabilmektedir. Çünkü öğretmenler öğrenci davranışlarına tam olarak ödül uygulayabilirler. Davranış değistirme modeli neden-sonuç ilişkisine açıklık getirir ve sınıf disiplin çabalarındaki birçok kestirime dayalı işi ortadan kaldırır. İstenilen davranışı yapmaya yöneltmede uygulanan tekniklerden bazıları şunlardır (Celep, 2004:177-181):

- Aralıklı ve Oranlı Pekiştireç Verme
- Temel Davranışı Parçalara Ayırma
- Öğrenciyi Sınıftan İzole Etme
- Öğrenciye, Doygunluk verene kadar Gösterdiği İstenmeyen Davranışı Yaptırma
- Model Alma
- Olumlu\Olumsuz İfade Kullanma

- Öğrenci ile Anlaşma Yapma.

Celep (2000)'e göre, bu model, öğrenciye doğru davranışlar sonunda pekiştireç vererek, bu davranışların yapılma sıklığını artırmaktadır. İyi, kurallara uyan ve istenen performansı gösteren öğrencilere pekiştireçler ve ödüller verilir. Uygunsuz davranan ya da istenen performansı göstermeyen öğrenciler ilgiden, alakadan ve ödülünden yoksun bırakılır veya cezalandırılır (Akt. Özdem, 2003:51).

Güvengen Davranış Modeli (Lee Canter)

Lee ve Marlene Canter tarafından geliştirilmiş olan bu model insanların karmaşa durumunda, edilgen, düşmanca ve güvengen davranış gösterdiğini belirtmektedir. Bu modelin varsayımlarına göre, öğrencilerden uygun sınıf kurallarını belirleme ve izleme davranışı beklenmemeli, kurallara uymaya zorlanmalı, iyi bir davranış olumlu özendirmelerle kuvvetlendirilmeli ve iyi bir sınıf yönetimi için aileler ve yöneticiler kuralları yerleştirmeye yardımcı olmalıdır.

Güvengen disiplinde öğretmenler, öğrencilerin temel gereksinimlerini karşılamalı ve öğretme hakkını tam olarak kullanmalıdır. Bu model, öğretmenler bütün öğrencilere benzer biçimde davranma, aynı ölçütleri uygulama ve bütün öğrencilerden aynı başarıları bekleme düşüncesine dayanmaktadır. Öğretmenler, kendi düşüncelerine bağlı olarak bir öğrencinin durumu hakkında ayrıcalık yapmamalıdır. Böylesi olumsuz beklentiler, öğretmenin sınıfı yönetme davranışını engeller. Güvengen Davranış Modeli'nin uygulanması için öğretmenler amaçlı bir biçimde istekte bulunmalı ve boyun eğmeyen öğrenci ile asla bir anlaşma yapmamalıdır (Celep, 2004:183-185).

Güvengen öğretmende bulunması gereken özellikler şunlar olmalıdır:

- Bireylerarası ilişkilerde istekleri ve duyguları belirleme yeterliliğine sahip olabilir,

- Açık sözlü (dobra) bir yolla isteklerini ve duygularını seslendirebilir,
- Duyguların ve isteklerin ifade edilmesi üzerinde ısrarla durur,
- Konuşurken göz iletişimini sürdürür,
- Beden diliyle uyumlu sözel ifadelerle pekiştirmede bulunur,
- Olabildiğince ipucu vererek soru sorarak ben iletisini göndererek istediği davranışları belirtir (Edwards, 1997:71).

Edwards (1997:78)'a göre bu teknik kullanılırken göz teması, jest ve ses tonu kullanılmalıdır. Öğrenciye ismiyle hitap ederek ve dokunarak da istem ortaya konulmalıdır. Ancak bunları yaparken en fazla üç defa tekrar yapılmalıdır. Bunun sonucunda istenmeyen davranış değişmiyorsa ceza uygulanmalıdır. Olumsuz her davranış cezalandırılmalıdır.

İstenmeyen davranışlar karşısında uygulanabilecek cezalar şunlardır:

- Öğrenciyi izole etme,
- Ayrıcalıktan yoksun bırakma,
- Öğrencinin yapmakta olduğu etkinliği bitirene kadar/sınıfta/okuldan ayrılmasına izin vermeme,
- Öğrenciyi müdüre gönderme,
- Velileri okula çağırma,
- Öğrenciyi başka bir sınıfa gönderme,
- Sorun çıkartan öğrencinin sesini teybe kaydedip müdüre veya veliye dinletme.

Ussal Sonuçlar Modeli/Mantıksal Sonuç Modeli (Rudolf Dreikurs)

Bu modele göre, çocuklara insan haklarına ve bütün insanların değerlerine önem vermeleri öğretilmelidir. Edwards (1997)'a göre bu yaklaşıml, çocukların ait olma, eşitlik ve karşılıklı saygı duygularını geliştirmelerini engelleyen herhangi bir disiplin modeline karşı olmayı içerir. Bu modelin varsayımlarına göre, öğrencinin sorun davranışı; dikkat çekme,  alma, yetersizlik gösterme ve g gösterisinde bulunma gereksinmesinden kaynaklanır. Öğrencinin dikkat çekme gereksinimi karşılandığında güdüleme ile ilgili olan uygun olmayan davranışlar reddedilecektir. Ortaya çıkan sorun davranış karşısında mutlaka bir sınıf kuralı oluşturulmalıdır.

Öğretmenler, ğrencileri çeşitli durumlarda gzlemeli ve istenmeyen davranışlara hangi amacın neden olduğunu önceden tespit etmelidirler. G ve kontrol durumunda ğretmen öğrenciye bir grup nderliği vermelidir. Sorun davranış gösteren öğrencilere sürekli şefkat, ilgi ve sevecenlikle yaklaşarak, çocuğun  alma duygularının üstesinden gelinebilir. Öğretmenler karşılıklı saygı ve iyimserlik duygusunu geliştirmek için cesaretlendirmeyi kullanmalıdırlar. Cesaretlendirme, ocukların gelişimlerinin her aşamalarında başarıyı yasamalarına olanak veren bir süreçtir. Öğrenciler davranışlarının sonuçlarını yaşamalıdır. Böylece, ğrenciler, davranışlarının kendileri ve yasadıkları toplum üzerinde ne gibi etkileri olduğunu kavrayabilirler. Öğrenciler, kendi davranışlarından kendilerinin sorumlu olduğunu öğrenirler. Örneğin, sınıfı dağıtan, dağıttığını toplar (Celep, 2004:194-201).

İnsanlar Arası İlişkileri zmlleme Modeli (Eric Berne, Thomas Haris)

Bu disiplin yaklaşımı  ego durumuna dayanmaktadır. Bunlar; aile, ocuk ve yetişkin durumlarıdır. ğrenme engellerini ortadan kaldırmak için insanlar arası ilişkileri analiz gereklidir. Analiz etmek, öğretmenlerin bu yaklaşımın ilkelerini nasıl anladıklarına, öğrencilerin içsel durumlarını keşfetme konusunda sahip oldukları becerilere ve iletişim kurma becerilerine bağlıdır (Edwards, 1997). Öğretmen

belirtilen üç ego durumunu anlayabilecek birikime ve anlayışa sahipse, ilişkileri daha iyi çözümleyebilir ve öğrencilerin davranışlarını geliştirmelerine yardımcı olabilir. Öğretmen öğrencinin iç dünyasını önce ifadeleri ile sonra da beden diliyle verdikleri uyaranları almaya çalışmalıdırlar.

Oyunlar (üç ego durumundan kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları), bu yaklaşım için irdelenmesi gereken faktörlerdir. Oynanan oyunun mutlaka bir amacı olmalıdır. Öğretmen oyun oynamaktan kaçınmalıdır. Bunu yaparak da yetişkin ego davranışını göstermiş olur ayrıca öğretmen öğrencilere, diğer insanlara nasıl davranmaları gerektiğini öğretmelidir. Bunu da sevgisini ifade eden cümlelerle, dokunarak ve güler yüzle göstererek öğretebilir. Bu davranışlar gösterilmezse, öğrenciler kendi varlıklarını hissettirmek için oyuna başvururlar (Celep, 2004:201-228).

Öğretmen Etkililiği Eğitimi Modeli (Thomas Gordon)

Bu yaklaşım öğretmenlerle öğrenciler arasında iyi ilişkiler sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Gordon'a göre öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki; açıklık ve şeffaflık, özen, bağımsızlık, farklılık ve karşılıklı gereksinimlerin karşılanması durumunda olumlu ve yerinde olur önemli olan çocukların sorun çözme ve karar verme yetenekleri konusunda kendilerine güvenlerini sağlamaktır. Bu hedefleri geliştirmek için, öğretmen-öğrenci ilişkisi dikkate alınmalı ve bu öğretmen ve öğrenci tarafından sağlanmalıdır.

Edwards (1997)'a göre öğretmen etkililiği eğitiminin temel özelliklerinden bazıları şunlardır (Akt. Celep, 2004:235):

- Sorun sahipliği,
- Öğrenci gereksinimlerini tanımlamak,
- Çevreyi yönlendirmek,

- Etkin dinleme,
- Öğrencinin uygunsuz davranışa karşı ben iletisi gönderme,
- Gönderilen ben iletisini karşılaştırma.

Edwards (1997) ve Gordon (1993)'a göre öğretmenler, sınıfta etkili bir yönetim için aşağıdaki önerilere dikkat etmelidir (Akt. Celep, 2004:238):

- Öğretmen, öğrencinin kendi sorunlarını çözebileceğine içten inanmalıdır. Çözüme ulaşana kadar bu yöntemi sabırla uygulamaya devam etmelidir.

- Öğretmen, duyguların genelde geçici ve anlık olduğunu bilmelidir. Etkin dinleme öğrencilerin duygudan duyguya atlamalarına, duyguların boşaltılmasına, dağıtılmasına ve açığa çıkmasına yardımcı olur.

- Öğretmen, öğrenciye sorunlarında yardımcı olmayı istemeli ve bunun için zaman ayırmalıdır.

- Öğretmen, sorunu olan her öğrenci ile birlikte olmalı ama kendi kimliğini korumalıdır.

- Öğretmenler, öğrencilerin duygularını ifade etmede zorlanacaklarını bilmelidirler.

- Öğretmenler, öğrencilerin sorunlarının gizliliğine saygı duymalıdır.

Gerçeklik Terapisi \ Kontrol Modeli (William Glasser)

Bu modele göre, bireyin sosyal sorumluluk içinde, gerçekçi biçimde ihtiyaçlarını karşılaması ve sosyal bağımlılık üzerinde odaklanması gereklidir. Bilinçaltının analizi ya da bireyin davranışının yargılanmadan kabul edilmesine karşı çıkmakta, bunun yerine kişi davranışlarının sonuçlarını kabul etmeyi ve başkalarının haklarını çiğnemediği yaşamayı öğrenmeleri gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşımın temelinde; çocukların, aile ya da okul tarafından karşılanması gereken belli gereksinimlerinin olduğu yatmaktadır. Aile bu gereksinimleri karşılamakta

yetersiz kalıyorsa, okul bu gereksinimleri karşılamaya çalışmalıdır. Okul ve öğretmenler, çocukların öğrenme çabalarına ve onların kendilerine değer vermeyi başarmalarına yardımcı olmalıdır. Çocuklara kendi davranışlarını yargılama ve kendilerini değiştirme fırsatı verildiğinde, sorumlu davranmayı öğrenirler. Bu modelde öğrenci, istenmeyen davranışının tüm sorumluluğunu üstlenir. Fakat bu, ceza ve övgü ile olmamalıdır. Glasser (1990)'a göre öğrencilerin davranışına rehberlik etmek amacıyla, öğretmenler ile öğrenciler arasında bir anlaşma yapılmalıdır. Bu anlaşma açık ifadeleri ve öğrencilerin ve öğrencilerin bu davranışsal anlaşmaya uymamalarının sonuçlarının ne olacağını içermelidir. Disiplin sorunlarıyla basa çıkmak için önder-öğretmen, sorunları çözenin kestirme yolu olmadığını iyi bilir. Bunları çözmek için tüm kural bozucu durumlara aynı gerçekçi ve açık yollarla yaklaşır. Sorun çıkartan öğrenciye, kızgın ya da savunmacı bir tutumla yaklaşmaz. Öğretmen öğrenciye sakinleşmesini saka yoluyla ya da gülümsemeyle ifade ederse daha etkili olabilir. Bu da gerilimi azaltabilir. Öğrenci sınıfta yatırırsa öğrenci ile konuşmak için zaman yaratılmalıdır. Şayet öğrencilerin sınıftan çıkartılması gerekiyorsa onlara, sakinleşebilecekleri ve sorunu tartışabilecekleri mola odası denilen bir yer ayarlanmalıdır (Akt. Celep, 2004:240-245).

Dembo'ya göre de sınıfta gerçeklik terapisinde temel strateji, öğrenci ile iletişim kurmak ve ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olmaktır. Bu amaçla şu hususlara dikkat edilmesi gerekir (Akt. Erden, 2005:190);

- Gösterilen davranışlara odaklanma,
- Söz verme,
- Yönlendirici cümleler kurma,
- Davranışın değerlendirilmesi,
- Sonuçlarını görmesini sağlama,
- Ceza vermeme.

Disiplin Sorunlarını Önleyici Yöntemler

Öğrencilerin yapıcı bir etkinlikle uğraşmaları, uygunsuz davranışlarda bulunma ihtimallerini azaltır. Aşağıdaki kontrol yöntemleriyle sınıf yönetiminin etkisi belirtilmektedir. (Tertemiz, 2000):

Planlı Çalışmak: Çalışma planıyla sınıf içinde oluşacak karmaşa önlenebilir ve öğretmen zamanı daha etkili kullanabilir. Ders materyalleri zamanında sağlanır; öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin neyi, nasıl, ne zaman, ne kadar yapacakları belli olur.

Akıcılık Etkinlik: Sınıfa girer girmez tepegözle bir matematik problemi yansıtan bir öğretmen, öğrencilere “susun, derse başlıyoruz” gibi uyarılarda bulunmak zorunda kalmaz. Kesintisiz etkinlik akışı sağlanabilmesi için, öğretim sırasında canlılığı korumak, fazla hızlı adımlarla gitmemek ya da sunumu yavaşlatmamak, direktif ve bilgileri açık bir şekilde sunmak, projeler üzerinde çalışırken neler yapılacağını söylemek, tahtaya yazmak ya da yansıtmak gibi yollar izlenebilir.

Tutarlılık: Öğrenci göstermesi istenilen davranışlar konusunda öğretmenin tutarlı olduğunu bilirse, öğretmenin iyi disiplin sağlama şansı daha fazla olur. Öğrencilerin “konuşma ve gezinme” gibi kuralı bozmalarına bazen aldırıyor, bazen izin vermiyorsa, bu durum öğretmenin tutarsızlığını gösterecektir.

Öğretmen Kontrolü: Sınıfta neler olduğunun farkında olmak, önlemek için oldukça önemlidir. Dikkatli bir öğretmen, yardıma ihtiyacı olan öğrencileri fark edip onlara yardım eder ve onları yönlendirerek istenmeyen durumların ortaya çıkmasını engeller. Öğretmen öğrencileri kontrol ederken, aynı zamanda onların ne derece ilerlediklerini de öğrenir.

Kurallar Belirlemek: Sınıf içinde istenmeyen davranışları önleyici en önemli önlem kurallar oluşturmaktır. Öğrenciler kurallara ihtiyaç duyarlar ve neyin, neden beklendiğini bilmek isterler. Kuralları kaldırmaya çalışan öğretmenler karışıklık ve dağınıklık gibi sorunlarla karşılaşır. Kurallar önceden oluşturulursa ve gerekli durumlarda öğrencilere hatırlatılırsa, istenmeyen davranışlar azalır. Uzun ve sık öğütler vermek, kendilerini suçlu hissetmelerine, kızgınlık ve düşmanlık duymalarına neden olabileceği için, bundan kaçınmak gerekir.

Sınıf kurallarına uyan, uygun davranışları gösteren öğrenciler ödüllendirilmelidir. Bu ödüllendirmeler aşağıdaki şekillerde olabilir:

- Öğrenci çalışmalarını tüm sınıfa göstermek,
- Öğrencilerin ilerlemesini grafiklerle göstermek,
- Ek puanlar vermek,
- İstenilen etkinlikler için serbest zaman vermek,
- İkramlar, partiler düzenlemek,
- Eve övgü notları yollamak,
- Ayrıcalıklar vermek (boş zaman gibi),
- Panoya güler yüz çizmek, çıkartmalar vermek vb.,
- Güdöleyici ifadeler kullanmak.

Disiplin Sorununa Müdahale Yöntemleri

Sorun olan davranışa karşı öğretmenlerin müdahaleleri, kısa süreli, sıradan bir gözlemci tarafından fark edilemeyecek türden ve çoğunlukla da sözsüz tepkilerdir. Bu tür tepkiler daha çok, öğretmenin dersin kesilmesini istemediği ve öğrencilerin dikkatlerini derse verdikleri zamanlarda verilir. Bu tepkiler aşağıdaki şekilde olabilir (Tertemiz, 2000):

Görmezden Gelme: Öğretmen olumsuz davranışları görmezden gelerek olumlu davranışları övme ve ödüllendirme ile olumsuz davranışları değiştirebilir

Fiziksel Yakınlık: Öğretmen istenmeyen davranışı yapan öğrenciye yaklaşarak, fiziki yakınlığın gücünü kullanır.

Göz Teması ve Sözsüz Uyarıcılar Kullanmak: Öğretmen göz teması sağlanana kadar öğrenciye bakar ve istenmeyen davranış sona erer. Göz teması devam eden bir etkinliği kesmeden yapılabilir. Öğretmen öğrenci uygun davranışı gösterene kadar göz temasını sürdürmelidir.

Yeniden Yönlendirmek: Bu yöntem öğrenciyi ne yapması gerektiği konusunda yönlendirir. “Herkesin şimdi 15. sayfayı bitirmesi gerekiyor” gibi ifadelerle öğrenci tekrar yönlendirilir.

Vazgeç İfadeleri ve Uyarılar Kullanmak: “Başkası konuşurken konuşuyor muyuz?”. Bu yöntemde öğretmen, öğrenciyi arkadaşlarının önünde utandırmamalıdır. Öğrenciye yaklaşmak ve alçak sesle uyarmak en iyi yoldur.

Öğrenciyi Yalnız Bırakmak veya Yerini Değiştirmek: Düzeni bozan bir öğrenci, istenmeyen davranışla uğraşma olasılığının daha az olacağı bir tarafa gönderilebilir.

Sessizlik Zamanı Vermek: Gürültü olduğunda “Şu anda ne yapıyorsanız bırakın” demeli ve sessizlik bir iki dakika kadar sürmelidir.

Güçlü Vazgeç İfadeleri Kullanmak: Bu vurgulu bir vazgeç ifadesidir: “Bu davranışına hemen bir son vermelisin” gibi.

Kısa Ara Vermek: “Ders esnasında konuşman doğru değil, bence senin 3 dakika araya ihtiyacın var. Boş olan şu sıraya geç. Süren dolunca haber veririm” gibi öğrenciye kısa süreli ara vermek de bir yöntemdir.

Öğrenciyle Bireysel Konuşma: Sınıf dışında konuşma tercih edilmelidir. Ders anında diğer öğrenciler serbest çalışırken de konuşulabilir.

Problemi Tanımlamak ve Çözmek: John Dewey’ in geliştirdiği aşağıdaki problem çözme aşamaları kullanılır: Sorunu tanımlama, olası çözümler üretme, çözümleri değerlendirme, en iyi çözümün hangisi olduğuna karar verme, bu kararın nasıl uygulanacağına karar verme, çözümün başarısını değerlendirme.

İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR

Okullar öğrencilere istenen davranışların kazandırılması için özel olarak hazırlanmış çevrelerdir. Toplumun istediği niteliklere sahip insanların yetiştirilmesi için hazırlanan eğitim programları bu kurumlarda uygulamaya konulmaktadır (Bursalıoğlu, 2002). Okulun varlık nedeni olan eğitim-öğretim etkinliklerinin en yoğun gerçekleştiği alanlar ise sınıflardır. Yönetimsel kurallarla ilk kez burada karşılaşan öğrencilere, programlarda yer alan bilgi ve beceriler yanında toplumsal yaşamın gerekli kıldığı her türlü ilke, kural, davranış, tutum ve değerler en sağlıklı biçimde sınıf ortamında kazandırılabilir (Sarıtaş, 2000). Başarılı bir eğitim-öğretim

için, sınıftaki eğitim-öğretim ortamının amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi sınıf yönetiminin ana işlevidir.

Okulda ve sınıfta, eğitsel çabalara engel olan davranışların tümü istenmeyen davranış olarak nitelendirilir. İstenmeyen davranışların sağlıklı, bir şekilde tanımlanması; bu tür davranışların önlenmesi ve gerekli müdahalenin yapılabilmesi açısından belirleyici bir öneme sahiptir. Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranış, istenmeyen davranıştır. Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları sadece eğitim öğretimi engellemez, bununla birlikte bazı fiziksel ve psikolojik huzursuzlukları da beraberinde getirir (www.egitimyuvasi.com).

İstenmeyen öğrenci davranışları, öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri, sosyo-ekonomik düzeyleri, psikolojik özellikleri gibi pek çok etkenlere bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Davranışlar, zamana, mekâna ve koşullara göre istendik ya da istenmedik özelliği kazanırlar. Yine aynı şekilde istenmeyen davranışların sıklığı da yaştan yaşa, öğretmenden öğretmene, dersten derse farklılık gösterebilmektedir. Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. Bunların olumsuz etkileri derece derece olur. Bu açıdan istenmeyen davranışlar, “yıkıcı olmayan”dan, “çok yıkıcı olana” uzanan bir yelpazede sıralanırlar.

İstenmeyen davranışlardan bazıları en büyük etkisini davranışı yapan üzerinde gösterir, ama bir kısmı bunun ötesinde öğretmeni, sınıfın tümünü ve dersi olumsuz etkiler. Hatta bazı olumsuz davranışlar, okula ve aileye önemli zararlar verir. Sınıftaki istenmeyen davranışlar, sınıf düzenini ve eylemlerini bozar, amaçlara ulaşmayı engeller, özellikle zaman kaynağının kötü kullanımına neden olur.

İstenmeyen Davranışların Nedenleri

İstenmeyen davranışların en aza indirilmesi ve önüne geçilebilmesi için yapılması gereken, bu davranışların ortaya çıkmasında etkili olan nedenlerin bilinmesine bağlıdır.

Bu nedenler temel olarak dokuz ana başlıkta toplanabilir.

Etkinlikten sıkılma;

Çocukların etkinlikten sıkılmaları dikkatlerini başka yöne aktarmasına sebep olabilir. Sıkılmanın nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen, yetenekleriyle ilişkin olmayan ders etkinlikleri.

- Öğretmenin bilgi beceri ve deneyim eksikliği,

- Kullanılan araç gereç yöntem ve tekniklerin yerinde ve doğru kullanılmaması

- Öğretmenin etkinliği çekici hale getirmek için çaba sarf etmemesi

- Dersin hareketli olmaması ve öğretmenin etkinliği interaktif hale getirememesi,

- Dersin gereğinden fazla uzun sürmesi

- Dersin çocukların seviyesine göre çok kolay yada çok zor olması,

- Öğretmenin çocukları motive edememesi.

Otoriteye Karşı Gelme İsteği

Çocuklar istenmeyen davranışları yaparak otoriteyi kırmaya kendisini bu şekilde geçekleştirmeye çalışabilir. Çocukların kurallara karşı gelmesi, kuralların oluşturulmasında onların da söz sahibi olmalarını sağlayarak engellenebilir. Çünkü çocuklar birlikte oluşturulan kurallara sahip çıkmak isteyeceklerdir

Dikkat Çekme:

Sevgi ihtiyacı yeterince karşılanmayan öğrenciler, bunu öğretmenleri ve arkadaş çevresinden sağlamak isteyebilir(çok çocuklu ailelerden gelen çocuklar, anne ve babasını kaybetmiş, ya da ayrılmış çocuklar, ailede fiziksel veya ruhsal şiddete maruz kalmış çocuklar vs...). Eğer çocuğun istenmeyen davranışı dikkat çekmek amacı ile yaptığı gözleniyorsa bu davranışı umursamamakla davranışın sönmesini sağlanacaktır. Fakat çocuğun olumlu davranışları da görüldüğünde takdir edilmelidir.

Kuralların Olmayışı veya Çocuklar Tarafından Bilinmemesi

İstenmeyen davranışların temel nedenlerinden birisi kuralların çocuklar tarafından bilinmemesi veya iyi anlaşılabilmesidir. Daha ilk hafta içinde çocuklarla birlikte kuralların oluşturulması ve paylaşılması gerekmektedir.

Duygusal Sorunlar

Bazı çocukların duygusal problemler yaşaması onların istenmeyen davranışlarda bulunmalarının sebebi olabilir. Burada aslında sorun olan çocuğun duygusal problemleridir ve bunu ancak profesyonel bir yardım alarak çözebiliriz. Yani istenmeyen davranışın nedeni duygusal sorunlar olan çocuklar için profesyonel yardım sağlanmalıdır.

Öğretmenden Kaynaklanan Sonunlar

Öğretmen çocuğun davranışlarına uygun tepkiler vermiyorsa: Öğretmen ne istediğini açık ve net olarak anlatmalıdır. Bir gün iyi dediği bir davranışa ertesi gün iyi demiyorsa öğrenci geliştireceği doğru davranışı saptayamaz. Kafası karışır. İyi davranış ile kötü davranış arasındaki farkı ve sonuçlarını öğrenci önceden bilmelidir

Öğretmen doğru davranışı ödüllendirmiyorsa: Öğretmen sınıf içi uygunsuz davranışları düzeltmek için gerekli eleştiri ve yaptırımı nasıl uyguluyorsa; uygun davranışları da gözden kaçırmadan ödüllendirmeli ve takdirlerini belirtmelidir.

Öğretmenin istekleri ya da beklentileri öğrencinin yeteneklerine uygun değilse: Öğrenciye yönelik öğretmen beklentileri çok yüksekse öğrenci yoğun bir baskı altında kaldığını hissedecek ve bunun doğal sonucu olarak başarısızlık yaşayacaktır. Çok düşük beklenti düzeyi de öğrencide dersten sıkılma, ödev yapmama ve huzursuzluk davranışları gözlenmesine neden olabilecektir. Bu nedenle beklenti düzeyi öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.

Öğretmen öğrencilerin bireyselliklerine yeteri kadar hoşgörülü davranmıyorsa: Öğrencilerin birbirlerine benzer tepkilerde bulunmalarını isteyen ve onların farklılıklarına gerekli saygıyı göstermeyen ya da ödüllendirmeyen öğretmenlerine karşı öğrenciler istenmeyen davranışlar sergilerler.

Öğretmen öğrencilerden istenen davranışlara model olamıyorsa: Öğrenciler öğretmenlerinin ve yüksek statüdeki arkadaşlarının davranışlarını büyük ölçüde taklit ederler. Öğretmen bu nedenle olumlu model olmalıdır.

Öğretmen sınıf içinde uygun olmayan davranışları genelde ceza ile kontrol ediyorsa: Öğretmenlerin bir kısmı sınıf içi olaylara ve kişilere çok çabuk duygusal tepkiler vermeye eğilimlidirler. Kolayca kızan ve bağırarak bu öğretmenler

sınıflarındaki en ufak uygun olmayan davranışı bile ceza kullanarak denetlemeye çalışırlar. Bu tutumda öğrencilerin davranışlarına yansır ve istenmedik davranışlar ortaya çıkar.

Öğretmenin nitelikleri sınıf yönetiminin kalitesi ve başarısı üzerinde önemli ölçüde etkilidir. Etkili bir sınıf yönetiminde gönüllünün her şeyden önce yapması gereken ilk iş çocukları iyi tanımak olmalıdır.

Eğitim Yöntemiyle İlgili Yetersizlikler

Etkinliğin sıkıcı ve monoton olması, fiziksel şartların uygun olmaması, öğretmenin konuya hakim olamaması, ses tonunu iyi kullanamaması, beden dilini uygun kullanamaması, gibi faktörler istenmeyen davranışa neden olabilir. Ayrıca etkinlikte kullanılan araç gereç yöntem ve tekniklerin yerinde kullanılmaması, etkinlikte gönüllünün sürekli pasif olması da istenmeyen davranışların önemli nedenlerindedir.

Öğretmenin Kişisel Özellikleri

Öğretmenin kişisel özellikleri, özgüven, tükenmişlik, başarısızlık korkusu vb durumlar, çocuklardan hoşlanmama ve özel sorunları (evlilik vb) istenmeyen davranışa kaynak olabilir.

Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler

- Öğrenci eğer öğretmene aşırı bağımlıysa; her çalışmasını öğretmene sorarak ya da göstererek yapıyorsa arkadaşlarının dikkatini dağıtır ve sınıf atmosferini bozar
- Öğrenci eğer dikkatini toplamada ve yoğunlaştırmada güçlük çekiyorsa
- Eğer öğrenci başarılı olamadığı durumlarda kolayca umutsuzluğa kapılıyorsa
- Çalışmalarında savruk ve dağınıksa
- Diğer arkadaşlarını çalışırken rahatsız ediyorsa ve bölüyorsa
- Eğer öğrenci okul arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı olumsuzsa

- Öğrenci kişisel öz bakım ve temizlik alışkanlıklarını tam olarak geliştirmemişse
- Öğrenci içine kapanık ve az konuşan biri ise
- Arkadaşları okul ve öğretmenlerine karşı saldırgan bir tutum içinde ise
- Kendisini okul öğrenmelerine karşı güdüleyemiyorsa istenmedik davranışlar ortaya çıkacaktır

Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Nedenler

Etkinlik ortamının fiziksel koşulları, gürültü ve kalabalık oluşu, ısı ve ışık durumu çocuk performansı üzerinde önemli ölçüde etkilidir. Fiziksel açıdan kötü yapılandırılmış bir ortamda çocuklara etkili öğrenme ortamı sağlamak kolay değildir.

Çocuk sayısının fazla olması, oturma düzeninin uygun olmaması. Çocukların uygun oturma düzeninde oturmaları, sınıfı daha iyi kontrol etmesini sağladığı gibi iletişimi de en etkin duruma getirecektir. Sınıfın temizliği, ısı-ışık uygunluğu da fiziksel şartlar içerisinde sayılabilecek sebeplerdendir.

İstenmeyen Davranışların Önlenmesine Yönelik Yaklaşımlar

İstenmeyen davranışlar farklı özellikteki öğrencilerce farklı nedenlerle yapılabilir. Davranışlardaki bu çeşitlilik onlara karşı yapılacak eylemleri de çeşitlendirir. Genel olarak öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışa karşı yaklaşımları üç grupta incelenmektedir. Bunlar insancıl yaklaşım, pazarlık yaklaşımı ve davranışı düzeltme yaklaşımıdır (Kaya 2002:178).

İnsancıl Yaklaşım

Bu yaklaşımda öğretmen öğrencinin davranışını değerlendirmez, yargılayıcı olmayan bir güven ortamı yaratır. Öğrenciye sorunla uğraşma şansı ve özgürlüğü verir. Öğretmen buyurucu değil kolaylaştırıcıdır. Sorunu tanımlamaya, sonuçları bulmaya, çözüme ulaşmaya yardım eder (Başar 1999:161). Bu yaklaşımın temelinde insanın doğru yapacağına inanmak ve güvenmek vardır (Kaya 2002:178). Öğrencinin iyi niyetli ve güvenilir olduğunu, kendini kontrol etmesi gerektiğini ve uygun bir fırsat verildiğinde bunu yapabileceğini varsayar (Başar 1999:161). Eğer insan yanlış yapıyorsa bunu düzeltmek için dış etkenlerden çok insanın iç dünyasındaki anlayış ve kavrayışı uyandırarak kendi kendine doğruya ulaşmasını sağlanmalıdır. Bu yaklaşıma göre öğrencini sınıf ortamında istenmeyen davranışta bulunmaları durumunda öğretmen şunları yapar:

- Öğrencileri dikkatli bir biçimde dinler
- Öğrencilerle kendi duygu ve düşüncelerini paylaşır
- Kesin bir ifadeyle istenmeyen davranış hakkında düşüncelerini ortaya koyar (Kaya2002:178).

Öğretmen, günlük sınıf ortamının düzenlenmesinde kendi gücünü ve rolünü ortaya koyarak dikkatleri istedik davranışa yöneltir ve bunları güçlendirici pekiştireçler verir. Bu yaklaşım öğretmenin sınıf düzenlemesi ve sınıf ortamındaki etkisini göz ardı etmez. Ancak öğretmen öğrencilere her şeyden önce güven vererek onları potansiyel bir sorundan çok doğru yapmaya eğilimli bir insan olarak görmelidir (Kaya 2002:178).

Pazarlık yaklaşımı

Öğrenci istenmeyen bir davranışta bulunursa bunun sorumluluğunu almak ve sonucuna katlanmak zorundadır. Bu yaklaşımın temelini “her şeyin bir bedeli vardır” anlayışı oluşturur. Öğretmen sınıftaki istenmeyen davranışları değiştirmek ve düzeltmekle görevlidir (Kaya 2002:178). Öğretmen gerektiğinde güç kullanarak öğrenci davranışını şekillendirir.

Davranışların Düzeltilmesi Yaklaşımı

Bu yaklaşım, davranışların kontrol altına alınmasının doğuracağı olumsuz sonuçların önlenmesine dikkat çekmektedir. Davranışları düzeltme yaklaşımının temelinde davranışçı psikolojinin ilkelerinin sınıfta istenmeyen davranışların düzeltilmesinde kullanılmasına dayanır. İstenmeyen davranışların oluşmasına göre farklı stratejiler uygulanmaktadır. Bunlar sorun davranışı gözlemlemek, pekiştireç vermek, söndürmek, öğrencilerle anlaşmak, yaklaşık istendik davranışı kabul etmek ve derse dönmektir (Kaya 2002:178).

İstenmeyen Davranışlara Karşı Stratejiler

İstenmeyen davranış, çok sayıda insana zarar vermişse, hemen ortadan kalkmışsa, sık yinelenmiyorsa, doğal olarak kabul edilebilir. İstenmeyen davranışları tümüyle ortadan kaldırmaya çalışmak, bunlarla birlikte, istenenlerin de gösterilmesini engelleyebilir. Öğrenciler, yanıltan tümüyle kaçmak için doğruyu yapmaktan korkabilir, çekinebilir.

İstenen davranışları çoğaltmak yoluyla istenmeyeni azaltmak, istenmeyenlerle uğraşmaktan daha az tepki, daha çok destek görür, ödül yanı ağırlıklı

olduğundan, daha başarılı sonuçlara götürür.

Sınıfta öğretmen gücünün çeşitli temelleri vardır. Bunlardan ikisi, ödül ve ceza güçleridir. Ödül, istenen davranışın yarar getireceği beklentisine ilişkindir, ceza ise istenen şekilde davranmama durumunda, olumsuz sonuçlarla karşılaşacağı konusunda öğrencinin algısına bağlıdır. Öğrencinin, öğretmenin ondan bir şeyler yapmasını istemeye hakkı olduğu konusunda algısı, öğretmenin toplumsal-yasal gücünü oluşturur. İstendik güç, öğrencinin öğretmenle uyumlu olma (gözüne girmek, hoşuna gitmek...) isteğinden kaynaklanır. Uzmanlık gücü, öğretmenin bilgi-becerisinin öğrenci tarafından algılanması sonucu, öğretmene uyma isteğini götürür. Öğretmen bunları bilmeli, zorlayıcı gücü en az olmak üzere, hepsini zamanında ve yerinde kullanıp, istenen davranışları çoğaltabilmelidir. Örneğin, bir müzik aleti çalıyor olması, müziği seven öğrencilere; spordaki üstünlüğü, spora ilgi duyanlara, dersle ilgili ilginç bir becerisi, derse yönelik öğrencilere karşı uzmanlık gücü aracılığıyla etki sağlar.

Öğrenciyi tanıyıp, onun hangi güçlerden daha çok etkileneceğini bilmeye çalışarak, gerekli durumlarda o gücü ustaca kullanmak, olumlu davranışların artıp, istenmeyenlerin azalmasına yardım edecektir. Bir araştırmada, davranış değiştirme teknikleri testi verilen iki yüz dört öğretmen, en çok kullandıkları ve etkili buldukları yedi yöntemi şöyle sıralamışlardır:

- Davranış sonucunda ödül verme,
- Davranış iyi olursa ödül de olacağını duyurma,
- Uzmanlık gücünü kullanma,
- Kendine saygı duymasını sağlama,
- Başkalarını düşünmesini sağlama,
- Öyle davranmanın görev olduğunu düşündürme,
- Kişisel sorumluluk hissettirme.

Öğrenciyi istenen davranışlar yoluyla istenmeyenden uzaklaştırma yolları, aşağıdaki başlıklar altında toplanmaya çalışılmıştır:

- İsteneni çağrıştırıcı davranmak.
- İstenen davranışa inandırmak.
- İstenen davranışı güçlendirmek.
- İstenen davranışı kolaylaştırmak.

İsteneni Çağrıştırıcı Davranmak

Öğrenciyi istenen davranışlara yöneltmenin bir yolu, öğretmenin örnek, anlayışlı, destekleyici davranmasıdır. İstenmeyen değil, istenen davranış gündemde tutulmalı, öğretmen bunun modeli olmalıdır. Tutarlı biçimde, iyi niyetle, kendine ve başkalarına saygılı, sorumlu bir genç olarak davranılan insanlar, olumlu davranışları daha çok gösterirler.

İletişimde kullanılan dil, öğrencinin kullanması istenen, olumluyu çağrıştıran olmalıdır. Yaramaz, haylaz gibi olumsuz sıfatları zamanla öğrenci kendine mal ederek öyle olmaktan sıkıntı duymama, öyle olma eğilimi duyar. Yanlış davranışı, istenen davranış isimleriyle adlandırıp, iyi sıfatlar yardımıyla nitelemek, bunların hatırdan kalmasına yardımcı olur. “Sersem, çocuk değilsin, terbiyesiz” sözleri yerine, yanlış davranış betimlenip, etkisinin belirlenmesi gerekir. “Kâğıtlarımızı çöp kutusuna atarsak sınıfı kirletmemiş oluruz, ödevlerimizi yaparsak bildiklerimizi gerektiğinde uygulamamız kolaylaşır gibi” olumlu sözler, olumlu davranışı çağrıştırır, Olumsuz sözlerle etkilenmek, çocuğun “nasıl olsa böyleyim”, diye düşünüp eyleminde haklı olduğu yargısına varması sonucunu doğurabilir. Olumsuz etiketlenmek yanında, olumlusu da sakıncalı olabilir. Başka çocuklar alınabilir, kıskanabilir, moralleri bozulabilir.

Birini iyi nitelemek, öbürlerinin iyi olmadığı sonucuna götürebilir. Öğrenci değil davranışı nitelenmelidir. “Sen kötüsün” yerine, “bu davranışın, şunun için

yararlı değil” denmelidir. Kötü davranışta sorun öğrenci değil davranış olmalıdır, aksi halde, sorun olarak kendini gören öğrenci, kendinden uzaklaşmadıkça sorundan uzaklaşamaz.

İstenen Davranışa İnandırmak

İnsanları kandırmak kolay, inandırmak güçtür. İnandırmak için, uzun süreli, sabırlı, örneklemeli, somut durumlar, yaratıcı çabalar gerekir. Bunun için kullanılacak çeşitli yollar vardır. Bunlardan biri, istenen davranışın yararlarını belirtmek, istenen, zevk veren sonuçlarını göstermektedir. Hoşuna gideceğini, mutlu edeceğini, bir sıkıntıdan kurtaracağını, ödül getireceğini göstererek inandırma sağlanabilir.

Başkalarından sağlanacak yararlar da gösterilebilir: Başkaları sana saygı gösterecek, seni değerli bulacak, senden hoşlanacak şeklindeki yararlar, istenen davranışın somut sonuçları olarak örneklerine inanma sağlayabilir: Grup içinde çalışırken arkadaşının koluna dokunduğun zaman özür dilersen, kendisine değer verdiğini gören arkadaşın da sana değer verecektir.

Olumlu örnekler inanmayı kolaylaştırabilir: Ben hep böyle yaparım, böyle yaptığımda insanlar benden hoşlanıyor, senin beğendiğin insanlar da böyle davranıyor, şeklindeki örneklemeler, inandırıcılığı sağlayabilir. Öğütleme de buna benzer bir yöntemdir: Deneyimlerime göre böyle yapmak iyidir, böyle yapılması gerektiğini biliyorum, ben böyle yaptım iyi sonuç aldım sen de alabilirsin demek, davranışa yöneltebilir. Sorumlu olduğu belirtilerek de yönelim sağlanabilir: O senin sorumluluğun, öyle yapman gerek, başka işlerin olması senin onu yapmana bağlı, ellerini sen yıkamazsan kim yıkayacak yönlü söyler, sorumluluk duygusunu eyleme geçirebilir.

Suçluluk duygusu uyandırılarak uygun davranışa alıştırılabilir: Böyle yapmazsak başkaları incinebilir. Suçluluk duygusu, özsaygısına zarar vermeye yöneltilebilir: Böyle yapmazsan kendin hakkında iyi şeyler düşünemezsin, sen şöyle davranabilmelisin, bu davranışı çok iyi becerebilirsin sözleri, uygun örneklerle ilişkilendirilebilir.

Aksi davranışların zarar ve ceza getireceğinin belirlenmesi de uygun davranışa götürücü olabilir: Böyle yapmazsan zararlı çıkarsın, mutsuz olursun, ceza alırsın, hoşuna gitmeyecek sonuçlarla karşılaşsın, takıma giremezsen, geziye gidemezsin, incinirsin demek, ödüllere yararlanamayacağını söylemek, aksi davranışın kişisel ilişkiyi bozacağını belirtmek yolları kullanılabilir: Böyle yaparsan sana olan saygım azalabilir, seninle ilişkimiz zarar görür.

İstedğini belirtmek de bir yoldur: Böyle yapmanı istiyorum, senden bunu bekliyorum, ben böyle yapmanı yeğlerim demek, istedik gücün devreye sokulması olur. Davranışın kişisel ilişkiye olumlu etki yapacağını belirtmek de bu yöntemle ilgilidir.

Davranışın, gruba ve başka insanlara karşı görevi olduğunu söyleyerek inandırma da bir yöntemdir: Grubun böyle davranmama ihtiyacı var, grup senin böyle davranmana bağlı, böyle yaparsan, başkalarına şöyle yardımcı olursun, böyle yapman başkalarını mutlu eder, yararlandırır şeklinde, toplumsal gücün kullanımı, istenen davranışa yöneltebilir. Davranışı için, sorumluluk duymasının sağlanması, istenen davranış hem pekiştirir, hem sürekli hale getirir.

İstenen Davranışı Güçlendirmek

Davranış yerleşinceye kadar izlenmeli, uygulanan yöntem sürdürülmeli, gerektiğinde değiştirilmelidir. İstenen davranışların gösterilmesini ve yerleşmesini sağlamanın yolları olarak, övgü ve ödülle destekleme (olumlu pekiştirme), övgü ve ödüllü kaldırma (ara verme), istenmeyen bir sonuca son verme (olumsuz pekiştirme),

acı ve sıkıntı veren bir uyarıcıyı verme (ceza) önerilmektedir.

Bu tür davranışsal teknikler, eylem veya tepkinin, hemen öncesindeki veya sonrakindeki olaylardan etkilendiği görüşüne dayanırlar. İstenen tepkinin pekiştirilmesi, istenmeyeni ortadan kaldırır. Pekiştirme, davranışın arkasından gelen, sürecini uzatan, sıklığını, olma olasılığını artıran bir olaydır, iyi davranışı ödüllendirme, onun sürmesine hizmet eder: Gülümseme, yüksek not, birkaç dakikalık boş zaman verme, iyi bir söz söyleme, yakınlık gösterme, ilgilenme, beğendiğini belli etme gibi: Bir pekiştireç amaca götürüyorsa sürdürülmeli, ama bıktırılmamalıdır. Bunun için, belli sürelerle pekiştireçlere ara verilebilir ama bu ara, istenmeyen davranışı seçtiren kadar olmamalıdır.

İstenen davranışın görüldüğünün ve beğenildiğinin belirtilmesi de bir pekiştireçtir. Beğenilen davranışlar sözle veya vücut diliyle onanabilir. Sözle onamada, daha önceki istenmeyen davranışın görüldüğü hissettirilebilir. İstenen davranışı gösteren öğrenci, bunun görülmesini; beğenilmesini ister. Bu onama içten olmalıdır. Gereğinden fazla pekiştireç kullanılması, onamanın çok sık olması, değerini düşürebilir.

Övgü, bir ödül olarak düşünüldüğü gibi, ödüle seçenek olarak da görülmektedir. Övgü, öğrencinin iyi bir eylemi veya başarısı; nedeniyle, öğretmenin olumlu dönütü veya onamasının ötesindeki olumlu yanıtıdır. Ödüle değer olsun-olmasın, öğrenci yaptığı eylemler hakkında başkalarının yargısını bekler Herkesin ödül alması durumunda ödülün değeri azalacağı için ödüle değer olmayan davranışlarda; ödül yerine övgü ve cesaretlendirme kullanılabilir. Her derste övgü, eleştiriden çok olmalıdır.

İstenen Davranışı Kolaylaştırmak

İstenen davranışın gösterilmesi, istenmeyen gösterilmesinden daha kolay olduğunda, öğretmenin işi kolaylaşacaktır. Bunun sağlanması, sınıfın fiziksel, eğitsel, sosyal düzenine bağlıdır. Fiziksel düzenlemelere ve eğitsel özelliklere daha önceki bölümlerde yer verildiğinden, burada dikkatin bu konulara bir kez daha çekilmesiyle yetinilmiştir.

Sınıf ortamı seçenek sağlayıcı olmalı, öğrenciyi, kişisel özelliklerine uygun farklı durumlarla, olanaklarla karşı karşıya getirmelidir. Bu, işin öğrenci özelliklerine uyumu olarak da söylenebilir. Öğretim programı; öğrenme hızlarındaki farklar gözetilerek düzenlenmeli öğrenme çevresi ve öğretim yöntemleri değiştirilmeli, öğrenci okulda farklı ilgilerine seslenen sosyal etkinlikler bulmalıdır. Farklı ilgi ve isteklerin karşılanabilmesi için, tek tür ve düzey çaba yerine, çoğulcu etkinlikler olmalıdır. Öğrenci bunlar arasında kendine göre olanı seçebildiğinde, istenmeyen davranışlar azalacaktır. Herkesten aynı eylem ve sonucu beklemek yanlıştır. Öğrencinin değerlendirilmesi için kullanılan notlar da bu nedenle bir değil, birkaç başarı düzeyini gösterir.

Çocuk, uygun yollarla ulaşamadığı gereksinimlerine, yanlış davranışla ulaşmayı dener. Seçenek kıtlığı, yetenekli ve başarılı öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerinin karşılanamaması yoluyla istenmeyen davranışlara yönelmelerine yol açar. Gereksinimlerini sınıf etkinlikleriyle karşılayamayan bu öğrenciler, öğretmenlerce iyi tanınmazsa, uyumsuz, geçimsiz, yaramaz olarak nitelenip dışlanabilir, öğrenci dersten kopar, soğur, yetenekler ziyan edilir. Öğretmen, her davranışın altında bir gereksinim aramalı, bunu yanıtlamaya çalışmalıdır. Öğrencilerin bir kısmı, çeşitli nedenlerle ilgi ve gereksinimlerini açıkça belirtmez, söylemezler. Öğretmen, hem onlarla ilgili çok bilgiye ulaşarak onları tanımaya, hem de dikkatli bir gözlem ve anlayışla bunları fark edip karşılanmalarını kolaylaştırmaya çalışmalıdır. Bu onun güçlü bir iç görüşe, dikkate özene, kendini mesleğine adamaya sahip olmasını gerektirir.

Öğrenciler yalnızca derslerdeki bilgilere gereksinim duymazlar. Yaşamın çok yönlülüğü, okul ve sınıf yaşamına da yansımalıdır. Yorucu ve usandırıcı bir etkinlikten sonra, bir şiir, bir gösteri, bir-iki dakikalık bir müzik, sakinleştirici, dinlendirici, özendirici olabilir. Oyun ve sanat etkinlikleriyle, olumsuz davranışlar, olumluyla yer değiştirebilir. Özellikle küçük yaştaki öğrenciler için, uygun davranışa yöneltmede “anlaşma”, yararlı olabilir. “Bir daha olmayacak değil mi” demek, davranışın sonuçlarının ne olacağı konusunda (ödül-ceza) anlaşmak, daha yetişkin öğrenciler için belki aileyi de işin içine katmak, yazılı anlaşmalar yapmak etkili olacaktır.

Başarı olası artırıcı, denetlenen, beklentilerin sınıf kuralları yoluyla açıkça belirlendiği, etkinliklerin uygun bir sıra ile herkesi işe koşup süreçteki öğrenci davranışını belirleyici şekilde planlandığı, öğrencilere girişim özgürlüğü ve sorumluluğu veren bir sınıf ortamında, istenen davranışlar daha çok görülecektir. Öğretmen, öğrencinin çaba ve başarısı arasındaki neden-sonuç ilişkilerini belirlemeli, etkili bir dinleyici olmalı, öğrenci sorununu korkusuzca söyleyebileceğini bilmelidir. Bu, henüz hak edilmemiş peşin bir ödül olarak görülür.

İstenen davranışı kolaylaştırmada, hangi yöntemin hangi durumlarda kullanılacağına belirlenmesinde, öğrencilerin izlenmesi, tanınması, ödüllere tepkilerinin belirlenmesi, ödül beklentilerinin bilinmesi, boş zaman etkinliklerinin seçilmesi, öğrenci yeğlemelerini belirlemek için yazılı-sözlü incelemeler yapılması, pekiştiricilerin bunlara göre seçilmesi, diğer öğretmenlerin görüş ve önerilerinin alınması önerilmektedir. İstenen davranışları kolaylaştırmaya yardım edici öğretmen davranışlarına örnek olarak şunlar verilmektedir.

Öğrencilerle ilgili kayıtları okumak, sağlıklarını, ev çevrelerindeki değişiklikleri kontrol etmek, yakın davranıp sık sık gülümsemek, arkadaşça ilişkiye yanlış davranışa eğilimi olanlara daha çok dikkat etmek, istenen davranışları ve küçük başarılarını övmek, işini beğenmediğini arkadaşları yanında söylememek veya beğenmez davranmamak, karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak, başarısız

olduğunda karşılaştığı güçlükleri sınıfa açıklamak, gruba almaları ve olumsuz davranışlarına hoşgörü göstermeleri için arkadaşlarını ikna etmek, beğenilen, hoşlandığı görevler vererek statüsünü yükseltmek.

İstenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin yapması gereken davranış tarzları sırasıyla şunlardır.

Görmezden Gelmek

Görmezden gelmek hatalı davranışın farkında olduğunu karşı tarafa esnek bir iletişim diliyle yansıtabilme ustalığının anlatımıdır (Aydın 2000:158.159).

Bazı davranışlar yoğunluk, süreklilik, yaygınlık göstermeden sadece o anın durumsal koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan masum öğrenci kusurlarıdır. Bu tür sorunları problem durumu gibi algılamak doğru değildir. Ancak öğretmen görmezden geldiği davranışı pekiştirmekten kaçınmalıdır. Böyle bir durumda öğrenci hatalı davranışının öğretmen tarafından onaylandığı yanılgısına düşebilir. Doğal olarak hata hususunda hiç bir dönüt almayan öğrenci tutumunu değiştirme gereksinimini duymaz. Bu nedenle öğretmen yüz ifadesini, beden dilini kullanarak davranışı fark ettiğini göstermelidir.

Uyarma

İstenmeyen davranışa karşı öğretmenin beklemeden uyarma eylemine geçmesi gerekmektedir. Aksi halde yanlış davranış sürer. Yanlış davranışların vaktinde görülmesi öğretmenin sınıftan haberdar olduğunu gösterir(Başar 1999:166). Uyarma yöntemi kademe kademe gerçekleştirilmelidir. Uyarma yönteminden biri vücut dilinin uzaktan kullanılmasıdır. Bunun da ilk basamağı istenmeyen davranışı yapanla göz teması kurmaktır (Başar 1999:166).

Göz Teması

Öğrencinin yaptığı istenmeyen davranışı yalnızca öğretmen fark etmiş olabilir ve sınıfın olayın farkına varmasını engellemek için yalnızca göz teması kullanılır. Ara sıra öğretmenlerimiz o anda müdahale etmeden dersin sonunda konuşmayı tercih etmektedirler. Bu durum sakıncalıdır. Çünkü diğer öğrenciler sorunun farkına vardıklarında istenmeyen sonuçlar ve yorumlar çıkarabilirler (Kaya 2002:183).

Uyarma yöntemlerinden biri öğrenciyle göz teması kurulamadığında vücut dilinin yakından kullanılması olan yaklaşımdır. Öğretmenin fiziksel yakınlığı öğrencinin bu durumu hissedip yanlış davranışı bırakmasına yol açabilir. Yanına yaklaştığı halde öğrenci öğretmenin farkına varmamış ve istenmeyen davranışı sürdürüyorsa üçüncü yönteme başvurulabilir. Dokunma, öğretmen varlığını dokunarak duyurabilir. Öğrencinin masasına, eşyasına, omzuna dokunabilir (Başar 1999:168).

Sözlü Uyarı

Öğretmen istenmeyen davranışla karşılaştığında bu davranışı yapan öğrenciyle bire bir iletişimden çok, duruma genel olarak müdahale edebilir (Kaya 2002:184). Sözel uyarılar farklı anlam ve duygu taşıyan bir sesle yapılmalı ve yumuşak olmalıdır. Kabul edilmeyenin öğrenci değil, davranışı olduğu belirtilmelidir. Öğrencinin, halen daha değerli ve saygıya değer olduğu vücut diliyle kendine iletilmelidir (Başar 1999:168). Soru sorma ve söz hakkı verme de diğer bir sözel uyarı yöntemidir.” Şimdi söz sırası sizde.” denerek öğrencinin istenmeyen davranışı bırakması sağlanır (Başar 199:168).

Soru Sorma

Öğretmen istenmeyen davranışı gösteren öğrenciye soru sorabilir. Bu sorular dersle ilgili olabileceği gibi o andaki öğrencinin sorunuyla da ilgili olabilir. Örneğin: “Niçin dersi dinlemiyorsun, neden arkadaşlarınla sürekli konuşuyorsun, vb...” gibi sorular duruma göre çoğaltılarak öğrenciye sorulabilir. Bir başka yöntemde öğretmenin yaptığı eylemle ilgili soru sorarak istenmeyen davranış hakkında sınıfı haberdar etmesidir. Böylece öğrencinin yapmış olduğu davranışın bütün sınıfın farkına varması sağlanarak tekrar edilmesi önlenmiş olur (Kaya 2002:184).

Doğru Davranışı Gösterme

Öğretmen sözlü uyarı yapmadan önce istenmeyen davranışı yapan öğrencinin yanına yaklaşır ve öğrencinin derse dönmesini sağlar. Örneğin: Öğretmen elinde dergi, gazete, ya da farklı bir kitap okuyan öğrencinin yanına gelerek onları masanın içerisine koyar. Bir başka örnek ise öğretmen masayı karalayan bir öğrencinin yanına gelip elindeki kalemi alıp masanın üzerine koyar (Kaya 2002:185).

Umursamama

Öğretmenin istenmeyen davranışı gösteren öğrencilerle ilgilenmemesi ve istedik davranışı gösterenlerle ilgilenmesi öğrencilerin istenmeyen davranışları bırakmasını sağlayabilir(Kaya 2002:185). Öğretmen sınıftaki bazı öğrencilerin sürekli ayakta dolaştıklarını ve bu sorunu bir türlü çözemediklerini anlatıyor. Öğretmenin değişik stratejiler denemesine karşılık bu öğrenciler istenmeyen davranışlarından vazgeçmiyor. Belli bir süre sonra öğretmen stratejisini değiştirip ayakta dolaşan öğrencilerle hiç bir şekilde iletişime geçmiyor ve onları umursamıyor. Yalnızca yerinde oturan öğrencilerle muhatap oluyor. Öğretmenin karalı tutumu karşısında öğrenciler sınıfta gezme davranışından vazgeçiyor (Kaya 2002:185).

Fiziksel Müdahale

Öğretmenin istenmeyen davranış da bulunan öğrencinin yeri ve ortamının değiştirmesidir. Örneğin: Öğretmen ders anlatırken arka sıradaki iki ğrenci kendi aralarında sürekli olarak konuşuyor. Öğretmen bunların ayrı yerlere oturmalarını isteyebilir ya da birini ne çıkarabilir. Bazı ğretmenler bu durumda öğrenciyi dışarıya çıkarmaktadır ancak öğrenciyi dışarıya atmakla dlendirmiş oluruz. İlk ve orta öğretimde öğrencilerin dışarıya çıkarılması yasaktır ve ğretmen bunu yapmadığında idari soruşturma karşı karşıya kalabilir (Kaya 2002:186).

Derste Değişiklik Yapmak

İstenmeyen davranış derse ilginin azaldığını ve dersten kopulduğunu gösterir. Ders ğrenci için ilginç olmaktan çıkmıştır. Öğretmenin sınıfı ilginç bir yer yapması gerekir. Dersin düzeni, akış hızı ve yönetsel başarıyla ilgili kararsızlık ve gecikme ders dışı davranışları artırır. Böyle durumlarda ortam, yöntem ve ğretmen davranışlarının bir kaçında değişiklik yapmak gerekir. Sorunları sınıf etkinliğine katılmayan öğrenciler yaratır ve diğerlerini de etkinliklerden koparabilir. Bu durumda istenmeyen davranışın nedenini ortadan kaldırmak, o öğrencileri sınıf etkinliğine katıcı düzenlemelere başvurmak gerekir.

Sorun şiddetlenmiş ders ikinci plana itilmiş, duygu mantığın yerine geçmişe derse bir süre ara vermek gerekir. Ara vermek, sürdürülen etkinliğe ara verip başka uğraşa geçme olabileceği gibi dersi kesip “beş dakika sonra sınıfa geliriz şimdi biraz dışarı çıkıp hava alalım”denip sınıf dışına çıkarmada olabilir (Başar 1999:169).

Sorumluluk Verme

Yapılacak bir iş olmadığını düşünen veya işi ona ilginç gelmeyen öğrencinin istenmeyen davranışa yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona bir iş vermek işini ilginç olanla değiştirmek yararlı olur. Bunun için öğrenci iyi tanınmalıdır. Özet çıkarma, rapor yazma, kayıt tutma, dersteki sunu şurasını yazıp sırası geleni duyurma, araç getirip götürme, karatma ve aydınlatma görevi, kura çekirme gibi sınıf içi yapılabilecek eğitsel kol ve etkinliklerde daha geniş seçeneklerle, öğrencinin işe yöneltilerek istenmeyen davranışı değiştirmede kullanılabilir.

Ödev ve görev verme en az karşı gelinen davranışlardandır. Öğrenci bu verilenleri yaparak arkadaşları arasında üstünlük ve beğeni kazanabilir. Yalnız ödevin ceza olarak algılanmamasına dikkat edilmelidir. Görev ve ödev yoluyla verilen sorumluluklar, öğrencinin kendi davranışını kontrol sorumluluğunu üstlenmesine yardım etmelidir. Bunda öğretmenin inanılan, güvenilen, destekleyen olması önemlidir. Böyle öğretmenler yetkici- serbest bırakıcı olanlardan daha da etkili olmuştur (Başar 1999:169,170).

Öğrenciyle Konuşma

Sınıfta sorunu dolaylı yollarla çözme girişimleri istenilen sonuçları vermezse veya sorunun önemi nedeniyle veremeyeceği baştan belli olursa sorunu konuşarak çözmeye çalışmak gerekir. Konuşma ders içinde-dışında, kişiyle-grupla yapılabilir. Konu diğer öğrencilerin de konuşup davranışlarının değiştirmelerine yardımcı olacaksa kişisel olmadan ders içerisinde konuşulur. Olayı kişiselleştirmeden, birey söz konusu edilmeden yalnızca istenmeyen davranış ele alınmalıdır.

Okul Yönetimi Rehberlik Servisi Ve Aile İle İletişim Kurmak

Davranış sorunlarının çözümü kollektif bir işbirliği gerektirmektedir. Öğretmenin rehberlik servisinde görevli eğitim uzmanlarıyla çalışma alışkanlığı kazanması öncelikle kendisinin işbirliği içerisinde hareket etmesine bağlıdır. Bazı davranış sorunları öğretmenin okul yönetimi ve rehberlik servisi ile işbirliği içerisinde çalışmasını gerektirir. Ancak sınıf içerisinde oluşan bazı davranış sorunları öğretmen tarafından çözüme kavuşturulabilir. Ne var ki okul içerisinde ve çevrede oluşan şiddet grupların neden olduğu yıkıcı madde bağımlılığı gibi ağır davranış problemlerinin çözümünde özellikle okul yönetimi sorumludur.

Öğretmen rehberlik servisi uzmanlarıyla sorunu tartışarak, çözüm sürecinde izlenmesi gereken yaklaşımı belirlemelidir. Davranış sorunları gözlemlenen öğrencilerin rehberlik servisi tarafından izlenmesi sırasında öğretmen uzmanlarla görüş alış verişinde bulunmalıdır. Bu aşamada daha önce sorun hakkında bilgilendirilen anne-babanın desteğinden yararlanılmalıdır. Öğretmen rehberlik servisi ve ailenin davranış yönetiminde dayanışma içerisinde hareket etmesi sorunun çözümünü kolaylaştırır. Ancak bunun için tarafların sorunların nedenlerini betimlemesi ve sonuçları hakkında benzer bakış açılarına sahip olması gerekir.

Buna göre öğretmen sorunun her aşamasında olduğu gibi rehberlik servisiyle kurulan ilişkiden doğan sonuçları da aile ile paylaşmalıdır. Aile ile yapılan görüşmede gözlemlenen davranış sorununun niteliği kapsamı yoruma yer vermeyen nesnel bir yaklaşımla aktarılmalıdır. Taraflar arasında güven duygusunun geliştirilmesi daha çok öğretmenin mesleki yeterliliğine bağlıdır. Bu amaçla öğretmen tutarlı, planlı bir yaklaşım izleyerek sorun çözme sorumluluğunun paylaşılmasıdır. Buna göre öğretmen, rehberlik servisi ve aile ile görüşmeden önce amaçları gündemi belirlemelidir.

Sorunlu davranışa karşı geliştirilecek önlemlerin belirlenmesinde tarafların anlaşması ve birbirlerine tutarlı davranmaları gerekir. Ayrıca alınan kararların

uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi aşamasında karşılıklı görüş alış verişi sürdürülmelidir. Esasen öğretmenin okul yönetimi, rehberlik servisi ve aile ile kalıcı kurumsal ilişkiler içerisinde olması mesleğinin gereğidir. Ancak güvenilir, etkili ve anlamlı bir bağın oluşmasında en önemli faktör öğretmenin insan ilişkilerinde yeterliliğidir (Aydın 2000:162,163,164).

OKUL DİSİPLİNİNDE ÖDÜL VE CEZA

Uygun olmayan davranışların önlenmesi kontrolle mümkündür. Ödül-ceza kökenli kontrol, dış kontroldür. Öğretim sürecinde, eğitimin aksamaması ve kesintiye uğramaması için olumsuz öğrenci davranışlarına tam zamanında müdahale etmek gerekmektedir. Zamanında tepki verilmezse, olumsuz davranış yayılır, olumsuz davranışları görenlerin sayısı artar ve olumsuz davranışın durdurulması güçleşir. Bu sebeple öğretmen, öğrenci olumlu davranışta bulunduğu zaman pekiştireç vermeli; olumsuz davranan öğrenciler için de yanlış davranış sergileyen çocuğun da kabul edeceği bir ceza tayin etmelidir. Yalnız ceza verirken çok dikkatli olunmalıdır aksi halde öğrencinin kişiliği rencide olabileceği için geri döndürülemeyecek sonuçlarla karşı karşıya kalınabilir.

Bu bölümde ödül ve ceza kavramlarına, ödül ve cezanın olumlu ve olumsuz yönlerine, ödül ve ceza verirken dikkat edilmesi gereken hususlara değinilecektir.

Okul Disiplininde Ödül

Ödül, öğrenciye istenen davranışları yapmaya özendiren, bunları yapmasını sürdüren etkileri kapsayan, olumlu işlevlerle yüklü bir yaptırım aracıdır (Uluğ, 1999 :236). Başaran'a (1996: 110) göre eğitimde ödüllendirme, öğrencide istenen davranışı yapmaya özendirici, kalıcı kılan tüm etkileri içermektedir. Bu amaçla ödül bir yöntem olarak kullanılabilir (İlgar, 1996: 178). Ödül, bir davranışın yapılması için verilen; haz, keyif verici bir maddi olanak (para, hediye, çikolata) veya bir haktır (TV, video seyretmek, arkadaşlarıyla oynamak gibi) (Navaro, 2001:51).

Öğretim sürecinin tüm aşamalarında, öğrencilerin yeni bilgi, beceri ve tutum kazanmalarında, kazanılan davranışların kalıcılığının sağlanmasında ödül ve pekiştirme önemli rol oynar. Sınıfta öğrencilerin sergiledikleri bir davranışa öğretmenin verdiği tepki ve bu tepkinin öğrenci üzerindeki etkisi çok önemlidir. Öğretmenin tepkisi öğrenciyi rahatlatır ve mutluluk verirse davranışın yinelenmesi beklenir. Öğretmenler pekiştirmeyi kullanarak öğrenci davranışlarını biçimlendirebilirler (Erden, 2005:161).

Öğretmenin başta gelen görevlerinden birisi, sınıf ortamında uygun davranışları gösteren öğrencileri ödüllendirmektir. Etkili olabilmek için, pekiştiricinin istenilen davranış ortaya çıktıktan hemen sonra verilmesi gerekmektedir. Öğrenciye ödül, asla gelecek bir zaman dilimi içinde istenildiği gibi davranacağı sözünü verdiğinde uygulanmamalıdır. Çünkü bu ödülün davranışın oluşmasına etkisi hiç yoktur (Küçükahmet, 2003:199).

Tomkins (1991)'e göre ise eğitimde övgü yerine teşvik kullanılmalıdır. Çünkü övgü, bir şeyin değerini belirtmek veya hayranlık belirtmektir ve çocukta bağımlılığa yol açabilir. Teşvik ise harcanan çabaya veya yapılan işin özelliklerine odaklanan olumlu bir yanıttır (Akt. Fatih, 1994).

Uygun davranışın ortaya çıkmasında kuvvetli etkisi olan ve uygulayıcılarca benimsenen pekiştirme söylemleri şöyle açıklanabilir (Küçükahmet, 2003:199-201):

Sosyal Pekiştirme: Öğretmenler ve sınıf arkadaşlarıyla yapılan toplumsal etkileşim ve iletişimin öğrencilerin çoğunda güçlü pekiştirme etkisi gösterdiği bilinmektedir. Bu pekiştirme uygulandığında öğretmen bu ödülün neden verildiğini söylemek durumundadır. Gülümseme, sırtını ve basını okşama bu gruptaki pekiştirme örnekleri olabilir.

Etkinlikle Pekiştirme: Öğrencinin hoşlanarak katıldığı her etkinlik, öğrencinin yapmaktan çok da fazla hoşlanmadığı ya da istemediği bir etkinliği pekiştirmek için kullanılabilir. Buna Premack ilkesi denir. Örneğin; bütün sabah öğrenciler derslerde sessiz olurlarsa, öğle arasından sonra ya da son derste sevdikleri bir filmi izleyebilirler.

Maddi Pekiştireçler: Oyuncak, sertifika, aileye yollanan küçük notlar, okul malzemeleri, öğrencilerde pekiştirme yapmak için kullanılabilir maddi pekiştireçlerdir. Bu pekiştireçler ancak, sosyal ve etkinlik pekiştireçlerinin gücünü yitirmeye başladığı zamanlarda onları güçlendirmek için kullanılmalıdır. Mutlaka toplumsal bir pekiştireçle birlikte uygulanmaları gerekir. Bu pekiştirme seklinin uygun olmayan yanı maliyetlerinin pahalı olusu yanında sık kullanıldığında etkisinin çabuk geçmesidir.

Yiyecekle Pekiştirme: Bu pekiştireç yukarıda açıklanan pekiştireçler etkisiz kaldığında dikkate alınmalıdır. Kullanılacaksa mutlaka sosyal bir pekiştirme ile olmasına dikkat edilmelidir.

Olumsuz Pekiştireçler: Bu pekiştireç diğerlerine benzemez. Uygulanması farklılık gösterir. İstenilen davranış oluştuğunda ortamdan çekilir. Örneğin; öğrenci çalışmadığı için öğretmen kaslarını çatarak kızgın bir biçimde bakmaktadır. Öğrenci çalışmaya başlayınca, öğretmenin kas çatması ve kızgın bakışı sona erer.

Pekiştireç yerine Sembollerin Kullanılması: Sembol uygulanmasında, öğrenci uygun olan davranışı gösterdiğinde pekiştireç yerine onu simgeleyen bir sembolün verilmesi biçiminde uygulanır. Bu uygulama, bir grup öğrenci ya da tüm sınıfa rahatlıkla uygulanabilir. Öğrenciler, sembolleri toplarlar (yıldız, marka, sayı, pul gibi) ve onları belirlenmiş olan sayıya ulaştıklarında karşılıkları olan pekiştireç türü ile daha sonra değiştirirler.

Eğitimde ödüllendirme, istenilen davranışı oluşturma, özendirme ve teşvik etmeyi ifade etmektedir. Ödüllendirme dengeli, düzenli ve objektif olarak yapılmalı ve önceden belirlenen kurallara göre, adil ölçülerle yürütülmelidir. Ödül bir armağan veya rüşvet değildir. Öğrenciyi teşvik etmek, motive etmekte ve çalışmalarda başarılı olmasını sağlamak için ödül gerektiği yerde mutlaka kullanılmalıdır. Ödüller öğrencinin seviyesine göre verilmelidir (Ertuğrul, 2004:142).

Ödülün Olumlu Yönleri

Ödül, her zaman, öğrenme üzerinde, cezadan daha çok etkilidir. Cezalandırılan davranışlar, daha sık ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, ceza vermekten “özellikle şiddetli cezadan” mümkün olduğunca sakınmak gerekir. Hafif cezalar güdeleyici rol oynar; bireyin, cezadan kurtulmak için, doğru yolu aramasını sağlar.

Ödül, öğrencinin, zamanla, konu ile ilgili olan başka alanlara da ilgi duymasına yol açar. Bu da ödülün başka bir yararadır (Binbaşıoğlu, 1995:346).

Güç ve otorite kullanmayan öğretmenlerin öğrenciler üzerinde sınıf disiplini açısından daha etkili olduğu görülmüştür. Öğretmen öğrencinin sevgisini kazandığı zaman, öğrencide bir iç disiplin oluşmaya başlayacaktır. Öğrenci öğretmenini üzmemek için çaba sarf edecektir (Gordon, 1993:145).

Ödül Verirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Ödül (pekiştireç)lerin daha etkili olması için öğretmenin aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekir (Navaro, 2001:51; Erdoğan, 2001:101; Özdem, 2003:44; Erden, 2005:160):

- Çocuğun istenen, beklenen davranışı yapması için genellikle önceden söz verilir. Çocuk davranışı yapar ve ödülü hak eder. Ancak, ödül zamanla çocukta

bağımlılık yaratır. Gerçekten o davranışı yapması gerektiğine inandığı için değil, sadece ödül almak için istenilen davranışta bulunur.

-Sürekli ödül almaya alışık bir çocuk maddiyatçı olur, her yaptığı davranışa bir karşılık bekler. Zamanla ödül çekiciliğini ve etkisini kaybeder.

-Ödül, küçük çocuklarda iyi davranış alışkanlıkları geliştirmek için ve ölçülü olarak kullanılmalıdır.

-Çocuk eğitiminde takdir ve teşvik, ödülден daha önemlidir. Başlangıçta ve ölçülü olarak kullanılmalı, davranışın devamında artık yerini takdir, olumlu duygular ve teşvike bırakmalıdır.

-Ödülü verirken hangi davranışı için çocuğun bu ödülü hak ettiğini açık bir dille belirtmek ve davranışını takdir etmek çok önemlidir.

-Pekiştireç mutlaka doğru davranışı takip etmelidir. Olumsuz davranış yanlışlıkla pekiştirildiğinde bu davranışın görülme sıklığı artar.

-Öğrenci pekiştireci hangi davranışın sonucunda aldığını fark etmelidir. Davranış ile pekiştireç arasına zaman girerse öğrenci pekiştirilen davranışı karıştırabilir ve yanlış davranış pekişebilir.

-Pekiştireç öğrenci özellik ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır. Öğrenciler için farklı uyarıcılar pekiştireç görevi görebilir. Örneğin çikolata seven ve evinde de çikolata yeme imkânı bulamayan bir öğrenciye öğretmenin olumlu bir davranıştan sonra çikolata vermesi çok etkili bir pekiştireçken, evinde kolaylıkla çikolata yiyen bir öğrenci için anlamlı olmayabilir.

-Pekiştireç yeni ve öğrenilmesi güç davranışların değiştirilmesinde daha sık verilmeli, beceri kazanıldıkça azaltılmalıdır.

-Farklı pekiştireçler kullanılmalıdır.

-Ödül rüşvet olarak verilmemelidir. Ayrıca küçük ödüller sınıfta, büyük ödüller okul huzurunda verilmelidir.

-Öğrencilerin gösterdikleri olumlu davranışlar sözlü ve sözsüz olarak değişik yollarla ödüllendirilmelidir. Öğrencilerin bizzat adı kullanılarak daha önceden yaptıkları konuşmalara atıfta bulunulmalıdır.

Okul Disiplininde Ceza

Ceza, çocukta görülen bir davranış bozukluğunu gidermek ve çocuğu istenen yöne çekmek amacıyla uygulanan katı bir yöntemdir (Yavuzer, 1995:94). Yasalara buyruklara ve geleneklere aykırı davranışların sonucu olarak ya da bu tür hareketlerin yinelenmesini önlemek amacı ile dış bir kurum ya da onu temsil eden kişi tarafından verilir (dayak, odaya kapatma, mahrum etme) veya çocuktan alınan bir hak (harçlığını kesme, arkadaşlarıyla görüşmesine engel olma gibi) (Gordon, 2000: 101).

Ceza, çocuk istenmeyen davranışta bulunduğu zaman uygulanır veya uygulanacağı tehdidinde bulunulur. Ceza, çocukta korku yaratır. Çocuk davranışı yapmak istemediğinden (yapmaması gerektiğini anladığından) değil, cezadan korktuğu için yapmaz. Ancak zamanla ceza da ödül gibi etkisini kaybeder.

Çocuk cezaya alıştır, hafta sonu dışarı çıkmamak bir süre sonra onu etkilemez ve istenmeyen davranışı devam ettirir. Çocuk cezadan kaçabilmek için yalan söyler (Navaro, 2001).

Ceza yönteminin, yapılan araştırmalar sonucunda sürekli ve olumlu bir sonuç verdiği görülmemiştir. Kısa süreli susturma ve çocuğun korkarak içine kapanması, bazen olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Ama bunun sonucu daha vahim olmuş ve çocukta kin, öfke, intikam gibi duygular artmıştır.

Erden (2005:174-179)'e göre, sınıfta ortaya çıkan olumsuz davranışları durdurmak amacıyla yapılması gereken ilk tepkiler sözel olmayan, sözel ve durumu değiştirme tepkileridir. Ancak olumsuz davranışlar halen devam ediyorsa öğretmenin

ceza vermesi düşünülebilir. Ceza vermeye karar verildiğinde dört tip ceza uygulanabilir. Bunlar; Azarlama ve kınama, Doğal sonuçlar, Mantıksal sonuçlar, Davranış cezasıdır. Öğrenciye hiçbir zaman fiziksel ve ağır ceza verilmemelidir.

Ceza pekiştirmeden farklıdır. İki tür cezadan söz edilebilir. Birinci tür cezada, durumdan hoş olmayan bir uyarıcı eklenir. Bu şekilde gösterilen davranışın bir daha gösterilmeme ihtimali güçlendirilmeye çalışılır. Gündelik dildeki ceza genellikle bu anlamdadır. İkinci tür cezada ise, durumdaki hoş bir uyarıcı durumdan çıkarılır (Bacanlı, 1998:163).

Cezayla uygulanan disiplin şekillerinde, genellikle çocuk tarafından hissedilen, yaşanan duygular; kızgınlık, nefret, intikam, karsı koyma, suçluluk, güvensizlik, kendine acıma gibi olumsuz duygulardır. Çocuk psikiyatrisi Dr. H. Ginott'a göre, cezayla yürütülen eğitim, zamanla işlevini kaybeder; çocuk yaptığına pişman olacağına ve suçunu telafi etmesini öğreneceğine, intikam hayallerine yönelir (Akt. Navaro, 2001:54-55).

Basar (1999:143)'a göre de ceza vermek, diğer seçenekler ise yaramadığında en son başvurulacak çare olmalıdır. Ceza vermek iki şekilde uygulanabilir:

- İstenmeyenini vermek: Öğrenciyi istemediği bir görevin verilmesi şeklindedir.

- İstenenden mahrum bırakmak: Sınıfın ortak bir etkinliğinden mahrum bırakmak (dışlama), olumlu pekiştirecin bir süre ortadan kaldırılması, kısa süreli dışlamalar (erteleme) olmak üzere iki şekilde uygulanabilir.

Cezanın Olumsuz Yönleri

Ceza olumsuz davranışın durdurulmasında etkili olmakla birlikte kendi içinde birçok olumsuzluk taşımaktadır. Bunlar (Burden, 1995; Jones and Jones, 1998; Erden ve Alkan, 1998; akt. Erden, 2005:174);

-Ceza öğrenci davranışını baskı ile durdurur, ancak olumsuz davranışın değişmesini sağlamaz.

-Ceza öğrenciye doğru davranışın ne olduğunu öğretmez. Bu nedenle olumsuz davranış görülmeye devam eder.

-Ceza kaçınma davranışının gelişmesine neden olur. Ceza almaktan korkan öğrenci, yalan söyler, okula gelmez, saklanır, derse katılmaz vb. Tüm bu tepkiler okul başarısını olumsuz yönde etkiler.

-Öğretmen ceza verirken öğrenciler için olumsuz davranış örneği gösterir. Ceza verme eylemi sırasında saldırganlık öğrenirler. Kendi yaşantılarında da bu davranışları kullanırlar.

-Ceza, öğrencilerin kaygı düzeyini yükselterek, öğrenmeye verdikleri değeri azaltarak, öğrenmeyi engeller.

-Ceza, öğrenci üzerinde kızgınlık yaratır. Okula, öğretmene ve derse karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olur.

-Ceza alan öğrenci yaptığı davranışın karşılığını ödediğini düşünür ve davranışın sorumluluğunu taşımaz.

Okulda fiziksel cezanın yeri olmamalıdır çünkü olumsuz sonuçları yanında, geçici bir uyum sağlama dışında yararı yoktur. Cangelosi (1998) ve Rich (1991)

fiziksel cezaların hem fiziksel hem de ruhsal sakatlıklara neden olabildiğini belirtmektedir.

Nelsen (2003:22)' de ödül ve cezanın öğrenciyi değil öğretmeni sorumluluk sahibi yaptığını düşünmektedirler. Diyalog ve problem çözme yolunu kullanarak kontrollü öğrenmede öğrencilere yardım edecek zaman ve enerji harcama yerine ceza ve ödüller yoluyla dışsal kontrole başvururlar. Öğretmenler ceza-ödül sistemini (dışsal kontrolleri), çocuklara sorumluluğu öğrettiğine inandıkları için tercih ederler. Ancak bu sistem sadece öğretmeni sorumluluk sahibi yapar. Öğrencilerin “iyi” olduğu anları yakalamak ve ödüllendirmek; yine “kötü” olduğu anları yakalayıp cezalandırmak öğretmenin sorumluluğudur. Öğrenci yerine öğretmen sorumluluk almaktadır. Ayrıca cezanın bir süre için kötü davranışı durdurduğu ve ödüllerin genellikle motivasyon verici olduğu doğrudur. Ancak dışsal kontrollerin uzun vadeli olumlu sonuçların ne olduğunu sormalı ve göz önünde bulundurmalıyız. Yapılan bir araştırmaya göre ceza ve ödüllerin uzun vadede olumsuz sonuçları olduğunu (isyan etme, gücün olumsuz kullanılması ya da düşüncesizce boyun eğme); oto-disiplin, oto-kontrol ya da hayatta başarı için önemli diğer özellik ve becerileri öğretmediğini ortaya koymuştur.

Ceza Verilirken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Öğretmenin ceza verirken aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekir (Ornstein, 1990;Seifert, 1991; akt. Erden, 2005:178-179);

- Ceza mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.
- Okul yönetiminin hangi cezalara izin verdiği öğrenilmelidir.
- Öğrenci uygulanması mümkün olmayan şeylerle tehdit edilmemelidir.
- Öğrenciye karşı kızgınlık duyarken ceza verilmemelidir.
- Öğrenci için olumsuz ancak öğretim için gerekli olan davranışlar ceza

olarak verilmelidir (diğerlerinden çok ödev vermek, yazı yazdırmak, kitap okutmak vs.).

- Ceza, yapılan davranışa uygun olmalıdır.

- Ceza geciktirilmemelidir.

- Ceza verilirken kişi ya da olay hakkında şüphe bulunmamalıdır. Ceza verirken çifte standart uygulanmamalıdır.

- Cezaya karar verilmişse geri dönülmemelidir.

- Mümkün olduğunca öğrenciye onurunu kıracak ve kişiliğini rencide edecek tarzda sözlerle hitap edilmemelidir.

- Sinirli olduğu zaman kesinlikle cezaya başvurulmamalıdır. Çünkü sinirli olduğunda normal vakitteki halden daha ağır cezalar verilebilir ve bu ilerde üzücü sonuçlar doğurabilir.

İyi bir eğitimci, en son çare olarak cezalandırma yöntemini kullanmalıdır. Öğretmen cezayı uygularken zevk almamalı, aksine bunu yaptığı için üzüntü duymalıdır (Ertuğrul,2004:144).

Palardy (1995), diğer eğitimcilerin aksine öğrenciye ceza vermenin gerekli ve etkili bir strateji olduğunu savunmuş ancak ceza uygulanacağı zaman dikkat edilmesi gereken hususları da şöyle sıralamıştır (Akt. Aydın, 2001:72-73):

- Ceza ihtiyatla uygulanmalıdır. Ne kadar sık kullanılırsa o kadar etkisi az olur.

- Ceza asla misilleme niteliği taşımamalıdır. Öğrencilerin hakkından gelmek için cezalandıran öğretmenlerin eğitimde yeri yoktur.

- Toplu cezadan kaçının. Öğretmenler biraz haddi astılar diye tüm sınıfı cezalandırmamalıdır. Birçok öğretmen bu hataya düşmektedirler. Fakat çok azı saygınlığını kaybetmeden kurtulmaktadır.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Türkiye eğitim sisteminde disiplin konusunda birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen, genelde okul disiplini, özel olarak da Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplininin karşılaştırılmasına yönelik araştırmalar yok denecek kadar azdır. Sadece bazı ülkelerle disiplin konusunun bir boyutu karşılaştırılmıştır. Aşağıda bu konu ile ilgili görülen birkaç araştırmanın bulgularına yer verilmektedir.

1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Civelek (2001)'in, “İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler” başlıklı yüksek lisans tezinin amacı, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplin sağlamada kullandıkları yöntemlerden ödül ve ceza kullanımını; köy ve kent okullarında çalışma, öğretmenin cinsiyeti, mezun olunan okul türü, kıdem ve müstakil ya da birleştirilmiş sınıfı okutma değişkenleri açısından incelemektir. Araştırma, Trabzon ilinde, 22 ilköğretim okulunda çalışan 110 sınıf öğretmeni ile yapılmış, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre ödül ve ceza yöntemlerini uygulamaları bakımından anlamlı bir fark bulunmazken, çalışılan okul türüne göre sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları sosyal ceza uygulamaları açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Kıdemi daha az olan öğretmenlerin fiziksel cezaya daha çok yer vermektedirler. Psikolojik, sosyal ceza ve psikolojik, sosyal ödül uygulamaları bakımından ise sınıf öğretmenlerinin hizmet yıllarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Şenses (1990)'in “Tokat İli Merkez ve İlçe Orta dereceli Okul Öğrencilerinin Disipline Aykırı Davranışlarda Bulunma Nedenlerinin Araştırılması” adlı yüksek lisans çalışmasının amacı; disiplin kurulu karar defterlerini, okul disiplin dosyalarını ve öğrenci kişisel dosyalarını inceleyerek öğrencilerin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerini incelemektir.

Betimsel bir çalışma olan araştırmanın bulguları şöyle özetlenebilir:

- İlçe merkezinde il merkezine göre, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan okullarda yüksek olanlara göre, anne-babanın öğrenim düzeyi düşük olan öğrencilerde yüksek olanlara göre daha yüksek oranda disipline aykırı davranış görülmektedir.

- Öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş ve sınıf geçme özellikleri ile disipline aykırı davranışta bulunma durumları birbirine bağlıdır. Sınıf düzeyi ve yaş arttıkça disipline aykırı davranış artmaktadır. Erkeklerde kızlara oranla, sınıfta kalan öğrencilerde diğerlerine oranla, disipline aykırı davranışta bulunma oranı daha yüksektir.

- Ailenin kalabalık olması ile anne babanın tutum ve davranışları ile disipline aykırı davranışta bulunma arasında anlamlı ilişki vardır.

- Okul başarısızlığı, okuldaki öğrenci sayısı, okul yönetici ve öğretmenlerinin tutum ve davranışları ile disipline aykırı davranışta bulunma arasında anlamlı ilişki vardır.

- En fazla görülen disipline aykırı davranış sırayla, “öğretmen ve yöneticiye saygısızlık”, “kopya çekmek”, “öğrenci kurallarına uymayan davranışlar”dır. En fazla verilen cezalar sırayla “okuldan kısa süreli uzaklaştırma”, “kınama” ve “uyarma”dır.

Gözütok (1992)’un, “Disiplin Sağlamada Öğrenci Davranışları” adlı bilim uzmanlığı tez çalışmasının amacı, öğretmenlerin sınıf içi disiplini sağlamada hangi davranışları sergilediklerini ve cinsiyet, kıdem değişkenlerine göre bu davranışların değişip değişmediğini saptamaktır. Araştırmanın verileri, Ankara’daki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 97 lisede çalışan öğretmenler için hazırlanmış anketle toplanmış, elde edilen veriler frekans veyüzde dağılım ile çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin yorumuna dayalı olarak ulaşılan sonuçlar; öğretmenlerin % 35’inin olumlu disiplin sağlama davranışı gösterdiği, % 27’sinin ikaz edici davranışlarla disiplini sağlama eğiliminde olduğu, % 30’unun olumsuz

disiplin yöntemlerini kullanarak sınıfta disiplin sağlama eğiliminde olduğu , % 8 nin ise disiplin yöntemlerinden hiçbirini kullanmadıklarını göstermiştir.

Aydın (2001)'ın “İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması” adlı doktora tezinin amacı, 8. sınıflarda yaşanan disiplin sorunlarını, sorunların nedenlerini ve uygulanan çözüm yöntemlerini saptamaktır. Yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem yapılarak gerçekleştirilen bu araştırmaya göre elde edilen bulgular şunlardır:

- En önemli disiplin sorunları, öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları ve derse ilgisizlikleridir.
- Sınıfta karşılaşılan sorunların kaynağı, öğrenciler olabileceği gibi, öğretmenler, yöneticiler, sistem, çevre ve arkadaş çevresi de olabilmektedir.
- Öğretmenler sorunların kaynağı olarak kendileri dışındaki etkenleri gösterirken, öğrenciler, öğretmenleri de göstermektedir.
- Öğrencilerin dersten sıkılmaları, sınıf geçme sisteminin olumsuz etkisi, ailenin ilgisizliği, yöneticilerin, disiplin sorunları karşısındaki tepkilerinin yetersizliği, sorunların oluşmasında önemli etmenlerdir.
- Disiplini sağlamada başarılı öğretmenler, sorunların çözümünde daha ılımlı, başarısız olanlar daha sert yaklaşımlar kullanmaktadır.
- Disiplin sorunlarının çözümünde, öğretmenlerin ve yöneticilerin ortak olarak uygulayabilecekleri, yazılı bir kurallar listesi yoktur ve deneyimlere göre, çözüm yöntemleri uygulanmaktadır.
- Dersin işleniş yöntemi, öğretmen tepkilerinin olumlu olması, rehberlik servislerinin öğretmen ve öğrencilerle bireysel ve toplu görüşmeleri, disiplin sorunlarının çözümünde önemlidir.

Yılmaz (2007)'ın “Sınıf Öğretmenlerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Ödül ve Ceza Yöntemleri” adlı yüksek lisans çalışmasının amacı, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerinin saptamaktır. Araştırma, 2006 yılında İstanbul ili Pendik ilçesinde görevli 102 sınıf öğretmenine uygulanan anket ile yapılmıştır. Toplanan verilerin SPSS paket programıyla istatistiksel analizleri yapılmıştır. Araştırmada elde edilen önemli bulgular şunlardır:

- Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerini kullanmaları bakımından aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.

- Devlet okulunda çalışan sınıf öğretmenleri, sınıf içi disiplini sağlamada psikolojik ceza, sosyal ceza ve fiziksel ceza yöntemlerini özel okul öğretmenlerine göre daha fazla kullanmaktadırlar.

Güneş'in (1999), “İzmir Liselerinde Disiplin Olayları ve Cinsiyet Faktörü” adlı yüksek lisans tezinin amacı, disiplin kurulu karar defterlerini ve sınıf geçme defterlerini inceleyerek lise öğrencilerinin işledikleri disiplin olayları ile cinsiyet faktörü arasında bir bağlantı olup olmadığını araştırmaktır.

Araştırmanın bulgularından bazıları şunlardır:

- Öğrencilere en fazla, “uyarma-mahrumiyet- kınama”; en az, “örgün eğitim dışına çıkarma” cezası verilmiştir. Cezaların dağılımı liselerin bulunduğu yere ve okulun toplam öğrenci sayısına göre farklılık göstermektedir.

- Lise üçüncü sınıf öğrencileri daha fazla ceza almışlardır.

- Verilen cezaların % 88.8'i orta öğretim kurumları ödül ve disiplin yönetmeliğine uygundur. Uygun olmayan cezaların % 55.6'sı yönetmeliğe göre daha hafiftir.

- En fazla ceza verilen davranışlar “ dersin düzen ve akışını bozmak” ile “okulda sigara içmek, bulundurmak” tır.

Atıcı (1999)'nın "İngiltere ve Türkiye'deki ilköğretim okullarında öğretmenlerin sınıf yönetimi ve öğretmen yetkinliği arasındaki ilişkiyi inceleme" adlı doktora tezinin amacı, öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve öğretmenlerin bu davranışlarla baş etmede kullandıkları yöntemleri karşılaştırmaktır. Araştırmada, öğretmenlerin yetkinlik beklentilerinin düşük ya da yüksek olmasının, sınıf disiplini sağlamada farklılık yaratıp yaratmadığı araştırılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması iki aşamadan oluşan araştırma deseni ile yapılmıştır. İlk aşamada, Leicester' de 51, Adana' da 73 ilköğretim birinci aşama öğretmeni davranış yönetim anketini cevaplamışlar ve yetkinlik beklentisi ölçeğinden aldıkları puanlara göre her ülke grubundan 3 yüksek beklentili ve 3 düşük beklentili olmak üzere toplam 12 öğretmen araştırmanın ikinci aşamasına katılmaları için seçilmişlerdir. İkinci aşamada, seçilen öğretmenler sınıflarında üç defa ve değişik zamanlarda her biri 1 saat olmak üzere sistematik gözlem formu kullanılarak gözlenmişlerdir. Gözlem çalışması bittikten sonra aynı öğretmenlerle yarı yapılandırılmış formda, öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki uygulama, görüş ve yetkinlik beklentilerinin rolünü anlamayı hedefleyen 14 soru kullanılarak görüşme yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin yorumuna dayalı olarak ulaşılan sonuçlar özetle şöyledir:

İngiltere ve Türkiye' de sıra almadan konuşma (%36.0-%46.4), derse ya da ders sırasında yürütülen etkinliklere karşı ilgisizlik (%20.1- %19.4), arkadaşlarını rahatsız etme (%8.4- %7.9) davranışları her iki grup için en sık görülen istenmeyen öğrenci davranışları olarak belirlenmiştir. Aile değişkeni hemen hemen tüm istenmeyen davranışların nedeni olarak gösterilmiştir. Aileye dayalı değişkenleri, İngiltere' deki öğretmenler; evlilik problemleri, okul ve ev arasındaki disiplinde tutarsızlık, Türkiye' deki öğretmenler ise; yetersiz ilgi, destek ve rehberlik, ekonomik yoksunluğa bağlı sorunlar (materyal yoksunluğu, çocukların çalışmak zorunda kalması) ve evlilik problemleri olarak sıralamışlardır. Sistematik ve yapılandırılmış bir davranış yönetimi programına ya da disiplin yöntemine sahip olmak, İngiltere'deki öğretmenlerin en belirgin özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Olumsuz davranışla karşılaşıldığında uyarma, olumlu davranışı ödüllendirme, öğrencilerin

yerlerini değiştirme, soru sorma, dokunma, bakma, olumlu-olumsuz pekiştireç verme kullandıkları yöntemler arasındadır. Türkiye’deki öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışları ile baş etme yollarını deneme-yanılma yoluyla kendi kendilerine öğrendikleri, belirli bir disiplin yaklaşımını kullanmak üzere herhangi bir eğitimden geçmedikleri araştırmanın sonuçlarındandır. Uyarma, görev verme, kuralları tekrarlama, olumlu-olumsuz pekiştireç kullanma, mizah, derse ilgisini çekme ve güdülemeye çalışma görüşmeye katılan öğretmenlerin belirttiği yöntemler arasındadır. Gözlem sonuçları da öğretmenlerin, ne yapacağını açıklama ve yönlendirme (%19.9), sessel işaretlerin kullanılması (11.4), bakma (%9.4), kuralların tekrarlanması (%9.2), bağırma (%7.4,) sözel olarak ödüllendirme, cesaretlendirme (%6.0) ve uyarma (%6.0), stratejilerini kullandıkları görülmüştür.

Türnüklü (2000)’nün, “İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları ve Öğretmenlerin Bu Çatışmalarla Başa Çıkma Stratejileri” adlı doktora tezinin amacı, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında İngiltere ve Türkiye’de ilköğretim birinci kademesinde çalışan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmak için kullandıkları yöntemler ve sınıf düzeninin karşılaştırmaktır. Araştırma sonucunda elde edilen bazı bulgular şunlardır:

- İki ülkede en çok gözlenen olumsuz davranış, gürültü, izin almadan konuşma ve sınıfta izinsiz dolaşma olarak belirlemiştir.

- İstenmeyen öğrenci davranışları ile baş etme yöntemlerinde her iki ülke öğretmenleri arasında önemli ölçüde benzerlik bulunurken en önemli fark olarak önleme davranışı bakımından bulunmuş, İngiltere’de her okulun zorunlu bir istenmeyen davranış önleme politikası olmasına karşın Türkiye’deki okullarda bu tür önleme davranış politikası bulunmamıştır.

- Sınıf düzenlerinde ise, İngiltere’de hemen hemen tüm öğrenciler grup düzeninde otururken, Türkiye’deki öğrencilerin büyük bir kısmının sıra düzeninde oturduğu tespit edilmiştir.

Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001: 417) tarafından “**İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları**” başlıklı araştırmanın amacı, okullarda yaşanan disiplin olaylarının incelenmesi ve sebeplerinin sınıflandırılmasıdır. Araştırmanın verileri, İzmir’de 1999-2000 öğretim yılında 19 ilköğretim okulunda yönetici ve rehber öğretmenlerle yapılan görüşmelerden sağlanmıştır. Araştırmanın bulguları şöyle özetlenebilir: Disiplin sorunları sınıf içi, sınıf dışı ve alt sosyoekonomik düzey, orta/üst sosyo-ekonomik düzey okullarda görülenler olarak sınıflandırılmıştır. Sınıf içi disiplin olayları, dersin işlenmesinde, arkadaşlarını engellemeye, öğretmene yönelik; sınıf dışı disiplin olayları saldırgan tutum ve davranışlar, okul araç ve gereçlerine, öğretmenlere yönelik, okul kurallarına aykırı tutum ve davranışlar olarak sınıflandırılmıştır. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda istenmeyen davranışların yoğunluk ve şiddetinin daha fazla olduğu, ayrıca haraç isteme, öğretmene küfretme, öğrencilere cinsel taciz, çeteleşme gibi çok ciddi sorunların bile yaşandığı anlaşılmıştır. Bu çalışmaya göre disiplin olaylarının ortaya çıkmasında sınıfların kalabalıklığı, ders malzemelerinin yetersizliği, öğretim programları, sosyal etkinlikler, oyun alanları ve kantin, okulun sosyal çevresi, öğretmen, rehberlik hizmetlerinin etkisi, öğrencinin kendisi etmenlerinin rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2001)’in, “İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından İlköğretim Müfettişleri, İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Olumlu Disiplin Yaklaşımlarına İlişkin Düşünceleri” adlı yüksek lisans tezinin amacı, İlköğretim Müfettişleri, İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Olumlu Disiplin Yaklaşımlarına İlişkin Düşüncelerini karşılaştırmasını ve değerlendirmesini yapmaktır. Karşılaştırmaya esas olan veriler, bilgi toplama araçları yardımıyla 16 müfettiş, yönetici ve 398 öğretmenlerden sağlanmış; elde edilen veriler temel betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin yorumuna dayalı olarak elde edilen sonuç özetle şöyledir: her üç grup da olumlu disiplin özelliklerini yüksek düzeyde benimsemektedirler. .05 anlamlılık düzeyinde, olumlu disiplin yaklaşımına öğretmenlerin ve yöneticilerin katılma düzeyi, müfettişlere göre daha yüksektir.

2- Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tulley, Chiu ve Hwang (1995)'ın; “**Stajyer Öğretmenler ve Sınıf Disiplini**” adlı araştırmanın amacı, stajyer öğretmenlerin, hangi tür davranışları disiplin sorunu olarak gördükleri, karşılaştıkları disiplin sorunlarına karşı hangi stratejileri kullandıkları ve bu stratejilerden hangilerini etkili ya da etkisiz bulduklarını saptamaktır. Araştırmada 81 ilköğretim, 54 orta öğretim öğretmeni örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre disiplin sorunları; engel olma, yönergeye uymama, dikkatsizlik, saldırganlık, ağlama, yalan söyleme, geç kalma, kopya çekmek, hırsızlık, sakız çiğneme şeklinde görülmektedir.

İstenmeyen disiplin sorunlarına karşı stajyer öğretmenlerin uyguladıkları stratejiler 7 grupta toplanmıştır. Bunlar; 2. tip ceza (bir yerde tek bırakma, sınıftaki çalışmalardan alı koyma), açıklama yapma, olumlu pekiştireçler kullanma, tehdit ve ikaz, strateji değiştirme, 1. tip ceza (dayak, öğrenciye bağırma, rezil etme) ve herhangi bir davranışta bulunmama şeklinde görülmüştür.

Tomal'ın (2001) “İlköğretim Öğretmenleriyle, Lise Öğretmenlerinin Baskın Disiplin Stillerinin Karşılaştırılması” adlı araştırmasının amacı, ilköğretim ve lise öğretmenlerinin okullarında uyguladıkları disiplin stillerinin benzerlik ve farklılıklarını incelemektir. Araştırmanın örneklemini 21 lise ve 84 ilkokul öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler, anketle toplanmıştır. Bu anket beş boyuttan oluşmuştur: Zorlama, geri çekilme, destekleme, uzlaşma ve görüşme. Araştırma bulgularına göre, lise öğretmenlerinin sıklıkla kullandığı disiplin stili, sırasıyla zorlama, görüşme ve desteklemedir. İlkokul öğretmenleri ise görüşme, destekleme ve zorlama stillerini kullandıkları görülmektedir.

Gottfredson ve Gottfredson (2001)' un "Okullarda İstenmeyen Davranışlarla Baş Etmede Kullanılan Yöntemleri ve Bu Davranışları Önlemeye Yönelik Düzenlemeler" adlı araştırmasının amacı, istenmeyen davranışlara karşı ne tür önlemlerin alındığını incelemektir. Araştırma, farklı eğitim kademelerini (ilk, orta, lise), yerleşim birimlerini (kırsal, kentsel ve kenar mahalle) ve okul türlerini (özel, devlet ve Katolik okulları) kapsayan, geniş bir örneklem grubuyla yapılmış, veriler posta anketi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın birinci aşamasında, 848 okul müdürü, önleyici aktivite ve düzenlemeleri belirlemek için bir anket, ikinci aşamada 635 okul müdürü, disiplin uygulamalarını tanımlayan ikinci bir anket doldürmüşlardır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyledir:

Okul müdürlerinin %98' i, resmi olarak bir okul disiplin politikasına ve yazılı kurallara sahip olduklarını, bu kuralların; öğrencilerin okula geliş saatleri, zamanında okuldan ayrılma, giyim şekli, ziyaretçi saatleri ve kaydı, koridorda dolaşma, silah ve uyuşturucu kullanımı ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. İlk ve ortaokul müdürleri, yazılı kuralların bir kopyasının ailelere de gönderildiğini vurgularken, liselerde bu uygulamanın daha az olduğu görülmüştür. İstenmeyen davranışları önlemeye ve azaltmaya yönelik olarak yapılan aktivite ve düzenlemeler içerisinde ise, genel olarak öğrencilere, ailelere ve okul personeline yönelik doğrudan hizmetlerin öncelikli olduğu görülmektedir (%90). Liselerde özellikle, sigara, alkol, uyuşturucu, şiddet ve cinsel risk faktörleri hakkında bilgilendirme hizmetlerinin (%96), ortaokullarda (%56) davranış düzeltme programlarının, ilkokullarda ise aileye yönelik programların (%74) ağırlık kazandığı görülmüştür. Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, eğlendirici ve zenginleştirici boş zaman etkinlikleri hazırlama, sınıfların seviye ve okulların akademik takvimlerini yeniden düzenlenmesi, geliştirilmiş öğretim yöntemleri uygulamaları, okul ve toplum arasında ilişkileri geliştirmeye yönelik hizmetler, okul müdürleri tarafından önleme amaçlı diğer düzenlemeler olarak gösterilmiştir. Okul ve sınıf güvenliğini arttırmaya yönelik güvenlik uygulamalarının, şehir merkezindeki okullarda, ilkokul ve liselerle kıyaslandığında

ise ortaokullarda daha sıkı uygulandığı, bunun için yerel polis ya da özel güvenlik personelinin yardım alındığı belirtilmiştir.

Okulların istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandıkları yöntemler; 5 günden uzun bir süre okul içindeki aktivitelerden uzaklaştırma, dersten sonra okulda bekletme, ceza olarak iş verme, öğrenciye verdiği maddi zararı ödetme, okul danışmanına gönderme, yazılı uyarı, toplum hizmeti verme, özel bir programa zorunlu katılım, okuldan uzaklaştırma ve başka okula transfer olarak bulunmuştur.

Gioncele ve Banicky'in (1998) "Disiplin" adlı araştırmasında disiplinle ilgili sorunları incelemiştir. Araştırmanın bulguları şu şekilde özetlenebilir:

Disiplin problemlerini başlıca şu etmenler etkilemektedir

- Akademik benlik kavramı: Akademik benlik kavramı zayıf olan, kendine inanmayan öğrenciler, daha sık davranış sorunları üretmektedirler.

- Akran etkisi: Çocuğun akran grubunun etkisi, öğrenci davranışını belirleyen en güçlü göstergelerden birisidir.

- Okul büyüklüğü ve okul iklimi: Küçük okullar (sıklıkla 300 civarında ya da daha az öğrencisi olan okullar olarak tanımlanır) genellikle daha az disiplin sorunuyla karşılaşır. Geniş okullar, çok daha düzensizdirler.

- Ana-babaların katılımı: Veliler, çocuklarıyla ilgilendiğinde ve eğitim süreçlerine katıldıklarında öğrenciler daha az istenmeyen davranış sergilemektedirler.

Okul disiplin programlarının çalışmasıyla ilgili sorunlar şunlardır:

- Disiplin programları, öğrenci gereksinimlerini karşılamak için öğrencinin kendisini kontrol etmekten, okulun yeniden yapılandırılmasına uzanan bir etkinliktir. Bununla birlikte bu programların çoğunun en yaygın öğelerinden birisi öğretmenlere sınıf yönetimi becerilerini kazandırmaktır.

- Okul programlarının içine çatışma çözme ve arkadaş desteğini yerleştirmek disiplin problemlerini azaltır.
- İstenmeyen davranışı düzeltme ya da tekrar aracılık etmekten daha çok, başarılı programlar, erken müdahale ve önleme üzerine odaklanırlar.
- Okuldan uzaklaştırma, çoğu öğrenci tarafından bir ceza olarak görülmediği için disiplin sorunlarına çare olmada etkisizdir.
- Fiziksel ceza okulda şiddeti artırır, vandalizmi besler ve yanlış davranışı daha da artırır.

Lewis (2001)'in, "Sınıf Disiplini ve Öğrenci Sorumlulukları. Öğrencilerin Görüşleri" adlı araştırmasının amacı, sınıf disiplininde öğrenci sorumluluğunun etkilerini incelemektir. Araştırma, gönüllü olan 21 ilkokul ve 21 ortaokulun öğrencileri ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak anketin kullanıldığı araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyledir. İlkokul öğrencilerinin, kendi haklarını korumaya önem verirken, başkalarını bu konuda desteklemeye çok az önem verdikleri, ortaokul öğrencilerinin ise sınıf disiplini ile ilgili sorumluluk düzeylerinin daha az olduğu sonucu elde edilmiştir. İlkokul öğrencileri, öğretmenlerinin sınıfta daha çok ödüllendirme, ipuçları, tartışma, öğrenci katılımını sağlama ve cezalandırma stratejilerini kullandığını, nadiren asabi davrandıklarını belirtirken, ortaokul öğrencileri bu tekniklerin nadiren kullanıldığını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda gerek ilkokul, gerekse ortaokul öğretmenlerinin yanlış davranışları olan öğrencilere, nadiren de olsa sınırlı bir şekilde bağırarak görülmüştür. Hem ilkokul, hem de ortaokul öğrencileri, sınıflarında çoğu öğrencinin az sayıda da olsa problem davranış gösterdiğini ve öğretmenlerinin sınıfta disiplini sağlamaya çalışırken, öğrenmelerinin engellendiğini belirtmişlerdir. Okul çalışmalarını önemli bulan ve öğrenmeye ilgili olan öğrencilerin, öğretmenleri sınıftaki problem davranışlarla ilgilenirken kendilerini daha az engellenmiş hissettikleri sonucu elde edilmiştir. Erkek öğretmenlerin, bayan öğretmenlere göre daha çok kaba kuvvet ve daha az ilişki bazlı disiplin uyguladıkları, kızların erkek öğrencilere göre sınıf disiplininde daha sorumlu davrandıkları, kaba kuvvete dayalı disiplin yöntemiyle daha çok

karşılaşmış öğrencilerin öğretmen problem davranışları disipline ederken kendilerini daha çok engellenmiş hissettikleri araştırmanın önemli sonuçlarından bazılarıdır.

National Association of School Psychologists [NASP]'ın (2005) “Position Statement on Corporal Punishment in Schools” adlı raporunun önemli bulguları şöyledir: NASP, fiziksel cezanın öğrenciler üzerinde sosyal, psikolojik, eğitimsel ve fiziksel zararları yüzünden okullarda kullanılmasına karşı çıkanları desteklemektedir. Fiziksel ceza, başkalarının davranışlarını kontrol etmenin kabul edilebilir bir yolu olduğunu öğreterek gençlerin şiddete yönelmelerine ve çocuk suistimallerini beslemelerine katkı sağlar. Önemli ve alternatif olan disiplin öğrencinin kendi kendini disipline etmesinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bunlar cezalandırmaktan daha çok öncelikle öğretimseldir.

Manning ve Bear (2002)'in “Çocukların Ceza Hakkındaki Kaygıları ile Saldırgan Davranışları Arasında İlişki Var mı?” adlı araştırmasının amacı, çocukların ceza hakkındaki kaygıları ile saldırgan davranışları arasında ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, iki ilköğretimde, toplam 16 öğretmenin sınıfından seçilen öğrencilerle yapılmıştır. Öğretmenlerin 5'i birinci sınıf, 11'i ikinci sınıf düzeyinde görev yapmaktadır. Toplam 203 öğrenci (108 erkek, 95 kız)' den veri elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %68' i ikinci sınıf öğrencisidir. Araştırma verilerinin toplanmasında birebir görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir: Saldırganlık içeren davranışları gösteren öğrencilerin, davranışlarının kendileri üzerindeki sonuçlarından (ceza) haberdar olduklarını ve saldırgan olmayan çocuklarla karşılaştırıldığında daha fazla ceza kaygısı yaşadıklarını göstermiştir. Ancak saldırgan davranışlarının diğerleri üzerindeki psikolojik etkileri ile ilgili kaygıları, kendi yaşadıkları cezalandırılma kaygısından daha azdır. Saldırgan davranışlar gösteren ve göstermeyen kız öğrencilerin ceza ile ilgili kaygıları arasında anlamlı bir farklılık olmazken, saldırgan davranışlar gösteren erkek öğrencilerin ceza ile ilgili kaygılarının, saldırgan davranışlar göstermeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Romi ve Freund (1999)'un "Lisedeki Öğretmenlerin, Öğrencilerin, Bu Öğrencilerin Velilerinin, İstenmeyen Davranışlar ile İlgili Tutumları" adlı araştırmalarında istenmeyen davranışlara karşı öğretmen, öğrenci ve velilerin sergiledikleri tutumları inceleyerek bir karşılaştırma yapmaktır. Araştırma, İsrail' de, meslek eğitimi veren bir lisede yürütülmüş ve veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. 9. ve 12. sınıflarda okuyan ve anketin uygun şekilde cevaplayan 97 öğrenci, 58 ebeveyn ve okulun yönetim öğretim kadrosundan 46 kişilik bir grup araştırmaya katılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin çeşitli disiplin problemlerine karşı benzer tutumlara sahip oldukları, ankette kendilerine verilen davranış örneklerinin %80'ni son derece zarar verici davranışlar olarak nitelendikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %80'nin den fazlası okulda, diğer öğrencilere karşı fiziksel ve sözel şiddet gösterme, okul yönetmeliklerine uymama, yalan söyleme ve öğretmene karşı kabalık davranışlarını çok şiddetli ya da zarar verici davranışlar olarak nitelerken, öğretmen ve öğrencilerin ankette yer alan davranış örneklerinin çoğunun şiddet içerdiği konusunda öğretmenlerle aynı fikirde olmadığı görülmüştür. Aileler, diğer öğrencilere sözel-fiziksel şiddet konusunda öğretmenlerle benzer tutum gösterirken (%80), öğrencilerin %60' ı bu davranışı şiddetli olarak nitelendirmiştir. Öğrenciler, ankette verilen davranış örneklerini, aile ve öğretmenlerinden daha düşük düzeyde sıralamışlardır. Ailelerin çocuklarının davranışlarının şiddeti (yıkıcı-zarar verici) konusunda öğretmenlerle aynı fikirde olmadıkları, buna rağmen bazı problem davranışları öğretmenlerden daha yıkıcı nitelendikleri görülmüştür. Öğrenciler arasında istenmeyen davranışların şiddeti konusunda bir fikir birliği olmadığı bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi bölümünde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama aracının hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili konular yer almaktadır.

Araştırmanın modeli

Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplini konusunda yapılan yasal düzenlemeler, uygulamalar ve yaptırımları tanımlayarak mevcut durumu ortaya koymak ve bu ülkelerin uyguladıkları okul disiplinleri arasındaki yapısal ve işlevsel benzerlikler ve farklılıkları değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma betimsel niteliktedir.

Çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılan betimsel araştırmalar; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “Ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan araştırmalardır. Bu araştırmalar mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır (Kaptan, 1991: 59).

Betimsel araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey, mevcut durumuyla gözlenip belirlenmektedir (Karasar, 1984: 80).

Okul disiplinin düzenleniş ve uygulanış durumunun belirlenmesi için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma süreci, çalışmanın çeşitli boyutları arasındaki içsel bağlantıların araştırmacı tarafından yönetilmesi ile ortaya çıkan veri ve analizlerin yer aldığı diyalektik bir süreçtir (Miller & Dingwall, 1997).

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Türkiye/Malatya ili Merkez ilçedeki ilk ve orta öğretim okulları ile Almanya, Fransa ve İngiltere’de Türk öğretmenlerin çalıştığı ilk ve ortaöğretim okulları oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini (örneklemini) ise, Malatya ili Merkez ilçedeki ilk ve orta öğretim düzeyindeki okullardan amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen 10 kamu, 2 özel olmak üzere toplam 12 İlköğretim okulu ve 10 kamu, 1 özel olmak üzere toplam 11 Ortaöğretim okulu oluştururken; Almanya, Fransa ve İngiltere’den ise amaçlı, uygun örnekleme yöntemi ile seçilen ve Türkiye’den giden öğretmenlerin görev yaptığı okullar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme oluşturulurken, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Türkiye/Malatya’dan araştırma kapsamındaki her okuldan 1 yönetici ve 2 öğretmen olmak üzere toplam 65; Almanya, Fransa ve İngiltere’den ise her ülkeden 10 öğretmen olmak üzere toplam 30 öğretmenin görüşlerinden yararlanılmıştır.

Okul seçiminde, Türkiye/Malatya’da İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İlköğretim müfettişlerinin görüşlerinden yararlanarak şiddet olayının yoğun olup olmaması ve okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi ölçüt alınırken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise Türk öğretmenlerinin görev yapması ve görüşme talebine olumlu yanıt vermeleri ölçüt olarak alınmıştır.

Görüşmeye katılanların okullara ve buradaki konumlarına göre dağılımları şöyledir:

Çizelge 1: Türkiye/Malatya'dan Araştırmaya Katılanlara Ait Kişisel Bilgiler

		İlköğretim		Ortaöğretim	
		Öğretmen	Yönetici	Öğretmen	Yönetici
Cinsiyet	Kadın	4	1	2	-
	Erkek	6	9	13	10
	Toplam	10	10	15	10
Kıdem	5-15 Yıl Arası	6	4	5	4
	15-25 Yıl Arası	-	5	6	5
	25-35 Yıl Arası	4	1	4	1
	35- 45 Yıl Arası	-	-	-	-
	Toplam	10	10	15	10
Branş	Sınıf Öğretmeni	4	5	-	-
	Fen-Matematik	-	3	6	2
	Sosyal Bilimler	2	2	6	8
	Beceri Dersleri	4	-	3	-
	Toplam	10	10	15	10

Çizelge 2: Türkiye/Malatya'dan Araştırma kapsamındaki Okullara Ait Kurumsal Bilgiler

		İlköğretim	Ortaöğretim
Devlet okulu		10	8
Özel okul		2	3
Toplam		12	11
Yönetici		10	10
Öğretmen		13	12
Toplam		23	22
Öğretmen Kapasitesi	5-25 Arası	2	-
	25-50 Arası	3	5
	50- 75 Arası	2	8
	75-100 Arası	3	2
	Toplam	10	15
Öğrenci Kapasitesi	250-500 Arası	2	6
	500-1000 Arası	2	2
	1000-2000 Arası	6	2
	Toplam	10	10
Okulun Bulunduğu Çevrenin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Gelişmişlik Düzeyi	Üst	-	1
	Orta	6	9
	Alt	4	1
	Toplam	10	10

Çizelge 3:Almanya, Fransa ve İngiltere'den Araştırmaya Katılanlara Ait Kişisel Bilgiler

		Almanya	Fransa	İngiltere
Cinsiyet	Kadın	2	3	3
	Erkek	8	7	7
	Toplam	10	10	10
Kıdem	5-15 Yıl Arası	4	8	5
	15-25 Yıl Arası	6	-	3
	25-35 Yıl Arası	-	-	2
	35- 45 Yıl Arası	-	2	-
	Toplam	10	10	10
Branş	Sınıf Öğretmeni	10	8	7
	Fen-Matematik	-	-	1
	Sosyal Bilimler	-	2	2
	Beceri Dersleri	-	-	-
	Toplam	10	10	10

Çizelge 4: Almanya, Fransa ve İngiltere'den Araştırma Kapsamındaki Okullara Ait Kurumsal Bilgiler

		Almanya	Fransa	İngiltere
İlköğretim Öğretmen		10	10	10
Öğretmen Kapasitesi	5-25 Arası	6	6	7
	25-50 Arası	4	4	3
	50- 75 Arası	-	-	-
	75-100 Arası	-	-	-
	Toplam	10	10	10
Öğrenci Kapasitesi	250-500 Arası	7	7	8
	500-1000 Arası	3	3	2
	1000-2000 Arası	-	-	-
	Toplam	10	10	10
Okulun Bulunduğu Çevrenin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Gelişmişlik Düzeyi	Üst	-	1	1
	Orta	10	8	9
	Alt	-	1	-
	Toplam	10	10	10

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kullanılan veriler, yerli ve yabancı literatürdeki yayınlar, yürürlükteki disiplin yönetmelikleri ve araştırma kapsamındaki yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Araştırmanın birinci alt problemi için gerekli bilgiler, literatür taraması yapılarak elde edilirken, ikinci ve üçüncü alt problemle ilgili bilgiler ise, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği

Görüşme, önceden belirlenmiş “soru sorma ve yanıtlayma tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlanmaktadır. Mülakat olarak da adlandırılan bu teknik, “kaynak kişinin ilgi, görüş, tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak üzere iki kişi arasında serbest bilgi değişimini sağlayan sosyal ortam yaratmak için düzenlenir” (Balcı,2001:180). Görüşme tekniği, görüşme süreci ve sorulacak sorular önceden “yapılandırılmış” olarak farklı şekillerde yapılandırılarak gerçekleştirilmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde amaç, görüşme yapılan kişilerin verdikleri ifadeler arasında tutarlılık olup olmadığına, farklılıkların ne olduğuna bakmak ve bunların sonucuna göre karşılaştırma yaparak konu hakkında gerçek bilgilere ulaşmaktır. Yarı- yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden hazırlanır ancak cevap seçenekleri belirlenmez.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen veriler “nitel içerik analizi” ile analize tabi tutulur. İçerik analizi, yazılı ve sözlü materyallerin sistemi bir analizi, temelde bireylerin söylediklerinin ve yazdıklarının kodlanması sürecidir (Balcı, 2001:209). İçerik analizinde kodlama ya da sınıflama, belirli bir kavramsal çerçeveye göre yapılır. Bu çözümleme tekniği tutum, inanç ve davranışlardaki değişimleri toplumsal değişme süreci içinde izlemek (Chadwick ve diğerleri

1984:246) ve değerlendirmek açısından yararlıdır. Nitel çalışmaların araştırma soruları ya da hipotezleri için doğrudan ilgili literatür taranır (Crowell,1994: 22) ve görüşme ya da gözlemlerle de desteklenir; desteklenmediğe de olur.

Nitel içerik çözümlemeleri üç temel biçimde yapılabilir. Bunlar: “özetleme”, “açıklama” ve” yapılandırma” dır. Özetleme, ana materyalin resmini verecek şekilde göstergesel soyutlamalar yoluyla içeriğe ulaşmak iken; açıklama, bazı sorunlu metin parçalarını ek materyallerle destekleyerek konuyu netleştirme yoluyla anlamayı kolaylaştırmaktır. Yapılandırma ise, önceden belirlenmiş düzenleme ilkeleri yardımıyla verileri belirli kesitlere yerleştirmek ve bunları belirli ölçütler bazında değerlendirmektir (Mayring,2000: 1009).

Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Araştırmada verileri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda yönetici ve öğretmenlerin okul disiplini, disiplinin uygulanması ve yaptırımlar hakkında görüşlerini almak üzere toplam on üç soru yer almıştır.

Ölçme aracı, alan uzmanı ve ölçme uzmanlarının görüşlerine sunulacak şekillendirilmiş ve bu görüşlerle geçerlilik ve güvenilirlik testine tabi tutulmuştur.

Görüşmeler Türkiye/Malatya’daki okullarda ki öğretmenlerle önceden randevu alma yoluyla gerçekleştirilirken, Avrupa ülkelerinde ise elektronik posta aracılığıyla yapılmıştır.

Araştırma raporunda görüşülen yönetici ve öğretmenlerin isimlerini vermek yerine onlara kodlar vermek araştırma etiği açısından daha uygun görölmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırma konusu ile ilgili yerli ve yabancı literatürdeki bilgiler, araştırmanın alt problemlerinin gerektirdiği şekilde derlenmiş ve araştırmanın her bir alt problemi için ayrı ayrı düzenlenerek değerlendirilmiştir.

Bulguların bir kısmı bu şekilde oluşturulurken, bir kısmı da görüşmelerden alınan yanıtlarla elde edilmiştir. Bu bilgiler daha sonra araştırmacı tarafından görüşme metinlerine dönüştürülmüş ve ilgili alt probleme yanıt olacak şekilde düzenlenmiştir.

Elde edilen tüm bulgular her bir alt problem için ayrı ayrı yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerinin sıralanışına uygun olarak, araştırmada cevap aranan sorulara ilişkin bulgular ve bu bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır.

“Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplinini Düzenleyen Yasal Dayanaklar Açısından Fark Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi, “Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinin okul disiplinini düzenleyen yasal dayanaklar açısından ne fark vardır?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla, Türkiye ve Avrupa ülkelerinden Almanya, İngiltere, Fransa eğitim sistemlerinde okul disiplinini düzenleyen yasal dayanaklar, her ülke açısından tek tek incelenmiş, aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılmış; elde edilen veriler anılan alt probleme yanıt olacak şeklide düzenlenmiş ve bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

Türkiye eğitim sisteminde okul disiplini düzenleyen mevzuat; yasa, yönetmelik ve genelgelerden oluşmaktadır. Okul disiplini her kademe okul için farklı yasa ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. İlköğretim kurumlarında okul disiplini, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenirken; Ortaöğretim kurumlarında okul disiplini, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 30/4/1992 tarihli ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu yasalarla düzenlenmiştir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri içermektedir.

30/4/1992 tarihinde yürürlüğe giren 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektedir.

19/6/1986 tarihinde yürürlüğe giren 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığında çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektedir.

8/2/2007 tarihinde yürürlüğe giren 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarına ilişkin esasları

düzenlemektedir.

Bu kanunlara dayanarak hazırlanan 24/12/2008 tarih ve 27090 sayılı resmi gazetede yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” bu alanı düzenleyen en kapsamlı yasal dayanaktır.

İlköğretim kademesinde okul disiplini bağımsız bir yönetmelikle değil, kurumun bütün yapı ve işleyişini düzenleyen yönetmelik içerisinde yer almaktadır. MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği dokuz kısımdan oluşmaktadır. Okul disiplini, yönetmeliğin sekizinci kısmında: **“Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi”**, başlığı altında düzenlenmiştir. Bu kısım iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde **“Öğrenci Davranışlarını İzleme, Değerlendirme ve Geliştirme Ödüllendirme Ödüllendirilecek Davranışlar ve Ödüller, Öğrencilerin Olumsuz Davranışları ve Uygulanacak Yaptırımlar, Yaptırım Gerektiren Davranışlar, Yaptırım Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar, Uygulama ile İlgili Açıklamalar”** yer alırken ikinci bölümde **“Kurullar ve Görevleri”** yer almaktadır.

Buna göre Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim kurumlarında öğrencilerin ödüllendirilmesi, davranışlarının izlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik faaliyetler; öğrenci, veli, öğretmen ve yönetici iş birliği ile yürütüleceği ve öğrenci davranışlarının kaynağının belirlenmesi için gerektiğinde rehberlik araştırma merkezi ve ilgili diğer kurumlarla iş birliği yapılacağı hükmü yer almaktadır.

Yönetmelikte hem bireysel hem de toplumsal sorumluluk gerektiren davranışlar tanımlanmış ve öğrencilerden beklenen davranışlar yer almaktadır.

Ödüllendirilecek Davranışlar ve Ödüllerle ilgili hükümler bölümünde Okul Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunca, örnek davranışları ile derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrencilerin; teşekkür, takdirname, başarı

belgesi ile ödüllendirilecekleri belirtilmektedir.

Yönetmeliğin, **Öğrencilerin Olumsuz Davranışları ve Uygulanacak Yaptırımlar** bölümünde ise; 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine; gelişim özellikleri dışındaki olumsuz davranışlarının özelliğine göre uyarma, kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından birinin uygulanacağı belirtilmektedir.

Bu yaptırımların uygulanmasındaki amaç caydırıcı olması, toplum düzeninin korunması, öğrencinin yaptığı davranışlarının farkına vararak bu davranışlarının olumlu yönde düzeltilmesini sağlamak olduğu belirtilmiştir.

“Yaptırım Gerektiren Davranışlar” başlığı altında ise üç düzey yaptırımın her birini gerektiren davranışlar tanımlanmıştır. Buna göre;

a) Uyarma yaptırımını gerektiren davranışlar: Derse ve diğer etkinliklere vaktinde gelmemek ve geçerli bir neden olmaksızın bu davranışı tekrar etmek; okula özürsüz devamsızlığını, özür bildirim formu ya da raporla belgelendirmemek, bunu alışkanlık hâline getirmek, okul yönetimi tarafından verilen izin süresini özürsüz uzatmak; görgü kurallarına uymamak.

b) Kınama yaptırımını gerektiren davranışlar: yöneticilere, öğretmenlere, görevlilere ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranmak; okulun kurallarını dikkate almayarak, kuralları ve ders ortamını bozmak, ders ve ders dışı etkinliklerin yapılmasını engellemek; okul yönetimini yanlış bilgilendirmek, yalan söylemeyi alışkanlık hâline getirmek, kopya çekmek, resmî evrakta değişiklik yapmak; kılık ve kıyafet kurallarına uymamak; okulda ya da okul dışında sigara içmek; okulda kavga etmek; dersin veya ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak.

c) Okul Değiştirme yaptırımını gerektiren davranışlar: Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, lâik ve sosyal bir

hukuk devleti niteliklerine aykırı davranışlarda bulunmak veya başkalarını da bu tür davranışlara zorlamak; sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak; okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmamak; okul ile ilgili mekân ve malzemeyi izinsiz ve eğitim amaçları dışında kullanmayı alışkanlık hâline getirmek; kişi veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce ve inançlarına göre ayırmak, kınamak, kötülemek ve bu tür eylemlere katılmak; başkasının malına zarar vermek, haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek; okul içinde ve dışında okul yöneticilerine, öğretmenlere ve diğer personele karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak; başkalarını, alkol veya bağımlılık yapan maddeleri kullanmaya teşvik etmek.

“Yaptırım Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar” bölümünde öğrencinin durumu ve yaptırım uygulanacak davranışların niteliği tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre;

Yaptırım takdir edilmesinde öğrencinin; davranışın niteliği, önemi ve ne gibi şartlarda gerçekleştiği, o andaki psikolojik durumu ve kişisel özellikleri; okul içinde ve dışındaki genel durumu; yaş ve cinsiyeti; derslerdeki ilgi ve başarısı; okuldaki sosyal ve kültürel faaliyetlerdeki başarı durumu, öğrencinin aynı öğretim yılı içinde daha önce yaptırım uygulanıp uygulanmadığı; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri göz önünde bulundurularak olumsuz davranışına uygun yaptırım veya bir alt yaptırım takdir edilebileceği belirtilmektedir.

Bu bölümün son başlığında **“Uygulama ile İlgili Açıklamalar”** yer almaktadır. Buna göre;

- Olumsuz davranışlar ile bu davranışların karşılığı olan yaptırımlar uyumlu bir şekilde tespit edilir.

- Tutuklu ve gözetim altında bulunan öğrencilerin savunmaları, ilgili makamlara müracaat edilerek alınır.

- Okul yöneticileri, öğrencilerin okul içinde ve okul dışında olup doğrudan okul yönetimine duyurulan, yasal soruşturmayı gerektiren bir suç işlemleri hâlinde ilgili makamlara bilgi verir.

- Uyarma ve kınama yaptırımı, öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu tarafından verilir.

- Aynı olumsuz davranıştan dolayı birden fazla yaptırım uygulanamaz.

- Yaptırımlar, e-okul sistemindeki öğrenci bilgileri bölümüne işlenir.

- Uyarma ve kınama yaptırımı okul müdürünün, okul değiştirme yaptırımı ise ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunun onayından sonra uygulanır.

- İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunda görüşülmesi gereken dosyalar en geç bir hafta içinde bu kurullara gönderilir.

- Okul müdürü gerektiğinde yazılı savunmasının alınması şartıyla öğrenciye doğrudan "Kınama" yaptırımı verebilir.

- Kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından birini alan öğrenciye o öğretim yılı içinde takdir, teşekkür, onur ve üstün başarı belgesi verilmez.

- Öğrenci velisi, öğrenci hakkında verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren beş işgünü içinde okul müdürlüğüne itirazda bulunabilir. Okul müdürlüğü uyarma ve kınama yaptırımı ile ilgili itirazları inceler. Okul değiştirme yaptırımı ile ilgili dilekçeyi ve dilekçede belirtilen itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini bu Yönetmeliğin 134 üncü maddesindeki belgeler ile birlikte dilekçenin okul yönetimine verildiği tarihten itibaren beş iş günü içinde ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna gönderir. İtiraz işlemleri sonuçlanıncaya kadar yaptırım uygulanmaz, şeklinde açıklamalar yer almaktadır.

Yönetmeliğin okul disiplinini düzenleyen ikinci bölümünde “Kurullar ve Görevleri” yer almaktadır. Bu bölümde Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu, Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Üst Kurulu, İlçe Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun oluşumu, görev ve yetkileri ile kurulların aldıkları kararların uygulanması açıklanmaktadır.

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği

Ortaöğretim kademesinde bağımsız olarak ödül ve disipline ilişkin bir yönetmelik bulunmaktadır. Buna göre: 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 30/4/1992 tarihli ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na dayanarak hazırlanan 19.01.2007 tarih ve 26408 sayılı resmi gazetede yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği”nin başlığı da dâhil olmak üzere yönetmeliğin içeriğinde ödül ve disiplin tanımları yapılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim öğretim veren ortaöğretim kurumlarındaki öğrencileri kapsayan bu yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Yönetmeliğin ikinci kısmında “Öğrencilerin Uyacakları Kurallar, Öğrencilerden Beklenen Davranışlar ve Öğrencilerin Korunması” başlığı altında öğrencilerden mevcut düzeni bozmamaları için uymaları gereken kurallar ve öğrencilerden beklenen davranışların neler olduğu ifade edilmektedir. Buna göre öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı,

cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, okul-aile birliği ve ilgili diğer paydaşlarla iş birliği yapması istendiği belirtilmiştir.

“**Ödüller**” başlıklı üçüncü bölümde “**Öğrencilerin Ödüllendirilmesi**” ve “**Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi**” başlıklı iki kısım bulunmaktadır. Yönetmeliğe göre; örnek davranışların ve başarıların niteliklerine göre ödüllendirilmesinde öğrencilere; teşekkür belgesi, takdir belgesi, onur belgesi verilmektedir. Ödül takdir edilirken ise öğrencinin; okul içindeki ve dışındaki genel durumu, ders ve ders dışı faaliyetlerdeki başarısı, davranışının niteliği, önemi ve çevresine örnek olup olmadığı gibi hususların göz önünde bulundurulduğu belirtilmektedir.

Yönetmeliğin dördüncü bölümünde “**Cezalar ve Davranışlar**” ile ilgili “**Disiplin Cezaları**” ve “**Uygulama ile İlgili Esaslar ve Ceza Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar**” başlıklı iki bölüm bulunmaktadır. Buna göre Öğrencilere davranışlarının niteliklerine göre; kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma, örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından biri verildiği açıklanmaktadır.

Disiplin cezasını gerektiren davranışlar başlığı altında;

a) Kınama cezasını gerektiren davranışlar: okulu, okulun eşyasını ve çevresini kirletmek, yönetici, öğretmen veya eğitici personel tarafından verilen görevleri yapmamak; kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak; tütün ve tütün mamullerini bulundurmamak veya içmek; başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak; dersle ilgili araç-gereci yanında bulundurmamak, bulundurulması

yönündeki uyarılara aldırılmamak, sahip olmasına rağmen ders araç-gerecini kullanmamayı alışkanlık hâline getirmek; okul içinde veya dışında okulun personeli ile diğer kişilere karşı kaba ve saygısız davranmak; dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak; kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,

b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar: kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya ahlak kuralları ile bağdaşmayan davranışlarda bulunmak ya da başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak; kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötölemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak; öğretmenlere, eğitici personele, yöneticilere, memurlara, diğer görevliler ile ziyaretçilere hakaret etmek, karşı gelmek ve görevlerini yapmalarına engel olmak; kavga etmek, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak.

c) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar: Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembolere saygısızlık etmek; millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek; hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak, okulun bina, eklenti ve donanımları ile okula ait taşınır veya taşınmaz mallarına zarar vermek, ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak; bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak; bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi düzenlemeye, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya, yalan delil göstermeye ya da suçu yüklenmeye zorlamak,

ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar: Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembolere hakaret etmek; Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen

temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak; kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak; eğitim ortamında kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek; bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak; okula, derslere, sınavlara girilmesine, ders veya sınavların yapılmasına engel olmak, dersteki öğrencileri dışarı çıkarmak, bunların yapılmasına yönelik zorlayıcı davranışlarda bulunmak; çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak, şeklinde sıralanmıştır.

Aynı bölümün ikinci kısmında Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar yer almaktadır. Buna göre, disiplin cezaları takdir edilirken; öğrencilerin 18 yaşına kadar çocuk olduğu bilinciyle hareket edilmesi, öğrencilerin yararlarının temel alınması, soruşturma sürecinde gizlilik ilkesine uyulması, sınıf rehber öğretmeni ve öğrenci velisinin de öğrenci ile ilgili görüşlerinin alınması, öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgilerden de yararlanılması, mümkünse sosyal inceleme raporu düzenlenerek öğrencinin içinde yaşadığı ortamın araştırılması, gerektiğinde sosyal araştırmacılardan da görüş alınması, öğrencilerin kişisel özelliklerinin bilinmesi, davranışın yapıldığı zamandaki öğrencinin psikolojik durumu, öğrencinin yaş ve cinsiyeti gibi faktörlerin göz önünde bulundurulduğu belirtilmiştir.

. Alınan cezaları uygulamaya geçecek olan yönetimin alması gereken tedbirler “**Yönetim tedbiri**” başlığı altında ifade edilmiştir. Buna göre; Müdür, disiplin olaylarında öğrenciyi bir taraftan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk etmekle birlikte, gerektiğinde kurula sevkten önce veya sonra, kovuşturmanın tamamlanmasını ve sonucunu beklemeden acele bir tedbir olmak üzere il/ilçe millî eğitim müdürünün onayı ile yedi iş gününü geçmemek kaydıyla uygun göreceği süre kadar geçici olarak okuldan uzaklaştırabilir; Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu,

davranışın, öğrencinin okulda kalmasında, ders ve diğer etkinliklere katılmasında, sınavlara girmesinde sakınca doğuracak öncelik ve derecede ağır olması hâlinde öğrencinin okulda kalmasının sakıncalı olacağını okul müdürlüğüne bildirir. Bu konuda takdir müdüre aittir.

Yönetmeliğe göre, Öğrenci aldığı cezaya itiraz etmek istiyorsa şu şekilde hareket etmesi beklenmektedir; cezaların tebliğ tarihinden itibaren yedi iş günü içinde; okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce ilçe öğrenci disiplin kuruluna; ilçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına; ilçe millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce il öğrenci disiplin kuruluna; il öğrenci disiplin kurulu kararına; millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce öğrenci üst disiplin kuruluna itirazda bulunulabilir.

Yönetmeliğin okul disiplinini düzenleyen beşinci kısmında altı bölüm halinde “Kurullar ve Görevleri ” yer almaktadır. Bu bölümde, Onur Genel Kurulu, Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu, İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu, İl Öğrenci Disiplin Kurulu, Öğrenci Üst Disiplin Kurulu, İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu ve İl Öğrenci Disiplin Kurulu ve Öğrenci Üst Disiplin Kurulunun oluşumu, görev ve yetkileri ile kurulların aldıkları kararların uygulanması açıklanmaktadır.

İngiltere Disiplin Politikası

İngiltere’de okul disiplinini düzenleyen yasal dayanak “ İngiltere Disiplin Politikası” adıyla verilmektedir. Bu nedenle araştırmada dayanağın özgün adı kullanılmıştır.

İngiltere Milli Eğitim Bakanlığının Okul disiplinini sağlama konusunda 2000 yılında Eğitim Yasasının 47. maddesine göre bir komite tarafından hazırlattığı “Okullardaki Davranış ve Disiplin Yasası”nın amacı:

- Okul çevresini ve ortamını istenmeyen davranışlarla ve şiddetle başa ıkabilmek
- Personeli, ğrenci davranışları yönetimi hakkında bilgilendirmek
- Karşılıklı anlayış ve iletişimi güçlendirmek
- Davranışları en yüksek standartlara çıkarmak ve geliştirmek
- Öğrencileri hayatları ile ilgili sorumluluklarını üstlenmeleri konusunda cesaretlendirmek olarak belirlenmiştir.

Disiplin konusuna, ikinci bölüm olan “**ğrenci Davranışlarının Standartları**” ve üçüncü bölümde yer alan “**dl, Mükafat ve Ceza**” bölümünde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

“**nemli Etkenler**” başlığı altında yasanın içeriğinin ğrenci, ğretmen, veli ve destek personel işbirliği ve karşılıklı saygı, hak ve sorumluluklarını kapsadığı ifade edilmektedir. Disiplin politikasının bütün okullarda uygulanan kuralları kapsadığını, ayrıca özel durum içeren okulların kendi kurallarını belirleyebileceğini belirtilmektedir.

“Sorumluluklar” bölümünde yönetimin, personelin, velilerin ve öğrencilerin sorumlulukları hakkında bilgilendirme yapılmaktadır. Buna göre;

Yönetimin sorumlulukları: Okul yönetiminin görevi personel, öğrenci ve veli işbirliği ile oluşturulan okul disiplin kurallarını uygulamak, öğrencilerin çabalarını, ödülleri, yaptırımları onaylamak ve geliştirmek.

Personelin sorumlulukları: Okul personeli öğrencilerin her türlü görünüşleri ve gürültü yapmalarından sorumludurlar ve bu tür sorunlara aynı anda müdahale etmek, öğrencilerden olumlu cevaplar alabilecek, öğrencilerin yetenekleriyle eş öğretim metotları uygulamak, katı ve ısrarcı olurken öğrencileri tehdit edici, küçük düşürücü sözlerden kaçınılması gerektiği, kendi davranışlarının öğrenciler için örnek teşkil ettiğini unutmamalı ve tüm okul kadrosuyla uyumlu bir şekilde çalışması gerektiği (Okul yönetim ekibi; öğretmenler, destek personel, öğrenciler, veliler, öğrenci meclisi, okul meclisi ve diğer kişiler...) şeklinde belirtilmiştir.

Velilerin sorumlulukları: Okullardaki olumlu davranışların şekillenmesinde veliler ve destekleyici ev ortamı önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle veliler sadece disiplin kanunu hakkında bilgilendirilmemeli, bu kanunun oluşumuna bizzat dâhil olmalıdır.

Öğrenci sorumlulukları: Öğrenciler kendileri için faydalı olan; kişisel kontrol, çatışma yönetimi, problem çözme, karar verme, kişisel ve kişiler arası iletişim gibi yeteneklerini geliştirmeyi öğrenmelidirler.

- Olumsuz davranışlarının ne tür sonuçlara yol açtığını ve iyi davranışların toplumsal ortamda istenilen davranışları şekillendirdiklerini bilmeliler.

- Öğrenciler ayrıca sınıf toplantılarında, öğrenci meclislerinde ve okul kurallarının gelişiminde ve öğrenci temsilciliğinde liderlik rollerini geliştirmeleri beklenmektedir.

“Öğrenci davranışlarının standartları” başlıklı ikinci bölümde istenmeyen davranışlar hususunda bilgi verilmekte ve okulda uyulması gereken kurallar hususunda gerekli bilgilendirme yapılmaktadır. Buna göre düzenli ve güvenli bir öğretim ortamında eğitim görme hakkı verilen öğrencilerden okul çevresinde ve dışında düzgün davranışlar içerisinde bulunmaları bütün kişilere ve okul eşyalarına saygı göstermeleri beklenmektedir. Böyle bir ortamda tekrar eden sınıfi rahatsız etme, bağırma, izin almadan sınıfi terk etme, öğretmenlere ve diğer öğrencilere saygısızlıkta bulunma, gecikme, yapılan işte başarısız olma, kavga etme, uygunsuz bir şekilde konuşma, kaba el kol hareketleriyle şakalaşma, diğerlerine saygısız bir şekilde davranma, başkalarına nesnelere atma, birine barbarlık ve kabadayılık yapma gibi davranışlar istenmeyen davranışlar kapsamına girmektedir. Yasanın bu bölümünde devam devamsızlık, okul servisinde uyulması gereken kurallar, kıyafet kanunu, okul işleri, geziler, okul mülkiyeti, okula getirilmesi yasaklanan maddeler, toplu alanlarda nasıl davranılması gerektiği hususunda kurallar belirtilmektedir.

Disiplin konusuna en ayrıntılı biçimde disiplin politikasının üçüncü bölümü olan **“Teşvik, Takdir, Ödül ve Ceza”** başlığı altında yer verilmektedir. Yasaya göre; Disiplin, kaliteli eğitim-öğretimin oluşması için okul düzeni, planı, pedagoji, saygı ve bunların uyum içinde yürütülmesi için gerekli olan bir süreç olarak ifade edilmektedir.

Okul disiplininin ana temelini pozitif pekiştirici olduğu belirtilmektedir. Yasada, Öğrencilerin okul ortamındaki herkese karşı sorumlu olduklarının bilincine varmaları için cesaretlendirilmeleri gerektiği, öğretmenlerin bu tür olumlu davranışları kaydetmeleri ve akademik başarının dışında sergilenen örnek davranışlar olduğunu öğrenciye kanıtlamak için bu tür davranışları kutlamaları

gerektiği ifade edilmektedir. Bu tür uygulamanın amacının, öğrencilerin akademik yeteneklerini göz önünde bulundurmadan, pozitif bir şekilde hareket etmelerini sağlamak olduğu belirtilmektedir. Uygulamada olan sistemin her türlü güçlü ve pozitif cesaretlendirme ve takdir etme yapısıyla uyumlu olması gerektiği, pekiştirme, iyi davranış ne zaman gerçekleşirse o anda desteklenmesinin gerektiği, cezaların cesaretlendirme, takdir ve ödüllerle bağlantılı olduğu bu sistem sürekli ve tutarlı bir şekilde uygulanmasının gerektiği ifade edilmektedir.

Yasada öğrencilerin hangi davranışlarının ödüllendirildiği ya da cezalandırıldığına dair kendilerinden ne beklendiğini görmeleri için eğitim yılının ilk yılının çok önemli olduğu buna göre;

- Öğretmenden övücü bir söz bu belki de en basit ve en etkili yöntemdir. Çocuğun iyi başarılarının onaylandığını bilmesi için,
- Toplantılar esnasında okul içi ve dışı başarılarının anons edilmesi ve kutlanması,
- Okul kurulunun öğrencilere kişisel niteliklerinin farkında lığını belirten yazılar(sınıf, okul, servis, kütüphane ve öğrenci meclisindeki üyeler tarafından)
- Sınıf ya da rehberlik öğretmenleri tarafından öğrenci ailelerine yazılan olumlu iletişim raporları,
- Periyodik olarak verilen öğrenci çabasının sonucu olarak verilen notlar(Bunlar öğrenci dosyasına kaydedilmektedir.)
- Öğrenci dosyasında kaydedilen iyi davranış, doğru hareket notları, sertifikalar, krediler... Bunlar öğrenci mezun olacağı gün okuldan ayrılma sertifikasıyla birlikte öğrenci portföyünde biriktirilen dosyalardır.
- Bütün sınıfın çabasını fark etme ve kutlama.

- Okul müdürü tarafından gönderilen takdir ve tebrik mektuplarının çok etkili olduğu belirtilmektedir.

“Yaptırımlar” başlığının altında yasada sınıf içi ve okul civarındaki beklenmeyen davranışların onaylanmadığını gösteren cezaların gerekliliğinin kabul edildiği, her okulun ceza sisteminin yapıcı şeklini ayarlaması gerektiği belirtilmektedir. Disiplin politikasında yaptırımların: temel kesinlik ilkesine göre oluşturulduğu; Kişilerin insan haklarına saygı temeline göre düzenlendiği, okulun temel ihtiyaç ve isteklerine uyum sağladığı, bireysel durumlara göre esneklik içerdiği, yanlış davranış ortaya çıkar çıkmaz uygulamaya geçildiği, hafif ciddi ve çok ciddi davranışları ayırt ederek ona göre ceza şekillerinin belirlendiği, okul personeline hem idari hem de bireyle görüşme fırsatı sağlandığı, bütün grup bir olaya dâhil olmadığı sürece bütün grubu cezalandırmadığı belirtilmektedir. Ayrıca iyi davranışı pekiştiren (kendi içinde) öğrenme fırsatı olduğu, velilerin ciddi veya çok ciddi yanlış davranışlar hakkında sürekli bilgilendirilmeleri gerektiği, en son aşamada velileri bilgilendirmek yerine erken bir süreçte onları da bu sürece dahil etmek gerektiği ifade edilmiştir.

Aynı bölümde istenmeyen davranışların sınıflandırılması yapılmıştır. Buna göre;

Az şiddetli suçlar: Asla düşük şiddetli yaptırımların (okul ve sınıf kurallarının hatırlatılması ve beklentiler) önemi yadsınmalarıdır. Diğer öğrenciler tarafından dışlanma, sözlü azarlanma gibi küçük şiddet davranışlar düşük seviyeli yaptırımlar için geçerlidir. Öğretmenlerin bu tarz davranışlarla baş edebilmek için uygulayabilecekleri diğer düşük yaptırım ise ders sonunda öğrenciyi arkada tutmak (teneffüste ve öğle yemeği molasında onlara ekstra iş yaptırmak için) olduğu belirtilmektedir.

Ciddi suçlar için 2.derece yaptırımın (yanlış davranışların daha şiddetli çeşitleri ile başa çıkabilmek için öğrenciyi sınıftan uzaklaştırmak ya da

yapılan aktiviteden men etmek) uygulandığı açıklanmaktadır. Buna göre, düşük seviyeli yaptırımlar uygulandıktan sonra dahi davranışlarda değişme gözlenmemişse rehber öğretmen ya da başöğretmen de çözüm sürecine dâhil edilerek uygulanabilecek yaptırımlar şunlardır: eğitim değeri az ya da hiç olmayan şeylerden çocuğu önleyecek ekstra işler belirlenir; bir süreliğine sınıf dışına gönderilen öğrenci gözlemlenmeyecek bir duruma itmek yerine kendi dağınıklığını temizlemesi gibi daha anlamlı işler sağlanmalı; rehber öğretmene yazılı bir rapor iletmeli; öğrenci velisine kişisel okul günlüğü üzerine yazılı notlar iletmeli; velilerden öğrencilerinin sebep olduğu yanlış davranışı gösteren imzalı notlar alınmalı; nadir görülen okul sonrası gözetimine alma yaptırımı uygulanırken böyle bir gözetimine alma da önce veliler bilgilendirilmeli ve gerekli detaylar iletmeli; bu tarz disiplin ölçümünü okul idaresi uygulamalıdır şeklinde sıralanmıştır.

Çok ciddi suçlar için 3. derece yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu seviyedeki suçlar için uygulanacak yaptırımlar ise şunlardır:

- Öğrenciyi okul yöneticisine yönetici yardımcısına gönderme.
- Günün kalan derslerinden men etme.
- Geçici sınıf değişikliği.
- Birkaç günlüğüne okuldan uzaklaştırma: Bu tür bir yaptırım okul idaresi tarafından aileler bilgilendirildikten sonra uygulanır.
- Okuldan atma: Bu yaptırım alınan bütün önlemlere rağmen disiplin olayının çözümlenememesi ve öğrencinin destek hizmet ekibi tarafından hiçbir rehabilitasyon uygulanmasına ulaşılmamasına olumlu sonuç verememesi durumunda uygulanan çok olağan dışı bir disiplin suçları için uygulanır.

Okul davranışında sorumlu ulusal heyete danışılarak uygulanan bir yaptırımdır.

- Fiziksel ceza katiyen yasaktır.

Yasanın dördüncü bölümünde “**Özel durumlar için rehberlik**” hususuna değinilmekte bu durumlar karşısında hangi uygulamaların yapılacağı açıklanmaktadır.Buna göre;

Okuldan atma: Öğrenciyi okuldan uzaklaştırırken velilerin çocuklarını çağırılmaları kimlik bilgilerini gösterdikten sonra öğrenciyi teslim almaları gerekmektedir. Hizmetlilerden biri veli tarafından verilen sebebi kaydetmeli ve öğrenciyi okuldan çıkarken kayıt defterine kaydetmelidir.

Tehdit içeren durumlarda okulu boşaltma: Okul tetkik içeren bir durumla karşı karşıya kaldığında polis yönlendirmesini takip ederek gerekli prosedüre göre okulu boşaltır. Öğrenciler daha güvenli bir yere taşınır. Veliler boşalma alanına gelirse öğrencinin alanı terk etmemesi koşuluyla yanlarında kalabilirler. Özel ihtiyaçları olan öğrenciler için bireysel okulu boşaltma prosedürü uygulanacaktır. Bu öğrencilerden sorumlu kişiler okul yönetim ekibince hazırlanmış plana uygun hareket edeceklerdir.

Alışkanlık haline gelen devamsızlıklar: Bu tür alışkanlık öğrenci servisi ve sosyal yardımlaşma bölümüne rapor edilecek ve bu sorunun arkasında yatan sebepler bulunup tedavi edilmeye çalışılacaktır. Okulu ve dersi asma gibi sorunlar okul idaresi tarafından ilgilenilecektir.

Sınav esnasında kopya çekme: Böyle bir durum kabul edilemez ve disiplin önlemleri (not kaybı vb.) uygulanmalıdır.

Şüpheli çocuk istismar durumları: En küçük bir istismar dahi çocuğun gelişimini, büyümesini ve mutlu olmasını engeller. Bu durum çocuğu olumsuz etkiler ve hayatına zarar verebilir. Böyle durumların olduğunu fark eden öğretmenlerin ve eğitimcilerin gerekli hizmeti veren kanallarla iletişime geçmesi

zorunludur.

Disiplin politikasına göre, çocuk istismarı ile ilgili durumlar çocukları kortuma prosedürüne göre eğitim departmanınca uygulanmalıdır. Bunun için de eğitim bakanlığınca düzenlenen kanunlar uygulanmalıdır. Şüpheli ya da bilinen madde bağımlılığı gibi durumlar öğrencilere zarar verir ve okul güvenliğini tehlikeye atar. Bunu önleme ve madde bağımlılığını ortadan kaldırma okul personelinin zorunluluğudur. Bir öğrenci okul sınırlarında herhangi bir yasa dışı madde ile yakalanırsa uyuşturucuyla ilgili polis bölümüyle iletişime geçilmeli ve öğrenci gözetim altında tutulmalıdır. Okul yöneticileri durumu hemen veliye bildirmeli ve okul personeli de eğitim departmanının yasa dışı madde bağımlılığı hakkında belirlediği yasal kanuna göre hareket etmelidir.

Zor kullanma, Zorbalık (kabadayılık): Kişinin ahlakını saygınlığını ya da dürüstlüğünü tehlikeye atacak onu incitecek, göz korkutucu, alay edici, her türlü fiziksel ve sözel davranışların tümü zorbalığa girer. Zorbalığın her türüsü okullarda yasaktır ve böyle bir durumda okul tarafından acilen gerekli önlemler alınmalıdır. Okul personeli eğitim departmanının oluşturduğu zorbalığa karşı yasal kanun dokümanlarına danışmalıdır. Okul yönetimin yetkisini aşan çok ciddi durumlarda okul davranışını düzenleyen ulusal heyete başvurmalıdır.

Okul ziyaretçileri: Bütün ziyaretçiler öncelikle okul idaresini arama ve kimliklerini göstermek zorundadır.

Disiplin Politikasının beşinci bölümünde, disiplini sağlamak için **“Velilerden beklenen davranışlar”** başlığı altında velilerden neler beklendiği ve velilerden gelecek tehdit içerikli davranışlara karşı neler yapılacağı belirtilmektedir. Buna göre, velilerden şunlar beklenmektedir;

-Velilerin detaylı ev ve iş adresleri, herhangi bir adres değişikliği hemen okul idaresine bildirilmelidir.

- Çocukla alakalı her türlü sağlık bilgisi okula iletilmelidir.
- Çıkış vaktinden önce okulu arayabilmek için kullanabilecekleri bir kimlik kartı
- Sosyal eğitimsel ve her türlü planlama işlerine destekleme ve katılımında bulunma.
  - Çocukların pozitif disipline sahip olmasını isteyen veliler çocuklara olumlu örnek olmalıdır. Bu örnek modelliği yaparken okulla uyumlu bir çalışma içinde olduklarını çocuklara göstermelidir.
- Öğretim elemanlarına, yönetime ve diğer çalışanlara saygı göstermeliler.
  - Herhangi bir toplantı olacağı zaman okul çalışanları ile konuşmak için okul idaresinden bildirilmesini rica ettikleri bir randevu.
- Şikâyetleri okul idaresi ile birlikte tartışmak
- Okul çalışanlarından bahsederken saygıdeğer bir ses tonu kullanmak
- Okul sınırları içinde veya dışında çocuğa eşlik ederken sigara içmekten kaçınma
- Okul ziyaretine geldiğinde uygun bir kıyafet giymek
  - Yemek, okul çantası, elbise kanunu, devam- devamsızlık, para, okul kitaplarının sorumluluklarını vb. kanunlar oluşturulurken okul ile işbirliğinde olmak.

Yasaya göre veliler tarafından gelen tehdit edici hareketler kabul edilemez. Böyle bir durumda polis koruması gerekebilir. Veliler tarafından gösterilen destek her zaman takdir edilmelidir. Her okul veliler ve öğrenciler kendilerinden ne beklemeli bunu belirtecek bir dokümanı oluşturabilmek için okul meclisine danışmaları gerektiği ifade edilmektedir.

Fransa Eğitim Yasası

Fransa eğitim sisteminde okul disiplininidüzenleyen temel yasal dayanak “Fransa Eğitim Yasası” başlığıyla verilmektedir. Bu nedenle araştırmada yasal dayanak özgün adıyla kullanılmıştır.

1.07.2000 tarih ve 2000-1-106 sayılı Bakanlık Genelgesine göre hazırlanan eğitim yasasında eğitim öğretim süresince uyulması gereken kurallar ve eğitimle her türlü gerekli hüküm ayrıntılı bir şekilde belirtilirken, disiplin konusuna “**Okullarda yaptırımlar ve cezalar**” başlığı altında yasanın üçüncü bölümünde değinilmiştir.

Yasanın birinci bölümünde eğitim yasasına genel bir bakışta bulunulmakta “**Kurum (okul) İçindeki Yaşam Kuralları**” başlığı altında değinilmektedir. Bu başlık altında Kurum teşkilat ve çalışmaları (çalışma saatleri, lokallerin kullanılması ve giriş koşulları, öğrencileri izleme şekilleri, öğrencilerin gezmeleri, teneffüsler ve öğle araları, okul dışına çıkışlar, tedavi ve acil yardım teşkilatı, sosyal hizmetler), Okul haysiyet divan teşkilatının çalışmaları(geç kalma ve devamsızlıklar, beden eğitim ve spor dersleri ile yetersizlikler, öğretmenlerin derslere gelmemesi durumu, öğrenci karnesinin kullanılması, öğrencilerin kıyafet ve davranışları, bazı kişisel eşyaların kullanılması, tahliye provaları, teminatlar ve her ferdin okuldaki eğitim-öğretimden ücretsiz faydalanma ilkesi) ve etüt çalışmaları, eğitim örgütü pedagojik çalışmaları hakkında bilgiler verilmektedir.

Yasanın ikinci bölümünde “**Öğrencilerin hak ve Yükümlülükleri**” başlığı altında öğrencilere verilen haklar yapmakla yükümlü oldukları sorumluluklar belirtilmektedir. Buna göre 10 Temmuz 1989 tarihli eğitimde yönlendirme kanunu ve 18 Şubat 1991 tarihli kararname ile belirlenmiş öğrencilerin hakları;

-Gelişim ve Eğitim hakkı

- Fiziki bütünlüğe ve vicdan özgürlüğüne saygı duyulması hakkı
- Çalışma ve servet edinmesine saygı gösterilmesi hakkı
- Disiplin dahilinde savunulmasına saygı duyulması hakkı
- Toplu ifadede bulunmaya ve heyetler aracılığı ile toplanma hakkı'na sahiptir.

Öğrencilerin yükümlülükleri ise;

1- Bizzat kendilerine karşı olan yükümlülükler

- Okula devam etmek ve zaman çizelgesine uymak
- Ders malzemelerini getirmek
- Derslerde dikkatli olmak
- Ders ve ödevlerini alıştırma kitabına yapmak
- Konularını öğrenmek, ödevlerini yapmak

2- Eşya ve kişilere karşı vazifeleri

- Okuldaki fertlerin tamamına saygı
- Yaşam kurallarına ve araç-gereçlere saygı
- Okuldaki kişilerin çalışmalarına, sorumlu ve nazik bir tavır takınarak, saygı gösterme (temizlik, zarafet).
- İsraktan kaçınma(Besin, malzeme, giysi,vb...)
- Şiddet kullanmaktan kaçınma. (Yeni gelen öğrencilere şaka olsun diye üzüntü verici işler yaptırmak, tehit hakaret, kaba davranışlar, hırsızlık, şantaj).

21 haziran 2004 tarihli idari yasaya göre: Eğitim yasasının L:141-5-1.maddesindeki laikliğe uyma hükmüne göre, öğrencilerin dini görünümelerini alenen gösteren simgeleri taşıyan kıyafetlerin giyilmesi yasaktır. Bu yasaya riayet edilmediğinde, okul müdürü her türlü disiplin işlemine başlamadan önce öğrenciyle diyalog kurar.

Yasaya göre her eğitim kurumu, sağlık ve yurttaşlık çerçevesinde, eğitim heyetince hazırlanan şiddeti önleyici bir plan oluşturabilmelidir. Yıllık bilânço yapmak ve iş gruplarının inisiyatifini almak için, bakanlıklar arası suçluluğu önleme heyetiyle irtibat kurulmaktadır. Disiplin konusuna yasaların üçüncü bölümünde ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Buna göre; Okullardaki cezalandırma ve disiplin kurullarının başlıca amacı; öğrencinin kendisinden beklenen tutum ve davranışlardan uzaklaşmış olduğunu kendisine bildirmektir. Amacı, çocuğu eğitmek, başarılı bir şekilde emek sarf etmesini toplumla benzeşmesini sağlamaktır. Bu nedenle iç tüzüğe saygı gösterilmemesi aynı şekilde çocuktaki her çeşit mükellefiyet noksanlığı (Yükümlülükler bölümüne bakınız.), olayların önemine göre, okulda ceza verilmesine ya da disiplin uygulamasına yol açar ve bu genel hukuk kaidelerine uymanın neticesidir.

Yasanın bu bölümünde disiplin suçlarına karşı verilecek cezalar “**Okuldaki cezalandırmalar**” başlığı altında verilmektedir. Birinci bölümde okuldaki cezalandırmaların kimler tarafından ve nasıl verildiği; ikinci bölümde ise disiplin cezalarının kimler tarafından verildiği ve cezaların uygulanış şekli hakkında bilgiler verilir. Buna göre; Okuldaki cezalandırmalar, öğretmenler, gözlemciler, eğitimciler ve okulun diğer mensuplarınca belirlenir,

- Karneye yazılır
- Sözlü uyarı yapılır
- Sözlü veya yazılı özür beyanları alınır

- Ek vazifeler verilir

- İzinsizlik cezası uygulanır.

Disiplin cezaları ise; kurum amiri veya yardımcısı tarafından belirlenir.

- Kurum amirinin ikazı

- Kurum amirinin kınaması

- Bir haftaya kadar verilen kısa süreli uzaklaştırma cezası ile bir aya kadar uzaklaştırma cezaları hemen uygulanabilir ya da kısmen veya tamamen ertelenebilir.

- Dersten geçici olarak dışarı çıkarılabilir; fakat çalışmasına kurum içerisinde devam etmek zorundadır.

- Disiplin kurulunca verilen kesin ihraç cezası tebliğ edilebilir veya hemen uygulanabilir.

- Toplum yararına çalışma (T.İ.C) cezası uygulanabilir.

- Öğrenci tarafından verilen zararların ödettirilmesi şeklinde uygulanmaktadır.

Yasa da alınan tedbirler ise “**Cesaret verici olumlu tedbirler**” başlığı altında belirtilmektedir. Buna göre alınan tedbirler; İyi vatandaşlığın belirtisi olan, ferdi veya toplu girişimlerin yapılmasıyla, dayanışma ruhu ve kurumdaki yaşantıya katılım artacak ve herkes tarafından tanınacaktır şeklinde belirtilmektedir.

Yasanın dördüncü bölümünde “**Kurumlarla aile arasındaki ilişkiler**” başlığı altında ailelerin yapmakla yükümlü oldukları konula açıklanmaktadır. Yasanın en son bölümünde ise “yatılılık durumu” başlığı altında yatılı okullarda uygulanacak kurallar açıklanmaktadır.

Almanya Eğitim Yasası

Almanya eğitim sisteminde okul disiplininin düzenleyen temel yasal dayanak “ Almanya Eğitim Yasası” başlığıyla verilmektedir. Bu nedenle araştırmada yasal dayanak özgün adıyla kullanılmıştır.

Almanya Eğitim Yasasında okul disiplini kavramı “**Okul Düzeni ve Okul Anlaşması**” olarak geçmektedir. Almanya’da her eyalet kendi eğitim yasasını uygulamaktadır. Araştırmada Berlin Eyaleti’nin 1 Şubat 2004 tarihli Eğitim yasasını incelenmektedir. Almanya eğitim sisteminde Okul Disiplini ile ilgili belirli bir mevzuat bulunmamakta eğitim yasasının bir bölümünde okul düzeninin nasıl olması gerektiği hususunda değinilmektedir.

Eğitim yasasının birinci bölümde “**Okulun görevleri ve eğitim öğretim hakkı**” konusu üzerinde durulmaktadır. Buna göre; Almanya eğitim sisteminin amacı: “Nasyonal sosyalizm ve diğer baskı ve şiddeti egemen kılmaya yönelik öğretilere karşı çıkarak devlet ve toplum yapısını, demokrasi, barış, özgürlük insan onuru ve cinsiyetler arası eşitlik temeline oturtulacak kişiliklerin yetişmesini sağlamalıdır. Bu kişilikler topluma karşı genel sorumluluklarının bilinci içinde olmalı ve davranışlarına tüm insanların eşit haklara sahip olduğu her dürüst inanç ve görüşe saygı duyulması gerektiği, toplumsal koşulların ileri bir düzeye çıkarılması, milletlerin barış içinde birbiri ile anlaşması prensipleri yön vermelidir. Bu bağlamda tarihi geçmişleri, Hıristiyanlık ve hümanizm ile özgürlük, barış ve demokrasinin gelişmesine katkı sağlamış toplumsal hareketler yerini bulmalıdır” olarak ifade edilmektedir.

Berlin Anayasası’nın 1. Maddesinin 20. Fıkrasına göre; Her genç insanın eğitim ve öğretim hakkına cinsiyetine, ırkına, diline, kökenine, engelli olup olmadığına, dini veya politik bakış açısına, cinsi tercihine ve velilerinin ekonomik veya sosyal konumlarına bakılmaksızın geleceğe yönelik eğitim ve öğrenim hakkı bulunmaktadır ve Her genç insan yetenek ve kabiliyetlerinin ölçüsü doğrultusunda

umumi okullara eşit giriş hakkına sahiptir.

Yasanın dördüncü bölümü olan “**Temel Hedefler**” bölümünde okul güvenliği hususunda bir madde bulunmaktadır. Sekizinci maddeye göre Eğitim ve öğretim görevinin emniyeti, başarı becerilerinin ve standart kalitenin emniyeti için her bir okul düzenli ve sistematik olarak pedagojik çalışmalarını kontrol eder. Okul gözetimi okulların standardının kalıcı olmasını, kalitesini ve devamlı gelişimini destekler.

Okul güvenliğinin ve başarısının emniyeti sürekli kontrol altında tutulmaktadır ve bu kontrol okul, öğretmen ve veli işbirliği dâhilinde yapılmaktadır.

Okul, Veliler ve gençlik yardım kuruluşları öğrencilerin genel kişilik ve becerilerinin mümkün olduğunca gelişmesi yönündeki haklarının temininde birlikte etki ederler. Okul, velilerin çocuklarının eğitimi yönündeki anayasal haklarına dikkat ederek, aykırı düşünce sahiplerinin duygu ve düşüncelerini de göz önünde tutar. Okul, öğrencilerin kendilerine en uygun eğitim yönünü kendi sorumluluklarında düzenlemeleri ve kendi kendilerine yeter duruma gelebilmeleri için, onlara yas ve gelişim durumlarına göre verilen eğitim ve öğretimle mümkün olan en üst düzeyde etkiyi sağlar.

Okul disiplini ile ilgili ayrıntılı açıklama Yasanın dördüncü bölümünde yer almaktadır.

Altmış ikinci madde de yer alan ve “**Eğitimde Çıkabilecek Aksaklıklara Dair Önlemler**” başlığı altında açıklanan kurallara göre;

- Okul, dersi ve eğitimi engelleyen ve rahatsız eden öğrenci tutumlarına karşı eğitsel önlemler uygulanmalıdır. Eğitimi engelleyen öğelerin çözümünde velinin de dâhil olmak üzere sorumlu olan herkes katılacaktır.

- Eğitimle ilgili aksaklık ve ders islenmesini engelleyen önlemler arasında özellikle de ;

1. Öğrenci ile eğitsel konuşma
2. Ortak Kararlar
3. Sözlü Uyarı
4. Sınıf defterine yazılması
5. Verilen zararın karşılanması
6. Araç-gereçlerin geçici olarak yasaklanmasını kapsar.

- Öğretmen, verilecek disiplin cezasını (erzieherische Mittel) belirlerken, eğitici olarak kendi sorumluluğunu, öğrencinin yaşına ve kişiliğine uygun en yakın disiplin cezasını belirler. Velilere uygun bir dille uygulanacak caydırıcı önlem (Disiplin cezası) bildirilir.

Okul, dersi ve eğitimi engelleyen ve rahatsız eden öğrenci tutumlarına karşı eğitsel önlemler uygulanmaktadır. Eğitimi engelleyen öğelerin çözümünde velinin de dâhil olmak üzere sorumlu olan herkes katılmaktadır.

Yasanın altmış üçüncü maddesinde “**Disiplin Problemlerini Düzenleyici Önlemler**” üzerinde durulmaktadır Buna göre; Alman Eğitim Sistemi eğitimle ilgili aksaklık ve ders islenmesini engelleyen önlemler düzenleyici önlemler şunlardır;

- Öğrencilerin dersi, eğitim çalışmalarını etkiliyor ya da diğer derse katılanların düzenli ders yapmalarını engelliyor ise düzenleyici önlemler alınabilir. Bunu birden çok izinsiz olarak ders ve eğitim çalışmalarına katılmama durumunda bunu kapsar.

- Düzenleyici Çalışmalar:

1. Yazılı İhtar

2. Ders ve diğer okulsal etkinliklerden on gün kadar uzaklaştırma.

3. Paralel bir sınıfa veya başka bir ders grubuna geçmesi.

4. Başka bir okulun aynı sınıfına geçirilmesi ve

5. Zorunlu eğitimi tamamladıysa okuldan muaf tutulmasıdır.

- 4. ve 5. maddeler öğrencilerin ağır veya hataları tekrarladıkları durumlarda uygulanır. Önceden yazılı bir ihtarla yapılabilir.

- Karar alınmadan önce öğrenci ve velisi dinlenir.

- Düzenleyici önlemleri Okul Müdürü ve Müdiresinin başkanlığını yaptığı sınıf toplantısı (Klassekonferenz) karar verir.

- 4. ve 5. Maddeleri ile ilgili kararı okul disiplin kurulu (Schulaufsichtsbehörde) Okul konferansını dinledikten sonra alır.

- Acil durumlarda okul müdürü ya da müdiresi okul yaşamını ve düzenini sağlamak için 2. ve 3. Maddeyi yürürlüğe koyabilir. İtiraz ve ret davalarının erteleyici etkisi yoktur.

- Öğretmen, verilecek disiplin cezasını (erzieherische Mittel) belirlerken, eğitici olarak kendi sorumluluğunu, öğrencinin yaşına ve kişiliğine uygun en yakın disiplin cezasını belirler.

- Velilere uygun bir dille uygulanacak caydırıcı önlem (Disiplin cezası) bildirilir. Buda öğrencinin yaşına ve kişiliğine ne kadar önem verildiğinin göstergesidir.

Sonuç olarak, araştırma kapsamındaki ülkelerin okul disiplini konusundaki yasal dayanakları incelendiğinde, Türkiye’de merkezi yönetim tarafından eğitim sistemini düzenleyen yasalara dayalı olarak yönetmelik düzeyinde hazırlandığı; araştırma kapsamındaki Avrupa ülkelerinde ise genel eğitim yasası çerçevesinde genellikle yerel yönetim ya da okul tarafından “okul düzeni” veya “okul disiplin politikası” başlığıyla hazırlanan yasal metinlerden oluştuğu görülmektedir.

Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere Eğitim sistemlerinde okul disiplini yasal dayanaklar açısından karşılaştırıldığında; karşılaştırmanın daha anlamlı ve net yapılabilmesi için düzenlemeler bazı boyutlarda incelenmiştir. Buna göre yasal dayanağın adı, yayınlanma tarihi, yetkili birim, dayanakları, kapsadığı kademeler, amacı, düzenlediği alan, yer alan bölümler, hazırlama sorumluları, uygulama sorumluları, beklenen davranışlar, tanımlanan yaptırımlar, yaptırım gerektiren davranışlar, uygulama şekli, ödüller, ödüllendirilecek davranışlar açılarından bir karşılaştırma yapılmıştır.

Yapılan karşılaştırmalar daha net olarak tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1A: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Dayanağın Adı	Yayımlanma Tarihi	Yetkili Birim
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Milli Eğitim bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	24/12/2008	Millî Eğitim Bakanlığı
	Ortaöğr. Kur. Yön.	"MEB Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği	19.01.2007	Millî Eğitim Bakanlığı
Almanya		Berlin Eyaleti Eğitim Yasası	1.02.2004	Berlin Eyaleti Eğitim Senatörlüğü
Fransa		Fransa Eğitim Yasası	1.07.2000	Fransa Eğitim Bakanlığı
İngiltere		İngiltere Disiplin Politikası	...2000	İngiltere Millî Eğitim Bakanlığı Okul Disiplinini Sağlama Komitesi

Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplinini düzenleyen yasal dayanaklar karşılaştırıldığında; bu alanı düzenleyen dayanakların her ülkede merkezi yönetim tarafından düzenlenen bir genel çerçevesinin olduğu, Türkiye’de bu çerçevenin daha detaylı olarak Bakanlık tarafından hazırlandığı ve okullarda aynen uygulandığı, yani okul tarafından herhangi bir düzenlemenin yapılmadığı görülürken, Almanya, Fransa ve İngiltere’de

ise merkezi yönetimin hazırladığı genel çerçeve dayanak alınarak yerel düzeyde ve hatta okullar özelinde düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir.

Tablo 1B: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Kapsadığı Kademeler
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel ilköğretim kurumlarının amaç ve ilkelerini, yönetim, personel, eğitim-öğretim, öğrenci, güvenlik, sağlık ve donatım işleri ile bu okullardaki kayıt-kabul, sınıf geçme, sınavlar ve devam-devamsızlık konularına ilişkin yöntem ve ilkeleri kapsar.
	Ortaöğr. Kur. Yön.	Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumları
Almanya		Bu kanun Berlin Eyaleti halka açık okulları için geçerlidir. (Ülke çapında eğitim veren tüm okullar için geçerlidir)
Fransa		Ülke çapında eğitim veren tüm okullar için geçerlidir.
İngiltere		Ülke çapında eğitim veren tüm okullar için geçerlidir.

Türkiye'deki okul disiplini yönetmeliği ilköğretim ve ortaöğretim kademeleri için ayrı ayrı ve Bakanlık tarafından ayrıntılı olarak hazırlanmışken, Almanya, Fransa ve İngiltere'de ki genel dayanakta kademe ayrımı yapılmamış ve bizdeki ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinin karşılığı olan okulların hepsi için tek bir düzenleme geçerli sayılmaktadır. Buna göre; Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel ilköğretim kurumlarının amaç ve ilkelerini, yönetim, personel, eğitim-öğretim, öğrenci, güvenlik, sağlık ve donatım işleri ile bu okullardaki kayıt-kabul, sınıf geçme, sınavlar ve devam-devamsızlık konularına ilişkin yöntem ve ilkeleri kapsarken, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumları kapsamaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya eğitim yasasının Berlin Eyaleti halka açık okulları için geçerli olduğu (ülke çapında eğitim veren tüm okullar için geçerlidir), Fransa ve İngiltere eğitim yasalarının ise

ülke çapında eğitim veren Türkiye'deki İlköğretim ve Ortaöğretim kademeleri karşılığı olan tüm okullar için geçerli olduğu görülmektedir.

Tablo 1C: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Yasal Dayanağın Amacı
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel İlköğretim Kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişi ile ilgili yöntem ve ilkeleri düzenlemektir.
	Ortaöğr. Kur. Yön.	Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı orta öğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin esasları düzenlemektir.
Almanya		Nasyonal sosyalizm ve diğer baskı ve şiddeti egemen kılmaya yönelik öğretilere karşı çıkarak devlet ve toplum yapısını, demokrasi, barış, özgürlük insan onuru ve cinsiyetler arası eşitlik temeline oturtulacak kişiliklerin yetişmesini sağlamak
Fransa		Eşit şanslar sunabilme ve başarılı bir eğitim süreci geçirmek, kadın erkek eşitliğini geliştirmek, ön yargıları ortadan kaldırmak, Çocuğu eğitmek, başarılı bir şekilde emek sarf etmesini toplumla benzeşmesini sağlamak, her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı savaşmaktır.
İngiltere		Okul çevresini ve ortamını istenmeyen davranışlarla ve şiddetle başa çıkabilmek, personeli, öğrenci davranışları yönetimi hakkında bilgilendirmek, karşılıklı anlayış ve iletişimi güçlendirmek, davranışları en yüksek standartlara çıkarmak ve geliştirmek, öğrencileri hayatları ile ilgili sorumluluklarını üstlenmeleri konusunda cesaretlendirmek

Dayanakların amacına bakıldığında Türkiye yönetmeliklerinde, düzenlemenin amacı “beklenen davranışlar” başlığı altında daha detaylı olarak belirtilmekte ve bu amaç genel vatandaşlık bilincini geliştirme, ülke bütünlüğüne saygı ilkelerinden başlayarak, bireysel gelişme, topluma saygı ve ahlaki kurallara uyma olarak özetleyebileceğimiz birçok detayda verilirken; Almanya Eğitim Yasasında daha çok demokrasi, barış, özgürlük, insan onuru ve cinsiyetler arası eşitlik temelinde kişiliklerin gelişmesini sağlama amaç edinilmiştir. Fransa Eğitim Yasasında ise bireylere eşit şanslar sunabilme ve başarılı bir eğitim süreci hedeflenerek yine Almanya Eğitim Yasasında olduğu gibi kadın erkek eşitliğini geliştirmek, her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı savaşmak ve toplumla benzeşmek amacı yer almaktadır. İngiltere Eğitim Yasanına bakıldığında daha genel bir amacın yer aldığı; karşılıklı

anlayış ve iletişimi güçlendirme, davranışları en yüksek standartlara çıkarma ve geliştirme, bireyleri sorumluluk üstlenmeleri konusunda cesaretlendirme gibi hedeflerin yer aldığı görülmektedir. Dayanaklarda düzenlenen “öğrenciden beklenen davranışlar” karşılaştırıldığında; Türkiye düzenlemesinde daha soyut ve toplumsal düzene ilişkin yani vatandaşlık bilinci ve becerileri geliştirecek davranışlar tanımlanırken; Almanya, İngiltere ve Fransa düzenlemelerinde daha somut, uygulamaya dönük, basit ve bireyi geliştirecek davranışların tanımlandığı görülmektedir.

Tablo 1D: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Düzenlediği Alan
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Türk milli eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümler
	Ortaöğr. Kur.Yön.	Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları
Almanya		Eğitim öğretim süresince uyulması gereken kurallar ve eğitimle ilgili her türlü gerekli hüküm
Fransa		Eğitim öğretim süresince uyulması gereken kurallar ve eğitimle ilgili her türlü gerekli hüküm
İngiltere		Sadece disiplini düzenliyor

Dayanakların düzenledikleri alanlara bakıldığında Türkiye’de ilköğretim alanında, Almanya ve Fransa’da ilköğretim ve ortaöğretim alanında sadece okul disiplinini düzenleyen bir yönetmeliğin olmadığı, disiplin işlerinin genel yönetmelik içerisinde düzenlendiği görülmektedir. Türkiye’de ortaöğretim alanında, İngiltere’de ise hem ilköğretim hem ortaöğretim alanında özel disiplin yönetmeliğinin olduğu görülmektedir. Ayrıca, Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin, sadece disiplini değil okulun tüm işleyişini düzenleyen daha genel

bir yönetmelik olduğu, disiplin işlerinin de bu yönetmelik içerisinde bir bölüm olarak düzenlendiği görülmektedir. İlköğretim yönetmeliği ile eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili genel işleyişi düzenlenirken, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği ise sadece Bakanlığa bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarındaki ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlediği görülmektedir. Almanya ve Fransa eğitim yasalarına bakıldığında bunların da, Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde olduğu gibi eğitim öğretim sürecinde uyulması gereken kurallar ve eğitimle ilgili her türlü gerekli hükümleri düzenlediği fakat bu hükümlerin Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği kadar ayrıntılı açıklamalara yer vermediği görülmektedir. İngiltere Disiplin Politikası adlı dayanağın ise Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinde olduğu gibi sadece disiplin işlemlerini düzenleyen bir dayanak olduğu, ancak Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği kadar ayrıntılı açıklamalara yer vermediği görülmektedir.

Tablo 1E: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Yer Alan Bölümler
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar / İlköğretimin Amaçları, İlkeleri ve Genel Konuları / Kayıt-Kabul ve Devam / Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi / Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları / Defter ve Dosyalar / Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi / Çeşitli ve Son Hükümler
	Ortaöğr. Kur.Yön.	Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar / Öğrencilerin Uyacakları Kurallar, Öğrencilerden Beklenen Davranışlar / Öğrencilerin Korunması / Ödüller / Cezalar ve Davranışlar / Kurullar / Çeşitli ve Son Hükümler
Almanya		Okulun görevleri ve Eğitim-Öğrenim hakkı / Okulun basamakları /Eğitimde Çıkabilecek Aksaklıklara Dair Önlemler / Okul şartları /Geçiş ve sonuç mevzuatları
Fransa		Okulun tüm işleyişini düzenliyor
İngiltere		Öğrenci davranışlarının standartları / Öğrenci, öğretmen, veli ve destek personel işbirliği ve karşılıklı saygı, hak ve sorumlulukları / Ödül, Mükafat ve Ceza / Yaptırımlar

Yönetmeliklerde yer alan bölümler karşılaştırıldığında; Türkiye Milli Eğitim Bakanlığına İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde okula kayıt-kabul, devam, öğrenci başarısının değerlendirilmesi, personelin görev, yetki ve sorumlulukları, defter ve dosyalar, öğrenci davranışlarının değerlendirilmesi bölümleri yer alırken; Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nde, öğrencilerin uyacakları kurallar, öğrencilerden beklenen davranışlar ve öğrencilerin korunması, ödüller, cezalar ve davranışlar ile kurullar bölümleri yer almaktadır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde disiplin işleri ise Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi, başlığı altında düzenlenerek iki bölümden oluşmuştur. Bu bölümlerde öğrenci davranışlarını izleme, değerlendirme ve geliştirme, ödüllendirme, ödüllendirilecek davranışlar ve ödüller, öğrencilerin olumsuz davranışları ve uygulanacak yaptırımlar, yaptırım gerektiren davranışlar, yaptırım takdirinde dikkat edilecek hususlar, uygulama ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Almanya eğitim yasasının içeriğine bakıldığında, yasada Okulun görevleri ve Eğitim-Öğrenim hakkı, Okulun basamakları, eğitimde çıkabilecek aksaklıklara dair önlemler, Okul şartları, geçiş ve sonuç mevzuatları bölümlerinin olduğu görülmektedir. Fransa eğitim yasasının da Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde olduğu gibi bu dayanağın okulun tüm işleyişini düzenleyen genel bir düzenleme olduğu görülmektedir. Bu düzenlemede, Okulun görevleri ve eğitim öğretim hakkı, kurum teşkilatı ve çalışma usulleri, hak ve yükümlülükler, disiplin, okullarda yaptırımlar ve cezalar başlığı altında bölümlerin yer aldığı görülmektedir. İngiltere Disiplin Politikası adlı dayanağa bakıldığında ise ülkemizdeki ortaöğretim kurumlarında uygulanan ödül disiplin yönetmeliği ile benzerlik gösterdiği ve sadece okul disiplin işlerini düzenleyen özel bir dayanak olduğu, bu düzenlemede, okulun disiplin işleyişi için gerekli olan uygulamaların, öğrenci davranış standartlarının, öğrenci, öğretmen, veli ve destek personel işbirliği ve karşılıklı saygı, hak ve sorumluluklarının, ödül, mükafat ve ceza ile yaptırımların yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1F: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Hazırlama Sorumluları	Uygulama Sorumluları
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	MilliEğitim Bakanlığı	Okul yöneticileri, Öğretmenler, Personel, öğrenciler, veliler
	Ortaöğr. Kur.Yön.	MilliEğitim Bakanlığı	Okul yöneticileri, Öğretmenler, Personel, öğrenciler, veliler
Almanya		Eğitim Senatörlüğü	Okul yöneticileri, Öğretmenler, Personel, öğrenciler, veliler
Fransa		Eğitim Bakanlığı	Okul yöneticileri, Öğretmenler, Personel, öğrenciler, veliler
İngiltere		İngiltere Milli Eğitim Bakanlığının Okul disiplinini sağlama komitesi	Okul yöneticileri, Öğretmenler, Personel, öğrenciler, veliler

Yasal dayanakların hazırlama sorumlularının, Türkiye ve Almanya’da Milli Eğitim Bakanlığı, Fransa’da Eğitim senatörlüğü, İngiltere’de ise Milli Eğitim Bakanlığı Okul Disiplinini Sağlama Komitesi’nin olduğu görülmektedir.

Uygulama sorumluları açısından bakıldığında bütün ülkelerin sahip oldukları yasal dayanakların; Okul yöneticileri, Öğretmenler, Personel, öğrenciler, veliler tarafından uygulanacağı belirtilmektedir

Tablo 1G: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Öğrencilerden Beklenen Davranışlar
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulması, Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi, saygı ve hoşgörüye dayalı bir çalışma ortamı oluşturma.
	Ortaöğr. Kur. Yön.	Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı, cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri.
Almanya		Derslere geç kalmamak ve okula gelmediğinde öğretmenine ve okula nedenini bildirmek, sınavlara zamanında katılmak, okulun verdiği yardımları kabul etmek, okul dışı aktivitelere katılmak ve okulun düzeninin sürebilmesi için elinde olanı yapmak, diğer öğrenci arkadaşlarıyla sosyal bağlantılarını sağlamak ve öğrenci arkadaşlarına iyi davranmak, hiç bir sorunu kavga ve dövüş ile halletmemek.
Fransa		Okula devam etmek ve zaman çizelgesine uymak, ders malzemelerini getirmek, derslerde dikkatli olmak, vders ve ödevlerini alıştırma kitabına yapmak, konularını öğrenmek, ödevlerini yapmak, okuldaki fertlerin tamamına saygı, yaşam kurallarına ve araç-gereçlere saygı, okuldaki kişilerin çalışmalarına, sorumlu ve nazik bir tavır takınarak, saygı gösterme (temizlik, zarafet), israftan kaçınma(Besin, malzeme, giysi, vb...), şiddet kullanmaktan kaçınma.
İngiltere		Öğrencilerin kendileri için faydalı olan; kişisel kontrol, çatışma yönetimi, problem çözme, karar verme, kişisel ve kişiler arası iletişim gibi yeteneklerini geliştirmeyi öğrenmeleri

Dayanaklar “Öğrencilerden beklenen davranışlar” açısından karşılaştırıldığında Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre, İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulması, Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi, saygı ve hoşgörüye dayalı bir çalışma ortamı oluşturma, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği’ne göre; Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk

milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı, cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri beklenmektedir. Almanya Eğitim Yasasına göre öğrencilerden beklenen davranışlar şu şekildedir; derslere geç kalmamak ve okula gelmediğinde öğretmenine ve okula nedenini bildirmek, sınavlara zamanında katılmak, okulun verdiği yardımları kabul etmek, okul dışı aktivitelere katılmak ve okulun düzeninin sürebilmesi için elinde olanı yapmak, diğer öğrenci arkadaşlarıyla sosyal bağlantılarını sağlamak ve öğrenci arkadaşlarına iyi davranmak, hiç bir sorunu kavga ve dövüş ile halletmemek; Fransa Eğitim Yasasına göre; okula devam etmek ve zaman çizelgesine uymak, ders malzemelerini getirmek, derslerde dikkatli olmak, ders ve ödevlerini alıştırmaya kitabına yapmak, konularını öğrenmek, ödevlerini yapmak, okuldaki fertlerin tamamına saygı,yaşam kurallarına ve araç-gereçlere saygı, okuldaki kişilerin çalışmalarına, sorumlu ve nazik bir tavır takınarak, saygı gösterme (temizlik, zarafet), israftan kaçınma(besin, malzeme, giysi,vb...), şiddet kullanmaktan kaçınma'dır. İngiltere Disiplin Politikası adlı dayanağa göre beklenen davranışlar ise: öğrencilerin kendileri için faydalı olan; kişisel kontrol, çatışma yönetimi, problem çözme, karar verme, kişisel ve kişiler arası iletişim gibi yeteneklerini geliştirmeyi öğrenmeleri'dir.

Tablo 1H: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Tanımlanan Yaptırımlar
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Uyarma, kınama, okul değiştirme.
	Ortaöğr. Kur.Yön.	Kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma, örgün eğitim dışına çıkarma
Almanya		Yazılı ihtar, ders ve diğer okulsal etkinliklerden on gün kadar uzaklaştırma, paralel bir sınıfa veya başka bir ders grubuna geçmesi, başka bir okulun aynı sınıfına geçirilmesi ve zorunlu eğitimi tamamladıysa okuldan muaf tutulması, karar alınmadan önce öğrenci ve velisi dinlenir.
Fransa		Kurum amirinin ikazı, kınama, kısa süreli uzaklaştırma, dersten geçici olarak çıkarma, disiplin kurulunca verilen kesin ihraç cezası, toplum yararına çalışma cezası, öğrenci tarafından verilen zararın ödetilmesi.
İngiltere		Bir süreliğine sınıf dışına gönderme, rehber öğretmene yazılı bir rapor iletilme, öğrenci velisine kişisel okul günlüğü üzerine yazılı notlar iletilme, velilerin öğrencilerinin sebep olduğu yanlış davranışı gösteren imzalı notlar, okul sonrası gözaltına alma, öğrenciyi okul yöneticisine yönetici yardımcısına gönderme, günün kalan derslerinden men etme, geçici sınıf değişikliği, birkaç günlüğüne okuldan uzaklaştırma, okuldan atma.

Yasal dayanaklar tanımlanan yaptırımlar açısından karşılaştırıldığında Türkiye de, gerek ilköğretim gerekse ortaöğretim kurumlarında uygulanan yaptırımların aynı olduğu yalnızca ortaöğretim kurumlarında yaptırımların çeşitlerinin biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Bu yaptırımlar: İlköğretim kurumlarında; uyarma, kınama, okul değiştirme, ortaöğretim kurumlarında ise; kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma, örgün eğitim dışına çıkarma'dır. Almanya'da uygulanan yaptırımlar eğitim yasasında ayrıntılı bir şekilde sıralanmıştır. Buna göre; yazılı ihtar, ders ve diğer okulsal etkinliklerden on gün kadar uzaklaştırma, paralel bir sınıfa veya başka bir ders grubuna geçmesi, başka bir okulun aynı sınıfına geçirilmesi, zorunlu eğitimi tamamladıysa okuldan muaf tutulması ve karar alınmadan önce öğrenci ve velisi dinlenmesi şeklinde ifade edilmiştir. Fransa Eğitim Yasasına göre uygulanan

yaptırımlar ise Şu Şekildedir: kurum amirinin ikazı, kınama, kısa süreli uzaklaştırma, dersten geçiici olarak çıkarma, disiplin kurulunca verilen kesin ihraç cezası, toplum yararına çalışma cezası, ğrenci tarafından verilen zararın ödetilmesi. İngiltere Disiplin Politikası adlı dayanakta açıklanan yaptırım eŐitleri ise; eğitim değeri az ya da hiç olamayan Şeylerden çocuğu önleyecek ekstra işler, bir süreliğine öğrenciyi sınıf dışına gönderme, rehber öğretmene yazılı bir rapor iletme, ğrenci velisine kişisel okul gnlđđü üzerine yazılı notlar iletme, velilerin ğrencilerinin sebep olduğu yanlış davranışı gösteren imzalı notları, okul sonrası gözaltına alma, öğrenciyi okul yöneticisine yönetici yardımcısına gönderme, günün kalan derslerinden men etme, geçiici sınıf değişikliği, birkaç gnlđđüne okuldan uzaklaştırma, okuldan atma'dır.

İncelemeler sonucunda, Türkiye ve Fransa eğitim sistemlerinde uygulanan yaptırımlar kapsamında, daha çok uyarma ve toplumsal itibarı düşürecek kınama ve bir haktan bireyi men etme Şeklinde yorumlanabilecek okuldan uzaklaştırma Şeklinde cezaların olduğu görülmektedir. Davranış değiştirmeye ve iyileştirmeye yönelik ciddi bir çalışmanın olmadığı sonucuna varılabilir, ancak Fransa düzenlemesinde yer alan "toplum yararına çalışma" gibi bir ceza diğer ülkelerde olmayan ve daha yapıcı bir yaptırım olarak görülmektedir. İngiltere'de ise yaptırımların daha çok davranışa yönelik olduğu, bireyin kişiliğini ve toplumsal statüsünü zedeleyici bir yaptırımın olmadığı ve bununla birlikte iyileştirme etkinliklerine daha fazla yer verildiği görülmektedir.

Tablo 11: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Yaptırım Gerektiren Davranışlar
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Uyarma yaptırımını gerektiren davranışlar: Okula ve derse geç gelme, yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmek, görgü kurallarına uymamak; Kınama yaptırımını gerektiren davranışlar: Yöneticilere, öğretmenlere, görevlilere ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranmak, okulun kurallarını dikkate almayarak, kuralları ve ders ortamını bozmak, ders ve ders dışı etkinliklerin yapılmasını engellemek, okul yönetimini yanlış bilgilendirmek, yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmek, kopya çekmek, resmi evrakta değişiklik yapmak, kılık ve kıyafet kurallarına uymamak, okulda ya da okul dışında sigara içmek, okulda kavga etmek, okulun araç-gerecine zarar vermek; Okul Değişirme yaptırımını gerektiren davranışlar: Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı davranışlarda bulunmak veya başkalarını da bu tür davranışlara zorlamak, sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak, okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmamak, başkasının malına zarar vermek.
	Ortaöğr. Kur. Yön.	Kınama cezasını gerektiren davranışlar: verilen görevleri yapmamak, kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak, dersle ilgili araç-gereci yanında bulundurmamak, yalan söylemek, okula ve derse geç gelmek, okulun personeli ile diğer kişilere karşı kaba ve saygısız davranmak; Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar: Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek, öğretmen, eğitici personel veya okul yönetimince verilen görevlerin yapılmasına engel olmak, kavga, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak; Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar: Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek; Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar: Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak
Almanya		Okul, dersi ve eğitimi engelleyen ve rahatsız eden her türlü öğrenci tutumları
Fransa		Dayanakta bu konu ile ilgili her hangi bir bilgi verilmemiştir.
İngiltere		Sınıfı rahatsız etme, bağırma, izin almadan sınıfı terk etme, öğretmenlere ve diğer öğrencilere saygısızlıkta bulunma , gecikme, yapılan işte başarısız olma, kavga etme, uygunsuz bir şekilde konuşma, kaba el kol hareketleriyle şakalaşma, diğerlerine saygısız bir şekilde davranma, başkalarına nesnelere atma , birine barbarlık ve kabadayılık yapma gibi davranışlar

Yaptırım gerektiren davranışlar açısından bakıldığında Türkiye ilköğretim ve ortaöğretim kurumları için hazırlanan yönetmeliklerde bu davranışları yaptırım çeşitlerine göre ayrı ayrı belirtmektedir. Bunlardan Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre, uyarma yaptırımını gerektiren davranışlar; okula ve derse geç gelmek, yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmek, görgü kurallarına uymamak; kınama yaptırımını gerektiren davranışlar: yöneticilere, öğretmenlere, görevlilere ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranmak, okulun kurallarını dikkate almayarak, kuralları ve ders ortamını bozmak, ders ve ders dışı etkinliklerin yapılmasını engellemek, okul yönetimini yanlış bilgilendirmek, yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmek, kopya çekmek, resmi evrakta değişiklik yapmak. kılık ve kıyafet kurallarına uymamak, okulda ya da okul dışında sigara içmek, okulda kavga etmek, okulun araç-gerecine zarar vermek; okul değiştirme yaptırımını gerektiren davranışlar: Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı davranışlarda bulunmak veya başkalarını da bu tür davranışlara zorlamak, sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak, okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmamak, okul ve çevresinde kasıtlı olarak yangın çıkarmak, okul ile ilgili mekan ve malzemeyi izinsiz ve eğitim amaçları dışında kullanmayı alışkanlık haline getirmek, başkasının malına zarar vermek, okul içinde ve dışında okul yöneticilerine, öğretmenlere ve diğer personele karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmaktır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne göre ise kınama cezasını gerektiren davranışlar; verilen görevleri yapmamak, kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak, dersle ilgili araç-gereci yanında bulundurmamak, yalan söylemek, okula ve derse geç gelmek, okulun personeli ile diğer kişilere karşı kaba ve saygısız davranmak; okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar: kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek, öğretmen, eğitici personel veya okul yönetiminin verilen görevlerin yapılmasına engel olmak,) kavga, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak; okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar: Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek, hırsızlık yapmak,

yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak, okulun bina, eklenti ve donanımları ile okula ait taşınır veya taşınmaz mallarına zarar vermek, Eğitim-öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmak, bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak; Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar: Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak, (bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,) okul içinde ve dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmaktır. Almanya Eğitim Yasası bu konuda bir cümle ile Okul, dersi ve eğitimi engelleyen ve rahatsız eden her türlü öğrenci tutumları şeklinde özetlemiştir. Fransa Eğitim Yasası bu konuda her hangi bir açıklama yapmamıştır. İngiltere Disiplin Politikası adlı dayanak için yaptırım gerektiren davranışları şu şekilde belirlemiştir: sınıfı rahatsız etme, bağırma, izin almadan sınıfı terk etme, öğretmenlere ve diğer öğrencilere saygısızlıkta bulunma, gecikme, yapılan işte başarısız olma, kavga etme, uygunsuz bir şekilde konuşma, kaba el kol hareketleriyle şakalaşma, diğerlerine saygısız bir şekilde davranma, başkalarına nesnelere atma, birine barbarlık ve kabadayılık yapma gibi davranışlardır.

Tablo 1J: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Yaptırımların Uygulanma Şekli
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Tutuklu ve gözetim altında bulunan öğrencilerin savunmaları, ilgili makamlara müracaat edilerek alınır; okul yöneticileri, öğrencilerin okul içinde ve okul dışında olup doğrudan okul yönetimine duyurulan, yasal soruşturmayı gerektiren bir suç işlemleri halinde ilgili makamlara bilgi verir; uyarma ve kınama yaptırımı, öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu tarafından verilir; uyarma ve kınama yaptırımı okul müdürünün, okul değiştirme yaptırımı ise ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunun onayından sonra uygulanır; ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu nda görüşülmesi gereken dosyalar en geç bir hafta içinde bu kurullara gönderilir; okul değiştirme yaptırımı uygulanan öğrenci, ilgili okul müdürlüğü ve il/ilçe milli eğitim müdürlüğünün olumlu görüşlerinin alınması şartıyla öğretim yılı sonunda eski okuluna dönebilir; okul müdürü gerektiğinde yazılı savunmasının alınması şartıyla öğrenciye doğrudan "Kınama" yaptırımı verebilir.
	Ortaöğr. Kur. Yön.	Kınama ve Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma cezaları okul müdürünün; Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun; Örgün Eğitim Dışına Çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır; bütün cezalar, velilere Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır.
Almanya	Öğrenci ile eğitsel konuşma; ortak kararlar; sözlü uyarı; sınıf defterine yazılması; verilen zararın karşılanması; araç-gereçlerin geçici olarak yasaklanmasını kapsamaktadır.	
Fransa	Karneye yazılır; sözlü uyarı yapılır; sözlü veya yazılı özür beyanları alınır; ek vazifeler verilir; izinsizlik cezası uygulanır; disiplin cezaları ise; kurum amiri veya yardımcısı tarafından belirlenir; kurum amirinin ikazı; kurum amirinin kınaması; bir haftaya kadar verilen kısa süreli uzaklaştırma cezası ile bir aya kadar uzaklaştırma cezaları hemen uygulanabilir ya da kısmen veya tamamen ertelenebilir; disiplin kurulunca verilen kesin ihraç cezası tebliğ edilir veya hemen uygulanır; toplum yararına çalışma (T.İ.C) cezası uygulanır; öğrenci tarafından verilen zararların ödettirilmesi şeklinde uygulanmaktadır	
İngiltere	Ders sonunda öğrenciyi arkada tutma (tenefüste ve öğle yemeği molasında onlara ekstra iş yaptırmak için); öğrenciyi sınıftan uzaklaştırmak ya da yapılan aktiviteden men etme; rehber öğretmen ya da baş öğretmen de çözüm sürecine dahil etme.	

Yaptırımların uygulanma şekli açısından Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği yaptırımların uygulanmasını yaptırımın çeşidine göre boyutlandırmıştır. Buna göre: uyarma ve kınama yaptırımı, öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu tarafından verilir, uyarma ve kınama yaptırımı okul müdürünün, okul değiştirme yaptırımı ise ilçe öğrenci davranışlarını

değerlendirme kurulunun onayından sonra uygulanır, İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunda görüşülmesi gereken dosyalar en geç bir hafta içinde bu kurullara gönderilir, tutuklu ve gözetim altında bulunan öğrencilerin savunmaları, ilgili makamlara müracaat edilerek alınır, Okul yöneticileri, öğrencilerin okul içinde ve okul dışında olup doğrudan okul yönetimine duyurulan, yasal soruşturmayı gerektiren bir suç işlemeleri halinde ilgili makamlara bilgi verir; Okul değiştirme yaptırımı uygulanan öğrenci, ilgili okul müdürlüğü ve il/ilçe milli eğitim müdürlüğünün olumlu görüşlerinin alınması şartıyla öğretim yılı sonunda eski okuluna dönebilir, Okul müdürü gerektiğinde yazılı savunmasının alınması şartıyla öğrenciye doğrudan "Kınama" yaptırımı verebilir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne göre ise; Kınama ve Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma cezaları okul müdürünün, Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun, Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır. Bütün cezalar, velilere Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır şeklinde belirlenmiştir. Almanya'da yaptırımların uygulama biçimi, Öğrenci ile eğitsel konuşma, ortak kararlar alma, sözlü uyarı, sınıf defterine yazılması, verilen zararın karşılanması, araç-gereçlerin geçici olarak yasaklanması şeklinde uygulanırken; Fransa Eğitim Yasasına göre yaptırımlar; karneye yazılarak, sözlü uyarı yapılarak, sözlü veya yazılı özür beyanları alınarak, ek vazifeler verilerek, izinsizlik cezası uygulanarak, öğrenci tarafından verilen zararlar ödettirilerek uygulanmaktadır. İngiltere de ise yaptırımların uygulanış biçimleri işlenen suçların şiddetine göre gruplandırmıştır. Buna göre: Az şiddetli suçlar: okul ve sınıf kurallarının ve öğrencilerden beklenenlerin hatırlatılması, ders sonunda öğrenciyi arkada tutma (teneffüste ve öğle yemeği molasında onlara ekstra iş yaptırmak için); Ciddi suçlar için 2.derece yaptırım yanlış davranışların daha şiddetli çeşitleri ile başa çıkabilmek için öğrenciyi sınıftan uzaklaştırma ya da yapılan aktiviteden men etme; Düşük seviyeli yaptırımlar uygulandıktan sonra dahi davranışlarda değişme gözlenmemişse rehber öğretmen ya da baş öğretmen de çözüm sürecine dâhil etme şeklinde açıklanmaktadır.

Tablo 1K: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim sistemlerinde Okul Disiplininde Yasal Dayanaklar

Ülkeler		Ödüller	Ödüllendirilecek Davranışlar
Türkiye	İlköğr. Kur.Yön.	Teşekkür belgesi, takdir belgesi, üstün başarı belgesi, başarı belgesi.	Okul Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunca, örnek davranışları ile derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrenci davranışları
	Ortaöğr. Kur.Yön.	Teşekkür belgesi, takdir belgesi, onur belgesi	Öğrencinin okul içindeki ve dışındaki genel durumu, ders ve ders dışı faaliyetlerdeki başarısı, davranışının niteliği, önemi.
Almanya		Dayanakta bu konu ile ilgili her hangi bir bilgi verilmemiştir.	Dayanakta bu konu ile ilgili her hangi bir bilgi verilmemiştir.
Fransa		Dayanakta bu konu ile ilgili her hangi bir bilgi verilmemiştir.	Dayanakta bu konu ile ilgili her hangi bir bilgi verilmemiştir.
İngiltere		Öğretmenden övücü bir söz , toplantılar esnasında okul içi ve dışı başarılarının anons edilmesi ve kutlanması, okul kurulunun öğrencilere kişisel niteliklerinin farkındalığını belirten yazılar(sınıf, okul, servis, kütüphane ve öğrenci meclisindeki üyeler tarafından), sınıf ya da rehberlik öğretmenleri tarafından öğrenci ailelerine yazılan olumlu iletişim raporları, periyodik olarak verilen öğrenci çabasının sonucu olarak verilen notlar, öğrenci dosyasında kaydedilen iyi davranış, doğru hareket notları, sertifikalar, krediler, bütün sınıfın çabasını fark etme ve kutlama, okul müdürü tarafından gönderilen takdir ve tebrik mektupları.	Dayanakta bu konu ile ilgili her hangi bir bilgi verilmemiştir.

Dayanaklar “Ödüller” açısından karşılaştırıldığında, Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre "Teşekkür, Takdirname, Üstün Başarı ve Başarı" belgesi verilmekte, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları

Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne göre ise; Teşekkür belgesi, Takdir belgesi, Onur belgesi verilmektedir. Fransa ve Almanya Eğitim Yasalarında ödüller hakkında belirleyici bir açıklama bulunmamaktadır. İngiltere Disiplin Politikası diye adlandırılan dayanak ise ödüller bölümüne geniş yer vermiştir. Buna göre verilen ödüller şu şekildedir: Öğretmenden övücü bir söz, toplantılar esnasında okul içi ve dışı başarılarının anons edilmesi ve kutlanması, okul kurulunun öğrencilere kişisel niteliklerinin farkındalığını belirten yazılar(sınıf, okul, servis, kütüphane ve öğrenci meclisindeki üyeler tarafından),Sınıf ya da rehberlik öğretmenleri tarafından öğrenci ailelerine yazılan olumlu iletişim raporları, periyodik olarak verilen öğrenci çabasının sonucu olarak verilen notlar (bunlar öğrenci dosyasına kaydedilmektedir), Öğrenci dosyasında kaydedilen iyi davranış, doğru hareket notları, sertifikalar, krediler... Bunlar öğrenci mezun olacağı gün okuldan ayrılma sertifikasıyla birlikte öğrenci portföyünde biriktirilen dosyalardır, Bütün sınıfın çabasını fark etme ve kutlama, Okul müdürü tarafından gönderilen takdir ve tebrik mektupları.

Ödüllendirilecek davranışlar açısından bakıldığında ise; Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre, Okul Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunca, örnek davranışları ile derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrenciler ödüllendirilirken, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'ne göre, öğrencilerin okul içindeki ve dışındaki genel durumu, ders ve ders dışı faaliyetlerdeki başarısı, davranışının niteliği, önemi ve çevresine örnek olup olmadığına göre ödüllendirilecek davranışlar belirlenmektedir. Fransa ve Almanya ve İngiltere Eğitim Yasalarında bu konuda herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Araştırmanın bu boyutunda tartışılan okul disiplinini düzenleyen yasal dayanaklara genel olarak bakıldığında, Türkiye Eğitim sisteminde daha çok toplum merkezli bir eğitim anlayışı benimsenirken; Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde daha çok bireyin merkeze alındığı bir anlayış görülmektedir. Türkiye'deki düzenlemede, ulaşılabilecek hedefler, beklenen davranışlar, yaptırımlar genellikle iyi vatandaş yetiştirmeye yönelik bir durum sergilerken; Almanya, Fransa

ve İngiltere’de amaç, davranışlar ve yaptırımlar genellikle bireyin kişisel gelişimini hedef alan düzenlemeler olarak görülmektedir. Yine Türkiye’de merkezi sistem okullara kendi işleyişlerini düzenleme konusunda fazla bir tasarruf vermezken, Almanya, Fransa ve İngiltere’de okulların kendi işleyişlerini düzenlemede daha yetkili oldukları görülmektedir.

**“Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulama Açısından Fark Var mıdır?”
Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar**

Araştırmanın ikinci alt problemi , “Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinin okul disiplininde uygulama açısından ne fark vardır? ” şeklinde düzenlenmiştir. Araştırmanın bu sorusu, Malatya ili Merkez ilçedeki 12 İlköğretim ve 11 Ortaöğretim kurumundan seçilen yönetici ve öğretmen görüşleri ile Almanya’dan 10 Türk öğretmen, Fransa’dan 10 Türk öğretmen ve İngiltere’den 10 Türk öğretmenden gelen öğretmen görüşleri kapsamında yanıtlanmaya ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Seçilen ilköğretim okullarının on tanesi devlet, ikisi özel öğretim kurumudur. Ortaöğretim okullarından da on tanesi devlet kurumu iken ikisi özel öğretim kurumudur.

Katılımcıların görüşlerinden yararlanmak için Okul disiplini, bu alanı düzenleyen yasal mevzuat ve uygulamadaki durum boyutlarıyla ele alınmıştır. Yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri bu boyutlar altında sıralanan toplam on üç soruyla alınmıştır. Bu sorulardan ilk sekizi disiplin kavramı, uygulanması ve önlemlerle ilgili iken; diğer beş tanesi de yaptırımlarla ilgilidir. Bu haliyle ölçme aracı iki boyutlu olarak değerlendirilebilir. Birinci boyuta verilen yanıtlar araştırmanın ikinci alt probleminde, ikinci boyuta verilen yanıtlar da üçüncü alt probleminde değerlendirilmiştir. Ayrıca alınan görüşlerde katılımcının çalıştığı kuruma ait bilgilere ve kişisel bilgilerine de yer verilerek yanıtlar kurum ve kişilerle de ilişkilendirilmiştir. Bu sorularla alınan görüşler anılan alt probleme yanıt olacak şekilde düzenlenmiştir.

Türkiye ile Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplini Konusuna İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri

Deneklerin görüşlerinden yararlanmak üzere hazırlanan sorulardan ilki , **“Okul disiplini/düzeni sizce nedir (Disiplin kavramını nasıl açıklarsınız)?”** şeklinde düzenlenmiştir.

Bu konuda görüş belirten Türkiye/Malatya okullarındaki yöneticiler okul disiplinini genellikle kurallar ve yaptırımlar boyutunda değerlendirirken; öğretmenler daha çok davranış boyutunu öne çıkarmışlardır. Görüş belirten yöneticilerden biri okul disiplinini “eğitim öğretimin başarılı bir şekilde yürütülmesi için okul çalışanları ve öğrencilerin uyması gereken kurallar bütünü, personelin ve öğrencilerin bu kurallara uygun davranmasıdır” (TRY6) şeklinde tanımlarken, bir diğeri “okulun eğitim ve öğretimini engelleyen veya engelleyebilecek davranışların önlenmesine yönelik oluşturulmuş kurallar ve herkesin bu kurallara tam uymasıdır” (TRY16) şeklinde tanımlamaktadır. Birçok yönetici de okul disiplinini topluma uyum sağlama süreci olarak görmekte ve bunun okul aracılığıyla kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Okul disiplinini düzenlerken toplumun ahlak kurallarının dikkate alınmasını gerekli gören bir yönetici “eğitim ve öğretim de Türk Milli Eğitim kavramları ve ilkeleri doğrultusunda bireyler yetiştirirken toplum ahlak ve kurallarına uygunluğunu sağlama çalışmaları yapmak” (TRY1) şeklinde görüş belirtirken, bir başkası da disiplin kavramını daha çok sorumlulukla ilişkilendirerek “okulda bulunan herkesin kendi görevini eksiksiz bir biçimde yapması, sorumluluklarını yerine getirmesidir” (TRY19) şeklinde görüş belirtmektedir. Disiplinin aile ve okulla birlikte şekillendirilmesi gerektiğini vurgulayan bir yönetici de “okul disiplini temelde eğitime dayalı ailede ve okulda şekillendirilmiş tertip düzen ve hoşgörü ortamıdır” (TRY20) diye nitelemektedir.

Bu konuda öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğretmenler disiplin sağlama için öncelikle öğrencilere belli davranışlar kazandırmanın önemli olduğunu

vurgulamakta disiplini, “öğrenci davranışlarının öğretmenler tarafından kontrol edilmesi ve mevcut kuralların uygulanmasıdır”(TRÖ18), “İlköğretim çağındaki çocukların göstereceği davranışlar kapsamında değerlendirilir. Bu yaş grubunun davranışları dışına çıkışlar disiplinsizliktir”(TRÖ3), “disiplin, eğitilmiş ve kurallara uyan istendik hareketlerdir”(TRÖ13) şeklinde tanımlamaktadırlar. Öğretmenler de yöneticiler gibi disiplini bir kurallar ve sorumluluklar bütünü olarak görmekte, bu konuda şu görüşleri belirtmektedirler: “Kabul edilebilir, pedagojik yönleri olan kurallar bütünüdür. Belirli bir düzeni sağlamak için konular ve herkesin uyması gereklidir”(TRÖ1), “okul ortamında düzenin ve başarının devamlılığı için gerekli kurallardır”(TRÖ4), “belli kuralların belli ortamlarda uygulanmasıdır”(TRÖ5), “öğrencilerin doğru mekân ve zamanda doğru biçimde davranmalarını ve kurallara uymalarını sağlamaktır”(TRÖ6), “disiplin kişinin sorumlulukları çerçevesinde davranışlarını kontrol altında tutmasıdır”(TRÖ7). Öğretmenler disiplinin yazılı ve yazılı olmayan kurallarla belirlenebileceğini, ancak bu kuralların uygulanabilir olmaları ve denetimlerinin yapılması durumunda anlamlı olacağını belirtmektedirler (TRÖ2, TRÖ9, TRÖ10, TRÖ14, TRÖ21).

Aynı soruya cevap veren Almanya’daki okullarda çalışan Türk öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında; onlarda Türkiye’deki öğretmen görüşlerine benzer olarak disiplini bir kurallar bütünü ve topluma uyum süreci olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerden bazıları disiplini “belirli kurallar içerisinde eğitim ve öğretime devam edebilme” (GRÖ9), “okulda uyulması gereken kurallar bütünüdür” (GRÖ1) “okul kurallarına uymadır” (GRÖ6) şeklinde tanımlarken, bazıları da disiplini tüm çalışan(idareci, öğretmen ve diğer) ve katılımcıların görev anlayışı ve uyum içinde olmaları (GRÖ5,GRÖ10,GRÖ6) şeklinde tanımlamaktadır.

Fransa’da çalışan Türk öğretmenlerde disiplini genel olarak kurallar bütünü olarak tanımlamaktadırlar. Öğretmenlerin bir bölümü disiplin olgusunu eğitim öğretimin aksamaması için alınan kurallar olarak nitelendirirken, bir kısmı da toplumun ahlak gelişimini yönlendirmek, kültür seviyesi ile ilişkili bir olgu olarak tanımlamaktadırlar. Buna göre araştırma kapsamındaki öğretmenlerden bir kısmı

disiplini, “okulda disiplin, okulda düzen içinde yaşanmasını sağlamak için konulmuş kurallar ve bu kurallara uyulması için alınan önlemlerdir” (FRÖ9), “planlanan eğitim ve öğretimin sağlanması için uyulması gereken kurallar bütünüdür” (FRÖ1), “okul kuralları ve bu kurallara uymayanlara yapılan yaptırımlardır”(FRÖ4), şeklinde tanımlarken, bir kısmı da ahlaki yönden “okul disiplini; Öğrencide kendi kendini denetleme ve ahlak gelişimini yönlendirmeyi amaçlayan bir eğitimidir”(FRÖ2), “kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin tümü disiplindir” (FRÖ3) şeklinde tanımlamaktadırlar.

İngiltere’de çalışan öğretmenlerin Disiplin olgusuna ilişkin düşüncelerine bakıldığında disiplini ev ve okul işbirliği halinde oluşturulacak davranış bütünlüğü olarak niteleyen bir öğretmenin disiplini ile ilgili görüşü şu şekildedir, “kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin tümü... Evde uygulanacak disiplin okuldaki davranışların temelini oluşturur. Okul disiplini de ev disiplin kurallarının bir uzantısı olmalıdır. Okulda karşılaşılan bir sorunun çözümünde evdeki kurallar ile okuldaki kuralların paralel olması önemlidir” (ENÖ5). Disiplini, sorumlulukların karşılıklı olarak yerine getirilmesi şeklinde tanımlayan öğretmenlerden bazıları ise “Okul Müdürü, öğretmen ve öğrencinin görev ve sorumluluklarını bildiği, saygı, sevgi ve hoşgörünün olduğu, çağdaş mekanlarda yürütülen, eğitim ve öğretimin gerçekleştiği toplumsal bir süreçtir (ENÖ7), “Hangi kurumda çalışırsanız çalışın, o kurumda işlerin daha iyi işlenebilmesi için düzenin yerine oturtulması için konulan kurallardır” (ENÖ8) şeklinde tanımlamışlardır.

Bulgular tablolar halinde daha net olarak belirlenmiştir:

Tablo 2A: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Disiplin Kavramı
Türkiye	Eğitim öğretimin başarılı bir şekilde yürütülmesi için, okul çalışanları ve öğrencilerin uyması gereken kurallar bütünü, personelin ve öğrencilerin bu kurallara uygun davranmasıdır
Almanya	Bir kurallar bütünü ve topluma uyum sürecidir.
Fransa	Eğitim öğretimin aksamaması için alınan kurallar ve toplumun ahlak gelişimini yönlendirmek için kültür seviyesi ile ilişkili bir olgudur
İngiltere	Ev ve okul işbirliği halinde oluşturulacak davranış bütünlüğüdür.

Disiplin kavramını Türkiye'deki öğretmenler; eğitim öğretimin başarılı bir şekilde yürütülmesi için okul çalışanları ve öğrencilerin uyması gereken kurallar bütünü, personelin ve öğrencilerin bu kurallara uygun davranması olarak tanımlarken; Almanya'da çalışan Türk öğretmenler; bir kurallar bütünü ve topluma uyum süreci olarak nitelemektedirler. Fransa'da çalışan öğretmenler, Eğitim öğretimin aksamaması için alınan kurallar ve toplumun ahlak gelişimini yönlendirmek için kültür seviyesi ile ilişkili bir olgu olarak tanımlarken; İngiltere'deki öğretmenler; ev ve okul işbirliği halinde oluşturulacak davranış bütünlüğü olarak tanımlamaktadırlar.

Yapılan çalışmaya göre disiplin kavramının bütün ülkelerde kurallar bütünü olarak değerlendirildiği, Türkiye'de eğitim öğretimin başarılı bir şekilde yürütülmesi

için okul çalışanları ve öğrencilerin uyması gereken kurallar bütünü; Almanya’da, topluma uyum süreci; Fransa’da toplumun ahlak gelişimini yönlendirmek için kültür seviyesi ile ilişkili bir olgu; İngiltere’de ise ev ve okul işbirliği halinde oluşturulacak davranış bütünlüğü olarak değerlendirilmektedir.

“Sınıfınızda / Okulunuzda uyulması gereken kurallar nasıl ve kimler tarafından belirleniyor?” şeklinde sorulan ikinci soruya yöneticiler genellikle kuralların büyük çoğunluğunun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen yönetmelik ve genelgelerle, ayrıca okul düzeyinde okul idaresi ve öğretmen kurulu tarafından belirlendiğini ifade etmişlerdir (TRY6,TRY7,TRY11, TRY12,TRY15,TRY20). Bu kapsamda görüş belirten yöneticilerin bir kısmı, temeli yönetmeliklerce belirlenen bu kuralların biçimlendirilmesinde rehberlik servisi, öğretmen kurulu kararları ve genel ahlak kurallarına da yer verildiğini (TRY12,TRY15) belirtirken bazıları da, sınıftaki kuralların bir kısmının öğretmen, okuldaki kuralların bir kısmının da okul idaresi tarafından belirlendiğini ancak kuralların genel çerçevesinin bakanlık tarafından belirlendiğini ifade etmektedirler (TRY14,TRY7,TRY19).

Bu konuda Öğretmen görüşlerine bakıldığında; onların da yöneticiler gibi kuralların büyük çoğunluğunun, Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmelikler çerçevesinde belirlendiğini ve bu kuralların okul düzenini oluşturmada etkin rol oynadığını ifade ettikleri görülmektedir. Sınıf kurallarının belirlenmesinde ise öğretmenlerin öğrencileri ile birlikte aldıkları ortak kararlar çerçevesinde oluşturulduğu vurgusunu yapmışlardır. Yönetmelik ve okul idaresinin belirleyici olduğunu vurgulayan öğretmenlerden biri “okulumuzda uyulması gereken kurallar, İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine uygun olarak okul müdürü tarafından öğretmenlerin de görüşleri alınarak belirleniyor” (TRÖ8), şeklinde görüş belirtirken bir diğeri “Yönetmelikler, uygulayıcı, idareci ve öğretmenlerce belirlenir”(TRÖ14) şeklinde görüş bildirmiştir. Sınıf kurallarının oluşumunda öğrenci görüşüne önem veren öğretmenler ise sınıf ve okul kurallarının okul idaresi, öğretmen ve okul-aile birliği ile birlikte belirlenmesinin daha uygun olacağını dolayısıyla sınıf içi kuralların

sınıf öğretmeni ve öğrenci işbirliği ile belirlenmesinin daha işlevsel olacağını belirtmektedirler (TRÖ3,TRÖ9,TRÖ24,TRÖ25).

Almanya eğitim sisteminde çalışan Türk öğretmenlerinin görüşlerine bakıldığında; Almanya’da merkezi yönetim tarafından bütün okulları bağlayıcı herhangi bir düzenlemenin yapılmadığı, oradaki okul kurallarında eyalet düzeyinde genel çerçevenin belirlendiği ve her okulun kendi disiplin düzenlemesini kendilerinin oluşturduğu belirtilmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin de bu konuda etkin rol oynadıklarını ve ortak karar çerçevesinde oluşturulan kuralların öğrencilerin görebilecekleri şekilde panolara asılarak ilan edildiğini (GRÖ3,GRÖ7,GRÖ10) belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları, kuralların okulun konumuna göre eğitim kurulu ve okul idaresi tarafından belirlendiğini bununla birlikte sınıfta uyulması gereken kuralların ise öğrencilerle birlikte belirlendiğini ifade ederken (GRÖ3,GRÖ9, GRÖ2) bazıları da, öğrencilerin kurallara itiraz etmeleri durumunda öğrenci şikâyetlerinin dikkate alındığı ve kuralların okul idaresi, öğretmen, veli ve çalışanlarca tekrar yeniden düzenlendiğini belirtmektedirler (GRÖ5,GRÖ4).

Bu konuda Fransa Eğitim sisteminde çalışan Türk öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında, okul düzenini oluşturan kuralların Türkiye eğitim sisteminde olduğu gibi genel belirleyicinin merkezi yönetim (Eğitim Bakanlığı) tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Bununla birlikte okul idaresi tarafından alınan kararların da etkili olduğu vurgulanmaktadır. Öğretmenler temel disiplin kurallarının her ülkede olduğu gibi ilgili bakanlığa bağlı kurumlar, gerekli olacak kuralları ise okullardaki idarecilerle öğretmenlerin belirlediğini ifade ederken (FRÖ9,FRÖ3), okul kurallarında idarenin, sınıf kurallarında ise öğrencilerin aldığı ortak kararların belirleyici olduğunu vurgulamaktadırlar (FRÖ2, FRÖ10). Öğretmenlerden biri (FRÖ8), kuralların uygulama aşamasında öğrencinin mutlaka bir başka öğrenci ile desteklendiği ve denetlendiğini belirtmekte, bunu şu şekilde örneklemektedir: “Kurallar okul yönetimi tarafından oluşturulur, zaten evrensel kurallar geçerlidir. Tek farklılık bir öğrenci tuvalete bile gidecekse tek göndermek yasak, yanında bir

arkadaşı olmalı”.

İngiltere Eğitim sisteminde çalışan Türk öğretmenlerden biri ise bu soruyu şöyle yanıtlamıştır: “İngiltere’de okul kuralları Eğitim Bakanlığı tarafından genel çerçeve olarak belirlenir ve yaptırım gücü yüksektir. Bu genel çerçeve dikkate alınarak her okul kendi okul düzenini, okul yönetimi ve öğretmen kararları ile oluşturmaktadırlar”(ENÖ10). Öğretmenler, okulda uyulması gereken kuralların SLT yani Senior Management Team diye adlandırılan bir okul yönetim takımı tarafından genel müfredat ve yasal kılavuz dikkate alınarak okula özgü bir düzenlemenin yapıldığını (ENÖ5), bu kararların bağlayıcılığının yüksek olduğunu ve yönetimin bu kararları kesinlikle uyguladığını belirtmektedirler (ENÖ8, ENÖ3). Ayrıca kararların oluşumunda yetki sırasına göre, okul dernek yönetiminin, öğretmenlerin, öğrencilerin etkili olduklarını da belirtmektedirler (ENÖ6,ENÖ7).

Tablo 2B: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Kuralların Belirleyicileri
Türkiye	Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen yönetmelik ve genelgeler; okul düzeyinde ise okul idaresi ve öğretmen kurulu tarafından belirlenir.
Almanya	Eyalet düzeyinde genel çerçeve belirlenir, okulun konumuna göre eğitim kurulu ve okul idaresi tarafından belirlenir.
Fransa	Genel belirleyici merkezi yönetim (Eğitim Bakanlığı)’dır.Okul kurallarında idarenin, sınıf kurallarında ise öğrencilerin aldığı ortak kararlar uygulanır.
İngiltere	Eğitim Bakanlığı tarafından genel çerçeve belirlenir, genel çerçeve dikkate alınarak her okul kendi okul düzenini, okul yönetimi ve öğretmen kararları doğrultusunda düzenler.

Kuralların belirleyicileri açısından bakıldığında, Türkiye’de kuralların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen yönetmelik ve genelgeler; okul düzeyinde ise okul idaresi ve öğretmen kurulu tarafından; Almanya’da, Eyalet düzeyinde genel

çerçevenin belirlendiği, okulun konumuna göre okul disiplini düzenlemesinin, eğitim kurulu ve okul idaresi tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Fransa ve İngiltere’de ise merkezi düzeyde genel çerçevenin Eğitim Bakanlığı tarafından belirlendiği, genel çerçeve dikkate alınarak her okulun kendi okul düzenini, okul yönetimi ve öğretmen kararları doğrultusunda düzenlendiği görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu **“Okul disiplininizi düzenleyen yasal dayanağın içeriği konusunda bilginiz var mı? Uygulamalarınızda bu dayanağın hükümlerini dikkate alıyor musunuz?”** şeklinde düzenlenmiştir. Bu konuda görüş belirten yöneticilerin hepsi yasal dayanak hakkında bilgilerinin olduğunu ve okul kurallarının uygulamasında Milli eğitim bakanlığı yönetmeliğinin hükümlerini göz önüne aldıklarını belirtmektedirler (TRY2,TRY4,TRY9,TRY14, TRY15,TRY19,TRY20).

Öğretmenlere yöneltilen aynı soruya öğretmenlerinde büyük bir kısmı yasal dayanakla ilgili bilgilerinin olduğunu mümkün oldukça sınıf ortamında bu hükümlere uymaya çalıştıklarını belirtmişlerdir (TRÖ12,TRÖ10,TRÖ19,TRÖ9). Öğretmenlerden bir kaçı ise okullarında disiplin problemleri yaşanmadığını bu sebeple yasal dayanak hakkında çok fazla bilgilerinin olmadığını ya da kısmen bilgilerinin olduğunu ve zaman zaman uygulayabildiklerini belirtmişlerdir (TRÖ2,TRÖ4,TRÖ15,TRÖ24).

Almanya’daki öğretmenler ise bu hükümleri dikkate almak zorunda olduklarını, uygulamalarda bu hükümlere uyma zorunluluğu olduğunu vurgulamışlardır (GRÖ7,GRÖ9,GRÖ10).

Fransa’ da eğitim veren öğretmenler, yasal dayanaklar hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olduklarını ifade etmekte. Ancak öğretmenlerden bir kısmı uygulama aşamasında bu dayanakları çok fazla dikkate almadıklarını belirtmişlerdir (FRÖ8,FRÖ5,FRÖ3).

İngiltere de çalışan öğretmenlerden gelen cevaplara göre ise yasal dayanaklarda öğretmenin etki ve yetkisinin çok net belirlendiği, öğrenci hak ve sorumluluklarının sınırlarının çizildiği ve bütün personelin bu dayanağa uyma zorunluluğunun olduğunu vurgulamışlardır (EN7, ENÖ9, ENÖ3).

Tablo 2C: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Yasal Dayanaktan Haberdarlık
Türkiye	Yasal dayanak hakkında bilgilerinin olduğunu ve okul kurallarına uygulamasında Milli Eğitim Bakanlığı yönetmeliğinin hükümlerini göz önüne aldıklarını belirtmişlerdir.
Almanya	Bu hükümleri dikkate almak zorunda olduklarını, uygulamalarda bu hükümlere uyma zorunluluğu olduğunu belirtmişlerdir
Fransa	Yasal dayanaklar hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir
İngiltere	Yasal dayanaklarda öğretmenin yetkisinin net bir şekilde belirlendiği, bütün personelin uyma zorunluluğunun olduğunu vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin yasal dayanaktan haberdarlık düzeyine bakıldığında, araştırma kapsamında yer alan dört ülkedeki öğretmenlerin ve yöneticilerin tümünün yasal dayanak hakkında bilgilerinin olduğu, ülkelerin yasal dayanaklarında okul disiplinin uygulanış biçimlerinin net bir şekilde açıklandığı ve tüm personelin bu dayanaklara uygun işlem yaptıkları görülmüştür. Türkiye’de çalışan öğretmenler ve yöneticiler, okul kurallarının uygulamasında Milli Eğitim Bakanlığı yönetmeliğinin hükümlerini göz önüne aldıklarını; Almanya’daki öğretmenler uygulamalarda bu hükümlere uyma zorunluluklarının olduğunu; İngiltere’de çalışan öğretmenler de yasal dayanaklarda öğretmenin etki ve yetkisinin çok net bir şekilde belirlendiği, öğrenci hak ve sorumluluklarının sınırlarının çizildiği ve bütün personelin bu dayanağa uyma zorunluluğunun olduğunu belirtmişlerdir.

“Sınıfınızda / Okulunuzda düzeni bozan davranışlar nelerdir?” şeklinde düzenlenen dördüncü soruya yöneticilerin belirttiği görüşler çeşitlilik göstermektedir. Yöneticilere göre en önemli düzeni bozan davranış, öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şaka mahiyetli itişmeler, kavgalar ve kötü sözler kullanmaları, sınıfta konuşma, derse geç gelme, kılık-kıyafet düzenine uyulmaması olarak görülmektedir (TRY8,TRY9,TRY14). Öğrencilerin düzeni bozan davranış sergilemelerinde farklı sosyo ekonomik çevrelerden gelmelerinin etkisinin çok olduğunu vurgulayan TRY17, kurallara uymayan öğrencilerin gerek kendi aralarında gerekse öğretmenlerine karşı kaba ve saygısızlık davranışlarda bulduklarını, öğrencilerin sınıf içinde huzuru bozacak şekilde konuştuklarını belirtmektedir. TRY7, bu konuda basın yayın yoluyla öğrencilerin izledikleri program ve dizilerden çok etkilendiklerini, dizilerde gördükleri karakterleri örnek aldıkları için kılık kıyafet düzenine uyum göstermediklerini, okul araç ve gereçlerine zarar verdiklerini ifade etmektedir.

Öğretmenler düzeni bozan davranışları sınıf ortamında değerlendirerek en çok farklı sosyo kültürel kesimlerden gelen öğrencilerin bir arada olmaları ve sınıfa uyum sağlayamamalarından dolayı kendilerini ispat etmek için sınıf düzenini bozan hareketlerde bulunmalarını, kılık kıyafet konusuna çok fazla önem vermemelerini ve birbirleri ile atışmalarını düzen bozucu davranışlar olarak sıralamaktadırlar. Kendini ispatlama problemine vurgu yapan öğretmenlerden biri, düzeni bozan davranışlar kapsamında “sınıf ve okul ortamında düzen bozan davranışlar genelde öğrencileri yaş düzeyleri ile alakalı basit sıradan kendini ispat etme, ilgisiz öğrencilerin ders esnasında yapılan etkinlikleri bozmaları, konuşmaları, diğer öğrencilerin dikkatlerini dağıtmaları, araç gereçlere zarar vermeleri”(TRÖ13) şeklinde görüş belirtirken, kıyafet hususuna değinen öğretmenlerden bir diğeri, “özellikle ergenlik döneminden dolayı öğrencilerin kurallara uymada isteksiz olmaları temel neden olmakta. Özellikle kılık kıyafet kurallarına uymama ve gençler arasındaki çeşitli sürtüşmeler”(TRÖ11) şeklinde görüşlerini iletmektedir. Bazı öğretmenler de aile faktörünün ve ilgisiz ailelerin ya da baskıcı ailelerin çocuklarının davranış bozukluklarına sebep oldukları görüşünü bildirmektedir (TRÖ3, TRÖ8, TRÖ5).

TRÖ1, bu tür davranışların sebeplerini şu şekilde sıralamaktadır; değişen eğitim sistemleri ve yönetmelikler nedeniyle kurulların kalıcı olmaması, kuralsızlığı kural sayan okul bireylerine yaptırım olmaması veya yetersiz olması, okul-Veli ilişkilerinin yetersiz olması, medyanın olumsuz etkileri ve benzeri nedenlerden dolayı okulun ve eğitimin önemine inanmayan öğrencilerin yaptığı bütün olumsuz davranışların tümü.

Almanya'daki öğretmenler de Türkiye'deki öğretmenler gibi sınıf düzenini bozan davranışların başında en çok dersin akışını bozan davranışların geldiğini bunu takiben öğrencilerin birbirleri ile konuşup saygısız davranmalarının ve aralarındaki ufak kavgalara sebep olmalarının, birbirlerine uyguladıkları sözel ve fiziksel şiddet ile küfürlü konuşmaların sınıf düzenini bozan davranışlar olduğunu ifade etmektedirler (GRÖ3, GRÖ8,GRÖ10). GRÖ7 bu konuya ırkçılık problemi açısından yaklaşmakta ve şu şekilde görüşünü belirtmektedir: Genelde öğrencilerin kendi milletinden bir öğretmeni olunca daha rahat davrandığı gerçeği vardır. Dersimizin zorunlu ders olmaması çocukların derse dikkatlerini çekmede sıkıntıya neden olmaktadır.

Fransa'daki öğretmenlerin belirttikleri görüşlere göre düzeni bozan davranışlar konusunun sınıf düzeyinde çok fazla yaşandığı görülmektedir. Bunun en önemli nedenini; öğrencilere karşı çok fazla bir yaptırımın olmaması, en ufak bir cezalandırmada öğrencilerin şikâyet etme haklarının olması, özellikle Türk öğretmenler açısından derslerinin karne notu olarak geçmemesinden dolayı öğrencilerin sergiledikleri ilgisizlik ve sınıf için yaramazlıklar olarak belirttikler. Öğretmenlerden biri, konu ile ilgili şu şekilde görüş belirtmektedir: “öğrencilerin derslere ilgisizliği, dikkat yetersizliği, sakız çiğneme, derse hazırlıksız gelme, ders araç – gereci getirmeme, bunun da en önemli nedenleri Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin zorunlu olmaması, sadece bos zamanlarında gidebilecekleri bir etkinlikmiş gibi görmeleri, derse gelmediklerinde bir yaptırımın olmaması, ayrıca bizim derslerin öğrencinin dinlenme, eğlenme saatlerine denk geliyor gibi görülmesi problemlerin ortaya çıkmasında en önemli unsurlardır” (FRÖ2). Davranış

bozukluklarının nedenini ailelerin çocuklarını yanlış yetiştirme şekline bağlayan FRÖ8 ise “Sorunlu ve eğitimsiz ailelerin yanlış yetiştirdiği çocukların dersten çok dedikodu peşinde koşması ve bolca argo kullanmaları” şeklinde görüşünü belirtmektedir.

İngiltere’deki öğretmenlerin de Fransa’da olduğu gibi aynı problemi yaşadıkları Türkçe öğretmeni olmanın verdiği zorluklar ve dersin gönüllü olmasından kaynaklanan öğrencilerin sergiledikleri ilgisiz hareketleri, dersi dinlememelerini düzeni bozan davranışlar olarak belirtmektedirler (ENÖ3,ENÖ7,ENÖ8).

Tablo 2D: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Düzeni Bozan Davranışlar
Türkiye	Öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şaka mahiyetli itişmeler, kavgalar ve kötü sözler kullanmaları, sınıfta konuşma, derse geç gelme, kılık-kıyafet düzenine uyulmaması.
Almanya	Dersin akışını bozan davranışlar, öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları sözel ve fiziksel şiddet ile küfürlü konuşmalar.
Fransa	Öğrencilerin derslere ilgisizliği, dikkat yetersizliği, sakız çiğneme, derse hazırlıksız gelme, ders araç -gereci getirmeme.
İngiltere	Öğrencilerin sergiledikleri ilgisiz hareketler, dersi dinlememeleri

Karşılaştırmaya düzeni bozan davranışlar açısından bakıldığında, Türkiye’de, öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şaka mahiyetli itişmeler, kavgalar ve kullandıkları kötü sözler ile sınıfta konuşma, derse geç gelme, kılık-kıyafet düzenine uyulmaması; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise dersin akışını bozma, öğrencilerin derse ilgisiz kalmaları gibi davranışlar basit düzeyde davranış bozukluğu olarak görülmektedir.

“Ciddi boyutta düzeni bozan davranışlar nelerdir?” şeklinde düzenlenen beşinci soruya yöneticilerin (TRY2,TRY8,TRY14,TRY20) büyük bir çoğunluğu kavga ve şiddet faktörünün, öğrencilerin kesici aletlerle arkadaşlarına zarar vermelerinin ciddi boyutta düzeni bozan davranışlara neden olduğunu belirtmektedirler.

Öğretmenler bu soruya yöneticiler gibi kavga ve özellikle de erkek öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şiddet olaylarını örnek göstermektedir. Öğretmenlerin belirttikleri görüşlere göre; sorunlu öğrencilerin kendilerini kanıtlama amaçlı aralarında gruplaşma ve çeteleşmeye giderek kavga çıkarmaları ve keyfi bir şekilde okuldan kaçmaları, öğrencilerin ciddi boyutta düzeni bozan davranışların başında gelmektedir (TRÖ2,TRÖ15,TRÖ18). Okullarda düzeni bozan davranışlar olduğunu düşünen öğretmenlerin aksine çalıştıkları okullarda hiçbir şekilde düzeni bozan davranış olmadığını ifade eden (TRÖ8,TRÖ11,TRÖ9) öğretmenlerde bulunmaktadır

Almanya'daki öğretmenler de Türkiye'deki öğretmenler ile aynı görüşü paylaşmakta, kavga ve şiddet olaylarını ciddi boyutta düzeni bozan davranışlar olarak belirtmektedirler (GRÖ4,GRÖ7,GRÖ9).

Fransa'da çalışan Türk öğretmenler düzeni bozan davranışlara, Türkçe dersinin gönüllü olmasından kaynaklanan ve öğretmenlerin hiçbir şekilde öğrenciye ceza uygulayamamasının bilincinde olan öğrencilerin derste yüksek sesle sohbet etmelerini, dersin alkışını bozmalarını örnek vermekteler (FRÖ9,FRÖ10,FRÖ3).

Öğretmen görüşlerinden İngiltere'de de Fransa'daki öğretmenlerle aynı problemin yaşandığı, ders esnasında öğrencilerin konuşmaları ve okul kurallarına uyulmamasının ciddi boyutta düzeni bozan davranışların başında geldiği görüşü belirtilmektedir(ENÖ5,ENÖ8,ENÖ10).

Tablo 2E: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Ciddi Boyutta Düzeni Bozan Davranışlar
Türkiye	Kavga ve özellikle de erkek öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şiddet olayları.
Almanya	Kavga ve şiddet olayları.
Fransa	Öğrencilerin derste yüksek sesle sohbet etmeleri, dersin alkışını bozmaları.
İngiltere	Ders esnasında öğrencilerin konuşmaları ve okul kurallarına uyulmaması.

Ciddi Boyutta düzeni bozan davranışlar açısından, Türkiye ve Almanya’da, öğrenciler arasında yaşanan kavgalar ve özellikle de erkek öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şiddet olayları, Fransa ve İngiltere’de ise, derse karşı ilgisizlik, derste yüksek sesle konuşma, dersin akışını bozacak etkinliklerde bulunma gibi davranışlar ise ciddi boyutta düzeni bozan davranışlar olarak görülmektedir.

“Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar nelerdir?” sorusuna ilişkin yönetici görüşlerinin tümü, en önemli faktörün okul içi ve dışında kavga etme, olaylara karışma ve bıçaklama olayları şeklinde yaşandığını belirtmektedir (TRY1,TRY6,TRY9,TRY20,TRY24). Yöneticilerin bir kısmı (TRY11,TRY16), kötü alışkanlıkların, sigara alkol ve uyuşturucu madde gibi bu gruba girdiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerde yöneticiler gibi çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlara ilk olarak öğrencilerin birbirlerine şiddet uygulamalarını ve yaralanmalarla sonuçlanan kavgaları örnek vermektedir; öğretmenlerden biri konu ile ilgili şu şekilde görüş belirtmektedir: “teneffüste başlayan bir takım anlaşmazlıkların kavgaya dönüşmesi ve bunların okul dışında devam etmesi, yaralama, öğrencilerin birbirlerine karşı ve öğretmene karşı fiziksel saldırıları bu davranışlar kapsamındadır (TRÖ18). Öğretmenlerin bir kısmı ise okullarında çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışların yaşanmadığını belirtmektedir (TRÖ2,TRÖ6,TRÖ21).

Almanya’da da öğrenci kavgalarının yumruklama, itme olayı ile gözle

görünen ya da görünmeyen ciddi sakatlama ile sonuçlanan olayların ve öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları psikolojik şiddetin bu gruba girdiğini belirtmektedirler (GRÖ2,GRÖ1). GRÖ5 ise öğrencilerin yaşları ne olursa olsun silah ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklara özenmelerinin çok tehlikeli davranışlara yol açacağını vurgulamaktadır.

Fransa da çalışan öğretmenler bu konuda çok fazla sıkıntı yaşamadıklarını ancak sigara kullanımının ve birbirlerine karşı şiddet uygulamalarının bu boyutta değerlendirilebileceğini vurgulamaktadırlar (FRÖ9,FRÖ12). FRÖ8 ise etnik ayrımcılık yapan öğrencilerin uyguladıkları şiddet konusunda görüşlerini şu şekilde belirtmektedir: Çok fazla yaşanmamakla birlikte ortaokul düzeyinde farklı etnik gruplardan gelen çocukların raşizim özentisinden kaynaklanan güç gösterileri.

İngiltere de çalışan öğretmenler (ENÖ10, EN7Ö) fiziksel olarak birbirlerine zarar verdikleri öğrenci kavgalarını bu boyutta yaşanan en ciddi problem olarak belirtmişlerdir.

Tablo 2F: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Çok Tehlikeli ve Şiddet İçeren Davranışlar
Türkiye	Öğrencilerin birbirlerine şiddet uygulamaları ve yaralanmalarla sonuçlanan kavgalar,kötü alışkanlıkların (sigara alkol ve uyuşturucu madde) kullanımı.
Almanya	Öğrenci kavgaları ve birbirlerine uyguladıkları psikolojik şiddet.
Fransa	Sigara kullanımı ve birbirlerine karşı şiddet uygulamaları, ayrımcılık yapan öğrencilerin uyguladıkları şiddet.
İngiltere	Öğrencilerin fiziksel olarak birbirlerine ciddi derecede zarar vermeleri.

Öğretmenlere, “sınıflarınızda karşılaştığınız çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar nelerdir” şeklinde yöneltilen soruya, tüm ülkelerdeki öğretmenler benzer görüş belirtmişler ve öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları ve yaralanmalarla sonuçlanan fiziksel şiddeti ilk sırada belirtmektedirler. Buna göre; Türkiye’de,

öğrencilerin birbirlerine şiddet uygulamaları ve yaralanmalarla sonuçlanan kavgalar, kötü alışkanlıkların (sigara alkol ve uyuşturucu madde) kullanımı; Almanya’da, öğrenci kavgaları ve birbirlerine uyguladıkları psikolojik şiddet; Fransa’da, sigara kullanımı ve birbirlerine karşı şiddet uygulamaları, ayrımcılık yapan öğrencilerin uyguladıkları şiddet, İngiltere’de ise, öğrencilerin fiziksel olarak birbirlerine ciddi derecede zarar vermeleri bu kapsamda değerlendirilmektedir.

“Düzeni bozan davranışlara karşı sınıf düzeyinde alınan önlemler nelerdir?” şeklinde düzenlenen yedinci soru için yöneticilerin büyük bir kısmı yapılan rehberlik çalışmalarını vurgulamışlar, öğrencilerle konuşarak sorunu çözümlenmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir (TRY,TRY9,TRY11,TRY14TRY15). Öğretmenlerin öğrencilerle birebir konuşma yapıp yanlış davranışları düzeltmeye çalıştıklarını belirten yöneticilerden biri ise; “Sınıf düzeyinde her dersin başlangıcında görülen olumsuz davranış üzerine 5 dakika konuşma yapılması, teneffüslerde ikaz edilmesi, ailesiyle görüşme yapılarak, okul-veli işbirliği halinde öğrencilerin bu davranışlarının nedenlerinin araştırılması” (TRY5) şeklinde önlemlerin alındığını ifade etmektedir.

Öğretmenlerde bu konuda çeşitli önlemler aldıklarını, bu önlemlerin başında yanlış davranış sergileyen öğrenciyle birebir görüşmenin geldiğini (TRÖ4,TRÖ6, TRÖ7,TRÖ14, TRÖ8,TRÖ10,TRÖ13,TRÖ9,TRÖ10) daha sonra, okul rehber öğretmeniyle görüşerek ve öğrencilerin aileleriyle iletişime geçerek problemi çözmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Yönetmeliğin belirttiği kuralları uygulayarak önlem alan öğretmenlerden biri de “disiplin talimatında belirlenen kurallar uygulanmaktadır”(TRÖ11)şeklinde görüş belirtmiştir.

Almanya’da ki öğretmenler alınan önlemler çerçevesinde veli ile görüşmenin etkin rol oynadığını bunun dışında öğrenci ile birebir görüşme ve

sorunun sebebinin anlaşılmasına çalışılması şeklinde önlemler almaya çalıştıklarını da belirtmektedirler (GRÖ03,GRÖ07,GRÖ19).

Fransa’da bulunan öğretmenler, sorun çok büyük değilse öğrencilerle kendilerinin konuşarak çözüme ulaşmaya çalıştıklarını, sorun büyükse öğrenciyi okul müdürüne gönderdiklerini, etnik çatışmalardan kaynaklanan problemlerde öğrencilerin okul müdürlerinden korktukları için bu tür problemlerin doğrudan müdüre iletilmesi ile çözümlendiği görüşünü belirtmektedirler (FRÖ8,FRÖ9,FRÖ10). FRÖ14 ise öğrenciyeye verdiği küçük cezalar ile(yer değişikliği ve belli bir süre kösede bekletme şeklinde) önlemler aldığını belirtmektedir.

İngiltere’den ENÖ5, okul çapında alınan önlemleri şu şekilde belirtmektedir: Okulda uygulanan yöntemleri bizler de durum elverdiğince uygulamaya çalışıyoruz. Okulun aldığı önlemler şöyle: Düzeni bozan davranışlara karşı sınıf düzeyinde alınan önlemler 4 aşamalıdır. Her aşama kendi içinde 3 seviyeye sahiptir: Sözel uyarı (3defa),time out -3 defa- (her sınıf ta olması gereken kurallara uymayan öğrencilerin tek başlarına oturtuldukları köşe),başka sınıfa gönderme -3 defa- (genelde kardeş sınıflar sene başında belirlenir), level 4 yani direkt olarak o gün için belirlenmiş olan görevli öğretmene yollama ki bu kayıtlara geçer.

Tablo 2G: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Sınıf Düzeyinde Alınan Önlemler
Türkiye	Yanlış davranış sergileyen öğrenciyle birebir görüşme, rehber öğretmenle görüşme sağlayarak sorunu çözme, yönetmeliğin belirttiği kuralları uygulayarak önlem alma.
Almanya	Veli ile görüşme, öğrenci ile birebir görüşme.
Fransa	Sorun çok büyük değilse öğrencilerle konuşarak çözüme ulaşmaya çalışma sorun büyükse öğrenciyi okul müdürüne gönderme.
İngiltere	Sözel uyarı (3defa), time out -3 defa- (her sınıf ta olması gereken kurallara uymayan öğrencilerin tek başlarına oturtuldukları köşe), başka sınıfa gönderme -3 defa-(kardeş sınıflar sene başında belirlenir) level 4 o gün için görevli öğretmene yollama(bu kayıtlara geçer).

Sınıf düzeyinde alınan önlemlere bakıldığında, ülkelerin tümünde öğrenciyle birebir görüşmenin, sınıf düzeyinde alınan ilk önlem olduğu görülürken; Türkiye’de herhangi bir iyileştirme yapılmadan yaptırımların uygulandığı, Fransa’da sorunun önce sınıfta öğretmen tarafından çözülmeye çalışıldığı ancak öğretmeni aşan durumlarda okul yönetiminin devreye girdiği görülmektedir. Bu kapsamda en ayrıntılı önlemlerin İngiltere’de alındığı ve aşamalarına göre: sözel uyarı (3defa), time out (her sınıf ta olması gereken kurallara uymayan öğrencilerin tek başlarına oturtuldukları köşe) (3 defa), başka sınıfa gönderme (genellikle öğretim yılı başında belirlenen ve kardeş sınıf olarak adlandırılan sınıflara) (3 defa), level 4 (en üst düzeyde alınması gereken önlemdir. Doğrudan o gün görevli olan öğretmene yollama şeklinde bir önlemdir) şeklinde belirlendiği görülmektedir.

Sekizinci olarak **“Düzeni bozan davranışlara karşı okul düzeyinde alınan önlemler nelerdir?”** şeklinde düzenlenen soruya yöneticilerin büyük bir bölümü okullarda sürekli olarak kontrolün sağlandığını, okul rehberlik servisi işbirliği ile önlemlerin alındığını, veliler ile sürekli irtibat halinde olmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler (TRY11,TRY13,TRY15,TRY20). Öğretmen ve okul idaresinin ortak hareket etmesi ve yönetmeliğin gerektirdiği kuralların uygulandığını belirten yöneticilerden birine göre; “bütün öğretmen ve okul idaresiyle ortak hareket etmeli ve disiplin yönetmeliğine istisnasız uyulmalı (TRY6) şeklinde önlemler alınmaktadır.

Öğretmenlerde çoğunlukla önlem olarak okul idaresi ile işbirliğine gidildiğini, idare ile alınan ortak kararların uygulandığını belirtmektedirler (TRÖ2, TRÖ3,TRÖ12). Okul disiplin kurulunun yönetmeliğe göre aldığı kararları uygulayarak ve rehber öğretmen işbirliği ile önlemler almaya çalışan öğretmenlerde çoğunluktadır (TRÖ1,TRÖ4,TRÖ5,TRÖ8).

Almanya’da da öğretmenlerin önlem olarak sırasıyla öğrenci ile

görüldüğü, okul idaresine haber verildiği ve velilerin bilgilendirildiği görüşleri yaygındır. (GRÖ1,GRÖ4).GRÖ2, alınan önlemleri şu şekilde ifade etmektedir: Yazılı ihtar cezası veriliyor. 3 yazılı ihtar cezasının sonunda hala düzelme olmazsa okuldan uzaklaştırılıyor.

Fransa'daki öğretmenler sorunlu öğrencinin ailesiyle yapılan toplantı, okul davranış puanından düşme, müdürün uyarısı ve öğrenci defterine davranış notu olarak yazılması en son aşamada sorun çok ciddiye okuldan uzaklaştırma şeklinde önlem aldıklarını (FRÖ4) şeklinde önlemler aldıklarını belirtmişlerdir.

İngiltere de kurallara kesin bir şekilde uyulması zorunluluğu bulunduğu aksi takdirde güvenlik tedbirlerine ve disiplin işlemlerine başvurulduğunu belirtmektedirler (ENÖ8,ENÖ7). EN Ö15, Okul düzeyinde de aynı kuralların uygulandığını, iyi ve güzel davranış gösteren öğrenciler bütün okulun önünde ödüllendirildiğini, sertifika, sticker, yıldız vb. verildiğini, iyi ve saygılı davranışa teşvik okulun her bölümünde uygulandığını belirtmektedir.

Tablo 2H: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinde Okul Disiplininin Uygulanması

Karşılaştırılan Ülkeler	Okul Düzeyinde Alınan Önlemler
Türkiye	Okul rehberlik servisi işbirliği, veli ile görüşme, öğretmen ve okul idaresinin ortak hareket etmesi ve yönetmeliğin gerektirdiği kuralların uygulanması, sosyal etkinlikler düzenleme.
Almanya	Sırasıyla öğrenci ile görüşme, okul idaresin haber verme, velileri bilgilendirme.
Fransa	Ailelerle toplantı yapma, okul davranış puanından düşme ve çok ciddiye okuldan uzaklaştırma.
İngiltere	Güvenlik tedbirlerine ve disiplin işlemlerine başvurma.

Okul düzeyinde alınan önlemlere bakıldığında araştırma kapsamındaki tüm ülkelerde velilerle görüşmenin ilk alınan önlem olduğu görülürken, bununla beraber ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte okul düzeyinde kuralları işletme, kuralların uygulanmasını denetleme, güvenlik önlemleri alma ve çeşitli bilgilendirme

çalışmaları yapma gibi bazı önlemlerin alındığı görülmektedir. Buna göre; Türkiye’de, Okul rehberlik servisi işbirliği, veli ile görüşerek öğretmen ve okul idaresinin ortak hareket etmesi ve yönetmeliğin gerektirdiği kuralların uygulanması ve çeşitli sosyal etkinlikler düzenleyerek önlemler alındığı; Almanya’da sırasıyla öğrenci ile görüşme, okul idaresin haber verme, velileri bilgilendirme şeklinde önlemler alındığı, Fransa’da ailelerle toplantı yapma, okul davranış puanından düşme ve çok ciddiye okuldan uzaklaştırma şeklinde önlem aldıklarını; İngiltere’de ise, güvenlik tedbirlerine ve disiplin işlemlerine başvurulduğu görülmektedir.

Okul disiplininin uygulanması konusunda araştırma kapsamındaki ülkeler karşılaştırıldığında; elde edilen verilere, özellikle bu konudaki gözlem ve deneyimlere dayalı olarak Türkiye eğitim sisteminde kuralların, uygulayıcıları ve uygulanacaklarının dışında belirlenmesi kuralın işlerliğini azalttığı yine koşulların ve gereksinimlerin çok fazla dikkate alınmaması ve kendi kurallarını oluşturmamaları, aşırı kural yüklemesinin olması, iyileştirme etkinliklerin yok denecek kadar az olması, kuralların işletilmesinde ve denetiminde gerekli titizliğin gösterilmemesi, yaptırımların daha çok kişisel inisiyatife dayalı olarak gerçekleştirilmesi, disiplinin daha çok dış denetime dayalı bir sistem olarak işletilmesi ve iç denetim mekanizmasını geliştirecek kural koyma ve uygulamanın yetersiz olması, dolayısıyla bireysel sorumluluğun istenilen düzeyde gelişmesini yeterince sağlayamamaktadır. Araştırma kapsamındaki Avrupa ülkelerinde ise kuralların koşullara ve gereksinimlere göre hazırlandığı, kuralların işletilmesi ve denetlenmesi sonucu bireysel sorumluluk bilincinin küçük yaşta ve okullarda geliştirildiği, olumsuz davranışı değiştirmeye yönelik etkinliklere daha fazla yer verildiği, ailelerin bu konuda da çok etkin kılındığı sonucuna ulaşılmıştır.

“ Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar Açısından Fark Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “ Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinin okul disiplininde uygulanan yaptırımlar açısından ne fark vardır?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla, ülkelerin okul disiplinini düzenleyen halen yürürlükteki yasal dayanaklar incelenmiş ve uygulayıcılar olan yönetici ve öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler anılan alt probleme yanıt olacak şekilde düzenlenmiş ve bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Sınıfınızda / Okulunuzda düzeni bozan davranışlara karşı uygulanan cezalar nelerdir? olarak düzenlenen soruya yöneticilerin belirttiği görüşlere göre düzeni bozan davranışlara karşı, en çok yönetmelik çerçevesinde uygun görülen cezaların verildiği belirtilmektedir. Bu cezalar yapılan yanlış davranışın büyüklüğüne göre, uyarı, kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma şeklinde verilmektedir (TRY4,TRY6,TRY19,TRY20).

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan, yöneticiler gibi öğretmenlerin de büyük çoğunluğunun ceza verirken yönetmeliğe uygun hareket ettikleri görülmektedir. Sözlü uyarı, kınama ve kısa süreli okuldan uzaklaştırma öğretmenlerin uyguladıkları cezaların başında gelmektedir (TRÖ6,TRÖ16,TRÖ17,TRÖ18,TRÖ19,TRÖ20,TRÖ24,TRÖ25). Sınıf düzeyinde öğrencinin yerini değiştirme, öğrenciyi sevdiği şeylerden men etme de diğer ceza çeşitleri olarak değerlendirilebilir (TRÖ23,TRÖ1,TRÖ5).

GRÖ3 Almanya eğitim sisteminde öğrencilerin üç defa uyarıdan(bütün uyarılar sicile işlenir) sonra okuldan uzaklaştırma aldığını en son başka okula gönderildiğini belirtmektedir. Almanya’daki öğretmenlerin çoğu sınıf düzeyinde

ceza uygularken ailelerle işbirliğine gidilerek ceza işlemini uyguladıklarını ifade etmişlerdir (GRÖ2,GRÖ5).

Fransa'dan gelen öğretmen görüşlerinden, Fransa'da öğrencilere çoğunlukla yazı yazma cezasının verildiği, öğrenciyi köşede bekletme ve sözlü uyarı şeklinde uyguladıkları değerlendirilmektedir (FRÖ8,FRÖ3,FRÖ4).

ENÖ5, İngiltere'de düzeni bozan davranışlara karşı alınan önlemleri şu şekilde özetlemektedir: Level 4'e ulaşmış öğrenciler hakkında kayıt tutulur, o öğrenciye verilecek ceza belirlenir. (Bu okulun herkesin görebileceği bir yerinde öğrenciyi oturtma ve belirli zaman aşaması süresince bekletme olabilir) level 4'e ulaşmış öğrenciler davranışlarının sebebini açıklamak zorundadırlar. ENÖ6, ENÖ7 ise uyarı ve en son aşama da okuldan belli bir süre uzaklaştırma cezasının uygulandığını belirtmektedirler.

Bulgular tablolar halinde daha net olarak belirlenmiştir:

Tablo 3A: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar

Karşılaştırılan Ülkeler	Düzeni Bozan Davranışların Yaptırımları
Türkiye	Yönetmelik çerçevesinde uygun görülen cezalar; davranışın büyüklüğüne göre, uyarı, kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma
Almanya	Üç defa uyarı, okuldan uzaklaştırma, başka okula gönderme
Fransa	Köşede bekletme cezası ve sözlü uyarı, okuldan uzaklaştırma, hafta sonu okulda öğrenciye yazı yazdırma cezası
İngiltere	Level 4'e ulaşmış öğrenciler hakkında kayıt tutma(okulun herkesin görebileceği bir yerinde öğrenciyi oturtma ve belirli zaman aşaması süresince bekletme), uyarı ve en son aşama da okuldan belli bir süre uzaklaştırma cezası

Buna göre, “Düzeni bozan davranışların yaptırımları” açısından bir değerlendirme yapıldığında, Türkiye'de yönetmelik çerçevesinde uygun görülen

cezaların; davranışın büyüklüğüne göre, uyarı, kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma olduğu; Avrupa birliği ülkelerinden Almanya’da, üç defa uyarıdan(bütün uyarılar sicile işlenir) sonra okuldan uzaklaştırma ve son olarak başka okula gönderme şeklinde cezaların verildiği; Fransa’da uygulanan yaptırımların, köşede bekletme cezası ve sözlü uyarı, okuldan uzaklaştırma, hafta sonu okulda öğrenciye yazı yazdırma olduğu; İngiltere’de ise yaptırımların Level 4’e (seviye 4) ulaşmış öğrenciler hakkında kayıt tutma, (okulun herkesin görebileceği bir yerinde öğrenciyi oturtma ve belirli zaman aşaması süresince bekletme) uyarı ve en son aşama da okuldan belli bir süre uzaklaştırma cezası şeklinde uygulandığı görülmektedir.

“Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlara karşı uygulanan cezalar nelerdir?” şeklinde düzenlenen onuncu soruya yöneticilerin çoğunluğu yine yönetmeliğe uygun olarak ceza verecekleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Uyarı, kınama ve şiddetli davranışın ciddiyeti arttıkça da kısa ya da uzun süreli okuldan uzaklaştırma, okul değiştirme ve en sonda tasdikname ile okuldan uzaklaştırma cezaları yöneticilerin belirttikleri cezalar içerisinde (TRY1,TRY14,TRY15,TRY18,TRY19,TRY20). Aile ile görüşerek sorun oluşturan öğrenciyi rehberliğe ileten ya da emniyetle işbirliğine girerek cezalandırma yöntemini uygulayan yöneticilere göre rehberlik seviyesiyle ve aile bireyleriyle bir araya getirme. Gerekirse emniyetten ve psikologlardan yardım alma (TRY09,TRY10,TRY17) şeklinde uyguladıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerde yönetmeliğe uygun olan ceza ne ise onun uygulanacağını, disiplin kurulunun yönetmeliğe uygun olarak verdiği karara göre cezalandırmanın yapıldığı bu cezaların uyarı, kınama, okuldan uzaklaştırma, okul değiştirme, okuldan uzaklaştırma cezaları olduğunu ifade etmektedirler (TRÖ5,TRÖ6,TRÖ16,TRÖ17,TRÖ18,TRÖ9,TRÖ20). Bunun dışında veli ile görüşüp öğrencilerinin okullarını değiştirmelerini öngören öğretmenlerde bulunmaktadır (TRÖ1,TRÖ2).

Almanya'daki öğretmenlerin görüşlerine göre bu tür uygulamalarda veli ile işbirliğine gidilip öğretmenler kurulunun aldığı karar doğrultusunda yasanın uygun gördüğü cezaların uygulandığı ülkede ki en büyük cezanın süreli okuldan uzaklaştırma olduğu vurgulanmaktadır (GRÖ1,GRÖ2,GRÖ5,GRÖ7).GRÖ3, uygulanan cezai işlemi şu şekilde belirtmektedir: Devlet bu kurumu ile ilgili ve yetkili kişiler çocuğu ve ailesini gözetim altında tutabilir ve davranış sebebi araştırır. Çocuğu bir yurda bile gönderebilir(davranışlarında ve ailesinde problemler çözülemiyorsa).

Fransa'daki öğretmenler ailelerin haberdar edilerek öğrencilere okuldan uzaklaştırma cezanın verildiği görüşünü iletmiştir (FRÖ7,FRÖ9,FRÖ10).

İngiltere'de ki öğretmenler yönetmeliğe uygun cezaların verildiği bazı durumlarda öğrencinin çocuk mahkemesine yönlendirildiği büyük suçların doğrudan level 4 seviyesinde değerlendirildiği, uyarı(sözlü/yazılı) ve en sonunda uzaklaştırma (kısa/uzun süreli, tamamen)cezası verilerek uygulamaya geçildiğini ifade etmektedirler (ENÖ5,ENÖ6).

Tablo 3B: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar

Karşılaştırılan Ülkeler	Çok Tehlikeli ve Şiddet İçeren Davranışların Yaptırımları
Türkiye	Uyarı, kınama ve şiddetli davranışın ciddiyeti arttıkça kısa ya da uzun süreli okuldan uzaklaştırma, okul değiştirme ve en son olarak tasdikname ile okuldan uzaklaştırma cezaları
Almanya	Veli ile işbirliğine giderek öğretmenler kurulunun aldığı karar doğrultusunda yasanın uygun gördüğü cezalar
Fransa	Okuldan uzaklaştırma cezası
İngiltere	Yönetmeliğe uygun cezalar, bazı durumlarda öğrenciyi çocuk mahkemesine yönlendirme. Direkt olarak level 4 seviyesinde değerlendirilen yaptırımlar; uyarı(sözlü/yazılı) en sonunda uzaklaştırma (kısa/uzun süreli, tamamen).

Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışların yaptırımları açısından bakıldığında ise Türkiye'de uyarı, kınama ve şiddetli davranışın ciddiyeti arttıkça

kısa ya da uzun süreli okuldan uzaklaştırma, okul değiştirme ve en son olarak tasdikname ile okuldan uzaklaştırma cezalarının verildiği; Almanya’da, Veli ile işbirliğine gidilerek öğretmenler kurulunun aldığı karar doğrultusunda yasanın uygun gördüğü cezalar, (ülkede ki en büyük ceza süreli okuldan uzaklaştırmadır) şeklinde cezaların uygulandığı; Fransa’da okuldan uzaklaştırma cezası olarak ve İngiltere’de Yönetmeliğe uygun cezalar, bazı durumlarda öğrenciyi çocuk mahkemesine yönlendirme direkt olarak level 4 seviyesinde değerlendirilen yaptırımlar; uyarı(sözlü/yazılı) en sonunda uzaklaştırma (kısa/uzun süreli, tamamen) şeklinde cezaların verildiği görölmektedir.

Sınıfınızda / Okulunuzda düzeni bozan davranışlar için verilen cezalar nasıl uygulanmaktadır? şeklinde yöneltilen on birinci soruya, yöneticiler disiplin kurulunca alınan kararlar doğrultusunda uygulandığını, disiplin kurulunun dışında okullarda davranış değerlendirme kurullarının bulunduğunu, düzeni bozan öğrencilerin bu kurul tarafından değerlendirilerek rehberlik servisi ve öğrencilerin aileleriyle işbirliği içine girilerek cezaların uygulandığı ifade etmektedirler (TRY1,TRY3,TRY18,TRY19,TRY20). Rehberlik servisi ve aile ile işbirliğine girerek cezaları uygulayan yöneticilerden birine göre ise; “öğrenciyi rencide etmeden rehberlik servisi işbirliği ile uygulanır” (TRY2) şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Öğretmenlerin belirttikleri görüşlere göre bu tür ceza uygulamalarında en çok disiplin kurulu kararınca alınan cezaların uygulandığı görölmektedir. Bazı öğretmenlerce, öğrenciyi rehberlik servisine yöneltme ve ailelerin haberdar edilmesi de en çok kullanılan ceza uygulama şekilleri arasında gelmekte, bu kurulların aldığı kararlarda rehberlik servisinin öğrenci hakkında ki düşüncelerinin etkili olduğu vurgulanmaktadır (TRÖ19,TRÖ2,TRÖ22,TRÖ23,TRÖ24).

Almanya’da da uygulama biçimlerinin aynı olduğu öğrencinin uyarıldıktan sonra velilerini durumdan haberdar edilip, üçüncü uyarıdan sonra ceza vererek uygulandığı görölmektedir (GRÖ3,GRÖ7).

Fransa'dan gelen öğretmen görüşlerine göre, kuralların hemen okul müdürleri tarafından uygulamaya geçirildiği, velilerin de öğrencilerinin durumlarından haberdar edildikleri görülmektedir (FRÖ8,FRÖ9,FRÖ10).

İngiltere'de ki öğretmenler; 4 defa level 4 e ulasan öğrencinin ailesi çağırıldığını ve davranışı düzelmezse okuldan geçici uzaklaştırıldığını, düzeni bozan davranışlar devam ettiği sürece okuldan uzaklaştırılma daha uzun sürelerle yayılabildiğini ve okuldan tamamen atılmasına sebep olabileceğini ifade etmektedirler (ENÖ2,ENÖ6,ENÖ9).

“Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar için verilen cezalar nasıl uygulanmaktadır?” şeklinde düzenlenen soruya yöneticilerden gelen yanıtlara göre yapılan değerlendirme sonucu cezaların disiplin kurulu kararlarının doğrultusunda uygulandığı, ciddi derecede şiddet içeren davranışların il disiplin kuruluna sevk edilip kuruldan gelen karar doğrultusunda uygulandığı, emniyetle işbirliğinde çalışıldığı görülmektedir. Bu tür cezaların uygulanması sırasında velilerin haberdar edilip öğrencin cezasının ona göre verildiği de görüşler içerisinde yer almaktadır (TRY14,TRY16, TRY 17, TRY18, TRY19, TRY20). Veliyi çağırarak cezai işlemlerin veli haberdar edildikten sonra uygulandığını belirten yöneticilerden birine göre ceza işlemi; “öğrenci ve velisi çağırılara okuldan uzaklaştırma veya okul değiştirme cezası verilmişse öğrenciye ve velisine gereken evraklarla birlikte tebliğ edilir”(TRY18) şeklinde uygulanmaktadır.

Öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi sonucu, çok şiddetli ve tehlike içeren davranışlara karşı cezalar uygulanırken çoğunlukla yönetmeliğe bağlı kalındığı, uyarı, kınama ve en çok da okuldan uzaklaştırma cezalarının verildiği, bunun yanında veli ile işbirliğine gidilerek gerekli rehberlik çalışmalarıyla sorunu çözmeye çalışan öğretmenlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır (TRÖ5,TRÖ11,TRÖ6,TRÖ4,TRÖ16,TRÖ17TRÖ24).Veli ile görüşerek rehberlik eşliği ile verilen cezaları uygulayan öğretmenlere göre ise aile ile işbirliğine girilerek

rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin fikri alınarak uygulamaya geçildiği (TRÖ18,TRÖ09,TRÖ25,TRÖ10) belirtilmektedir.

Almanya’da da öğrenci-veli işbirliği ile en son aşama da okuldan uzaklaştırma cezasının uygulandığı vurgulanan görüşler arasındadır; GRÖ4 bu konuda, “okuldan uzaklaştırma alan öğrenci okula gelemiyor. Eğer okula gelmediği günler fazla olursa tabii ki sınıf tekrarı alıyor” şeklinde görüş belirtmektedir.

Fransa’da da şiddet içeren davranışların okuldan uzaklaştırma cezasının uygulanarak önlendiği FRÖ8 ve FRÖ3 tarafından belirtilmektedir.

İngiltere’den bu konu ile ilgili hiçbir cevap ya da görüş belirtilmediği için değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 3C: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar

Karşılaştırılan Ülkeler	Yaptırımların Uygulanması
Türkiye	Düzeni bozan öğrencilerin yönetmeliğe uygun olarak disiplin kurulu tarafından değerlendirilerek rehberlik servisi ve öğrencilerin aileleriyle işbirliğine gidilerek cezalar uygulanır. Ciddi derecede şiddet içeren davranışlar il disiplin kuruluna sevk edilerek kuruldan gelen karar doğrultusunda uygulanır, emniyetle işbirliği sağlanır.
Almanya	Öğrenci uyarıldıktan sonra velileri durumdan haberdar edilir, üçüncü uyarıdan sonra gerekli ceza verilir.
Fransa	Kuralların okul müdürleri tarafından hemen uygulamaya geçirilir, veliler öğrencilerinin durumlarından haberdar edilir.
İngiltere	Level 4’e ulasan öğrencinin ailesi çağırılır ve davranışı düzelmezse okuldan geçici olarak uzaklaştırılır.

Yaptırımların uygulanması karşılaştırıldığında, Türkiye’de, düzeni bozan öğrencilerin disiplin kurulu tarafından değerlendirilerek rehberlik servisi ve öğrencilerin aileleriyle işbirliğine gidilerek cezalar uygulandığı, ciddi derecede şiddet içeren davranışların il disiplin kuruluna sevk edilerek kuruldan gelen karar doğrultusunda uygulandığı; Almanya’da, Öğrenci uyarıldıktan sonra velileri durumdan haberdar edildiği, üçüncü uyarıdan sonra gerekli ceza verilerek

uygulandığı; Fransa’da, kuralların okul müdürleri tarafından hemen uygulamaya geçirildiği, cezaların öğrenci velilerinin mevcut durumdan haberdar edilerek uygulandığı ve İngiltere’de ise Level 4’e ulasan öğrencinin ailesi çağırılarak, davranışı düzelmezse okuldan geçici olarak uzaklaştırılarak uygulandığı görülmektedir.

“Sınıfınızda / Okulunuzda istenmeyen davranışları düzeltmek için yapılan iyileştirme çalışmaları ve verilen destek hizmetleri nelerdir?” şeklinde düzenlenen on üçüncü ve son soruya yöneticiler ayrıntılı bir şekilde görüşlerini belirtmişlerdir. Buna göre; yönetimin en çok rehberlik çalışması yaptığı, okul aile birliği, rehberlik servisi ve veli işbirliği sağlandığı, öğrencilerin durumları ile ilgili belirli aralıklarla velilerle bilgilendirme dâhilinde paneller, toplantılar düzenlendiği ve anketler uygulandığı belirtilmekte, bunun dışında öğrencinin dikkatini kötü davranışlardan uzaklaştırmak için onları sportif faaliyetlere yönlendirme, tiyatro sinema faaliyetlerini gerçekleştirme, yarışma ve geziler düzenleme şeklinde öğrencilere sosyalleştirme çalışmalarının yapıldığı da ifade edilmektedir (TRY19,TRY12,TRY15,TRY16,TRY17,TRY18,TRY19). Sosyal faaliyetler düzenleyerek öğrencilerin olumsuz davranış sergilemelerini önleyen yöneticilerden birine göre ise; “rehberlik servisi, sportif faaliyetler, çeşitli konularda yarışmalar, sinema, tiyatro ve eğitim amaçlı geziler düzenleyerek, velilerle toplantılar yaparak, velileri bu konuda bilgilendirip, gezi ve sosyal aktiviteler yoluyla arkadaşlık ilişkisini kuvvetlendirme” (TRY10) şeklinde hizmetler verilmektedir.

Öğretmenlerin de bu konuda ki görüşlerinin yöneticilerle aynı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin de en çok belirttikleri görüş, rehberlik servisi ile ortak çalışıp öğrencilere sorumluluk yüklenebilecekleri görevler bulmak, öğrenci ve velilerini istenmeyen davranışlardan uzak tutmak için neler yapabilecekleri hakkında bilgilendirmek için seminerler düzenlemek yapılan en yoğun hizmetler arasındadır. Bunun dışında sosyal faaliyetler ve öğrencilerin beğenecekleri farklı aktiviteler düzenlemek de yapılan hizmetler dâhilinde olduğu görülmektedir. Okullarda son birkaç yıl içerisinde uygulamaya geçirilen OGYE (okul gelişim ve yönetim ekibinin

de istenmeyen davranışları önleme konusunda yıl boyunca çeşitli aktiviteler düzenlendiği öğretmen görüşleri arasında yer almaktadır (TRÖ17, TRÖ2,TRÖ6,TRÖ7,).

Almanya’da bu konu ile ilgili en çok rehberlik hizmetinin verildiği, psikolojik ve sosyal desteklerin sağlandığı, seminerler düzenlenerek öğrencilerin bilgilendirildiği görüşü hakimdir. Buna göre, öğretmenlerin bir kısmı, “Ailelerle iletişimi geliştirme, rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin daha aktif hale getirilmesi (GRÖ1). “psikolojik ve sosyal destek veriliyor.(Ergo terapi denilen destek terapileri uygulanıyor bazı uyumsuzluk yapan çocuklara.)”(GRÖ2), “belirli bir sınıfta uzmanların yardımıyla olay ortaya konulur ve problem konuşulur ve eğer kavga olmuşsa barıştırma yoluna gidilir”(GRÖ7) şeklinde destek hizmetler verdiklerini belirtilmektedir.

Fransa’da ki öğretmen görüşlerinden verilen rehberlik hizmetleri ile önlemler alındığı belirtilmektedirler (FRÖ9,FRÖ3). Bu konuda FRÖ8 Konuşma ve telkinde bulunulur, hatta başarılı öğrencileri örnek gösterme gibi, tabi bu öğrenciye göre değişir, kıskanarak cephe almasını istemeyiz. Bazen ödüllendirme, hiç işe yaramıyorsa okul psikologuna yönlendiririz şeklinde görüşlerini iletmiştir.

İngiltere’de yapılan destek hizmetleri çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde ENÖ5 ifade etmektedir. Buna göre, Okul genelinde çalışan otuza yakın yardımcı öğretmenin bulunduğunu, bunların bu tür davranışları henüz başında iken gözlemlene ve iyileştirme üzerine çalışma yaptıklarını, çeşitli yöntemler uygulandığını, sınıf yardımcısının bilgi ve becerilerini aşan bir durum olduğunda, konu üzerine eğitim görmüş BSA (Behaviour Support Assistant) Davranış Destek Asistanları devreye girdiğini ve öğrenci ile davranışı iyileştirmeye yönelik bire bir ya da grup çalışmaları yaptıklarını belirtmektedir. İngiltere’de de en çok rehberlik çalışmalarının yapıldığı ve ona göre uygulamaların gerçekleştirildiğini belirten ENÖ7 ye göre “öncelikle psikologa gönderilmekte ve öğrenci davranışları incelenmekte, bazen notları çok güzel dahi olsa eğer davranışları olumsuzsa alt sınıfa

yani buradaki uygulama ile önu açık olmayan okullara gönderilmektedir” şeklinde hizmetler sunulmaktadır.

Tablo 3D: Türkiye ve Almanya, Fransa, İngiltere Eğitim Sistemlerinin Okul Disiplininde Uygulanan Yaptırımlar

Karşılaştırılan Ülkeler	İyileştirme Çalışmaları ve Destek Hizmetler
Türkiye	Okul aile birliği, rehberlik servisi ve veli işbirliği sağlanır, velilerle bilgilendirme dâhilinde paneller, toplantılar düzenlenir, okul gelişim ve yönetim ekibi çalışmalar düzenler, öğrenci sportif faaliyetlere yönlendirilir, yarışma ve geziler düzenlenir.
Almanya	Rehberlik hizmeti verilir, psikolojik ve sosyal destekler sağlanır, seminerler düzenlenir öğrenciler bilgilendirilir.
Fransa	Öğrencilerle konuşarak rehberlik hizmetleri verilir. İyi davranışlar ödüllendirilir, sorunlu öğrenci okul psikologuna yönlendirilir
İngiltere	Okul genelinde yardımcı öğretmenler bulundurulur, bunlar davranışları gözleme ve iyileştirme üzerine çalışma yaparlar. Konu üzerine eğitim görmüş BSA (Behaviour Support Assistant) Davranış Destek Asistanları, öğrenci ile davranışı iyileştirmeye yönelik bire bir ya da grup çalışmaları yapılır.

Son olarak İyileştirme çalışmaları ve destek hizmetler açısından bir değerlendirme yapıldığında ülkelerin tümünde iyileştirme çalışması olarak en çok rehberlik çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bunun dışında, Türkiye’de, okul aile birliği, rehberlik servisi ve veli işbirliği sağlandığı, öğrencilerin durumları ile ilgili belirli aralıklarla velileri bilgilendirme amaçlı paneller ve toplantılar düzenlendiği, anketler uygulandığı, okul gelişim ve yönetim ekibinin çalışmalar düzenlediği, öğrencinin dikkatini kötü davranışlardan uzaklaştırmak için sportif faaliyetlere yönlendirildiği, tiyatro sinema faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, yarışma ve geziler düzenlendiği belirtilmektedir. Almanya’da ise, Rehberlik hizmetinin yanında psikolojik ve sosyal desteklerin sağlandığı, seminerler düzenlendiği ve öğrencilerin bilgilendirildiği belirtilmiştir. Fransa’da, öğrencilerle konuşarak rehberlik hizmetlerinin verildiği, iyi davranışların ödüllendirildiği, sorunlu öğrenci okul psikologuna yönlendirildiği belirtilmiştir. En kapsamlı iyileştirme çalışmalarının İngiltere’de yapıldığı, buna göre; okul genelinde yardımcı öğretmenlerin bulundurulduğu, bunların bu tür davranışları henüz okulun başında

iken gözlemlene ve iyileştirme üzerine çalışmalar yaptıkları, çeşitli yöntemler uyguladıkları, sınıf yardımcısının bilgi ve becerilerini aşan bir durum olduğunda, konu üzerine eğitim görmüş BSA (Behaviour Support Assistant) Davranış Destek Asistanlarının devreye girdiğini ve öğrenci ile davranışı iyileştirmeye yönelik bire bir ya da grup çalışmalarının yapıldığı belirtilmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya, Fransa ve İngiltere eğitim sistemlerinde okul disiplinde uygulanan yaptırımlar açısından; Türkiye’de davranıştan önce yaptırımın tanımlandığı, daha sonra bu yaptırımı gerektiren davranışların açıklandığı, yaptırımların somut olarak içeriğinin ne olduğunun ve öğrenciyi nasıl etkileyeceğinin belirlenmediği, durumsal ve koşulsal farklılıklara göre belirlenmediği ve okulların bu konuda çok fazla inisiyatif sahibi olmadıkları görülmektedir. Okuldan uzaklaştırma cezasının dışındaki uyarma ve kınama cezalarının içeriğinin ne olduğu, öğrenciyi nasıl yansıyacağı, öğrenciyi hangi haklardan men edeceği tam olarak açıklanmamıştır. Ayrıca ceza ile birlikte herhangi bir iyileştirme çalışması da tanımlanmamıştır. Bunun sonucu olarak ceza öğrenci tarafından anlamlandırılmadığı için yaptırım gücünü kaybetmekte, caydırıcı etkisini azaltmakta ve cezanın uygulanma şekli ve düzeyi öğretmen inisiyatifine bırakılmaktadır. Bu belirsizlik zaman zaman intikamcı ceza uygulamasına dönüşmekte, istenmeyen davranışa değil öğrencinin kişiliğine yönelmektedir. araştırma kapsamındaki Avrupa ülkelerinde ise yaptırımların daha somut ve belirgin aynı zamanda iyileştirme etkinliği ile birlikte oluşturulduğu, okulların kendi disiplin düzenlemelerini oluşturmada daha fazla söz sahibi oldukları, disiplini sağlamada okulun yanında velilerinde etkin katılımlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özellikle Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında yapılan son disiplin düzenlemesindeki yönetmeliğin daha çok cezalandırıcı bir içerikten oluştuğu, iyileştirmenin çok dikkate alınmadığı görülmektedir. Bir eğitim kurumunun, bir cezalandırma kurumundan ziyade bir iyileştirme kurumu, bir geliştirme kurumu olduğu dikkate alınırsa, bu kurumları düzenleyen disiplin yönetmeliğinin de daha

eğitimsel içerikli olması gerekir. Bu eğitim kurumunun bir sorumluluğu ve bir zorunluluğudur.

Bütün bu sonuçlara dayalı olarak bir ülkenin eğitim sistemindeki disiplinin; demokrasi bilincini geliştirmede, ülkenin siyasal yapısı ve yönetimini belirlemede, bireysel hak ve sorumluluklar kazandırmada, i disiplin ve öz denetimi sağlamada, birlikte ve kurallı yaşama, toplumsal kurallara ve başkalarının haklarına saygılı olma bilinci ve davranışı kazandırmada çok etkili olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulguların ortaya koyduğu sonuçlar değerlendirilmekte ve bunlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

SONUÇ

Araştırmadaki alt problemlerin veriliş sırasına göre, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1- Araştırma kapsamındaki tüm ülkelerin eğitim sistemlerinde okul disiplini düzenleyen yasal dayanakların, her ülkede merkezi yönetim tarafından belirlendiği, ancak Türkiye’de merkezi yönetimin bu konuda okula fazla yetki bırakmadığı görülürken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de daha çok yerel yönetimin ve okulların daha yetkili oldukları görülmektedir.

2- Türkiye’deki okul disiplini yönetmeliği ilköğretim ve ortaöğretim kademeleri için ayrı ayrı ve Bakanlık tarafından ayrıntılı olarak hazırlanmışken, Almanya, Fransa ve İngiltere’de ki genel dayanakta kademe ayrımı yapılmamış ve bizdeki ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinin karşılığı olan okulların hepsi için tek bir düzenleme geçerli sayılmaktadır.

3- Dayanakların düzenledikleri alanlar açısından, Türkiye’de ilköğretim alanında, Almanya ve Fransa’da ilköğretim ve ortaöğretim alanında sadece okul disiplini düzenleyen bir yönetmeliğin olmadığı, disiplin işlerinin genel yönetmelik içerisinde düzenlendiği görülmektedir. Türkiye’de ortaöğretim alanında, İngiltere’de ise hem ilköğretim hem ortaöğretim alanında özel disiplin yönetmeliğinin olduğu görülmektedir.

4- Yasal dayanakların amacı, Türkiye yönetmeliklerinde daha çok genel vatandaşlık bilincini geliştirme, ülke bütünlüğüne saygı ilkelerinden başlayarak, bireysel gelişme, topluma saygı ve ahlaki kurallara uyma olarak birçok detayda verilirken; Almanya Eğitim Yasasında daha çok demokrasi, barış, özgürlük, insan onuru ve cinsiyetler arası eşitlik temelinde kişiliklerin gelişmesini sağlama amaç edinilmiştir. Fransa Eğitim Yasasında ise bireylere eşit şanslar sunabilme ve başarılı bir eğitim süreci hedeflenerek yine Almanya Eğitim Yasasında olduğu gibi kadın erkek eşitliğini geliştirmek, her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı savaşmak ve toplumla benzeşmek amacı yer almaktadır. İngiltere Eğitim Yasanına bakıldığında daha genel bir amacın yer aldığı; karşılıklı anlayış ve iletişimi güçlendirme, davranışları en yüksek standartlara çıkarma ve geliştirme, bireyleri sorumluluk üstlenmeleri konusunda cesaretlendirme gibi hedeflerin yer aldığı görülmektedir.

5- Dayanaklarda düzenlenen “öğrenciden beklenen davranışlar” karşılaştırıldığında; Türkiye düzenlemesinde daha soyut ve toplumsal düzene ilişkin yani vatandaşlık bilinci ve becerileri geliştirecek davranışlar tanımlanırken; Almanya, İngiltere ve Fransa düzenlemelerinde daha somut, uygulamaya dönük, basit ve bireyi geliştirecek davranışların tanımlandığı görülmektedir.

6- Türkiye ve Fransa eğitim sistemlerinde uygulanan yaptırımlar daha çok uyarma ve toplumsal itibarı düşürecek kınama ve bir haktan bireyi men etme şeklinde yorumlayabileceğimiz okuldan uzaklaştırma şeklinde cezaların olduğu görülmektedir. İncelemeler sonucunda davranış değiştirmeye ve iyileştirmeye yönelik ciddi bir çalışmanın olmadığı sonucuna varılabilir, ancak Fransa

düzenlemesinde yer alan “toplum yararına çalışma” gibi bir ceza diğer ülkelerde olmayan ve daha yapıcı bir yaptırım olarak görülmektedir. İngiltere’de ise yaptırımların daha çok davranışa yönelik olduğu, bireyin kişiliğini ve toplumsal statüsünü zedeleyici bir yaptırımın olmadığı ve bununla birlikte iyileştirme etkinliklerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Ülkelerin tümünde iyileştirme etkinlikleri genellikle okulların rehberlik servisleri aracılığıyla ve veli işbirliği ile sürdürülmektedir.

7- Okul disiplini kavramı deneklerin tümü tarafından genel olarak kurallar bütünü olarak tanımlanırken, ülkelere göre bazı küçük farklılıklarla beraber topluma uyum süreci, toplumun ahlak gelişimini yönlendirmek için kültür seviyesi ile ilişkili bir olgu, ev ve okul işbirliği halinde oluşturulacak davranışlar bütünlüğü olarak değerlendirilmiştir.

8- Türkiye Milli Eğitim sisteminde okul ve sınıf kurallarını belirleyici olarak Milli Eğitim Bakanlığı, okul yönetimi, öğretmenler kurulu, öğretmenlerin kendileri ve öğretmen-öğrenci birlikteliği söz konusu iken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise merkezi yönetimden çok yerel yönetim ve okul yönetiminin belirleyici olduğu görülmektedir. Avrupa ülkelerinde okul ve sınıf kurallarını belirlemede ailelerin ve öğrencilerin de etkin oldukları görülürken, bu durumun Türkiye’de de son zamanlarda okul gelişim modelinin uygulandığı okullarda görüldüğü tespit edilmiştir.

9- Araştırma kapsamında yer alan dört ülkedeki öğretmen ve yöneticilerin tümünün yasal dayanaktan haberdar oldukları, yönetici ve öğretmenlerin okul ve sınıf disiplinini düzenlerken bu dayanakları dikkate aldıkları tespit edilmiştir.

10- Türkiye’de, öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şaka mahiyetli itişmeler, kavgalar ve kullandıkları kötü sözler ile sınıfta konuşma, derse geç gelme, kılık-kıyafet düzenine uyulmaması düzeni bozan davranışlar olarak görülürken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise dersin akışını bozma, derse karşı ilgisizlik gibi davranışlar bu tür davranışlar olarak görülmektedir.

11- Türkiye ve Almanya’da, öğrenciler arasında yaşanan kavgalar ve özellikle de erkek öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları şiddet olayları, Fransa ve İngiltere’de ise derse karşı ilgisizlik, derste yüksek sesle sohbet etme, dersin akışını bozma gibi davranışlar ciddi boyutta düzeni bozan davranışlar olarak görülmektedir.

12- Okullarda görülen çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar konusunda tüm ülkelerdeki denekler ortak görüş belirtmişlerdir. Deneklerin görüşlerine göre öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları ve yaralanmalarla sonuçlanan fiziksel şiddet ile Almanya ve Fransa’da öğrencilerin ayrımcılık sonucu birbirlerine uyguladıkları psikolojik baskı okullarında yaşanan çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar olarak tanımlanmıştır.

13- Sınıf ve okul düzeyinde alınan önlemler açısından bir karşılaştırma yapıldığında ülkelerin tümünde öğrenciyle birebir görüşmenin alınan ilk önlem olduğu görüşü benzerlik göstermektedir. Disiplin sorununa karşı alınan önlemler açısından en kapsamlı önlemlerin İngiltere okullarında alındığı, Türkiye ve Fransa’da ciddi sorunlarda okul yönetiminin devreye girdiği ve yönetmelikle belirlenen disiplin kurallarının uygulandığı; Almanya’da ise öğretmen veli işbirliği ile sorunun giderilmeye çalışıldığı görülmektedir.

14- Öğretmenlerin uyguladıkları disiplin yaptırımları konusunda benzer görüşler tespit edilmiştir. Okul disiplininde yaptırımlara bakıldığında araştırma kapsamındaki tüm ülkelerde uyarı cezasının bulunduğu, disiplin kururluna sevk etme, okul yönetimi ve disiplin kurulu tasarrufuyla kınama, okul değiştirme ve okuldan uzaklaştırma cezalarının verildiği görülmektedir. Fransa ve İngiltere’de ise bunların

dışında, öğrenciyi köşede bekletme, yazı yazma, herkesin görebileceği bir yerde öğrenciyi oturtma gibi bazı farklı yaptırımların olduğu da görülmektedir.

Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar için tüm ülkelerde “okuldan uzaklaştırma” cezası verilirken İngiltere’de bu kapsamda öğrenciyi çocuk mahkemesine yönlendirme yaptırımının da uygulandığı görülmektedir.

15- Disiplin yaptırımlarının uygulanması konusunda Türkiye’de, okul disiplin kurulunun öncelikle yetkili ve etkin olduğu, ciddi boyutta şiddet içeren davranışların ise il disiplin kuruluna sevk edilerek cezanın uygulandığı görülürken; Almanya, Fransa ve İngiltere’de ise okul düzeyinde velilerle işbirliği halinde önce iyileştirme çalışmalarının yapıldığı, eğer davranışta bir düzelme olmuyorsa yaptırımın uygulandığı görülmektedir.

16- Araştırma kapsamındaki ülkelerin tümünde disiplin sorununda iyileştirme çalışmaları ve destek hizmetlerinin öncelikle okulların rehberlik servisleri tarafından yapıldığı görülmektedir. Ayrıca bu kapsamda sosyal etkinlikler ve veliler için düzenlenen bilgilendirme seminerlerinin yapıldığı da görülmektedir. Bu konuda en kapsamlı iyileştirme çalışmaları İngiltere’de görülmekte; buradaki okullarda istenmeyen davranış düzeltme amaçlı özel bir iyileştirme ekibinin olduğu ve yıl boyunca çeşitli eğitim çalışmalarının yapıldığı belirlenmiştir.

Bütün bu sonuçlara dayalı olarak bir ülkenin eğitim sistemindeki disiplinin; demokrasi bilincini geliştirmede, ülkenin siyasal yapısı ve yönetimini belirlemede, bireysel hak ve sorumluluklar kazandırmada, iç disiplin ve öz denetimi sağlamada, birlikte ve kurallı yaşama, toplumsal kurallara ve başkalarının haklarına saygılı olma bilinci ve davranış kazandırmada çok etkili olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Okul disiplinini düzenleyen mevcut yönetmeliklerin işlevsellikleri araştırılabilir.
2. Okul disiplinini düzenleyen yasal dayanakların hazırlanmasında ilgili tarafların katılımının uygulamaya etkisi araştırılabilir.
3. Disiplin uygulaması konusunda okullar arasında, çeşitli nitelikleri ile öğretmen değişkeni, okulun koşulları ve çevre faktörü değişkenleri açısından fark olup olmadığı araştırılabilir.
4. Aynı araştırma yükseköğretim düzeyinde yapılabilir.
5. Benzer araştırma Türkiye ile ABD, Kanada veya Asya ülkeleri eğitim sistemleri arasındaki karşılaştırmayla yapılabilir.
6. Araştırma, ülkenin genel yönetimi ile okul disiplini karşılaştırması açısından yapılabilir.

KAYNAKÇA

Abalı, Ü. (2000). *Almanya 'daki Türk Eğitimcileri İçin Öğretmen El Kitabı*. İstanbul: MEB.

Aksoy, N. (2001). *Sınıf İçi Disiplin Sorunlarını Azaltmada İzlenebilecek Temel Yaklaşımlar*. Eğitim Araştırmaları.

Atıcı, M. (1999). *An Exploration of The Relationships Between Classroom Management Strategies and Teacher Efficacy in English and Turkish Primary School Teachers*. Leicester University Doktora Tezi, İngiltere.

Aydın, A. (1998). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık Reklâm San. Tic. Ltd. Şti.

Aydın, A. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Aydın, B. (2001). *İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bolu.

Aydın, B. (2002). *Sınıf Disiplini ve Sınıfta Beden Dili*. XI. Eğitim Bilimleri Kongresi. Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi. Lefkoşa.

Aydın, İ. P. (2003). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Aytaç, K. (1999). *Federal Almanya Cumhuriyetinde Okul Sistemi*. Ankara: Engin Yayınevi.

Bacanlı, H. (1998), *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul: Alkım Yayınevi.

Balcı, A. (1993). *Sosyal Bilimlerde Arştırma (Yöntem, Teknik ve İlkeler)*. 3. Baskı, Ankara: Pegem-A yayıncılık.

Balcı, A.(2004). *Sosyal Bilimlerde Yöntem Teknik ve İlkeler*. 4. Baskı,Ankara: Pegem A, Yayıncılık.

Baloğlu, N. (2001). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara:Baran Ofset.

Başar, H. (1999). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: MEB Yayınları.

Başaran, İ. E. (1993,1996).*Eğitime Giriş (8. Baskı)*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Feryal Matbaası.

Başaran, İ.E.(2000).*Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. Ankara:Feryal Matbaası.

Berlin Eğitim Yasası .İnternet Kaynağı:

http://www.tcberlinea.com/berlin_egitimyasasi.pdf (Erişim Tarihi: 14/06/2008).

Binbaşıoğlu, C. (1991). *Genel Öğretim Bilgisi*. 6. Basım, Ankara.

Binbaşıoğlu, C. (1995) .*Eğitim Psikolojisi*. Ankara:Gazi Üniversitesi.

Bonnet, Gerard. (2003). *Educational Evaluation Around the World*. An International Anthology. Copenhagen: Danish Evaluation Institute.İnternet Kaynağı: <http://www.unc.edu/ppaq/docs/Denmark/InternationalAnthology.pdf>. (Erişim Tarihi: (12/06/2008).

Bossing, N. L. (1955). *Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, Nilüfer, S. (Çev.).İstanbul: Anı Yayıncılık

Bottomore, T.B. (1969). *Sociology A Guide To Problems and Literature*. England: Eighty İmp.

Bozkurt, E. (1995). *Eğitimde Değerlendirmenin Gerekliliği*. Eğitim Yönetimi Dergisi. Ankara: Pegem Yayınevi.

Buluç, B. (1994). *Türk Eğitim Sisteminde Teftiş ve Denetim Alt Sisteminin Gelişim Süreci*. İnternet Kaynağı:www.gazi.edu.tr/~buluc/TEFMAK.DOC 2006(Erişim Tarihi: 11/03/2008).

Burden, P. E. (1995).*Classroom Management and Discipline, Methods to facilitate Cooperation and Instraction*. USA: Longman Publishers.

Bursalıoğlu, Z. (1991). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem Yayını.

Bursalıoğlu, Z. (1991). *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Bursalıoğlu, Z. (2000, 2002). *Eğitimde Yönetimi Anlamak Sistemi Çözümlemek* Ankara: Pegem A Yayınları.

Cangelosi, J. S. (1998). *Classroom Management Strategies (3. Edition)*, New York: Longman.

Celep, C. (1997).*Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu, Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, Ocak/Şubat İstanbul.

Celep, C. (2002).*Sınıf Yönetimi ve Disiplini (2. Baskı)*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Celep, C.(2004). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Charles, C. M. (1996). *Building Classroom Discipline*. New York: Longman.

Charles, C. M. ; Senter G. W. (2002). *Elementary Classroom Management*. USA: Longman Publishers.

Charlton T. ; Kenneth D. (1997). *Managing Misbehavior in Schools*. New York: Routledge.256

Charlton, T. ; George, J. (1997). Tony, C., Kenneth, D. (Edt.).*The Development Of Behavior Problems& Managing Misbehavior*.New York: Roudlledge.

Civelek, K.(2001).*İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Cornwell, G.H. (2001). *The Future of Liberal Education and The Hegemony of Market Values*, Liberal Education, Vol. 87 (3).

Cotton, K. (2002). *School Wide and Classroom Discipline*. İnternet Kaynağı:<http://www.nwrel.org/scpd/sirs/5/cu9.html>, (06. 09. 2008).

Croswell, J.W. (1994). *Research Design Qualitative and Quantitative Aproaches*, California: Sage Publication, Inc.

Curwin, R. (1988). *Discipline with Dignity*. USA: Alexandria, VA, Association for Supervision & Curriculum Development.

Curwin, R. L.; Mendler, A. A. (1998). E. Broyhers. Inc. (Ed.). *Discipline with Dignity*, USA: Merril Education/ASCD College Textbook Series.

Cüceloğlu, D. (1991,2002). *İnsan ve Davranışı* . İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çetin, H. (1989). *Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğın Eğitsel Açıdan Değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara.

Department for Education and Skills; A Guide to the Law for School Governors. UK:PublicationCenter.İnternetKaynağı:<http://publications.teachernet.gov.uk/eOrderingDownload/Governor%20Guide%20to%20the%20Law%202006.pdf>), 2006. (Erişim Tarihi: 15/08/2008).

Department for Education and Skill; Departmental Report 2006. East Lane, Runcorn: HM Government Department for Education and Skills, Public Enquiry Unit, İnternet Kaynağı:<http://www.dfes.gov.uk/publications/deptreport2006/docs/6483-DepRep06.pdf>). (Erişim Tarihi: 01/03/2008).

Edwards, C.H. (1997). *Classroom Discipline and Management*. New Jersey: Printice Hall, Inc.

Erden, M. (1985,1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.

Erden. M.; Akman, Y. (1997). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme Öğretme*.Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erden, M.(2003). *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Erdoğan, İ. (2005). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ertuğrul, H. (2004).*Öğretmenin Basarı Kılavuzu*.İstanbul: Nesil Yayıncılık.

Ertürk, S. (1984). *Türkiye'deki Bazı Eğitim Sorunları Üzerine Düşünceler*. Ankara: Yelkentepe Yayınları

Ersoy, H. (1998).*Türk-Alman Sistemlerinde Orta Öğretim Kurumlarının ve Müfredatlarının Karşılaştırılması*. Sakarya Üniversitesi yüksek lisans tezi, Sakarya.

Eurydice (2003). The Education System in France - 2001/2002. *Eurydice Database on Education*, http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/print_all.asp?tablename=FR_EN_1 (Erişim Tarihi: 14/01/2007).

Eurydice, (2005). *Avrupadaki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler*, İngiltere Galler ve Kuzey İrlanda. Eurydice Directorate-General For Education and Culture İnternet Kaynağı: [http://www.ktoeos.com/ks/docs/avrupaegitim/United%20Kingdom%20\(TR\).doc](http://www.ktoeos.com/ks/docs/avrupaegitim/United%20Kingdom%20(TR).doc), (Erişim Tarihi: 05/01/2007).

Eurydice (2006). *National Summary Sheets on Education Systems in Europe and On going Reforms*, United Kingdom. Eurydice Directorate-General For Education and Culture. İnternet Kaynağı: http://oraprod.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/047DN/047_TR_EN.pdf. (Erişim Tarihi: 11/06/2008).

Eurydice (2007). *Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe 2007-2008- The Education System of Denmark*, İnternet Kaynağı: http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/0_integral/DK_EN.pdf (Erişim Tarihi: 11/06/2008).

Eurydice (2007). *Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe 2007-2008 - The Education System of France*. İnternet Kaynağı: http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/0_integral/FR_EN.pdf (Erişim Tarihi: 11/06/2008).

Eurydice (2007). *Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe 2007-2008-The Education System of Germany*. İnternet Kaynağı: http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/0_integral/DE_EN.pdf (Erişim Tarihi: 11/06/2008).

Eurydice (2007). *Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe 2007-2008 -The Education System of UK*. İnternet Kaynağı: http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/eurybase/pdf/0_integral/UK_EN.pdf (Erişim Tarihi: 11/06/2008).

Fidan, N. ;Erden, M.(1992,1998). *Eğitime Giriş*. Ankara : Meteksan Matbaacılık.

Fransa Eğitim Yasası. İnternet Kaynağı:[http:// www.education.gouv.fr/cid2765/la-discipline-et-la-lutte-contre-la-violence.html](http://www.education.gouv.fr/cid2765/la-discipline-et-la-lutte-contre-la-violence.html) (27/03/2009)

Fransa Ülke Bilge Kitapçığı. İnternet Kaynağı:([http://www.uklaabroad.com/download/ansiklopedi/Fransa Ülke Bilgi Kitapciği.doc](http://www.uklaabroad.com/download/ansiklopedi/Fransa_Ulke_Bilgi_Kitapciği.doc)), 2006 (Erişim Tarihi: 24/02/2009).

Gaustad, J. (1992). *School discipline*.ERIC Clearinghouse on Educational Management Eugene OR, ss. 5, ED350727.

Giancola, S. P. ; Banicky, L. (1998). *Discipline*. İnternet Kaynağı. [http://www. udel.edu/chep/edbriefts3. html](http://www.udel.edu/chep/edbriefts3.html), (Erişim Tarihi: 4/28/2008).

Glasser, W. (1990). *Okulda Kaliteli Eğitim*, İstanbul:Beyaz Yayınları.

Gordon, T.(1993,2000). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, (Çev., E. Aksoy, Ed., B. Özkan). İstanbul: SistemYayıncılık

Gottfredson, G. D. ; Gottfredson, D.C. (2001). *What schools do to prevent problem behavior and promote safe environments. Journal of Educational and Psychological Consultation*, c.12, S.4, ss.313–344.

Gözütok, D.(1992). *Okulda Dayak, Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları*. Ankara: Özel Baskı 72 Ofset. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt 25 Sayı .

Günden, S.(1979).*Genel Öğretim Bilgisi*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Güneş, Y. (1999). İzmir *Liselerinde Disiplin Olayları ve Cinsiyet Faktörü*.Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.

Hesapçioğlu, M.(1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul.

Humphreys, T. (1999).*Disiplin Nedir? Ne Degildir?*, (Çev: Berat Çelik). İstanbul: Epsilon Yayınları.

İlgar L. (1996). *Eğitim Yönetimi – Okul Yönetimi – Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

İlgar, L. (2000). *Eğitim, Okul, Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Jones, V. F., Jones, L.S. (1998). *Responsible Classroom Discipline: Creating Positive Learning Environments and Solving Problems*. Boston: Allyn and Bacon

Jones, F. V. Jones (1998). *Comprehensive Classroom Manegement*. Boston: Allyn and Bacon.

Kagan, S. (1992). *Cooperative Learning, Resources for Teacher*. Paseo, E. (7.1–7.10).

Kaptan, S. (1991). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Kara, M. (2001). *Türk ve Fransız Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ.

- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kauffman, J. M.; Mostert, M. P. ; Trent, S. C. ; Hallahan, D. P. (1998). *Managing Classroom Behaviour (2. Edition)*, USA: Allyn and Bacon Company.
- Kaya, Z. (2002). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Kepçeoglu, M. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, , Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kerr, M. M.; Nelson, C. M. (1998). *Strategies for Managing Behavior Problems in the Classroom (3. Edition)*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara. : Anı Yayıncılık
- Kılıççı, Y. (2003). *6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçleri ve Kişilik Gelişimini Kolaylaştırma* Yıldız, K. (Edt.).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y.(1995). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000).*Eğitimde Kendini Gerçekleştirme*. Ali, Ş.(Ed.). Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Küçükahmet, L.(1992). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. (10. Baskı)*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (2000). *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Küçükahmet, L.(2001). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Küçükahmet, L.(2003) *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Külahoğlu, Ş. (2001). *Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Lewis, R. (1999). *Teachers Coping With The Stress of Classroom Discipline*. Social Psychology of Education, c.3, ss.155–171.

Lewis, R. (2001). *Classroom Discipline and Student Responsibility and The Students' View*.Teaching and Teacher Education, c.17, ss.307–309.

Maes, B. ; Els Ver E. ; Martine Z.(1999). *Inspectorates of Education in Europe: A Descriptive Study*. Brüksel: SICI.

Manning, M. A. ; Bear, G. G. (2002). *Are Childrens' Concerns About Punishment Related to Their Aggression*. Journal of School Psychology, c.40, S.6, ss.523–539.

Mayring, P. (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. A.Gümüş- M.S. Durgun (çev.). Adana: Baki Kitabevi.

Mc. Nmara, S. , Moreton, G. (1995). *Changing Behaviour Teaching Children With Emotional And Behavioral Difficulties In Primary And Secondary Classrooms*. London: David Fulton Publishers.

T.C. MEB. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği(1997). MEB Basımevi.

T.C. MEB. (1992). Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. Kanun No: 3797, Yayınlandığı Resmi Gazete: 12.05.1992, Sayı: 21226.

T. C. MEB. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Komisyonu. (1996). *Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

T. C. MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Avrupa Birliği Masası. (1996).
Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Denetimi. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

T.C. MEB. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği (1999). Tebliğler
Dergisi. Sayı:2505, Ekim. İnternet Kaynağı: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler> (Erişim
Tarihi: 07.07.2007) .

T.C. MEB. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi,
(2001). Tebliğler Dergisi. Sayı: 2521, Şubat. İnternet Kaynağı:
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler> (Erişim Tarihi: 07.07.2007).

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı (2001).*2001 Yılı Başında Eğitim*. İnternet Kaynağı:
<http://www.meb.gov.tr/stats/ist2001/Bolum9s1.htm>, (Erişim Tarihi: 11/06/2007).

Milli Eğitim Dergisi (2003). Sayı: 160. İnternet Kaynağı:
www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/yalcinkaya.htm - 49k (Erişim Tarihi:
11/06/2007).

T.C. MEB. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.(2005). İnternet Kaynağı:
http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber/Rehber_III_hollanda.html, 2005 (Erişim
Tarihi: 11/06/2007).

T.C. MEB. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliği
Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.

T.C. MEB. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliği
Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. Ankara: MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Yayını.

T.C. MEB Rehber.(2006).*Yurtdışı Eğitim Personeli Rehberi*. Ankara: Milli Eğitim
Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.

T.C. MEB. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.(2006). *Yurt Dışı Eğitim Personeli Rehberi*. Ankara. İnternet Kaynağı: <http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber/RehberKitap.pdf>, 2006. (Erişim Tarihi: 11/06/2007).

T.C. MEB. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.(2007).İnternet Kaynağı: http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber/Rehber_III_hollanda.html. (Erişim Tarihi: 11/06/2007).

T.C. MEB. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. İnternet Kaynağı: www.mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html(Erişim Tarihi: 11/06/2007).

T.C. MEB. Oratöğretim Kurumları Ödül ve DisiplinYönetmeliği. İnternet Kaynağı: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26408_0.html(Erişim Tarihi: 11/06/2007).

Milli Egitim Temel Kanunu, İnternet Kaynağı: <http://mevzuat.meb.gov.tr>(Erişim Tarihi: 04/09/2009).

NASP (2005). *Position Statement on Corporal Punishment in Schools*. İnternet Kaynağı: http://www.nasponline.org/information/pospaper_corppunish.html. (Erişim Tarihi: 28/12/2007).

Nauman&Kohler. (1990). *The International Encyclopedia of Education* . Oxford: Pergamon Press. Nelson ve Digerleri(2003). *Sınıfta Pozitif Disiplin*. Miyase K. (Çev.). İstanbul: Hayat Yayınları.

Navaro, L. (2001). *Gerçekten Beni Duyuyor Musunuz?*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Nelson, J., R.(1995).*Danışma Psikolojisi Kuramları*. Akkoyun F., Duyan V., Doğan S., Eylem B., Korkut F. (Çev.). Ankara.

Nelson, J., Lott, L., Glenn.(2005). *Sınıfta Pozitif Disiplin*. Miyase,K. (Çev.). İstanbul.İnternet Kaynağı:
http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber/Rehber_III_hollanda.html, 2005(Erişim Tarihi: 11/06/2007).

OECD.(2007). *Education at a Glance*. İnternet Kaynağı:
<http://www.oecd.org/dataoecd/22/33/39317576.pdf>, .2007. (Erişim Tarihi: 11/06/2007).

Oktay, F. (1998). *Denetim Alt Sistemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türk, Fransız ve İngiliz Denetim Alt Sistemleri*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara.

Oktay, F.(1999). *Denetim Alt Sistemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Türk, Fransız ve İngiliz Eğitim Denetim Sistemleri*. Ankara:Armağan Yayınevi.

Özdemir, E. (2003). *İlköğretim I. Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Disiplinine İlişkin Görüşleri ve Uygulamaları*. Fırat Üniversitesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ.

Özoğlu, S. (1983). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları

Öztürk, N. (2001). Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi). Ankara.

Özyürek, M. (2001). *Sınıfta Davranış Yönetimi: Uygulamalı Davranış Analizi*. Ankara: Karatepe Yayınları.

Palardy, J. M. (1995).Etkili *Sınıf Yönetiminde 12 Öğretim İlkesi. Yaşadıkça Eğitim*, S. Toprak (Çev.). Sayı:25.

Redl, F. (2002). *When We Deal with Children*. (2nd ed.). New York: Free Press.

Romi, S. ; Freund, M. (1999). *Teachers', Students' and Parents' Attitudes Towards Distruptive Behaviour Problems in High School: A Case Study*. Educational Psychology, c.19, S.1, s.53.

Sadık, F.(2002). *Sınıf İçindeki Problem Davranışların Nedenleri*. Ankara: Eğitim Araştırmaları, Sayı.9.

Saritas, M. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama, Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. L., Küçükahmet (Ed.).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

School Discipline Policy. İngiltere: İnternet Kaynağı: http://www.unt.edu/student/code_of_student.htm. (Erişim Tarihi: 22/07/2008).

Şenses, V. (1990). *Tokat İli Merkez ve İlçe Orta Dereceli Okul Öğrencilerinin Disiplin Aykırı Davranışlarda Bulunma Nedenlerinin Araştırılması*. Gazi Üniversitesi Sosyal BilimlerEnstitüsü. Ankara.

Şimsek, A. (2000). *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Egitim Sen Yayınları.

Skinner, B. F. ; Alberto, P. A. ; Troutman, A. C. ; Madsen, C. ; Madsen, C. (1995).*The Behavior Analysis Model*. C. H. Wolfrang (Ed.), *Solving Discipline Problems Methods and Models for Today's Teacher (3. Edition)*, USA: Allyn and Bacon, ss. 149–195.

St. John-Brooks, C. (1995). *Schools Under Scrutiny*. Washington, D.C. : OECD Publications and Information Center.

Süngü, H.(2002). *Fransa, İngiltere ve Almanya Eğitim Denetimi Sistemlerinin Yapı Ve İşleyişi*. Milli Eğitim Dergisi, Yıl 33, Sayı 167.

Süngü, H. (2005). Milli Eğitim Dergisi. Yıl 33. Sayı. 167. İnternet Kaynağı:
[Http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/167/Index3-Sungu.Htm](http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/167/Index3-Sungu.Htm).

Taymaz, H.(2001). *Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

T.C. Anayasası (2000). İstanbul: Yaylım Yayıncılık.

Temel, A. (1997). *Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sıra ve Masaları Yazıp Çizmelerinin Nedenleri*. Anadolu Üniversitesi 4. Eğitim Bilimleri Kongresi. 10-12 Eylül- Eskişehir.

TEM-SEN.(2004). “*Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sisteminde Denetleme ve Değerlendirme Yapısı Işığında Türk Eğitim Sisteminde Denetim Sisteminin Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Öneriler*”. Milli Eğitim Bakanlığı’nda Yeniden Yapılanma ve Eğitim Denetiminde Yeni Yaklaşımlar Konulu Panel. İstanbul.

Tertemiz, N. (2000).*Sınıf Yönetimi ve Disiplin*. L.Küçükahmet (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. , ss.49–70.

Tezcan, M.(1997). *Eğitim Sosyolojisi* , Ankara.

Tomal, D. R. (2001). *Discipline by Negotiation, Methots for Managing Student Behavior*. Lancaster: Technomic Puplicing Co. Inc.

Torun, K. (2006). *MEB Teftiş Sisteminin İkili Yapısı Üzerine bir Değerlendirme*.

Tulley, M.; Chiu, L. H. (1995).*Student teachers and classroom discipline*. The Journal of Educational Research, c. 88, S. 3, ss. 164–171.

Türk, E. (1999). MEB'de Yapısal Değişmeler ve Türk Eğitim Sistemi. Ankara.

Türnüklü, A. ; Şahin, İ. (2000). *İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları ve Öğretmenlerin Bu Çatışmalarla Başa Çıkma Stratejileri*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. 30. 283-302.

Türnüklü, A. ; Zoraloğlu, Y. (2001). *İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 5 (20), 417-441.

Türnüklü, A. ; Yıldız, V. (2002). *Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri*. Çağdaş Eğitim. 285, 32-36.

Uluğ, F.(2001). *Eğitimde Grup Süreçleri* Ankara: TODAİ Yayınları

Watkins, C. ; Wagner, P.(2000). *Improving School Behavior*. London : Paul Chapman Publishing Ltd.

Weber, W. A. (1986). *Classroom management*. J. M. Cooper (Ed.), *Classroom Teaching Skills*, ss. 272–357, Toronto: DC. Heath and Company, Lexington Massachusetts.

Weber, W. A. (2003). *Classroom management*. J. M. Cooper (Ed.), *Classroom Teaching Skills (6.Edition)*, ss. 222–265, New York: Houghton Mifflin Company.

www.agumuseli.com/modules/newbb/viewtopic.php?topic_id=20&forum=1 - 31k

www.akifaltundal.net/tur/content/view/1020/345/1/1/

www.education.gouv.fr/syst/orgs1.htm

www.egitim.com.tr.Sınıf_Yönetimi

www. teachervision.com/classroom discipline.

www. yayim.meb.gov.tr / de rgi l e r / 1 6 2/ s i m s e k. h t m) .

Yayla, A. (1995). *Eğitim ve Öğretim Sistemimizin Otorite ve Sorumluluk Açısından Değerlendirilmesi*, Y.Y.Ü.S.B.E. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Van.

Yavuzer, H.(1975). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, B. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarda Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiğine ilişkin Öğrenci Görüşleri*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu.

Yılmaz, N. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Ödül ve Ceza Yöntemleri*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.

EKLER

EK-1 Yönetici ve Öğretmen Görüşme Formu

EK-2 Anketteki Yönetici ve Öğretmenlerin Bilgileri

EK-3 Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

EK-4 Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği

EK-5 Araştırma İzni İçin Yapılan Yazışma Belgeleri

EK-1

OKUL DISİPLİNİ YÖNETİCİ ve ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğretmenim,
Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında Yüksek Lisans programında yürütmekte olduğum “**Türkiye ve Avrupa Birliği Sistemlerinde Okul Disiplini**” konulu tez çalışmada kullanılmak üzere değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Vereceğiniz bilgiler sadece araştırmada veri olarak kullanılacaktır. Yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Tijen Arslanboğa
EYD Yüksek Lisans Öğrencisi
İnönü Ün. Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
tijenarslanboga@hotmail.com GSM: 0505 950 40 45

KURUMSAL BİLGİLER

- I. Okulunuzun bulunduğu Ülke:
- II. Okulunuzun bulunduğu Şehir / Eyalet:
- III: Okulunuzun Adı:
- IV. Okulunuzun Öğrenci sayısı:
- V. Okulunuzun Öğretmen sayısı:
- VI. Okulunuzun bulunduğu çevrenin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel gelişmişlik düzeyi(Alt, orta, üst düzeyde):

KİŞİSEL BİLGİLER

- I. Cinsiyetiniz:
- II. Mesleki kıdeminiz:
- III. Branşınız:
- IV. Sınıflarımızın ort. Öğrenci Mevcudu:
- V. En son bitirdiğiniz eğitim kurumu:

SORULAR

- 1-Okul disiplini/düzeni sizce nedir (Disiplin kavramını nasıl açıklarsınız) ?
- 2-Sınıfınızda / Okulunuzda uyulması gereken kurallar nasıl ve kimler tarafından belirleniyor?
- 3- Okul disiplininizi düzenleyen yasal dayanağın içeriği konusunda bilginiz var mı? Uygulamalarınızda bu dayanağın hükümlerini dikkate alıyor musunuz?
- 4-Sınıfınızda / Okulunuzda düzeni bozan davranışlar nelerdir?
- 5-Ciddi boyutta düzeni bozan davranışlar nelerdir?
- 6-Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar nelerdir?
- 7-Düzeni bozan davranışlara karşı sınıf düzeyinde alınan önlemler nelerdir?
- 8-Düzeni bozan davranışlara karşı okul düzeyinde alınan önlemler nelerdir?
- 9-Sınıfınızda / Okulunuzda düzeni bozan davranışlara karşı uygulanan cezalar nelerdir?
- 10-Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlara karşı uygulanan cezalar nelerdir?
- 11-Sınıfınızda / Okulunuzda düzeni bozan davranışlar için verilen cezalar nasıl uygulanmaktadır?
- 12-Çok tehlikeli ve şiddet içeren davranışlar için verilen cezalar nasıl uygulanmaktadır?
- 13-Sınıfınızda / Okulunuzda istenmeyen davranışları düzeltmek için yapılan iyileştirme çalışmaları ve verilen destek hizmetleri nelerdir?

EK-2

GÖRÜŞME YAPILAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLER HAKKINDA KISA BİLGİLER

TR01Ö Türkiye – Malatya- İnönü İlköğretim Okulu- Gazi Üniversitesi mezunu- Türkçe öğretmeni- 30 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 103- öğrenci sayısı 1891-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR02Ö Türkiye – Malatya- Atatürk İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu- Beden Eğitimi öğretmeni- 28 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 100- öğrenci sayısı 2400-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 35- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR03Ö Türkiye – Malatya- 23 Nisan İlköğretim Okulu- Açık öğretim fakültesi lisans mezunu- sınıf öğretmeni- 20 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 14- öğrenci sayısı 249-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 18- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR04Ö Türkiye – Malatya- Şehit Yüzbaşı Hakkı Akyüz İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu- Resim öğretmeni- 8 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 35 - öğrenci sayısı 781-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 28- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR05Ö Türkiye – Malatya- Yüzcüncü Yıl İlköğretim Okulu- Fırat Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 12 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 51- öğrenci sayısı 1100-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 35- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR06Ö Türkiye – Malatya- Melekbaba İlköğretim Okulu- Niğde Üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 11 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 42- öğrenci sayısı 850-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 28- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR07Ö Türkiye – Malatya- Sümer İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu- beden eğitimi öğretmeni- 16 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 102- öğrenci sayısı 2224-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR08Ö Türkiye – Malatya- Öğretmenler İlköğretim Okulu- 100. yıl Üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 14 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 25- öğrenci sayısı 450-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR09Ö Türkiye – Malatya- Yeşiltepe Ahmet Parlak İlköğretim Okulu- 100. Yıl Üniversitesi mezunu- Beden Eğitimi öğretmeni- 7 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 65- öğrenci sayısı 1418-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR10Ö Türkiye – Malatya- Türkiyem İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu- Rehberlik öğretmeni- 11 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 67- öğrenci sayısı 1200-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 28- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR11Ö Türkiye – Malatya- Abdülkadir Eriş Anadoşu Güzel Sanatlar Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- Müzik öğretmeni- 12 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 40- öğrenci sayısı 180-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR12Ö Türkiye – Malatya- Malatya Fen Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- İngilizce öğretmeni- 8 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 33- öğrenci sayısı 356-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 24- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR13Ö Türkiye – Malatya-Yeşiltepe Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- Kimya öğretmeni- 9 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 30- öğrenci sayısı 414-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 35- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR14Ö Türkiye – Malatya-Sümer Lisesi- Anadolu Üniversitesi mezunu- Fizik öğretmeni- 27 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 70- öğrenci sayısı 1505-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 45- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR15Ö Türkiye – Malatya-Yunus Emre Endüstri Meslek Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu-Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni- 15 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 75- öğrenci sayısı 916-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt-orta.

TR16Ö Türkiye – Malatya- Malatya Anadolu Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- Rehberlik ve Psikolojik Danışma öğretmeni- 14 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 46- öğrenci sayısı 689-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR17Ö Türkiye – Malatya-Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi- Dicle Üniversitesi mezunu- Rehberlik ve Psikolojik Danışma öğretmeni- 7 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 22- öğrenci sayısı 220-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR18Ö Türkiye – Malatya- Atatürk Kız Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- Fizik öğretmeni- 21 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 73- öğrenci sayısı 1875-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 44- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR19Ö Türkiye – Gazi Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- Kimya öğretmeni- 19 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 46- öğrenci sayısı 1100-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR20Ö Türkiye- Özel bilgi yurt koleji- İnönü üniversitesi mezunu- Matematik öğretmeni- erkek- 13 yıl kıdem- Çalıştığı okulun öğretmen sayısı 23- öğrenci sayısı 212- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta

TR21Ö Türkiye- Özel bilgi yurt koleji- Ege üniversitesi mezunu- Fizik öğretmeni- erkek- 20 yıl kıdem- Çalıştığı okulun öğretmen sayısı 23- öğrenci sayısı 212- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta

TR22Ö Türkiye- Özel Bilim koleji- İnönü üniversitesi mezunu- Türkçe öğretmeni- erkek- 16 yıl kıdem- Çalıştığı okulun öğretmen sayısı 52- öğrenci sayısı 540- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi üst

TR23Ö Türkiye- Özel Bilim koleji- Atatürk üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- bayan- 6 yıl kıdem- Çalıştığı okulun öğretmen sayısı 52- öğrenci sayısı 540- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi üst

TR24Ö Türkiye- Özel Bilim koleji- İnönü üniversitesi mezunu- Psikolojik danışma öğretmeni- erkek- 15 yıl kıdem- Çalıştığı okulun öğretmen sayısı 52- öğrenci sayısı 540- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi üst

TR25Ö Türkiye- Özel Bilim koleji-İnönü üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- erkek- 9 yıl kıdem- Çalıştığı okulun öğretmen sayısı 52- öğrenci sayısı540- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi üst

YURTDIŞINDAKİ ÖĞRETMENLER

GR01Ö Almanya-Berlin-Selçuk Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 10 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğrenci sayısı 60-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 15- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR02Ö Almanya- Berlin- Eğitim fakültesi Almanca Öğretmenliği mezunu- Sınıf öğretmeni-16 yıl kıdem-bayan- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 30- öğrenci sayısı 70-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 15- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR03Ö Almanya- Berlin – Dunant İlkokulu- 8 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 26- öğrenci sayısı 475- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi ortadan biraz daha iyi.

GR04Ö Almanya- Berlin -Klosterfelt Okulu- Diele Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 10,3 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 31 - öğrenci sayısı 60-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR05Ö Almanya- Berlin Hausottergrundschule-Hacettepe Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 18 yıl kıdem-erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 52- öğrenci sayısı 450-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 6- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR06Ö Almanya- Berlin 4 Okulda çalışıyor-Selçuk Üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 17 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 24- çalıştığı okulun öğrenci sayısı 78-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 17- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR07Ö Almanya- Berlin –Regenbogen-Eğitim Fakültesi mezunu-sınıf öğretmeni- 18 yıl kıdem-erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 53- öğrenci sayısı 675-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 12- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR08Ö Almanya- Berlin – Essen İlkokulu- 16 yıl kıdem- bayan- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 26- öğrenci sayısı 250- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta

GR09Ö Almanya- Berlin -Klosterfelt Okulu- Gazi Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 13 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 28 - öğrenci sayısı 180-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

GR10Ö Almanya- Berlin Glaubgrundschule-Dokuz Eylül Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 17 yıl kıdem-bayan- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 45- öğrenci sayısı 350-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 16- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR01Ö Fransa-Saverne-Birçok okulda çalışıyor- Eğitim fakültesi mezunu- sınıf öğretmeni- 16 yıl kıdem- bayan-çalıştığı okulun öğretmen sayısı 25- öğrenci sayısı 200-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik seviyesi orta ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

FR02Ö Fransa- AIN Bourg en Bresse-Eğitim Fakültesi mezunu-Sınıf öğretmeni- 16 yıl kıdem- erkek-çalıştığı okulun öğretmen sayısı 10- öğrenci sayısı 124-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 15- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR3Ö Fransa- Vesoul-Haute- Saone okullarında ders vermekte-Erzurum Üniversitesi mezunu-Sınıf öğretmeni- 11 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 15- öğrenci sayısı 114-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 5-15 arası- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR4Ö Fransa- Rhone-Alpes- Birçok okulda çalışmakta-Hacettepe Üniversitesi mezunu-Sınıf öğretmeni- 13 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 30- öğrenci sayısı 160-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR5Ö Fransa- Saint Chamod- La martine okulu Chatelard Okulu, Cezanne Okulu, E.Richard Koleji -Sakarya Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 12 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı yaklaşık olarak 35 -sınıfların ortalama öğrenci mevcudu Chatelard Okulu:21,Lamartine Okulu: 43, Cezanne Okulu:23, Richard Koleji :10- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR6Ö Fransa- Moselle -Dicle Üniversitesi mezunu- Fransızca öğretmeni- 43 yıl kıdem-erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 13- çalıştığı okulun öğrenci sayısı 166-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 9- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi üst.

FR7Ö Fransa- Metz- Victor Hugo - Üniversite mezunu- Fransızca öğretmeni- 10 yıl kıdem-erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 10,öğrenci sayısı 150-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 15- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR08Ö Fransa- Maud fontenoy -Birçok okulda çalışıyor- Marmara üniversitesi mezunu-sınıf öğretmeni- 16 yıl kıdem- bayan-çalıştığı okulun öğretmen sayısı 25- öğrenci sayısı 220-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 24- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

FR09Ö Fransa- Haute -Eğitim Fakültesi mezunu-Sınıf öğretmeni- 14 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 20- öğrenci sayısı 204-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

FR10Ö Fransa- Sarreguemes -Saone okullarında ders vermekte-Fırat Üniversitesi mezunu-Sınıf öğretmeni- 15 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 22- öğrenci sayısı 140-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25 arası- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN01Ö İngiltere- Londra- Churchfield Primary School-ODTÜ Üniversitesi mezunu- Matematik öğretmeni-bayan -6 yıl kıdem- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 16- öğrenci sayısı 150çalıştığı okuldaki sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 9- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN02Ö İngiltere-Londra- Dernek okulu- Fen Edebiyat mezunu- Türkçe öğretmeni- 9 yıl kıdem-erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 14- öğrenci sayısı 150-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 10- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN03Ö İngiltere-Eastburn -Türk Okullarında çalışıyor- İstanbul Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 15yıl kıdem- bayan- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 28 - öğrenci sayısı 150-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN04Ö İngiltere- Londra- Hampstead primary school-Hacettepe Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 14 yıl kıdem-erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 38- öğrenci sayısı 350-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 16- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN05Ö İngiltere-Shewsbury- 3 Okulda çalışıyor-Erzurum Üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 12 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 30- çalıştığı okulun öğrenci sayısı 180-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 27- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN06Ö İngiltere-Londra-Brecon okullarında çalışıyor –Eğitim Fakültesi mezunu-sınıf öğretmeni- 17 yıl kıdem- bayan- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 35- öğrenci sayısı 400-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN07Ö İngiltere-Londra - 6 okulda çalışıyor- Buca Eğitim Fakültesi mezunu- İngilizce öğretmeni- 21 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 20- öğrenci sayısı 140-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 15- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN08Ö İngiltere-Londra, Türk Okullarında çalışıyor- Atatürk üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 28 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 14- çalıştığı okulun öğrenci sayısı 107-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 10-15 - okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi üst.

EN09Ö İngiltere-Londra- Saint Arthur primary school-Erciyes Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 17 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 23 -sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 160-kulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EN10Ö İngiltere-Londra Highwall okulu-Marmara Üniversitesi mezunu- Sınıf öğretmeni- 20 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 18- çalıştığı okulun öğrenci sayısı 180-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

YÖNETİCİLER

TR01Y Türkiye – Malatya- İnönü İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu- Fen Bilgisi öğretmeni- 29 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 103- öğrenci sayısı 1891-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR02Y Türkiye – Malatya- Atatürk İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu-Matematik öğretmeni- 34 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 100- öğrenci sayısı 2400-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 35- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR03Y Türkiye – Malatya- 23 Nisan İlköğretim Okulu-Sivas eğitim enstitüsü mezunu- sınıf öğretmeni- 28 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 14- öğrenci sayısı 249-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 18- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR04Y Türkiye – Malatya- Şehit Yüzbaşı Hakkı Akyüz İlköğretim Okulu-Açıköğretim fakültesi lisans mezunu- Sınıf öğretmeni- 19 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 35 - öğrenci sayısı 781-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 28- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR05Y Türkiye – Malatya- Yüzüncü Yıl İlköğretim Okulu-Dicle Üniversitesi mezunu- İngilizce öğretmeni-18 yıl kıdem- kadın- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 51- öğrenci sayısı 1100-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 35- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR06Y Türkiye – Malatya- Melekbaba İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 25 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 42- öğrenci sayısı 850-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 28- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt- orta.

TR07Y Türkiye – Malatya- Sümer İlköğretim Okulu-Eğitim Enstitüsü mezunu-sınıf öğretmeni-30 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 102- öğrenci sayısı 2224-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR08Y Türkiye – Malatya- Öğretmenler İlköğretim Okulu-Dicle Üniversitesi mezunu- sınıf öğretmeni- 28 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 25- öğrenci sayısı 450-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR09Y Türkiye – Malatya- Yeşiltepe Ahmet Parlak İlköğretim Okulu-İnönü Üniversitesi mezunu- Fen bilgisi öğretmeni- 18 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 65- öğrenci sayısı 1418-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR10Y Türkiye – Malatya- Türkiyem İlköğretim Okulu- İnönü Üniversitesi mezunu-Sınıf öğretmeni- 20 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 67- öğrenci sayısı 1200-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 28- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR11Y Türkiye – Malatya- Abdülkadir Eriş Anadoşu Güzel Sanatlar Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu- Sosyal bilgiler öğretmeni- 13 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 40- öğrenci sayısı 180-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 20- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR12Y Türkiye – Malatya- Malatya Fen Lisesi-Konya Selçuk Üniversitesi mezunu- İngilizce öğretmeni- 25 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 33- öğrenci sayısı 356-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 24- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR13Y Türkiye – Malatya-Yeşiltepe Lisesi-Anadolu Üniversitesi çıköğretimfakültesi lisans tamamlama mezunu- Matematik öğretmeni- 32 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 30- öğrenci sayısı 414-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 35- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR14Y Türkiye – Malatya-Sümer Lisesi-İnönü Üniversitesi mezunu- Tarih öğretmeni- 17 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 70- öğrenci sayısı 1505-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 45- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR15Y Türkiye – Malatya-Yunus Emre Endüstri Meslek Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu-Tarih öğretmeni- 14 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 75- öğrenci sayısı 916-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR16Y Türkiye – Malatya- Malatya Anadolu Lisesi- İnönü Üniversitesi mezunu-Türk dili ve edebiyatı öğretmeni- 20 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 46- öğrenci sayısı 689-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR17Y Türkiye – Malatya-Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi-İnönü Üniversitesi mezunu-Felsefe öğretmeni- 12 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 22- öğrenci sayısı 220-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 30- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi alt.

TR18Y Türkiye – Malatya- Atatürk Kız Lisesi- Erzurum Atatürk Üniversitesi mezunu- Matematik öğretmeni- 29 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 73- öğrenci sayısı 1875-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 44- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR19Y Türkiye – Malatya- Gazi Lisesi- Hacettepe Üniversitesi mezunu- Edebiyat öğretmeni- 23 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 46- öğrenci sayısı 1100-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

TR20Y Türkiye – Malatya- Malatya M. Emiroğlu Lisesi-Anadolu Üniversitesi mezunu-İngilizce öğretmeni- 30 yıl kıdem- erkek- çalıştığı okulun öğretmen sayısı 46- öğrenci sayısı 1100-sınıfların ortalama öğrenci mevcudu 25- okulunun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmişlik düzeyi orta.

EK-3

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI İLKÖĞRETİM KURUMLARI YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete : 27.8.2003/25212

Tebliğler Dergisi : EYLÜL 2003/2552 Düzeltme : KASIM 2003/2554

Ek ve Değişiklikler:

- 1) 21.10.2004/25620 RG (KASIM 2004/2566 TD)
- 2) 24.6.2005/25855 RG (AĞUSTOS 2005/2575 TD)
- 3) 2.5.2006/26156 RG (MAYIS 2006/2584 TD)
- 4) 9.6.2007/26547 RG (TEMMUZ 2007/2598 TD)
- 5) 20.8.2007/26619 RG (EYLÜL 2007/2600 TD)
- 6) 5.10.2007/26664 RG (KASIM 2007/2602 TD)
- 7) 26.12.2007/26738 RG

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişi ile ilgili yöntem ve ilkeleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim kurumlarının amaç ve ilkelerini, yönetim, personel, eğitim-öğretim, öğrenci, güvenlik, sağlık ve donatım işleri ile bu okullardaki kayıt-kabul, sınıf geçme, sınavlar ve devam-devamsızlık konularına ilişkin yöntem ve ilkeleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Ana sınıfı öğretmen: Alanı okul öncesi öğretmenliği veya çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenliği olan öğretmeni,
- b) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,
- c) Bakan: Millî Eğitim Bakanını,
- ç) Branş öğretmeni: Alanı bir veya bir grup dersin öğretmenliği olan öğretmeni,
- d) Ders yılı: Derslerin başladığı tarihten, derslerin kesildiği tarihe kadar geçen ve iki (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönemi kapsayan süreyi,
- e) Derse katılım, ders içi performans: Öğrencinin öğretim etkinliklerine; soru sorma, alıştırma yapma, çalışma kâğıtlarını doldurma, görüşleriyle tartışmalara katılma, sorumluluk alma, verilen görevi isteyerek zamanında yapma ve benzeri çabalarıyla katkıda bulunmasını,
- f) Dereceli puanlama anahtarı: Öğrencinin gerçekleştirdiği bir çalışmaya ilişkin performansını, belirlenen ölçütler bakımından yetersizden yeterliye doğru belirleyen puanlama anahtarını,
- g) İlköğretim kurumları: Resmî ve özel ilköğretim okullarını,
- ğ) Millî eğitim müdürlüğü: İlköğretim kurumlarının bağlı bulunduğu il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünü,
- h) Müdür: Gündüzlü veya yatılı ilköğretim kurumlarının müdürlerini,
- ı) Müdür yetkili öğretmen: Öğretmenlik ve müdürlük görevini birlikte yürüten öğretmeni,
- i) Okul gelişim yönetim ekibi: Okulun bütün birim temsilcilerinin katılımı ile kurulan ekibi,
- j) Okul-aile birliği: Okul ile aile arasındaki bütünleşmeyi, dayanışmayı ve iş birliğini sağlamak amacıyla yönetici, öğretmen ve velilerden oluşan birliği,
- k) Özel eğitimci: Alanı özel eğitim uzmanlığı olan ve öğrencilerin sorunlarının çözümünde gerekli önlemlerin alınması için yardımcı olan personeli,
- l) Öğrenci ürün dosyası: Öğrencinin bir ya da birkaç gelişim alanındaki çalışmalarını arasından öğrenciler tarafından seçilen en iyi ürünleri içeren dosyayı,
- m) Öğretmenler Kurulu: Okulun yönetici, öğretmen ve rehber öğretmeninden veya öğretmenlerinden oluşan kurulu,
- n) Öğretim yılı: Ders yılının başladığı tarihten, sonraki ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi,
- o) Proje: Öğrencilerin grup hâlinde veya bireysel olarak istedikleri bir alan veya konuda inceleme, araştırma ve yorum yapma, görüş geliştirme, yeni bilgilere ulaşma, özgün düşünce üretme ve çarımlarda bulunmaları amacıyla ders öğretmeni rehberliğinde yapacakları çalışmaları,
- ö) Performans görevi: (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Programda öngörülen eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yaratıcılığını kullanma, araştırma yapma gibi öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, alandaki becerilerini kullanmasını, geliştirmesini ve bir ürün ortaya koymasını gerektiren çalışmaları kapsayan ve öğretmen rehberliğinde yaptırılan görevleri,
- p) Rehber öğretmen: Alanı rehberlik ve psikolojik danışmanlık olan öğretmeni,
- r) Sınıf öğretmeni: Alanı sınıf öğretmenliği olan öğretmeni,

s) Sınavlar: Öğrencilerin ünite, konu ya da tema ve kazanımlara ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerini, öğrenme eksikliklerini ve öğrenme düzeylerini belirlemek için kullanılan kısa veya uzun cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli ve benzeri sorulardan oluşan ölçme araçlarıyla yapılan ölçmeyi,

ş) Şube rehber öğretmeni: Alan rehberlik ve psikolojik danışmanlık olmayan, sadece bir sınıfta rehberlik hizmetlerini ve diğer öğrenci kişilik hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen öğretmeni,

t) Şube öğretmenler kurulu: 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda aynı şubede ders okutan öğretmenlerden oluşan kurulu,

u) Veli: Öğrencinin annesi, babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişiyi,

ü) Yatılı ilköğretim bölge okulu: Nüfusu az, dağılık, okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin parasız yatılı, bu okulun bulunduğu çevresindeki öğrencilerin gündüzlü olarak eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okulunu,

v) (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) Dönem: Derslerin başladığı tarihten dinlenme tatiline, dinlenme tatili bitiminden ders kesimine kadar geçen her bir süreyi,

y) Zümre öğretmenler kurulu: İlköğretim okullarında aynı sınıfı veya aynı dersi okutan öğretmenlerden oluşan kurulu,

z) Zorunlu öğrenim çağı: 6–14 yaş grubundaki çocukların eğitim-öğretim süresini kapsayan çağı,

aa) (Ek bent: 5.10.2007/26664 RG) Seviye belirleme sınavı: İlköğretim kurumlarının 6, 7 ve 8 inci sınıflarında, Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik ve Beden Eğitimi dersleri dışındaki zorunlu derslerin öğretim programlarından ders yılı sonunda, merkezi düzeyde yapılan sınavı,

ifade eder.

İKİNCİ KISIM

İlköğretimin Amaçları, İlkeleri ve Genel Konuları

İlköğretimin Amaçları

Madde 5 — Türk Millî Eğitimnin amaç ve ilkeleri doğrultusunda;

a) Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,

b) Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenen birey olma bilincini kazandırmak,

c) Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

d) Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,

e) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürünü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle millî kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

f) Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,

g) Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,

h) Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,

i) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrencileri kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, teknolojiyi etkili biçimde kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,

i) Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönleltmek,

j) Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,

k) Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,

l) Doğayı tanıma, sevmek ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,

m) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrencilere bilgi yüklemek yerine, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma yöntem ve tekniklerini öğretmek,

n) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrencileri bilimsel düşünme, araştırma ve çalışma becerilerine yönleltmek,

o) Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

ö) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanı verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak, ilköğretim kurumlarının amacıdır.

Genel İlkeler

Madde 6 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretimde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur;

- a) İlköğretimde sekiz yıllık kesintisiz eğitim, ilköğretim çağındaki her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.
- b) İlköğretim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılır.
- c) İlköğretimde derslerde ve ders dışı etkinliklerde Türkçe'nin doğru, güzel ve etkili kullanılması temel hedeftir.
- ç) İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılaplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.
- d) İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefi inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.
- e) Eğitim-öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak bu Yönetmeliğin 5 inci maddesindeki amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.
- f) İlköğretim kurumlarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk imkânları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.
- g) Eğitim-öğretim hizmetleri düzenlenirken öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri ile toplumun ihtiyaçları dikkate alınır.
- ğ) Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi, saygı ve hoşgörüyü dayalı bir çalışma ortamı oluşturulur.
- h) İlköğretim kurumlarında uygulanan, programlar, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi; bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre yenilenerek, okul, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilir.
- ı) İlköğretim kurumlarında açıklık, güvenilirlik ön planda tutulur. Eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.
- i) Kaynakların etkili ve verimli olarak kullanılması, eğitim-öğretimin kalitesinin artırılması ve kurumun rekabet gücünün geliştirilmesi sağlanır.
- j) Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır.
- k) İlköğretimde öğrenciler, oldukları gibi kabul edilerek değer verilir.
- l) Öğretmen, yeri geldikçe günlük olaylara ve fırsat eğitimine yer verir.
- m) Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak, öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını bir bütün olarak değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır.
- n) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerini sürdürmeleri esastır. Bu öğrenciler eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta sürdürebilecekleri gibi okulların bünyesinde açılacak özel eğitim sınıflarında da sürdürebilirler. Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında özel eğitim ile ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Genel Konular

Madde 7 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Ders Yılı Süresi

Madde 8 — (Değişik birinci cümle: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim okullarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. (Ek cümle: 9.6.2007/26547 RG) Ancak, 180 inci iş gününün haftanın ilk üç iş gününe rastlaması durumunda ders yılının bitim tarihi, bir önceki haftanın son iş gününe alınarak kısaltılabilir. Kayıt-kabuller ile dinlenme ve yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri, her yıl düzenlenen çalışma takviminde belirtilir. Öğretim yılının başlaması, (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönem tatili ve ders kesimi tarihleri Bakanlıkça belirlenir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan çalışma takvimi, il millî eğitim müdürlüklerinin önerisi ve valinin onayı ile yürürlüğe girer. Ders yılı iki (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) döneme ayrılır. İki (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönem arasında dinlenme tatili verilir. Dinlenme tatili Ocak veya Şubat aylarında iki hafta süreyle yaz tatili ise ders yılının bitiminden itibaren yapılır.

Ders yılı süresi, derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenlere katıldıkları resmî tatil günleri sayılarak hesaplanır. Resmî tatil günleri ile her ne sebeple olursa olsun okulun açık bulunmadığı günler göz önünde bulundurulmaz. Normal öğretim yapan okullarda sabah ve öğleden sonrası yarımşar gün, ikili öğretim yapan okullarda bu süreler tam gün sayılır. Ders yılı başında ve sonunda, ilköğretim okulu ile ilgili genel bilgi formu, okul müdürlüğüne doldurularak millî eğitim müdürlüğüne gönderilir. (EK:6)

Ders Etüt ve Dinlenme Süreleri

Madde 9 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Bir ders saati süresi 40 dakikadır. Gerekliğinde dersin özelliği ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak blok ders uygulaması yapılabilir. Okul yönetimince teneffüsler için en az 10 dakika zaman ayrılır. Beslenme yapılan teneffüsün süresi 20 dakikadır.

Normal öğretim yapan okullarda yemek ve dinlenme için en az 40, en çok 60 dakika ara verilmesi esastır. Ancak bu süre, valiliklerce okulun ve çevrenin şartlarına göre de düzenlenebilir. Yatılı ilköğretim bölge okullarında etüt için günde iki ders saati ayrılır. Ayrıca

ilköğretim okullarında ders dışı zamanlarda düzenlenecek isteğe bağlı etütler ile kurslardaki ders saati süresi ve teneffüsler de aynı yolla belirlenir.

Özendirici önlemlerle ilköğretim kurumlarında ana sınıfı açılması ve öğrenci sayısının artırılması sağlanır. Okulun öğretim şekline bakılmaksızın ana sınıflarında ikili eğitim yapılır. Ancak, ikili eğitim için grup oluşturacak sayıda çocuk bulunmadığı takdirde yarım gün eğitim de yapılabilir.

Olağanüstü Hâller

Madde 10 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Eğitim-öğretimi aksatacak nitelikte olağanüstü durum, sel, deprem, hastalık, aşırı sıcak veya soğuk gibi nedenlerle mülkî amirlerin ve il veya ilçe sağlık kurulunun gerekli gördüğü durumlarda okullarda öğretime ara verilebilir. Bu gibi durumlarda öğrencilerin yetiştirilmesi amacıyla millî eğitim müdürlüklerince gerekli önlemler alınır.

Resmî Tatil Günleri

Madde 11 — Resmî tatil günleri şunlardır:

- Cumhuriyet Bayramı (28 Ekim öğleden sonra başlar, 29 Ekim günü tören yapılır ve akşamı sona erer).
- Yılbaşı tatili (1 Ocak günü).
- Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, (23 Nisan günü törenden sonra başlar. 24 Nisan akşamı sona erer).
- Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı (19 Mayıs günü törenden sonra başlar ve 20 Mayıs günü akşamı sona erer).
- Zafer Bayramı (30 Ağustos günü).
- Ramazan Bayramı (Arife günü saat 13.00'te başlar 3,5 gündür).
- Kurban Bayramı (Arife günü saat 13.00'de başlar 4,5 gündür).
- Mahalli kurtuluş günü (1 gün).

Öğrenci Andı

Madde 12 — İlköğretim okullarında öğrenciler, her gün dersler başlamadan önce öğretmenlerin gözetiminde topluca aşağıdaki "Öğrenci Andı" nı söylerler.

"Türküm, doğruyum, çalışkanım,

İlkem; küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak, yurdumu, milletimi özümden çok sevmektir.

Ülküm; yükselmek, ileri gitmektir.

Ey Büyük Atatürk! Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe durmadan yürüyeceğime ant içerim.

Varlığım Türk varlığına armağan olsun.

Ne mutlu Türküm diyene!"

Yabancı uyruklu öğrencilerin "Öğrenci Andı"nı söyleme zorunluluğu yoktur.

Rehberlik Hizmetleri ve Sosyal Etkinlikler (10)

Madde 13 — (Değişik birinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci rehberlik hizmetleri ile sosyal etkinlikler ilgili mevzuatına göre yürütülür.

Eğitim bölgesindeki okulların salonları, özel derslikleri ve atölyeleri koordinatör müdürün yapacağı plân dahilinde diğer okullar tarafından da kullanılabilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kayıt-Kabul ve Devam

Kayıt Zamanı

Madde 14 — İlköğretim okullarında kayıt işlemleri, il millî eğitim müdürlüklerince düzenlenen ve valilikçe onaylanan yıllık çalışma takviminde belirtilen süre içinde yapılır.

Okula Kayıt Yaşı

Madde 15 — İlköğretim okullarının birinci sınıfına, o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Yaşça kayıt hakkını elde eden ancak bedenen yeterince gelişmemiş olan çocuklar, velisinin yazılı isteği üzerine okul öncesi eğitim kurumlarına devam edebilir veya kayıtları bir yıl ertelenebilir.

Okul Tespitinin Plânlanması

Madde 16 — Öğrencilerin oturdukları yere en yakın ilköğretim okuluna kaydedilmeleri esastır.

Öğrencilerin, yerleştirilecekleri okulları belirlemek üzere il/ilçe merkezlerinde, mayıs ayı içinde "Öğrenci Yerleştirme Komisyonu" kurulur.

Komisyon, millî eğitim müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında, eğitim bölgesindeki okulların özelliklerine göre seçilen en çok beş okul müdüründen oluşur.

Komisyon üyeleri, millî eğitim müdürü tarafından belirlenir.

Ayrıca, ilgili yerleşim birimlerinin belediye başkanları, köy/mahalle muhtarları ile kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri de görüşleri alınmak üzere toplantıya davet edilebilir.

Komisyonun Görevleri:

a) İl/ilçe merkezlerindeki okulların kapasitelerini dikkate alarak öğrenci alacakları çevreyi belirler.

b) **Yürürlükten kaldırıldı. (21.10.2004/25620 RG)**

c) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilmesi gereken öğrenci sayısını belirler.**

İl/ilçe millî eğitim müdürleri, yapılan plânlamayı ilköğretim okulu müdürleri ile muhtarlara yazılı olarak bildirir. Okul müdürleri plânlamaya ilişkin komisyon kararını, velilerin görebilecekleri bir yere asar ve uygulanmasını sağlar.

(Değişik sekizinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Fizikî kapasitesi dolmayan okullara bölge dışından da kayıt yapılabilir. Kapasitenin üstünde başvuru olması durumunda kur'a ile öğrenci alınır.

Yeni Kayıt

Madde 17 — İlköğretim okullarının birinci sınıflarına kayıt-kabul işlemleri aşağıdaki esaslara göre

yapılır:

- a) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci kayıtlarında velinin beyanı esastır. Ancak, gerektiğinde nüfus cüzdanı ve ikamet belgesi istenebilir. Çocuklar öncelikle öğrenci geçici kayıt defterine, kasım ayının sonuna kadar da öğrenci kayıt defterine kaydedilir. Kayıtlar elektronik ortamda da yapılabilir.
- b) Yabancı uyruklu olup Türk vatandaşlığına kabul işlemleri devam edenlerin çocuklarının kayıtları, oturma belgesi veya pasaportlarındaki bilgilere göre yapılır. Öğrenim belgesi bulunmayanlar hakkında okul müdürünün başkanlığında iki öğretmen ve varsa rehber öğretmenin yapacağı gelişim seviyesi tespitine ve gelişim yaşına göre işlem yapılır.
- c) Okula kaydı yapıldığı hâlde nüfus kaydı bulunmayan çocukların nüfus cüzdanının çıkarılması, nüfusa gerçek yaşından büyük veya küçük yazılmış olanların yaşlarının düzeltilmesi okul yönetimince velilerinden istenir. Veli bu işleri, bir yıl içinde yapmadığı veya girişimde bulunmadığı takdirde gereği yapılmak üzere millî eğitim müdürlüğü kanalıyla nüfus müdürlüğüne bildirilir.
- d) Zorunlu öğrenim çağında olup herhangi bir sebeple okula kaydı yapılmamış çocukların, yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın okula kaydı yapılır.
- e) Zorunlu öğrenim çağına gelen ve özel eğitim tanısı konulmamış ve yerleştirme kararı alınmamış olanların da kaydı ilköğretim okullarına yapılır.
- f) (Değişik: 21.10.2004/25620 RG) Kayıt sırasında varsa çocuğun aşılmasının yapıldığına dair belge istenir.
- g) (Ek: 21.10.2004/25620 RG) Özel ilköğretim kurumlarında kayıt, kabul ve nakillerle ilgili iş ve işlemler, özel öğretim kurumları mevzuatında belirtilen esaslara göre yapılır.
- ğ) (Ek:20.8.2007/26619 RG) Durumlarını belgelendirmeleri şartıyla şehit ve muharip gazi çocuklarının yeni kayıt ve naklen kayıtları, ikamet adreslerine bakılmaksızın istedikleri ilköğretim okuluna yapılır.

Nakil(11)

Madde 18 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okullar arası nakillerde, öğrenci kaydı aşağıdaki şekilde yapılır;

- a) Nakillerde velinin beyanı esastır. Velinin başvurusu üzerine öğrenci, kesin kayıt yapıncaya kadar beyan edilen sınıfa devam ettirilir. Gerekli durumlarda ikametgâh ve öğrenci belgesi de istenebilir. Okul müdürlüğü, öğrencinin geldiği okuldan en geç bir hafta içinde nakil belgesini ister. Nakil belgesi okula ulaştığında kayıt işlemi tamamlanır. Nakiller elektronik ortamda da yapılabilir.
- b) Nakil belgesine öğrencinin sınıfı, aldığı puanı/notları, 4, 5, 6 ve 7 nci sınıflara ait ağırlıklı yılsonu ortalaması ile yabancı dili ve devamsızlık durumu yazılır. Nakil belgesini müdür ve müdür yardımcısı, müdür yardımcısı yoksa sınıf öğretmeni imzalar. Bu belge, öğrenci dosyası ile birlikte gittiği okula en geç onbeş gün içinde gönderilir. Nakil belgesi ve dosyanın bu süre içinde gönderilmemesi hâlinde okul müdürlüğüne ikinci kez istenir. Gelmemesi hâlinde izlenmesi için durum, bağlı bulunduğu millî eğitim müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İller arası nakillerde en çok beş günlük süre devamsızlıktan sayılmaz.
- c) Taşınmalı ilköğretim kapsamına alınan okulun öğrencilerinin nakilleri, taşıma merkezi olarak belirlenen ilköğretim okuluna yapılır. Öğrencisi taşınan okullardaki defter, dosya, kayıtlar ve her türlü resmî belge, taşıma merkezi ilköğretim okuluna teslim edilerek saklanır ve durum, millî eğitim müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir.
- ç) Nakil belgelerinin hatalı düzenlenmesi veya okula geç ulaşması nedeniyle bir alt veya üst sınıfa devam eden öğrencilerin durumları tespit edildiğinde, okul müdürlüğüne olması gereken sınıfa devam ettirilirlir.

Nakillerde aşağıdaki esaslara uyulur;

- a) Nakil, (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönemin bitimine yirmi gün ve daha az süre kala yapılıyorsa, öğrencinin o (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) döneme ait notları da tespit edilerek nakil belgesine işlenir. (Ek-2)
- b) Nakil, (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönemin bitimine yirmi günden daha fazla süre kala yapılıyorsa, öğrencinin nakil belgesine o yarıyıl içinde yapılan sınavlar, proje çalışmaları, performans ödevleri ve ders içi performans olarak aldığı puanları yazılır. Naklen gittiği okulda öğrenciye (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönem notu verilirken bu puanları da dikkate alınır.
- c) İkinci (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönemde nakiller, yarıyıl başından onbeş gün sonraya kadar yapılır. Doğal afet, sağlık ve ailenin başka bir yere nakli gibi zorunlu nedenler dışında, bu tarihten derslerin bitimine kadar nakil yapılmaz.

Madde 19 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Denklik ile Kayıt

Madde 20 — Denkliği kabul edilmiş olan özel Türk okulları ile azınlık veya yabancı okullardan resmî okullara naklen gelen öğrenciler, öğrenim belgelerinde gösterilen sınıflara sınavsız alınırlar. Yabancı ülkede okumakta iken yurdumuza gelen öğrencilerin öğrenim belgeleri il millî eğitim müdürlüğüne incelenerek öğrenime devam edecekleri sınıflar belirlenir.

Sınavla Kayıt

Madde 21 — (Değişik birinci fıkrası: 21.10.2004/25620 RG) Zorunlu öğrenim çağında olup yurt dışında bulunması, tutuklu olması, oturduğu yerde okul bulunmaması ve sağlık durumu nedeniyle hiç okula gitmemiş veya öğrenime ara vermiş çocuklardan özel bir şekilde kendini yetiştirmiş olanlar, sınavla tespit edilecek bilgi düzeyine ve yaşlarına göre uygun sınıflara kaydedilirler.

Bu sınavlar; 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda okul müdürünün başkanlığında en az iki öğretmenin ve okul rehber öğretmenin, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise branş öğretmenin ve okul

rehber öğretmenin katılacağı bir komisyon tarafından yapılır. Okulda komisyon oluşturulacak sayıda öğretmenin bulunmaması durumunda il veya ilçe millî eğitim müdürlüğüne başvurulur. Gerekli işlem bu makamlarca tespit edilen okullarda yapılır.

Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna Öğrenci Kaydı(12)

Madde 22 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Yatılı ilköğretim bölge okuluna kayıta aşağıdaki esaslara uyulur;

a) Yatılı ilköğretim bölge okulunun öğrenci alacağı bölge ve öğrenci sayısı, kayıtlar başlamadan en az bir ay önce il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında; ilçe millî eğitim müdürleri ve yatılı ilköğretim bölge okulu müdürlerinden oluşan bir komisyon tarafından bu Yönetmeliğin 16 ncı maddesinde belirtilen planlama da dikkate alınarak tespit edilir.

b) Okulu bulunmayan, öğrenci yetersizliği nedeniyle okulu kapatılan yerleşim birimlerindeki öğrenciler ile birleştirilmiş sınıfları bulunan okullarda 5 inci sınıfta tamamlayan ve taşınmaz ilköğretim kapsamına alınamayan zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler de yatılı ilköğretim bölge okullarına alınır. Bulunduğu ilde yatılı ilköğretim okulu bulunmayan öğrenciler, kontenjanlarının bulunması durumunda diğer illerdeki yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilir.

c) Olağanüstü durumlarda ve özel durumu olan öğrencilerin kayıtları ise millî eğitim müdürlüklerince belirlenen yatılı ilköğretim okullarına yapılır.

Öğrenci Dosyası

Madde 23 — Her öğrenci için örneğine uygun bir dosya tutulur. Bu dosyada öğrencinin kayıt ve okul değiştirme belgeleri, velisiyle yapılan yazışmalar, rehberlikle ilgili gerekli kayıtlar yer alır. Dosyada gizliliği gerektiren belgeler ile objektif olmayan görüşlere yer verilmez.

Öğrenci dosyası, öğrencinin okul değiştirmesi veya okulu bitirmesi hâlinde gittiği okula gönderilir.

Okulu bitiren ve üst öğrenime devam etmeyen öğrencilerin dosyaları okul arşivinde öğrenci numara sırasına göre beş yıl saklanır.

Öğrenci dosyalarının zamanında işlenmesinden ve saklanmasından ilgili öğretmenler, müdür yardımcıları ve okul müdürü sorumludur.

Veli Zorunluluğu

Madde 24 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Her öğrencinin bir velisinin olması zorunludur.

Veli öğrencinin; anne, baba veya yasal sorumluluğunu üstlenen kişidir. Öğrenciler için, okulun bulunduğu yerde oturan, öğrencinin eğitim-öğrenim durumu ile yakından ilgilenebilecek, anne, baba veya yasal sorumluluğunu üstlenen kişi tarafından yazılı olarak bildirilen ve 18 yaşından büyük olan bir kişi de veli olabilir. Veli gösteremeyen yatılı öğrencilerin veliliğini okul müdürü üzerine alır."

Devam Zorunluluğu

Madde 25 — İlköğretim kurumlarına kaydedilen zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin velileri öğrencilerin okula devamını sağlamakla yükümlüdürler. Okul yönetimleri, millî eğitim müdürlükleri, müfettişler, muhtarlar ve mülkî amirler 222 sayılı Kanunun ilgili hükümleri gereğince çocukların okula devamını sağlamakla yükümlüdürler.

Derse Devamsızlık

Madde 26 — Normal ve ikili öğretim yapan okullarda ilk derse girdiği hâlde sonraki bir veya daha fazla derse özürsüz olarak girmeyen öğrencinin durumu velisine ivedilikle bildirilir ve devamsızlığı yarım gün sayılır.

Devamın İzlenmesi

Madde 27 — İlköğretim kurumlarında okula devam zorunludur.

İlköğretim okullarındaki öğrencilerden, okulun bulunduğu yerleşim biriminin dışına çıkan, adresi bulunamayan, okulsuz bir yere veya yabancı bir ülkeye gidenlerin durumu, okul müdürü tarafından belgelendirilerek millî eğitim müdürlüğüne bildirilir. Millî eğitim müdürlüğü yurt dışına gidenlerin adreslerini, takipleri yapılmak üzere Bakanlığa bildirir. Diğer devamsız öğrencilerin takip işlemleri millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Sonuçtan okul müdürlüğüne bilgi verilir. Bunların kaydı, yaşları zorunlu öğrenim çağı dışına çıkıncaya kadar silinmez. Geri dönenlerin okula devamları sağlanır.

Özürlü Devamsızlık

Madde 28 —

Okula devam ederken, yangın, deprem, sel ve benzeri doğal afet veya ana, baba, kardeş gibi yakınlarından birinin ağır hastalığı, ölümü gibi önemli nedenlerle kendilerine izin verilen, tedavi yahut ameliyatı gerektiren bir hastalıktan dolayı okula özürlü olarak devam edemeyen öğrencilerin özürlerinin bitiminde okula devamları sağlanır.

(Değişik ikinci fıkrası: 2.5.2006/26156 RG) Velisinin yazılı izni ile yurt içi ve yurt dışı sanatsal, sosyal, sportif, kültürel ve benzeri etkinlikler ile yarışmalara katılacak öğrenciler, hazırlık çalışmaları ve etkinliklerin devamı süresince izinli sayılır. İzinleri, 13/1/2005 tarihli ve 25699 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği hükümlerine göre verilir.

Bu durumdaki öğrencilerin yetiştirilmesi için veli, öğretmen, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi ve okul yönetiminin iş birliği ile gerekli önlemler alınır.

İzin Verme

Madde 29 — Öğrencinin ailesi yanında kalmasını gerektiren hastalık, ölüm, aileden birinin askerlik durumu, tarımsal çalışmalar gibi nedenlerle velisinin yazılı bildirimini üzerine bir ders yılında en çok on beş güne kadar izin verilebilir.

Bu izinler, en az yarım gün olmak üzere parça parça veya bütün olarak okul müdürü veya yetkili kılacağı müdür yardımcıları tarafından verilir.

Özüre bağlı izinler devamsızlıktan sayılmaz.

Okula Geç Gelme

Madde 30 — Okula geç gelmeyi veya izinsiz olarak sınıftan ya da okuldan ayrılmayı alışkanlık hâline getiren öğrencilerin bu durumlarının önlenmesi için veli, öğretmen, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi ve okul yönetiminin iş birliği ile gerekli önlemler alınır.

İlişik Kesme

Madde 31 — İlköğretim kurumlarına kayıtlı öğrencilerden;

a) Resmî sağlık kurullarından, "Sağlık durumu, zorunlu öğrenim çağı süresince okula devam etmesi uygun değildir. "hükmünü taşıyan raporu alanlar için devam zorunluluğu aranmaz. Bunlar, "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"ne göre yönlendirilirler. Haklarında kovuşturma yapılmaz.

b) (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Zorunlu öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilköğretim okulunu bitiremeyen öğrenciler, ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok iki öğretim yılı daha okula devam edebilirler. Bu iki yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremeyen öğrencilere öğrenim durumunu gösterir Öğrenim Belgesi verilir (EK-1).

c) Yürürlükten kaldırıldı. (21.10.2004/25620 RG)

ç) (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Ancak zorunlu öğrenim çağı dışına çıkan ve iki yıl daha öğrenim görmesine imkân verilen 8 inci sınıftaki öğrencilerin o öğretim yılı sonuna kadar okula devamı sağlanır. Ders yılı sonunda başarılı olanlara ilköğretim diploması düzenlenir. Başarısız olan 8 inci sınıf öğrencileri ile ara sınıflarda öğrenim çağı dışına çıkan ve iki yıl uzatma hakkını kullanan öğrencilerin, ders yılı sonunda öğrenim belgesi düzenlenerek okulla ilişkileri kesilir. Bu durumdaki öğrenciler Açık İlköğretim Okuluna yönlendirilir.

Son fıkraya yürürlükten kaldırıldı. (21.10.2004/25620 RG)

DÖRDÜNCÜ KISIM

Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Ölçme ve Değerlendirmenin Genel Esasları

Madde 32 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci başarısının ölçme ve değerlendirilmesinde aşağıdaki esaslar gözetilir;

a) Ders yılı, ölçme ve değerlendirme bakımından birbirini tamamlayan iki (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönemden oluşur.

b) Başarının ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde ders programlarında belirtilen özel ve genel amaçlar, kazanımlar esas alınır.

c) Ölçme ve değerlendirmede okul, il ve ülke genelinde birlik sağlanır.

ç) (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Öğrencilerin başarısı; sınavlar, varsa proje ve öğrencilerin performanslarını belirlemeye yönelik çalışmalardan alınan puanlara göre tespit edilir.

d) Öğrencilerin ders, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine katılmaları zorunludur.

e) (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Öğrencilerin performansını belirlemeye yönelik çalışmalar; ders ve etkinliklere katılım ile performans görevlerinden oluşur.

f) Öğrencilerin başarısının değerlendirilmesinde bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psikomotor özellikleri bir bütün olarak ele alınır.

g) Öğrencilerin başarısını belirlemek için kullanılan her türlü ölçme araç ve yöntemlerinde, eleştirel ve yaratıcı düşünme, araştırma, sorgulama, problem çözme ve benzeri becerileri ölçen hususlar öne çıkarılır.

ğ) Öğrencilerin başarısının ölçülmesinde kullanılacak araçlar geçerlilik, güvenilirlik, kullanılabilirlik özelliklerine sahip olmalıdır. Ölçülecek kazanımın özelliğine göre ölçme ve değerlendirme araçları için cevap anahtarı, dereceli puanlama anahtarı ya da kontrol listeleri kullanılır.

h) Kaynaştırma yoluyla eğitim-öğretimlerine devam eden öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi tarafından bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanır. Bu öğrenciler, programında yer alan amaçlara göre değerlendirilir.

ı) Yürürlükten kaldırıldı. (20.8.2007/26619 RG)

Puan, Notla Değerlendirme(13)

Madde 33 — (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Öğretmenler, ölçme ve değerlendirmenin genel esaslarını, derslerin öğretim programlarında yer alan genel amaçlar ile kazanımları dikkate alarak öğrencilere sınav, uygulama, proje ve performansını belirlemeye yönelik çalışmaları yaptırır.

Özel eğitim kapsamındaki öğrencilerin başarıları, sınav ve performansını belirlemeye yönelik çalışmalar, bireyselleştirilmiş eğitim programları dikkate alınarak değerlendirilir.

Sınav ve öğrencinin performansına yönelik çalışmalar 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları, öğretmen not çizelgelerine puan olarak yazılır ve beşlik sisteme göre nota çevrilerek karneye işlenir.

Puanların not değeri ve derecesi aşağıda gösterilmiştir.

PUAN NOT DERECE

85-100 5 Pekiyi

70-84 4 İyi

55-69 3 Orta

45-54 2 Geçer

0-44 1 Başarısız

Dönem puanı, yıl sonu puanı, yıl sonu başarı puanı ve diploma puanı 100 tam puan üzerinden; dönem notu ile yıl sonu notu ise beşlik not sistemine göre Yönetmelik hükümlerince belirlenir. Beşlik not sisteminde başarı dört, başarısızlık bir notla değerlendirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Sınavlar

Sınavlar

Madde 34 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Ölçme ve Değerlendirmenin Niteliği ve Sayısı (14)

Madde 35 — (Değişik:20.8.2007/26619 RG) 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda öğrencilerin gelişimi, ilerleme ve çabaları, öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilecek olan projeler ve performanslarını belirlemeye yönelik çalışmaları, öğretmen gözlemlerine göre belirlenir.

4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda haftalık ders saati üç ve üçten az olan derslerde en az iki, üçten fazla olan derslerde ise en az üç sınav yapılır.

Öğrenciler, bir ders yılında istedikleri ders veya derslerden bireysel ya da grup çalışması şeklinde öğretmen rehberliğinde en az bir proje hazırlar. Öğrencilerin başarılarının belirlenmesinde ders ve etkinliklere katılımı ve performans görevleri de dikkate alınır.

Projeler ve performans görevleri, önceden belirlenen ölçütlere göre hazırlanan değerlendirme ölçüğü veya dereceli puanlama anahtarına göre değerlendirilir. Öğrenciler, çalışmalarında yararlandıkları kaynak veya kişileri de belirterek öğretmenin belirleyeceği süre içinde çalışmalarını verirler. Projeler verildikleri dönemde değerlendirilir.

Öğrencilere bütün derslerden her dönemde en az bir ders ve etkinliklere katılım puanı verilir.

Sınavlar (15)

Madde 36 — (Değişik:20.8.2007/26619 RG) Sınavların zamanı, en az bir hafta önceden öğrencilere duyurulur. Bir sınıfta/şubede bir günde yapılacak sınav sayısı ikiye geçemez. Sınavların süresi bir ders saatini aşamaz.

Derslerin özelliğine göre;

- Klasik (Essay) sınav türünde soru sayısının üçten az olmaması,
- Çoktan seçmeli, eşleştirmeli, kısa cevaplı, açık uçlu, doğru/yanlış, tamamlamalı ve benzeri sınav türlerinde soru sayısının çok ve soruların kısa cevaplı olması,
- Soruların konulara göre dağılımı yapılırken ağırlık bir önceki sınavdan sonra işlenen konulardan olmak kaydıyla geriye doğru azalan bir oranda ve dönem başından beri işlenen konulardan seçilmesi esastır.

Sınavlardan önce sorularla birlikte cevap anahtarları da hazırlanır ve sınav kağıtları ile birlikte saklanır. Cevap anahtarında her soruya verilecek puan, ayrıntılı olarak belirtilir. Sınav soruları, imkânlar ölçüsünde çoğaltılarak öğrencilere dağıtılır.

Görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi, teknoloji ve tasarım dersleri dışındaki derslerden, öğretmenlerin iş birliği ve ortak değerlendirme yapabilmelerine imkân vermek üzere her dönemde en az bir sınav birlikte düzenlenir. Bu ortak sınavların sorularıyla birlikte cevap anahtarları da okul zümre öğretmenlerince hazırlanır ve cevap anahtarlarında her soru için verilecek puan belirtilir.

Görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi, teknoloji ve tasarım derslerinde öğrencilerin başarıları, öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme etkinlikleri esas alınarak belirlenir. Seçmeli yabancı dil dersi dışındaki seçmeli dersler ile rehberlik/sosyal etkinlikler ve ilgili öğretim programında belirtilmeyen seçmeli dersler notla değerlendirilmez. Ancak, öğrencilerin hangi seçmeli dersi aldıkları karne ve diğer kayıtlarda belirtilir.

Kopya çeken öğrencinin sınavı geçersiz sayılır ve notla değerlendirilmez. Ancak, dönem notunun hesaplanmasında aritmetik ortalama alınırken sınav sayısına dâhil edilir. Ayrıca bu durum, ders öğretmenince okul yönetimine bildirilir.

(Ek fıkra: 05.10.2007/26664 RG) Yıl içinde yapılan sınavların dışında, ortaöğretim kurumlarına öğrenci yerleştirmede değerlendirilmek üzere ilköğretim kurumlarının 6, 7 ve 8 inci sınıflarında Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik ve Beden Eğitimi dersleri dışındaki zorunlu derslerin öğretim programlarından ders yılı sonunda Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne Seviye Belirleme Sınavı yapılır.

(Ek fıkra: 5.10.2007/26664 RG) Bu sınavlarla ilgili usul ve esaslar Yönerge ile belirlenir.

Sözlü Notu Verilmesi

Madde 37 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Ölçme ve Değerlendirmeye Katılmayanlar(16)

Madde 38 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Herhangi bir nedenle sınavlara katılmayan, proje ve performans (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) görevini zamanında teslim edemeyen öğrencinin durumu velisine bildirilir. Veli, öğrencinin bunlara katılmama veya zamanında teslim edememe gerekçesini, en geç beş iş günü içinde okul yönetimine yazılı olarak bildirir.

Okul yönetiminin özürlü uygun görülen öğrenciler, ders öğretmeninin belirleyeceği bir zamanda önceden öğrenciye duyurularak dersin niteliğine göre yapılacak değerlendirme etkinliğine alınır. Bu ölçme değerlendirme etkinliği, sınıfta diğer öğrencilerle ders işlenirken yapılabileceği gibi ders dışında da yapılabilir. Öğrenciler, proje ve performans (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) görevini ise öğretmenin belirleyeceği süre içinde teslim eder.

Geçerli özürlü olmadan sınava katılmayan veya proje ve performans (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) görevini teslim etmeyen öğrencilerin durumları puanla değerlendirilmez. Ancak aritmetik ortalama alınırken sayıya dâhil edilir.

Sağlık Durumu Engeline Göre Dersler

Madde 39 — (Değişik birinci fıkra :20.8.2007/26619 RG) Sağlık durumları veya bedensel engelleri nedeniyle uygulamalı derslere giremeyecek durumda olan öğrenciler, bu durumlarını

sağlık kurum ve kuruluşlarından alacakları raporla belgelendirmek zorundadır. Raporla, sağlık durumları veya bedensel engelleri geçici bir süre ya da sürekli olarak beden eğitimi, görsel sanatlar, müzik, teknoloji ve tasarım derslerinin tümüne ya da hangi faaliyetlerine engel oluşturduğu açıklanır. Bu durumdaki öğrenciler, rapor süresince bu derslerde raporda belirtilen faaliyetlerden sorumlu tutulmazlar. Dersin özelliğine ve katıldıkları etkinliklere göre değerlendirilerek gerekli yerlerde raporlu oldukları belirtilir.

Uygulamalı derslerle ilgili özür başvurusu, öğrencilerin velileri tarafından dilekçe ile okul müdürlüğüne yapılır. Usulüne uygun olarak alınmayan raporlar kabul edilmez. Alınacak raporlarda süre belirtilmemiş ise yalnız o öğretim yılı için geçerli sayılır.

Ölçme ve Değerlendirme Sonuçlarının Duyurulması(17)

Madde 40 — (Değişik :20.8.2007/26619 RG) Öğretmenler; sınavların yapıldığı, proje ve performans görevlerinin ise teslim edildiği tarihten başlayarak en geç on gün içinde sonuçlarını öğrencilere bildirir. Varsa yapılan ortak hataları sınıfta açıklar. Ölçme ve değerlendirme araçları, incelenmek üzere öğrencilere dağıtılır ve inceleme sonrasında geri alınarak bir öğretim yılı saklanır. Projeler, öğrencileri bu çalışmalara özendirmek amacıyla sınıfın veya okulun bir yerinde sergilenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sınıf Geçme

Öğretmen Not Çizelgesi(18)

Madde 41 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Her öğretmen, bir not çizelgesi tutar. Bu çizelge öğretim yılı başında okul yönetimi tarafından sağlanır, çizelge mühürlenirken sonra imza karşılığında öğretmene verilir.

Puanlar ve notlar, mürekkepli kalemle silinti ve kazıntı olmamasına dikkat edilerek yazılır.

Her öğretmen not çizelgesini okul yönetimine vereceği not cetvelleri için esas olarak kullanmak ve istediği zaman okul müdürüne veya denetim yetkisi olanlara göstermekle yükümlüdür.

Öğretmen not çizelgeleri ders yılı sonunda, öğretim yılı içinde çeşitli nedenlerle okuldan ayrılanlar ise ayrıldıklarında tutanak karşılığında okul yönetimine teslim ederler. Bu çizelgeler bir öğretim yılı saklanır.

Bir Dersin Dönem Puanı ve Notu (22)

Madde 42 — (Değişik :20.8.2007/26619 RG) Bir dersin dönem puanı;

a) 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda öğrencilerin proje, ders içi başarılarını belirlemeye yönelik çalışmalarını temel alan öğretmen gözlemlerine dayalı olarak belirlenen puanların aritmetik ortalaması,

b) 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda, öğrencilerin performanslarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalar ve varsa projeden aldıkları puanların ayrı ayrı ortalamaları ile sınavlardan alınan puanların toplamının aritmetik ortalaması ile belirlenir.

Aritmetik ortalama hesaplanırken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür.

Dönem puanının nota çevrilmesiyle de dönem notu tespit edilir. Dönem puanı, dönem notuna çevrilirken yarım ve yarımdan büyük kesirler, bir üst tam puan olarak değerlendirilir. Dönem puanında bir değişiklik yapılmaz.

Dersteki gelişimlerini yansıtmak amacıyla öğrenciler ürün dosyası hazırlar. Bu dosyalar, öğrencinin gelişim düzeyini belirlemek, öğretim sürecinde gerekli önlemleri almak ve öğrencinin başarısına ilişkin öğretilere, öğretmene, veliye ve okul yönetimine geri bildirimde bulunmak amacıyla kullanılır.

Birinci ve ikinci döneme ait not cetvelleri, dönem sona ermeden beş gün önce okul yönetimine verilir.

Davranışlar (26)

Madde 43 — (Değişik: 26.12.2007/26738 RG) İlköğretim okullarının 1 ve 2 nci dönemlerinde her öğrencinin davranışları, belirlenen ölçütler dikkate alınarak 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda aynı sınıfta ders okutan diğer öğretmenlerin de görüşleri alınarak sınıf öğretmeni tarafından, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise şubede ders okutan ders öğretmenlerince değerlendirilir. Bu değerlendirmede EK-6/3-A'da verilen ölçütler ve ölçek kullanılır.

Öğrenci davranışları 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda "(1) Geliştirilmeli", "(2) İyi", "(3) Çok iyi" şeklinde; 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise "(1) Yetersiz", "(2) Geliştirilmeli", "(3) Orta", "(4) İyi", "(5) Çok iyi" şeklinde değerlendirilir.

Davranış ölçütlerine göre öğretmenler tarafından verilen notlar, e-okul sistemine aktarılır.

Davranış notu ve puanı hesaplamaları bu sistemde yapılır.

6, 7 ve 8 inci sınıflarda tüm dersler için, ders okutan öğretmenlerin her bir ölçüte vermiş oldukları notların aritmetik ortalaması alınarak öğrencinin o ölçüte ait dönem notu elde edilir. Her bir ölçütün iki döneme ait notlarının aritmetik ortalaması alınarak ölçütün yıl sonu davranış notu bulunur. Tüm ölçütlerin yıl sonu notlarının aritmetik ortalaması alınarak davranış notu; davranış notu 20 (yirmi) ile çarpılarak davranış puanı bulunur. Dönem notu ve davranış notu belirlenirken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür.

1 ve 2 nci döneme ait öğrenci davranışlarını değerlendirme sonuçları EK- 6/3-B'ye işlenir, sonuçlar e-okul sistemine girilerek sistemden çıktısı alınan çizelge, öğretmen tarafından dönem sona ermeden 5 (beş) gün önce okul yönetimine teslim edilir.

1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda davranış ölçütlerine göre öğrencilerin gelişim düzeyleri; 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise davranış ölçütleri, ölçütlerin dönem notları ile davranış notu ve davranış puanı öğrenci karnelerinde belirtilir. E-okul sisteminde davranış ölçütlerinin dönem notu ve yıl sonu notu hesaplanırken kesirli sayılar tama dönüştürülmez. Ölçütlerin dönem notları karneye

yazılırken yarım ve yarımından büyük kesirler bir üst tam nota çevrilir.

Öğrencilerin davranışları;

- a) Okul kültürüne uyum,
- b) Öz bakım,
- c) Kendini tanıma,
- ç) İletişim ve sosyal etkileşim,
- d) Ortak değerlere uyma,
- e) Çözüm odaklı olma,
- f) Sosyal faaliyetlere katılım,
- g) Takım çalışması ve sorumluluk,
- ğ) Verimli çalışma,
- h) Çevreye duyarlılık

ölçütlerine göre değerlendirilir.

Öğretmenler, öğrencilerin davranışlarını belirlenen ölçütlere ait açıklamaları da dikkate alarak gözlem yoluyla değerlendirir (Ek-6/3-A). Öğrencilerin davranış ölçütlerine ait değerlendirme sonuçları çizelgeye işlenir ve onaylanır (Ek-6/3-B).

Okul yönetimince, 6, 7 ve 8 inci sınıflara ait öğrencilerin davranış ölçütlerine ait dönem notu, yıl sonu notu ile davranış notu ve davranış puanlarının işlendiği çizelgenin, e-okul sisteminden çıktısı alınır, ders öğretmenlerine imzalatılarak saklanır

Notların Okul Yönetimine Verilmesi

Madde 44 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Öğrenci Karnesi

Madde 45 — (Değişik birinci fıkrası: 20.8.2007/26619 RG) Öğrencilere, her dönem sonunda karne verilir. Karnede, öğrencinin derslerdeki başarısı ile (Değişik ibare:26.12.2007/26738 RG) davranışlarına ilişkin değerlendirme sonuçları, sosyal etkinlik çalışmaları ve okula devam durumu gösterilir.

(Ek ikinci fıkrası: 20.8.2007/26619 RG) Velileri bilgilendirmek ve öğrenci gelişimlerini takip etmek amacıyla ilköğretim 1, 2 ve 3 üncü sınıf öğrencilerine, kasım ve nisan aylarının ikinci haftasının son iş gününde Öğrenci Gelişim Raporu verilir (EK-15).

Sınıf veya şube rehber öğretmeni ile ilgili müdür yardımcısı öğrencilerin karnelerini doldurur ve öğrenci sınıf geçme defterine işler. Karne, birinci (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönem sonunda velilere imzalatılır ve geri alınır. Ders yılı sonunda dağıtılan karneler geri alınmaz.

Bir Dersin Yıl Sonu Puanı ve Notu(23)

Madde 46 —(Değişik: 20.8.2007/26619 RG) Bir dersin yıl sonu puanı, birinci ve ikinci dönem puanlarının aritmetik ortalamasıdır. Bir dersin yıl sonu notu ise birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalamasıdır. Dönem puanlarının aritmetik ortalaması hesaplanırken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür. Yıl sonu notu hesaplanırken yarım ve yarımından büyük kesirler tama yükseltilir.

Öğrencilerden;

- a) Kurumdan veya geçerli özürlerinden kaynaklanan nedenlerle ders/derslerden yalnız bir dönem puanı/notu alanların bu puan/notu,
- b) 4-8 inci sınıflarda iki dönemde de notu olmayanların yetiştirme kursunda aldığı puanı/notu,
- c) Uygulamalı derslerden birinci dönem notu aldıktan sonra özrünü belgelendirenlerin bu dersleri dinleme, izleme ve sözel etkinliklere katılma boyutu değerlendirilerek o dersin yıl sonu puanı/notu sayılır.

Birinci dönemde özrünü belgelendiren öğrencilerden ikinci dönemde verilen dönem notu uygulamalı dersleri okuyan öğrencilerin sınıf geçme durumları ikinci dönemdeki uygulama notu da katılarak belirlenir."

Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi

Madde 47 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretimde öğrenci, kendi yaş grubu içinde bir bütün olarak yetiştirilir ve değerlendirilir. İlköğretim, öğrencilerin derslerdeki başarısızlığına bakılarak elenecekleri bir dönem değil, programda öngörülen derslerin ve sosyal etkinlik çalışmalarının ortak katkısıyla ilgi ve yeteneği ölçüsünde yetiştirilecekleri bir dönem olarak değerlendirilir.

Buna göre;

- a) Öğrencinin yıllık başarısı, her dersten ayrı ayrı değil, tüm derslerde ve sosyal etkinlik çalışmalarındaki durumu, sınavlar, projeler, performans (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) görevleri, ders içi performans ve Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen tüm davranışlardaki etik değerleri benimsemesi de dikkate alınarak, bir bütün olarak değerlendirilir. Başarılı öğrenciler doğrudan bir üst sınıfa geçirilir.
- b) Sınıf seviyesine göre yetersizlikleri görülen öğrenciler için ikinci (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönemin ilk ayı içinde sınıf veya branş öğretmenleri, okul rehber öğretmeni, okul yönetimi ve öğrenci velilerince öğrencinin, okulun ve çevrenin durumuna göre alınacak tedbirler kararlaştırılır. Gerektiğinde ilköğretim müfettişlerinin rehberliğinden de yararlanılarak kararlaştırılan önlemler tutanakla tespit edilir ve uygulama sonuçları rapora bağlanır.
- c) Alınan bütün önlemlere rağmen bir üst sınıfta güçlüklerle karşılaşabilecek öğrencilerin sınıf geçmesine veya sınıf tekrarı; 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda okul müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmeni ile varsa okulun rehber öğretmeni, 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise şube öğretmenler kurulunda, 4 ve 5 inci sınıflarda

şube öğretmenler kurulunun oluşamaması hâlinde okul müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmeni ile varsa okulun rehber öğretmeni tarafından karar verilir. Bu kararda, oyların eşit olması hâlinde başkanın bulunduğu tarafın görüşü kabul edilir.

ç) Alınan gerekçeli karar, tutanakla belirlenir ve sınıf geçme defterine işlenir. Tutanağın bir örneği öğrenci dosyasına konur, bir örneği de karar defterine yapıştırılır ayrıca veli de bilgilendirilir. (Ek- 9)

Birleştirilmiş sınıflarda, 3 üncü ve 5 inci sınıflar dışındaki öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılmaz.

Kaynaştırma yolu ile eğitimlerine devam eden özel eğitim gerektiren öğrencilere, başarısızlıklarından dolayı sınıf tekrarı yaptırılmaz.

(Değişik beşinci fıkra: 20.8.2007/26619 RG) Yurt dışında bulunması, tutuklu olması, oturduğu yerde okul bulunmaması ve sağlık durumu nedeniyle okula devam edemeyenler ile 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu gereğince okula devamları sağlanan öğrencilerin başarı durumları belirlenirken, en az bir dönem puanı ve notu almış olmaları kaydıyla devam eden öğrenciler gibi işlem yapılır. Bu puan ve not, aynı zamanda yıl sonu puanı ve notu olarak değerlendirilir.

Devlet konservatuarlarına bağlı ilköğretim okullarından naklen gelen öğrenciler, meslek dersleri dışındaki diğer derslerinden başarılı olmaları hâlinde bir üst sınıfa devam ettirilir.

Bir Dersin Ağırlığı, Ders Yılı Sonunda Başar ve Yıl Sonu Başarı Puanı (24)

Madde 48 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim kurumlarında bir üst sınıfa devam etmek veya mezun olabilmek için öğrencinin iki (Değişik ibare: 20.08.2007/26619 RG) dönem notunun aritmetik ortalaması bütün derslerden 2'den aşağı olamaz. Ders yılı sonunda başarısız dersi veya dersleri olan öğrencilerin durumu, öğrenci başarısının değerlendirilmesi esaslarına göre şube öğretmenler kurulunda görüşülür. Kurul kararıyla sınıf geçen öğrencilerin notları değiştirilmez. Okul kayıtlarına "Şube Öğretmenler Kurulu Kararıyla Geçti" veya "Sınıf Tekrarına Karar Verildi" ifadesi yazılır. Bu durum öğrencinin karnesinde de belirtilir.

(Değişik ikinci fıkra: 20.8.2007/26619 RG) 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda bir dersin ağırlığı, o dersin haftalık ders saati sayısına eşittir. Dersin yıl sonu puanı ile o dersin haftalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen puan o dersin ağırlıklı puanıdır. Dersin yıl sonu notu ile o dersin haftalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen not ise o dersin ağırlıklı notudur." (Değişik üçüncü fıkra: 20.8.2007/26619 RG) Yıl sonu başarı puanı, dersin ağırlıklı puanları toplamının haftalık ders saati toplamına bölümü ile elde edilen puandır. Yıl sonu başarı puanı hesaplanırken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür. Bu puanlar; öğrenci karnesi, sınıf geçme, diploma ve öğrenci kayıt defterine işlenir. Yıl sonu başarı puanı, diploma puanının hesaplanmasında esas alınır.

Sınıf Yükseltme

Madde 49 — (Değişik: 20.8.2007/26619 RG) İlköğretimde 1-5 inci sınıflara devam eden öğrencilerden beden ve zihince gelişmiş olup bilgi ve beceri bakımından sınıf düzeyinin üstünde olanlar, sınıf/şube rehber öğretmeni ve varsa okul rehber öğretmeninin önerisi ile velinin görüşü alınarak öğretim yılının ilk ayı içinde sınıf yükseltme sınavına alınır. Başarılı olanlar bir üst sınıfa yükseltirler.

Bu sınav, okul müdürünün başkanlığında sınıf öğretmeni ve bir üst sınıfın öğretmeniyle varsa okul rehber öğretmeninden oluşan komisyon tarafından yapılır. Okulda bu komisyonu oluşturacak sayıda öğretmen bulunmaması durumunda, sınavın yapılacağı yer ile sınav komisyonu, okulun bağlı bulunduğu il/ilçe millî eğitim müdürlüğüne belirlenir.

Sınav sonucu tutanakla tespit edilir ve bu tutanağın bir örneği öğrencinin dosyasında bir örneği de öğrenci işleri dosyasında saklanır. Başarılı olanların durumu, okul kayıtlarına ve nakil belgelerine de işlenir.

Sınıf yükseltme sınavına değişik sınıflarda olmak üzere birden fazla da girilebilir. Ancak sınıf yükseltme bir kez yapılır

Yetiştirme Kursları

Madde 50 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim kurumlarının 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarında, ders yılı içinde öğretmensizlik, salgın hastalık ve doğal afet gibi nedenlerle boş geçen dersler için öğretim yılının ikinci (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) döneminde yetiştirme programları uygulanır.

Boş geçen dersler için açılacak yetiştirme programlarında aşağıdaki esaslara uyulur:

- a) Bir dersin program süresi, o dersin bir (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönemindeki ders saati toplamının yarısından az olamaz.
- b) Bu programların düzenlenmesinde derslerin aksatılmamasına özen gösterilir.
- c) Programlarda görevlendirilecek öğretmenler, millî eğitim müdürlüklerince belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM(1)

Öğrenim Belgelerinin Düzenlenmesi

Öğrenim Belgesi

Madde 51 — Zorunlu öğrenim çağı dışına çıkmadıkça, öğrencinin okulla ilişkisi kesilmez.

Zorunlu öğrenim çağı dışına çıkan ve 8 inci sınıfı bitiremeyen öğrenciye durumunu gösterir öğrenim belgesi düzenlenir. (Ek-1)

Öğrenim belgesi ile okulla ilişkisi kesilen öğrenci Açık İlköğretim Okuluna yönlendirilir.

Nakil Belgesi(20)

Madde 52 — (Değişik birinci fıkra: 20.8.2007/26619 RG) Velinin yer değiştirmesi veya diğer aile sorunları nedeniyle okul değiştirecek öğrenciler için nakil belgesi düzenlenir. Bu belgeye; öğrencinin öğretim yılı içinde aldığı puanlar ve notlar, devam-devamsızlık durumu, 4, 5,

6 ve 7 nci sınıflara ait yıl sonu başarı puanları ve varsa sınıf yükseltme durumu yazılır (EK-2).

Bu belge, öğrencinin nakledeceği okul müdürünün yazılı isteği üzerine öğrenci gelişim dosyasına konularak posta ile gönderilir.

Dış ülkeye gideceğini belgelendiren velilerin başvurması hâlinde öğrencinin sınıf düzeyi ile her sınıfa ait sınıf geçme notlarını gösteren bir belge verilir.

Öğrenci Belgesi

Madde 53 — Velinin isteği üzerine öğrencilere öğrenci belgesi düzenlenir. (Ek- 3)

Diploma

Madde 54 — İlköğretim okullarına devam ederek 8 inci sınıfı bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

Diplomaların Düzenlenmesi

Madde 55 — Diplomalar, sınıf geçme defteri esas alınarak yazılan diploma defterine göre düzenlenir. Kimlik bilgilerinde nüfus cüzdanı esas alınır. İlköğretim okullarından ders kesiminde mezun olanların diploma tarihi, derslerin kesildiği tarihtir. Şube öğretmenleri kurulu kararı ile mezun olanların diplomasına, şube öğretmenleri kurulunun kararının tarihi diploma tarihi yazılır. Her diplomaya, okulun ilk mezun verdiği tarihten itibaren düzenlenen diplomaların sırasını gösterir numara verilir. İlköğretim diploması, ilgili müdür yardımcısı ile okul müdürü tarafından imzalanır.

Diplomalar, iki nüsha hâlinde düzenlenen diploma defterlerinin bir örneği ve mezun olanların isimlerini gösterir bir liste okulun bağlı bulunduğu il, ilçe millî eğitim müdürlüğüne gönderilir. Diplomalar, millî eğitim müdürlüğüne soğuk damga yapılarak okula gönderilir. Diploma defterlerinin birer örneği millî eğitim müdürlüklerince saklanır.

Diplomalar, diploma defterinin ilgili bölümü imzalatılarak öğrencinin kendisine veya velisine verilir.

Yazılı başvurma hâlinde diploma, taahhütlü olarak da gönderilebilir. Diploma defterinin imza bölümüne de yazının tarihi ve sayısı yazılır.

(Ek beşinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Yabancı uyruklu olup mezun duruma gelen öğrencilerin diplomaları, nüfus cüzdanı yoksa pasaport veya oturma belgesindeki bilgilere göre düzenlenir.

Diploma Puanı (25)

Madde 56 — (Değişik : 20.8.2007/26619 RG) **Diploma puanı; 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflardaki yıl sonu başarı puanlarının aritmetik ortalamasıdır. Diploma puanı tespit edilirken bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür. Bu puan diplomada belirtilir. Öğrenimlerinin bir kısmını yurt dışında yaparak yurda dönenlerin diploma puanı;**

a) Ülkemizde öğrenim gördükleri yıllara ait yıl sonu başarı puanları ile yurt dışında öğrenim gördükleri yıllara ait yıl sonu puanları/notlarına,

b) Yurt dışında öğrenim gördükleri okullardan yıl sonu puan/notlarının sağlanamaması durumunda, ülkemizde öğrenim gördükleri öğretim yıllarına ait yıl sonu başarı puanlarına göre tespit edilir.

Diplomalarını Zamanında Alamayanlar

Madde 57 — Önceki yıllarda mezun olanların çeşitli nedenlerle zamanında düzenlenememiş veya verilememiş olan diplomaları, mevcut kayıtlara göre düzenlenir.

Belgesini Kaybedenler

Madde 58 — Okuldan aldığı öğrenim belgesini, nakil belgesini(2) veya diplomasını kaybedenler, okul müdürlüğüne bir dilekçe ile başvururlar. Okul müdürlüğüne, kayıtlara göre dilekçe sahibinin aldığı belge ve diploma ile başka bir okula yazılmadığı belirlendikten sonra, dilekçenin altına veya arkasına, örneğine uygun onaylı bir belge verilir. Durum, öğrenci kayıt defterine de işlenir. (Ek-4)

Aldıkları bu belgeleri kaybedenlere, aynı yöntemle yeniden belge verilir.

Savaş, sel, deprem, yangın gibi nedenlerle okul kayıtlarının yok olması hâlinde, belgelerini kaybedenlere öğrenim durumlarını kanıtlamaları şartıyla örneğine uygun belge verilir. (Ek-5)

Diploma ve Belgelerin Düzenlenmesi

Madde 59 — Diploma ve nakil belgeleri ile okulda sürekli olarak saklanması gereken defter ve belgeler silintisiz ve kazıntısız olarak düzenlenir.

Ancak, diploma ve nakil belgeleri ile diğer kayıt ve belgelerin düzenlenmesi sırasında sehven yapılan yanlışlıklar silinti ve kazıntı yapılmaksızın, yanlışlık okunacak şekilde üzeri tek çizgi ile çizilip üst kısmına doğrusu yazılır. Mahkeme kararı ile diploma ve belgelerdeki bilgilerde yapılan değişiklikler, mevcut bilgiler değiştirilmeden diploma ve belgenin arkasına yeni şekliyle yazılıp düzeltmenin okul yönetimine yapılmadığına ilişkin açıklama, düzeltme tarihi, düzeltmeyi yapanın adı, soyadı yazılır ve imzalanarak onaylanır.

BEŞİNCİ KISIM

Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Okul Müdürünün Görev, Yetki ve Sorumluluğu

Madde 60 — İlköğretim okulu, demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Okul müdürü; ders okutmanın yanında kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirmesinden sorumludur.

Okul müdürü, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar.

Müdür Başyardımcısı

Madde 61 — Müdür başyardımcısı, ders okutmanın yanında müdürün en yakın yardımcısıdır.

Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekâlet eder.

Müdür başyardımcısı, okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, nöbet, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Bu görevlerin

yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludur. Müdür yardımcısı, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar.

Müdür Yardımcısı

Madde 62 — (Değişik birinci fıkrası: 2.5.2006/26156 RG) Müdür yardımcıları ders okutmanın yanında okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, personel, tahakkuk, ayniyat, yazışma, sosyal etkinlikler, yatılılık, bursluluk, güvenlik, beslenme, bakım, nöbet, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler gibi işleriyle ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Müdür yardımcıları bu görevlerin yapılmasından ve okulun amaçlarına uygun olarak işleyişinden müdüre karşı sorumludurlar.

Müdür yardımcıları, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar.

Müdür Yetkili Öğretmen

Madde 63 — Bağımsız müdürlüğü bulunmayan ilköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinden biri, müdür yetkili öğretmen olarak görevlendirilir. Müdür yetkili öğretmen, müdürün görev, yetki ve sorumluluklarını üstlenir.

Öğretmenler

Madde 64 — İlköğretim okullarında dersler sınıf veya branş öğretmenleri tarafından okutulur.

Öğretmenler, kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre plânlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve yönetim işlerine etkin bir biçimde katılmak ve bu konularda kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

İlköğretim okullarının 1-5 inci sınıflarında sınıf öğretmenliği esastır. Sınıf öğretmenleri, okuttukları sınıfı bir üst sınıfta da okuturlar. Ancak istekleri yönetimde uygun görülmesi hâlinde başka bir sınıfı da okutabilirler. Herhangi bir sınıfta başarı gösteren öğretmenler, isteklerinin yönetimde uygun görülmesi hâlinde aynı sınıfı okutmaya devam edebilirler.

(Değişik dördüncü fıkrası: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim okullarının 4 üncü ve 5 inci sınıflarında özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen; beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlâk bilgisi, yabancı dil ve bilgisayar dersleri branş öğretmenlerince okutulur. Ancak, ihtiyacın branş öğretmenlerince karşılanamaması hâlinde bu dersler, yüksek öğrenimlerini söz konusu branşlarda yapan sınıf öğretmenleri veya sınıf öğretmeni olup bu alanda hizmet içi eğitim sertifikası almış öğretmenler tarafından ders değişimi yolu ile okutulabilir. Bunun da mümkün olmadığı durumlarda bu dersler, sınıf öğretmenince okutulmaya devam edilir.

Beşinci fıkrası yürürlükten kaldırıldı. (21.10.2004/25620 RG)(3)

Derslerini branş öğretmeni okutan sınıf öğretmeni, bu ders saatlerinde yönetimde verilen eğitim-öğretim görevlerini yapar.

Yazlı Emirlerin Okunması

Madde 65 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Yönetici ve öğretmenler; Resmî Gazete, Tebliğler Dergisi, genelge ve duyurulardan elektronik ortamda yayımlananları Bakanlığın web sayfasından takip eder. Elektronik ortamda yayımlanmayanları ise okur, ilgili yeri imzalar ve uygularlar.

Özür Bildirme

Madde 66 — Okulun açılma tarihinde ve ders yılı içinde hastalık veya önemli bir özürü nedeni ile görevine gelemeyenler, özürlerini iki gün içinde haber vererek yedi gün içinde belgelendirirler.

İzin Alma

Madde 67 — Öğretmenler, yaz ve dinlenme tatilleri dışında, görev yerinden izinsiz ayrılamazlar.

(Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) Dönem ve yaz tatiline ayrılırken adreslerini okul yönetimine bildirirler.

Ek Görev Verilmesi

Madde 68 — Öğretmenler, eğitim- öğretim ve yönetim görevlerinden başka bir görev alamazlar, ancak kendi okulundan başka bir okulda mülkî amirin onayıyla ek ders görevi alabilirler.

Toplantıya Katılma

Madde 69 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğretmenler, komisyon üyesi ve gözcü olarak görevlendirildikleri sınav komisyonlarında, okulda yapılan her türlü resmî toplantılar ve yerel kuruluş günleri ile millî bayramlarda bulunmak zorundadırlar. Öğretmenlere görevlendirme ve toplantıların zamanı, en az beş gün önceden bir yazı ile duyurulur. Toplantının gündemi öğretmenlerin görüşü alınarak hazırlanır. Toplantılar, dersleri aksatmamak üzere çalışma günlerinde yapılır.

Araç-Gereç Kullanma

Madde 70 — Öğretmenler dersleri ile ilgili araç-gereç, lâboratuvar ve işliklerdeki eşyayı, okul kütüphanesindeki kitapları korur ve iyi kullanılmasını sağlarlar. Okulda aynı dersi okutan birden fazla öğretmen varsa lâboratuvar, işlik, bilgisayar, resim, müzik derslikleri, spor salonu gibi yerlerin kullanımı bir plâna bağlı olarak yürütülür. Bu alanların öncelikle ilgili derslerde kullanılması esastır.

Öğretmenlerin Nöbet Görevi

Madde 71 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okulun bina ve tesisleri ile öğrenci mevcudu, yatılı-gündüzlü, normal veya ikili öğretim gibi durumları göz önünde bulundurularak okul müdürlüğünce düzenlenen nöbet çizelgesine göre öğretmenlerin, normal öğretim yapan okullarda gün süresince, ikili öğretim yapan okullarda ise kendi devresinde nöbet tutmaları sağlanır. Öğretmen, birden fazla okulda ders okutuyorsa aylığını aldığı okulda, aylık aldığı okulda dersi yoksa en çok ders okuttuğu okulda nöbet tutar. Okuldaki öğretmen sayısının yeterli olması durumunda, bayanlarda 20, erkeklerde 25 hizmet yılını dolduran öğretmenlere nöbet görevi verilmez. İhtiyaç duyulması hâlinde bu öğretmenlere de nöbet görevi verilir. Hamile öğretmenlere ise doğuma üç ay kala ve doğumdan sonra bir yıl nöbet görevi verilmez.

Uzman ve Usta Öğreticiler

Madde 72 — "Sözleşmeli veya Ek Ders Göreviyle Görevlendirilecek Usta Öğreticiler Yönetmeliği"ne göre, eğitim-öğretim hizmetlerinde görev verilen uzman ve usta öğreticiler, öğretmenlerin yetki ve sorumlulukları içinde okul müdürünün düzenleyeceği esaslara uygun şekilde çalışırlar.

Eğitim Şefi

Madde 73 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Belletici Öğretmen

Madde 74 — (Değişik birinci fıkrası: 2.5.2006/26156 RG) Yatılı öğrencilerin ders saatleri dışında eğitimleri ile ilgilenmek, öğrencilerin çalışma zamanı ve çalışma yerlerinde, etütlerde ders çalışmalarını sağlamak ve çalışmalarını sırasında karşılaştıkları güçlüklerin çözümüne yardımcı olmak üzere, okulun sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenleri veya ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapanlar arasından okul müdürünün önerisi, millî eğitim müdürünün uygun görmesi ve mülkî amirin onayı ile belletici öğretmenler görevlendirilir.

Belletici öğretmenler, görevlerinden dolayı ilgili müdür yardımcısına, müdür başyardımcısına ve okul müdürüne karşı sorumludurlar.

Belletici öğretmenler, haftada en çok üç gün nöbet tutarlar. Nöbetçi belletici öğretmenler, gece yatakhane de yatarlar. Diğer belletici öğretmenler de okul yönetimince uygun görülmesi hâlinde yatakhane de kalabilirler.

Okul Rehber Öğretmeni

Madde 75 — "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğine" göre ilköğretim okullarında oluşturulan rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde yeterli sayıda rehber öğretmen görevlendirilir.

Rehber öğretmen, okul müdürüne ya da ilgili müdür yardımcısına karşı sorumludur. Rehber öğretmen, öğrencilerin durumları ile ilgili olarak diğer öğretmenlerle iş birliği yapar.

Şube Rehber Öğretmeni

Madde 76 — Okul müdürlüğünce öğretim yılı başında 6, 7 ve 8 inci sınıfların her şubesinde bir şube rehber öğretmeni görevlendirilir. 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda bu görevi sınıf öğretmeni yürütür.

Şube rehber öğretmenleri "Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği"nde(4) sınıf rehber öğretmeni için belirtilen görevler ile bu Yönetmelikte kendilerine verilen görevleri yaparlar.

Şube rehber öğretmeni, müdür ve ilgili müdür yardımcısına karşı sorumludur.

Yönetim İşleri ve Büro Memuru

Madde 77 — Yönetim işleri ve büro memurları, müdür veya müdür yardımcıları tarafından kendilerine verilen yazı ve büro işlerini yaparlar. Gelen ve giden yazılarla ilgili dosya ve defterleri tutar, yazıların asıl veya örneklerini dosyalar ve saklar, gerekenlere cevap hazırlarlar. Memurlar, teslim edilen gizli ya da şahıslarla ilgili yazıların saklanması ve gizli tutulmasından sorumludurlar. Öğretmen, memur ve hizmetlilerin özlük dosyalarını tutar ve bunlarla ilgili değişiklikleri günü gününe işlerler. Arşiv işlerini düzenlerler. Bu memurların birden fazla olması hâlinde okul müdürlüğünce aralarında iş bölümü yapılır. Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar.

Hesap İşleri Memuru

Madde 78 — Okulun yönetici, öğretmen, memur ve hizmetlilerine ait aylık, ücret, sosyal yardım, yolluk, sağlık, vergi iadesi gibi özlük haklarının zamanında hak sahiplerine verilmesini sağlar. Bunlarla ilgili belgeleri dosyalarında saklar.

Okulla ilgili mali işleri izler, iş ve işlemleri yapar ve bunlarla ilgili yazı, belge, defter ve dosyaların düzenlenmesini ve saklanması sağlar.

Hesap işleri memuru bulunmayan okullarda, bu hizmetler okul müdürlüğünce görevlendirilecek memurlardan biri tarafından yürütülür.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar.

Ambar memuru

Madde 79 — Satın alınan yiyecek, yakacak, temizlik ve diğer maddelerin muayene ve kabulü ile ilgili işlemleri yapar ve kabul edilenleri teslim alarak gerektiğinde kullanılmak üzere ambarda saklar.

Ambar ayniyat mutemetliğini "Ayniyat Talimatnamesi" ne uygun olarak yapar.

Nöbetçi öğretmen, aşçı (...) (6) ile birlikte tabelâya göre günlük erzak, yakacak ve temizlik maddelerini tartarak veya sayarak ambardan çıkarır ve ilgililere teslim eder.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Ayniyat ve Depo Memuru

Madde 80 — Okulun bütün demirbaşından sorumlu olan ayniyat ve depo memuru, demirbaş eşya ve tüketim maddeleri ile ilgili her türlü işlemin, "Ayniyat Talimatnamesi"ne uygun olarak yürütülmesini sağlar.

Ayniyat memuru, ayniyat ve demirbaş sayım komisyonu üyesidir.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Döner Sermaye Memurları

Madde 81 — Döner sermayeli okullarda döner sermaye saymanı, döner sermaye ambar memuru ve döner sermaye veznedarı görevlendirilir.

Döner sermaye saymanı, döner sermayenin iş ve işlemlerini, ilgili mevzuat hükümleri ile Bakanlık emirlerine göre yürütür.

Döner sermaye, ambar memuru, döner sermaye ambarına giren ve çıkan malların ve eşyanın kaydını tutar, korunmasını sağlar.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar.

Kütüphane Memuru

Madde 82 — Kütüphane memuru okul kitaplığını, "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" ne göre

düzenler. İş ve işlemlerini yürütür.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Sağlık Personeli

Madde 83 — Sağlık personeli, okuldaki öğrenci ve diğer personelin sağlıkla ilgili işlerini yapmakla yükümlüdür.

Ayrıca, yatılı okullardaki sağlık personeli, görevlerini "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği" ne göre yürütür.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar.

Şoför

Madde 84 — Okula tahsis edilen okul taşıtının zimmetini üzerine alır, taşıtın kullanılmasından ve bakımından sorumlu olur.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Aşçı

Madde 85 — Aşçı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği"nde belirtilen görevleri yapar.

Aşçı, müdür, ilgili müdür yardımcısı, nöbetçi öğretmen, okul doktoru, (...) (6) ve varsa diyet uzmanına karşı sorumludur.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Aşçı Yardımcısı

Madde 86 — Aşçı yardımcısı, "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği"nde belirtilen görevleri yapar.

Aşçı yardımcısı, müdür, ilgili müdür yardımcısı (...) (6) ve aşçıya karşı sorumludur.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Kaloriferci

Madde 87 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Kaloriferci, kalorifer dairesi ve tesisleri ile ilgili hizmetleri yapar.

Kaloriferin kullanılmadığı zamanlarda okul yönetimince verilecek işleri yapar.

Kaloriferci, okul müdürüne, müdür yardımcısına ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludur.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Bahçıvan

Madde 88 — Bahçıvan, yapılacak plâna uygun olarak, okulun bahçe ve parkını düzenler, tarım öğretmeni ile iş birliği içinde çalışır.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yapar.

Gece Bekçisi

Madde 89 — Gece bekçisi veya nöbetle gece bekçiliği yapan hizmetli, nöbeti süresince okul bina ve eklentilerinin güvenliğini sağlar.

Bu görevleri yaparken müdüre, ilgili müdür yardımcısına, nöbetçi öğretmene (...) (6) karşı sorumludur.

Hizmetli sayısı iki ve daha az olan okullarda gece bekçiliği görevi yürütülmez. Durum en yakın emniyet birimine 6 ayda bir yazılı olarak bildirilir.

Teknisyenler

Madde 90 — Okulun imkân ve özelliklerine göre elektrik, elektronik, bilgisayar, makine onarımı, su, doğalgaz, kalorifer tesisatı, marangozluk ve benzeri işleri yapmak üzere teknisyenler çalıştırılır.

Müdürün vereceği hizmete yönelik diğer görevleri de yaparlar.

Diğer Yardımcı Personel

Madde 91 — Yardımcı hizmetler sınıfı personeli, okul yönetimince yapılacak plânlama ve iş bölümüne göre her türlü yazı ve dosyayı dağıtmak ve toplamak, başvuru sahiplerini karşılamak ve yol göstermek, hizmet yerlerini temizlemek, aydınlatmak ve ısıtma yerlerinde çalışmak, nöbet tutmak, okula getirilen ve çıkarılan her türlü araç-gereç ve malzeme ile eşyayı taşıma ve yerleştirme işlerini yapmakla yükümlüdürler.

Bu görevlerini yaparken okul yöneticilerine ve nöbetçi öğretmene karşı sorumludurlar.

Duyurma

Madde 92 — Okulun yardımcı hizmetler ve genel idare hizmetleri sınıfındaki personelin, görevleri ile ilgili Yönetmelik maddeleri görülebilecek bir yere asılır. Görev dağılımları yazılı olarak bildirilir.

Personelin Haftalık İzni

Madde 93 — Yatılı ilköğretim kurumlarında bütün hafta çalışanların haftalık izinleri, görevlerini aksatmayacak şekilde toplu olarak veya belli süreler hâlinde verilir.

ALTINCI KISIM

Kurullar, Meslekî Çalışmalar ve Komisyonlar

Öğretmenler Kurulu

Madde 94 — Öğretmenler kurulu, okul müdürünün başkanlığında müdür yardımcıları ile bütün öğretmenler ve okul rehber öğretmenleri ile ilköğretim kurumunun özelliği dikkate alınarak kurumda görevli uzman ve usta öğreticilerden oluşur. Müdürün bulunmadığı zamanlarda öğretmenler kuruluna varsa müdür başyardımcısı, yoksa görevlendireceği müdür yardımcılardan biri başkanlık eder.

Öğretmenler kurulu; ders yılı başında, ikinci (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönem başında, ders yılı sonunda ve okul yönetimince gerek duyulduğunda toplanır.

Kurulun toplantı günleri ve gündemi, müdür tarafından iki gün önceden yazılı ve imza karşılığı ilgililere duyurulur.

İlk toplantıda önceki yılın değerlendirilmesi ile yeni öğretim yılı çalışma esasları belirlenir ve iş bölümü yapılır.

Ders yılı içinde yapılan toplantılarda çalışmalar gözden geçirilip değerlendirilir, eksiklik ve

aksaklıkların giderilmesi için alınacak önlemler görüşülür ve kararlaştırılır. Ders yılı sonunda yapılan toplantıda öğrencilerin devam-devamsızlık ve başarı durumları gözden geçirilir, üst makamlarca ve okul yönetimince verilen konular görüşülür ve kararlaştırılır. Öğretmenler kurulu toplantılarında alınan kararlar tutanakla tespit edilir ve toplantıya katılanlar tarafından imzalanır, katılmayanlar tutanakta belirtilir. Tutanakların aslı, toplantı tutanakları dosyasında saklanır. Alınan kararlar, karar defterine yazılır. Uygulanmak üzere yönetici ve öğretmenler tarafından imzalanır.

Toplantıların ders saatleri dışında yapılması esastır. Ancak, ikili öğretim yapan okulların tüm öğretmenlerinin aynı anda toplanmalarına gerek duyulduğunda, okul yönetimince bağlı bulunduğu millî eğitim müdürlüğüne bilgi vermek şartıyla toplantı günlerinde yarım gün öğretim yapılır.

Zümre Öğretmenler Kurulu

Madde 95 — Zümre öğretmenler kurulu, 1, 2, 3, 4 ve 5 inci sınıflarda aynı sınıfta okutan sınıf öğretmenleri ve varsa branş öğretmenlerinden, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda branş öğretmenlerinden oluşur. Zümre öğretmenler kurulu, okul müdürlüğüne yapılacak plânlamaya uygun olarak öğretim yılı başında, ortasında, sonunda ve ihtiyaç duyuldukça toplanır. Toplantılar, okul müdürünün görevlendireceği bir müdür yardımcısının veya branş öğretmenleri arasından seçimle belirlenen öğretmenin başkanlığında yapılır.

(Değişik üçüncü fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Bu toplantılarda, programların ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi, ders araçlarından, laboratuvar , spor salonu, kütüphane ve işliklerden planlı bir şekilde yararlanılması ile proje ve performans (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) görev konuları belirlenir.

Bu toplantılarda, programların ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi, ders araçlarından, laboratuvar, spor salonu, kütüphane ve işliklerden planlı bir şekilde yararlanılması, öğrenci ödevleri ve derslerin değerlendirilmesi, derslerde izlenecek yöntem ve teknikler ile benzeri konularda kararlar alınır. Zümre öğretmenler kurulunda:

- a) Eğitim-öğretim programları incelenir ve ortak bir anlayış oluşturulur.
- b) Uygulamalarda karşılaşılan güçlükler üzerinde durulur ve bunların çözüm yolları aranır.
- c) Öğrencilerin çalışma ve eğitim durumları ile çevrenin özellikleri incelenir ve alınacak önlemler kararlaştırılır.

d) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili olarak hazırlanacak planların uygulamasında birlik sağlanır.

e) Meslekî eserler ve eğitim alanındaki yeni gelişmeler incelenir.

f) Uygulamak ve değerlendirmek üzere ortak ölçme ve değerlendirme araçları hazırlanır.

g) (Ek: 2.5.2006/26156 RG) Ders yılı sonunda zümre öğretmenler kurulu; ders programları, ilgili mevzuatı, ders araç-gereci, öğretim yöntem ve teknikleri, okul ve dersliklerdeki fizikî durum ve öğrenci başarı düzeyini değerlendiren bir rapor hazırlar ve okul müdürlüğüne sunar.

Şube Öğretmenler Kurulu

Madde 96 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Şube öğretmenler kurulu, 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda aynı şubede ders okutan öğretmenler ile okul rehber öğretmeninden oluşur. Kurula, gerek görülürse öğrenci velileri, sınıfın başkanı ve öğrencilerce seçilen öğrenci temsilcileri de çağrılabilir.

Şube öğretmenler kurulu, okul yönetimince yapılacak planlamaya göre birinci (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönemin ikinci ayında, ikinci yarıyılın birinci veya ikinci haftasında ve yıl sonunda okul müdürü ya da görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube rehber öğretmenin başkanlığında toplanır. Ayrıca, gerektiğinde şube rehber öğretmeni veya okul rehber öğretmenin önerisinin okul yönetimince uygun görülmesi hâlinde de toplanabilir.

Şube öğretmenler kurulunda; şubedeki öğrencilerin kişilik, beslenme, sağlık, sosyal ilişkilerin yanı sıra bu Yönetmeliğin 47 nci maddesi hükmünce başarıları ile ailenin ekonomik durumu değerlendirilerek alınacak önlemler görüşülür ve alınan genel karar, uygulanmak üzere şube öğretmenler kurulu karar defterine yazılır.

Öğrenci Kurulu

Madde 97 — Öğrenci kurulu, okulun 1-8 inci sınıf öğrencileri tarafından 6, 7 ve 8 inci sınıf öğrencileri arasından seçilen bir başkan; 4 ve 5 inci sınıflar arasından seçilen ikinci başkan ve 1-8 inci sınıf şubelerinden seçilen birer temsilciden oluşur. Bu kurula öğretmenler kurulu tarafından seçilen bir öğretmen rehberlik eder.

Okul öğrenci kurulu rehber öğretmenin veya öğrenci başkanının çağrısı ile toplanır. İlk toplantıda yıllık çalışma programını hazırlar, okul müdürünün onayına sunar. Çalışma programında eğitim-öğretim ortamının daha uygun duruma getirilmesi, verimin artırılması, öğrenci sorunlarının giderilmesi ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesi gibi çalışmalara yer verilir.

(Ek fıkra: 21.10.2004/25620 RG) Okul meclisleri temsilcisi de öğrenci kurul başkanının katıldığı kurullara katılır.

Meslekî Çalışmalar

Madde 98 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenlerin genel kültür, özel alan ve pedagojik formasyon alanlarında, bilgi ve görgülerini artırmak, yeni beceriler kazandırmak, eğitim-öğretimde karşılaşılan problemlere çözüm yolları bulmak, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına göre plan ve programları hazırlamak ve uygulamak amacıyla derslerin kesiminden temmuz ayının ilk iş gününe, eylül ayının ilk iş gününden derslerin başlangıcına kadar; yıl içinde ise yıllık çalışma programında belirtilen sürelerde meslekî çalışma yapılır.

Yönetici ve öğretmenler meslekî çalışmalarda;

a) İlköğretim ders programlarında, mevzuatında ve uygulamalarında yapılan değişiklikleri inceleyerek değerlendirir.

b) Birbiri ile ilişkili alanlarda zümre öğretmenleri iş birliği yapar.

c) Yeni öğretim yılında uygulayacakları yıllık çalışma programları, iş takvimini planlar ve iş bölümü gibi hazırlıkları yapar.

ç) Kayıt işlemleri ile ilgili olarak veli görüşmelerini gerçekleştirir.

Yönetici ve öğretmenlerin meslekî çalışmalarından azamî verim elde edilebilmesi amacıyla okulun ve çevrenin ihtiyaçlarına göre, bunların dışındaki konularda belirlenebilir.

Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında görevli öğretmenler, derslerin kesiminden 1 temmuza kadar yapılacak meslekî çalışmalarını, okul yönetimi veya millî eğitim müdürlüğünün bilgisi dâhilinde yaz tatilini geçirecekleri yerdeki bir ilköğretim okulunda yapabilirler. Meslekî çalışmalarını tatil adreslerinde tamamlayan öğretmenler, çalışma yaptıkları okul müdüründen aldıkları bu çalışmalara katıldıklarını gösterir yazıyı, eylül ayının ilk iş gününde bağlı buldukları millî eğitim müdürlüğüne teslim ederler. Bir örneği de okul müdürlüğüne saklanır.

Okul Gelişim Yönetim Ekibi

Madde 99 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim okullarında; paylaşımcı ve iş birliğine dayalı yönetim anlayışıyla eğitim-öğretimin niteliğini ve öğrenci başarısını artırmak, okulun fizikî ve insan kaynaklarını geliştirmek, öğrenci merkezli eğitim yapmak, eğitimde planlı ve sürekli gelişim sağlamak amacıyla "Okul Gelişim Yönetim Ekibi" kurulur. Ekibin, çalışmalarını ilgili Yönerge hükümlerine göre yerine getirir.

Ayrıca, zümrelerden gelen raporları birleştirir, projeleri inceler ve okulun yılsonu raporunu hazırlar. İki nüsha hazırlanan raporun biri, hizmetin kalitesini artıracağı düşünülen projelerle birlikte millî eğitim müdürlüğüne gönderilir. Diğer nüsha da meslekî çalışma dosyasına konur.

Satın Alma Komisyonu

Madde 100 — Satın alma komisyonu, okul müdürlüğüne satın alma işlerini düzenlemek ve yürütmek üzere müdür yardımcılarının birinin başkanlığında öğretmenler kurulunca seçilecek en az bir öğretmen, tahakkuktan sorumlu müdür yardımcısı, ihale işlerinden sorumlu bir memur ve maliyeden bir kişinin katılımıyla oluşturulur.

Satın alma komisyonu görevlerini, yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre yürütür.

İlköğretim okullarında ana sınıfı ile ilgili ödentiler, okul öncesi mevzuatına göre yürütülür.

Muayene ve Teslim Alma Komisyonu

Madde 101 — Muayene ve teslim alma komisyonu, her okulda müdür yardımcısının veya müdür tarafından görevlendirilecek bir müdür yardımcısının başkanlığında öğretmenler kurulunca bir yıl için seçilen bir öğretmen, ambar memuru, (...) (6) ayniyat memuru (mutemet), varsa sağlık elemanı ve nöbetçi öğretmenlerden oluşur.

Bu komisyon, şartname ve sözleşmeler uyarınca satın alınan eşya ve gereçleri muayene ve kontrol ederek kabulü veya geri çevrilmesi hakkında gereken işlemi yapar. Pansiyonlu/yatılı okullarda, dışarıdan gelecek yiyecek ve başka maddelerin muayenesinde nöbetçi öğretmen, öğrenci temsilcisi ve aşçı da hazır bulunur.

Ayrıca "Ayniyat Talimatnamesi" hükümlerine göre her yıl sonunda demirbaş eşya, yoğaltılan madde ve malzemeler ile kullanılmayan eşya ve gereçlerin sayım ve denetlenmesi ile ilgili işleri yapar.

Bu komisyonun muayene, teslim alma ve sayım işleri ile ilgili kararları okul müdürü tarafından onaylanır.

Bu komisyona ihtiyaç duyulmayan okullarda, komisyonun görevi okul yönetimi ve görevlendireceği öğretmenlerle yapılır.

YEDİNCİ KISIM

Defter ve Dosyalar

Defter ve Dosyalar

Madde 102 — İlköğretim kurumlarında, kurumun özelliğine ve kullandığı teknolojiye göre EK 14'te yazılı defter, çizelge ve dosyalar tutulur.

Bütün defterlerin, sayfalarının birleştiği yer, okul mührü ile mühürlenir. Defterlere ilk sayfadan başlayarak sayfa numaraları yazılır ve defterin kaç sayfa olduğu belirtilerek onaylanır.

(Ek üçüncü fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Okulda tutulması gereken defter, çizelge ve dosyaların saklanması ve imhası ilgili mevzuatına göre yapılır.

Öğrenci Kayıt Defteri

Madde 103 — Her okulda öğrencileri kayıt etmek için örneğine uygun öğrenci kayıt defteri tutulur.

Her sayfaya bir öğrenci kaydedilir. Ancak, herhangi bir nedenle okuldan ayrılan öğrencinin durumu deftere işlenerek kaydı silindikten sonra aynı sayfaya yeni bir öğrenci kaydedilebilir.

Herhangi bir nedenle yıpranan öğrenci kayıt defteri, okulun bağlı bulunduğu il/ilçe millî eğitim müdürlüğünden onay alınarak yeni deftere işlenir ve eski defter saklanır.

Sınıf Geçme Defteri

Madde 104 — Birinci ve ikinci (Değişik ibare: 20.8.2007/26619 RG) dönem notları ile not ortalamalarının yazıldığı sınıf geçme defterleri, ilgili müdür yardımcısı ile müdür, tek öğretmenli okullarda sadece müdür, müdür yardımcısı bulunmayan okullarda ise müdür ile uygun göreceği bir öğretmen tarafından imzalanır.

SEKİZİNCİ KISIM

Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Öğrenci Davranışlarının İzleme, Değerlendirme ve Geliştirme

Ödüllendirme

Madde 105 — Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ilköğretim kurumlarında öğrencilerin

ödüllendirilmesi, davranışlarının izlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik faaliyetler; öğrenci, veli, öğretmen ve yönetici iş birliğinde yürütülür.

Öğrenci davranışlarının kaynağının belirlenmesi için gerektiğinde rehberlik araştırma merkezi ve ilgili diğer kurumlarla iş birliği yapılır.

Öğrencilerden Beklenen Davranışlar

Madde 106 — Öğrencilerden;

- a) Okula ve derslere düzenli devam etmeleri ve başarılı olmaları,
- b) Bütün okul arkadaşlarının kendisi gibi Türk toplumunun ve Türkiye Cumhuriyetinin bir bireyi olduklarını unutmamaları, onur ve haklarına saygı göstermeleri,
- c) Öğretmenlerine, okul yöneticilerine, görevlilere, arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı ve hoşgörülü davranmaları,
- d) Doğru sözlü, dürüst olmaları, yalan söylememeleri,
- e) İyi ve nazik tavırlı olmaları, kaba söz ve davranışlardan kaçınmaları,
- f) Okulda yapılacak sosyal ve kültürel etkinliklere katılmaları,
- g) Kitapları sevmeleri, korumaları, okuma alışkanlığı kazanmaları,
- h) Çevrenin doğal ve tarihi güzelliklerini, sanat eserlerini korumaları ve onları geliştirmek için katkıda bulunmaları,
- i) İyi işler başarmak için çok çalışmaya ve zamana muhtaç olduklarını unutmamaları, geçen zamanın geri gelmeyeceğinin bilincinde olmaları,
- j) Millet malını, okulunu ve eşyasını kendi öz malı gibi korumaları,
- k) Sigara, içki ve diğer bağımlılık yapan maddeleri kullanmamaları ve bu maddelerin kullanıldığı ortamlardan uzak durmaları,
- l) Ülkenin birliğini ve bütünlüğünü bozan bölücü, yıkıcı, siyasi amaçlı etkinliklere katılmamaları, siyasi amaçlı sembol kullanmamaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet ve benzerlerini taşımamaları, bulundurmamaları ve dağıtmamaları, siyasi amaçlı davranışlarla okulun huzurunu bozmamaları,
- m) Fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini millet, yurt ve insanlık için yararlı bir şekilde kullanmaları,
- n) Atatürk İlke ve İlkelerine bağlı kalmaları, bunun aksi davranışlarda bulunmamaları,
- o) Yasalara, yönetmeliklere ve toplumun etik kurallarına, millî, manevî ve kültürel değerlere uymaları, beklenir.

Ödüllendirilecek Davranışlar ve Ödüller

Madde 107 — Okul Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunca, örnek davranışları ile derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrenciler;

- a) **(Değişik alt bent : 5.10.2007/26664 RG) 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda puan ortalaması Türkçe dersinden 55.00, diğer derslerin her birinden 45.00 puandan aşağı olmamak şartı ile tüm derslerin dönem ağırlıklı puan ortalaması 70. 00-84 .99 olanlar "Teşekkür,"**
- b) **(Değişik alt bent : 5.10.2007/26664 RG) 85.00 puan ve yukarı olanlar "Takdirname,"**
- c) **(Değişik alt bent : 5.10.2007/26664 RG) Üç öğretim yılının her döneminde üst üste Takdirname alanlar "Üstün Başarı" (EK-7),**
- d) **(Ek alt bent : 05.10.2007/26664 RG) Üç öğretim yılının her döneminde üst üste Teşekkür ya da dönemlerin herhangi birinden veya bir kaçından takdirname, diğerlerinden teşekkür alanlar "Başarı" (EK- 7/1)**

belgesi ile ödüllendirilir.

Ayrıca, ilköğretim okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarında almış olduğu notlarla istenilen başarıyı gösterememesine rağmen aşağıdaki şartlardan en az birini taşıyan öğrencilere; öğretmenlerin veya okul yönetiminin önerisi üzerine "Onur Belgesi" (EK-8) ile ödüllendirilir. Bu ödüller öğrencinin dosyasına işlenir.

- a) Ulusal ve uluslar arası yarışmalara katılarak ilk beş dereceye girmek.
- b) Çeşitli sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklerde üstün başarı göstermek.
- c) **Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)**
- d) **Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)**

Öğrencilerin Olumsuz Davranışları ve Uygulanacak Yaptırımlar

Madde 108 — İlköğretim Okulu 6, 7 ve 8 inci sınıf öğrencilerine; gelişim özellikleri dışındaki olumsuz davranışlarının özelliğine göre uyarma, kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından biri uygulanır.

Bu yaptırımların uygulanmasındaki amaç caydırıcı olması, toplum düzeninin korunması, öğrencinin yaptığı davranışlarının farkına vararak bu davranışlarının olumlu yönde düzeltilmesini sağlamaktır.

Öğrencilerin gelişim dönemleri de dikkate alınarak, bilinçlendirme ile düzeltilebilecek davranışlar için "Uyarma" süreci uygulanır. Uyarma bir süreç olup bu süreç aşağıdaki şekilde işler.

a) Uyarma:

1) Sözlü uyarma; öğretmenin öğrenciyle görüşme sürecini oluşturur. Olumsuz davranışın neden yapılmaması gerektiği, öğrenciden beklenen davranışın neler olabileceğini anlaması sağlanmaya çalışılır. Olumsuz davranışların devamı hâlinde kendisine uygulanabilecek yaptırımların neler olabileceği konusunda uyarılır.

2) Öğrenci ile sözleşme imzalama; öğrencinin sözlü uyarılmasına rağmen olumsuz davranışlarını sürdürmesi hâlinde öğrenci ve öğretmenler arasında bir görüşme gerçekleştirilir. Bu görüşme sonucunda öğrenci sergilediği olumsuz davranışlarını değiştirmeyi kabul edeceğine ilişkin sözleşmeyi imzalar. (Ek- 10)

3) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Veli ile görüşme; öğretmen, öğrencinin bu olumsuz davranışları sürdürmesi hâlinde veliyi okula davet eder. Okul yöneticilerinden birinin de katılımı ile yapılan görüşmede öğrencinin olumsuz davranışları ve uygulanabilecek yaptırımları veliye bildirilir. Velinin toplantıya gelmemesi durumunda tutanak tutulur. Bu aşamalardan sonra öğrencinin olumsuz davranışlarını sürdürmesi durumunda; öğretmen, yazılı belgelerin bulunduğu dosyayı hazırlayacağı raporla birlikte görüşülmek üzere öğrenci davranışlarını değerlendirme

kuruluna verir.

- b) Kınama; öğrenciyi, yaptırım gerektiren davranışta bulunduğunu ve tekrarından kaçınmasının, okul yönetimince yazılı olarak bildirilmesidir.
- c) Okul değiştirme; öğrencinin, bir başka okulda öğrenimini sürdürmek üzere bulunduğu okuldan naklen gönderilmesidir.

Yaptırım Gerektiren Davranışlar

Madde 109 — Yaptırım gerektiren davranışlar aşağıda belirtilmiştir.

a) Uyarma yaptırımını gerektiren davranışlar:

- 1) Derse ve diğer etkinliklere vaktinde gelmemek ve geçerli bir neden olmaksızın bu davranışı tekrar etmek.
- 2) Okula özürsüz devamsızlığını, özür bildirim formu ya da raporla belgelendirmemek, bunu alışkanlık hâline getirmek, okul yönetimi tarafından verilen izin süresini özürsüz uzatmak.
- 3) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Yatılı okullarda öğrenci dolaplarını farklı amaçlarla kullanmak, yasaklanmış malzemeyi dolapta bulundurmak ve yönetime bilgi vermeden dolabın bir başkasına devretmek.**
- 4) Okula, yönetimce yasaklanmış malzeme getirmek ve bunları kullanmak.
- 5) Yalan söylemeyi alışkanlık hâline getirmek.
- 6) Duvarları, sıraları ve okul çevresini kirletmek.
- 7) Görgü kurallarına uymamak.

8) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okul kütüphanesinden veya laboratuvarlardan aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında teslim etmemek veya geri vermemek.**

b) Kınama yaptırımını gerektiren davranışlar:

- 1) Yöneticilere, öğretmenlere, görevlilere ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranmak.
- 2) Okulun kurallarını dikkate almayarak, kuralları ve ders ortamını bozmak, ders ve ders dışı etkinliklerin yapılmasını engellemek.
- 3) Okul yönetimini yanlış bilgilendirmek, yalan söylemeyi alışkanlık hâline getirmek, kopya çekmek, resmî evrakta değişiklik yapmak.
- 4) Okulda bulunduğu hâlde törenlere özürsüz olarak katılmamak ve törenlerde uygun olmayan davranışlarda bulunmak.
- 5) Kılık ve kıyafet kurallarına uymamak.
- 6) Okulda ya da okul dışında sigara içmek.
- 7) Okulda kavga etmek.
- 8) Okulun araç-gerecine zarar vermek.
- 9) Başkasının malını haberi olmadan almak.
- 10) Öğrencilerin eşya ve araç-gerecine kasıtlı olarak zarar vermek.
- 11) Dersin veya ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak.
- 12) Okul ile ilgili mekân ve malzemeyi izinsiz ve eğitimin amaçları dışında kullanmak.
- 13) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Yatılı okullarda gece izinsiz olarak dışarıda kalmak.**

c) Okul Değişirme yaptırımını gerektiren davranışlar:

- 1) Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı davranışlarda bulunmak veya başkalarını da bu tür davranışlara zorlamak.
- 2) Sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak.
- 3) Okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmak.
- 4) Okul ve çevresinde kasıtlı olarak yangın çıkarmak.
- 5) Okul ile ilgili mekân ve malzemeyi izinsiz ve eğitim amaçları dışında kullanmayı alışkanlık hâline getirmek.

6) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okul içinde ve dışında; siyasi parti ve sendikaların propagandasını yapmak ve bunlarla ilgili eylemlere katılmak.**

7) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Herhangi bir kurum ve örgüt adına yardım ve para toplamak.**

- 8) Kişi veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce ve inançlarına göre ayırmak, kınamak, kötülemek ve bu tür eylemlere katılmak.
- 9) Başkasının malına zarar vermek, haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.
- 10) Okulun bina, eklenti ve donanımlarını, taşınır ve taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek.
- 11) Okula, derslere, sınavlara girilmesine ve bunların sağlıklı yapılmasına engel olmak.
- 12) Okul içinde ve dışında okul yöneticilerine, öğretmenlere ve diğer personele karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak.
- 13) **(Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Yatılı okullarda gece izinsiz olarak dışarıda kalmayı alışkanlık hâline getirmek.**
- 14) Okul ile ilişkisi olmayan kişileri okulda veya okula ait yerlerde barındırmak.
- 15) Kendi yerine başkalarını sınava katmak, başkasının yerine sınava girmek.
- 16) **(Değişik alt bend: 20.8.2007/26619 RG) Başkalarını, alkol veya bağımlılık yapan maddeleri kullanmaya teşvik etmek.**
- 17) Kılık ve kıyafet yönetmeliğine uymamakta ısrar etmek.

Yaptırım Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar

Madde 110 — Yaptırım takdir edilmesinde öğrencinin;

- a) Davranışın niteliği, önemi ve ne gibi şartlarda gerçekleştiği, o andaki psikolojik durumu ve kişisel özellikleri,
- b) Okul içinde ve dışındaki genel durumu,
- c) Yaş ve cinsiyeti,
- d) Derslerdeki ilgi ve başarısı,

- e) Okuldaki sosyal ve kültürel faaliyetlerdeki başarı durumu,
f) Öğrencinin aynı öğretim yılı içinde daha önce yaptırım uygulanıp uygulanmadığı,
g) (Ek: 20.8.2007/26619 RG) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri,
göz önünde bulundurularak olumsuz davranışına uygun yaptırım veya bir alt yaptırım takdir edilebilir.
Öğrencinin olumsuz davranışının psikolojik bir nedene bağlı olabileceği durumlarda sağlık merkezine yönlendirilmesi, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince yapılır ve velisi bilgilendirilir.
- Uygulama ile İlgili Açıklamalar**
Madde 111 — Yaptırım uygulanmasında aşağıdaki açıklamalara uyulur:
a) Olumsuz davranışlar ile bu davranışların karşılığı olan yaptırımlar uyumlu bir şekilde tespit edilir.
b) Tutuklu ve gözetim altında bulunan öğrencilerin savunmaları, ilgili makamlara müracaat edilerek alınır.
c) Okul yöneticileri, öğrencilerin okul içinde ve okul dışında olup doğrudan okul yönetimine duyurulan, yasal soruşturmayı gerektiren bir suç işlemeleri hâlinde ilgili makamlara bilgi verir.
d) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Uyarma ve kınama yaptırımı, öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu tarafından verilir.
e) Aynı olumsuz davranıştan dolayı birden fazla yaptırım uygulanamaz.
f) Yaptırımlar öğrencinin dosyasına işlenir.
g) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Uyarma ve kınama yaptırımı okul müdürünün, okul değiştirme yaptırımı ise ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunun onayından sonra uygulanır.
h) (Değişik: 21.10.2004/25620 RG) İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunda(5) görüşülmesi gereken dosyalar en geç bir hafta içinde bu kurullara gönderilir.
i) Okul değiştirme yaptırımı uygulanan öğrenci, ilgili okul müdürlüğü ve il/ilçe millî eğitim müdürlüğünün olumlu görüşlerinin alınması şartıyla öğretim yılı sonunda eski okuluna dönebilir.
i) Okul müdürü gerektiğinde yazılı savunmasının alınması şartıyla öğrenciye doğrudan "Kınama" yaptırımı verebilir.
j) Kınama ve okul değiştirme yaptırımlarından birini alan öğrenciye o öğretim yılı içinde takdir, teşekkür, onur ve üstün başarı belgesi verilmez.
k) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci velisi, öğrenci hakkında verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren beş işgünü içinde okul müdürlüğüne itirazda bulunabilir. Okul müdürlüğü uyarma ve kınama yaptırımı ile ilgili itirazları inceler. Okul değiştirme yaptırımı ile ilgili dilekçeyi ve dilekçede belirtilen itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini bu Yönetmeliğin 134 üncü maddesindeki belgeler ile birlikte dilekçenin okul yönetimine verildiği tarihten itibaren beş iş günü içinde ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna gönderir. İtiraz işlemleri sonuçlanıncaya kadar yaptırım uygulanmaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurullar ve Görevleri

Kurullar

Madde 112 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim okullarında öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve ihtiyaçlarını belirleyerek olumlu davranışlar kazanmaları ve olumsuz davranışların önlenmesi için Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu oluşturulur.

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu

Madde 113 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu; müdür başyardımcısı, müdür başyardımcısı bulunmayan okullarda müdür yardımcısının başkanlığında öğretmenler kurulunca seçilen birer sınıf ve birer şube rehber öğretmeninden bir asil, bir yedek üye, bir okul rehber öğretmeni ile okul-aile birliği başkanı ve öğrenci kurulu başkanından oluşturulur.

Seçimlerde oyların eşit olması hâlinde kademi en fazla olan öğretmen üye seçilir. Asil ve yedek üyelerin boşalması durumunda, açık bulunan üyelikler için yeniden seçim yapılır. Yeterli sayıda öğretmen bulunmaması hâlinde okulda görevli diğer öğretmenler, oylamaya katılabilir ve üye seçilebilirler. Kurul üyelikleri, yeni kurul üyeleri seçimleri yapılmıncaya kadar devam eder. Özürlüleri nedeniyle toplantıya katılamayan veya kuruldan ayrılan asil üyenin yeri sıraya göre yedek üyelerle tamamlanır. Okul müdürlüğüne kabul edilebilecek bir özrü bulunmadıkça üyeler görevden ayrılamazlar.

İkili öğretim yapılan okullarda, ayrı ayrı öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu oluşturulabilir.

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun Görevleri

Madde 114 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu aşağıdaki görevleri yapar;

- Okul düzenini sağlamak üzere okul yönetimi, öğretmen, okulun diğer personeli, öğrenci ve veli tarafından getirilen olumlu veya olumsuz davranış ve uygulamalara ilişkin önerileri görüşmek ve aldığı kararları okul müdürüne bildirmek.
- Okulda örnek davranışlarda bulunan, derslerde başarılı olan, bilimsel, sanatsal, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak üstün başarı gösteren öğrencileri belirleyerek ödüllendirilmelerine karar vermek.
- Özel yeteneği belirlenen öğrencilerin alanlarıyla ilgili gelişmelerini sağlayacak tedbirleri almak.
- Uyum sağlamakta güçlük çeken öğrencinin davranışlarını incelemek, nedenlerini araştırmak, değerlendirmek ve bu konuda uygun görülen rehberlik çalışmalarının yapılmasını sağlamak ve gerektiğinde ailesi, rehberlik ve araştırma merkezleri ile iş birliği yapmak.

- d) Öğrencilerin gösterdikleri olumsuz davranışlarıyla ilgili olarak sağlık kurum ve kuruluşlarına sevklerini önermek.
- e) Öğrencilerde görülen olumsuz davranışların, olumlu hâle getirilmesinde; eleştiri, öz eleştiri bilincini geliştirmek, yanlış davranışların farkına varılmasını sağlamak ve doğruyu kavramalarına yardımcı olmak amacıyla yaptırım yerine, ikna sürecinin işletilmesi ile olumlu davranışlarının ödüllendirilmesi için gerekli önlemleri almak.
- f) Öğrencilerin sorumluluk almalarına, dürüst, güvenilir, saygılı ve başarılı olmalarına katkıda bulunmak, zararlı alışkanlıklar edinmelerini ve uygun olmayan yerlere gitmelerini önlemek için girişimlerde bulunmak ve bu amaçla veli-çevre iş birliğini sağlamak.
- g) Okul düzeninin olumlu işleyişini sağlamak amacıyla çeşitli etkinlikler için programlar hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak.
- ğ) Çalışmalarını okul rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile eş güdüm içinde yürütmek.
- h) Bütün tedbirlere rağmen uyumsuzluk gösteren öğrencilerle ilgili olarak uygulanacak yaptırıma yönelik karar almak.

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun Çalışması

Madde 115 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, başkanın ya da üyelerin yarısından bir fazlasının isteği üzerine toplanır.

Kurula iletilen konulara ilişkin kararlar oy çokluğuyla alınır. Üyeler çekimser oy kullanamazlar. Okul yönetimince kabul edilebilecek bir özrü bulunmadıkça kurul üyeleri kurula katılmaktan kaçınamazlar. Yaptırıma ilişkin davranıştan şikâyetçi olan, zarar gören veya olumsuz davranışta bulunanın ikinci dereceye kadar akrabalık ilişkisi olan üyeler kurula katılamaz, yerine yedek üye katılır.

Kurul, kendisine ulaştırılan görüş ve önerileri en geç beş iş günü içinde inceleyip değerlendirir. Alınan kararlar, karar defterine kayıt edilir ve uygulanmak üzere en geç iki iş günü içinde okul müdürlüğüne bildirilir.

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Üst Kurulu

Madde 116 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Üst Kurulunun Görevleri

Madde 117 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Üst Kurulunun Çalışması

Madde 118 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

İfadelerin Alınması ve Kanıtların Toplanması

Madde 119 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna sevk edilen öğrenci ile tanıkların, kurul başkanı tarafından olayla ilgili ifadeleri yazılı ve gerektiğinde sözlü olarak alınır ve tutanağa geçirilir.

Olay, sınıfta veya topluluğun bulunduğu yerde gerçekleşmiş ise o toplulukta bulunanların ifadesine başvurulur. İfade vermektan kaçınan, savunmada bulunmayan veya çağrıldığı hâlde gelmeyen öğrencilerin durumu bir tutanakla tespit edilir.

Çağrıya özürsüz gelinmemesi durumunda dosyada bulunan bilgi ve belgelere göre işlem yapılır.

Kurula Çağırılma ve Savunma Alınması

Madde 120 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Kurula Tekrar Çağırılma

Madde 121 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

İfade ve Savunma Vermek İstemeyenler

Madde 122 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Kararların Yazılması

Madde 123 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Kararlar gerekçeli olarak karar defterine yazılır veya yazılan karar bu deftere yapıştırılır. Kararda, yaptırım takdirinde esas alınan hususlar özetlenir. Dayanılan Yönetmelik maddeleri belirtilir ve karara katılan üyeler tarafından imzalanır. Karara katılmayan üye veya üyeler gerekçelerini yazarak imza ederler. Kararlar, Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu Karar Örneğine uygun şekilde yazılır. (Ek-11) Kararların yazılmasından, imzalatılıp okul müdürüne sunulmasından, karar defterinin saklanması ve diğer yazma işleminden kurul başkanı sorumludur.

İlçe Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kuruluna Gönderme

Madde 124 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okul müdürü, kurulun kararını uygun bulmazsa kendi itirazını içeren görüş ve önerisini de ekleyerek dosyayı görüşülmek ve karara bağlanmak üzere en geç beş iş günü içinde ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna gönderir.

Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Üst Kurulu Kararına İtiraz

Madde 125 — Yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Kararların Uygulanması

Madde 126 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Kurulca verilen uyarı ve kınama

yaptırımları, okul müdürünün onayı ile sonuçlandırılır.

Okul değiştirme yaptırımı, ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunun onayından sonra veli okula çağırılarak uygulanır. Yaptırımlar, velilere Tebligat Kanunu'na göre bildirilir ve tebellüğ belgesi öğrenci dosyasında saklanır.

Yaptırımların Dosyalara İşlenmesi ve Silinmesi

Madde 127 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Uygulanan yaptırım, öğrencilerin dosyalarına işlenir. Bu davranışları bir daha tekrarlamamaları ve iyi hâllerinin görülmesi durumunda, öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, ders yılı sonunda yapılacak toplantıda alacağı kararla

yaptırımlar, öğrencilerin dosyalarından silinebilir. Ancak, ders yılı sonu itibarıyla yaptırımın kaldırılmaması durumunda karar, ileriki dönem veya ders yılı sonunda da alınabilir.

İlçe Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun Kuruluşu

Madde 128 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu; ilçe millî eğitim müdürünün görevlendireceği bir şube müdürünün başkanlığında, ilçe merkezindeki resmî ve özel ilköğretim okulu öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu başkanlarının arasından seçilecek iki üyenin katılımı ile oluşur. İllerin merkez ilçelerinde ise ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, il millî eğitim müdürünün görevlendireceği bir şube müdürünün başkanlığında yukarıda belirtilen esaslar doğrultusunda oluşur.

Bir ilköğretim kurumu bulunan ilçelerde ise ilçe millî eğitim müdürünün görevlendireceği biri başkan olmak üzere iki şube müdürü ile ilköğretim okulu öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu başkanından oluşur.

İlçe Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun Görevleri

Madde 129 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu;

a) Okullardan onaylanmak üzere gönderilen öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu kararlarını inceleyerek karara uyar veya değiştirecek karar alır.

b) Okul değiştirilmesine karar verilen öğrencinin naklen gidebileceği okulu belirler.

c) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunun kurulamadığı veya karar veremediği durumlarda kurulun görevlerini yapar. Gelen dosyaları, geliş tarihini izleyen beş iş günü içinde karara bağlar.

ç) İtirazları inceleyerek verilen kararı değiştirir ya da itirazı reddeder.

Toplantıya Çağrı

Madde 130 — İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, başkanın çağrısı üzerine toplanır. Toplantı gündeminin belirlenmesi, ilgililere duyurulması ve kurul çalışmalarının düzenli bir şekilde yürütülmesi başkan tarafından sağlanır. Bu kurul, üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır. Kararlar çoğunlukla alınır, oylama açık oy yöntemiyle yapılır, oylamada çekimser oy kullanılmaz. Oyların eşitliği hâlinde başkanın olduğu taraf çoğunluk kabul edilir.

Karar Süresi ve İşlemler

Madde 131 — İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, yaptırım dosyasının kurula bildirilmesinden sonra en kısa sürede konuyu görüşmek üzere toplanır. Dosyada eksik gördüğü hususları ilgililere tamamlattırır. Gerekliğinde ilgili yerlerden bilgi isteyebilir. Görüşme tamamlandığında alınan kararın özeti, üyeler tarafından bir tutanakla saptırır. Kurulun karar verme süresi onbeş günü geçemez. Kararların oy birliği veya çoğunlukla alındığını belirtir, başkan ve üyelerce imzalanır. Karşı görüşte olanlar nedenlerini yazar ve imzalarlar.

Zararın Ödetilmesi

Madde 132 — Okulun ve öğrencilerin mallarına verilen maddî zararlar, o öğrencinin velisine ödetirilir.

Ödül Verilmesi

Madde 133 — (Değişik birinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunca ödüllendirilen öğrencilerin adları, özel olarak yapılacak bir toplantıda veya Bayrak töreninde kurul üyelerinin ve diğer öğretmenlerin önünde öğrencilere duyurulur. Teşekkür, Takdir, Onur ve Üstün Başarı belgeleri velilere ulaştırılmak üzere ilgili öğrencilere verilir.

Yılın her iki döneminde "Takdirname" ile ödüllendirilenler, okulun yıllık onur listesine alınırlar. Bu liste, okul yönetiminin uygun göreceği bir günde bütün öğrenciler önünde müdür tarafından okunur.

Düzenlenecek Belgeler

Madde 134 — Onaylanmak için veya itiraz üzerine ilgili kurullara gönderilecek dosyada aşağıdaki belgeler bulunur:

a) Yazılı ifadeler, savunma, varsa mahkeme kararı ve soruşturma ile ilgili diğer belgeler.

b) (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu kararı

onaylı örneği (Ek-11)

c) İtiraz edilmişse buna ilişkin belgeler.

d) Kararların bildirildiğine ilişkin tebellüğ belgesi.

Bilgi Formu

Madde 135 — Dönem ve ders yılı sonlarında okul müdürlükleri; "Öğrenci Davranışları Bilgi Toplama Formu (Ek-13)"nu ilçe millî eğitim müdürlüğüne, ilçe millî eğitim müdürlükleri ilçedeki okulların toplu sonuçlarını, il millî eğitim müdürlüklerine, il millî eğitim müdürlükleri de ildeki okul türlerine göre gelen sonuçları birleştirerek İlköğretim Genel Müdürlüğüne gönderirler. Gelen formlar ilgili genel müdürlükçe değerlendirilir.

İlköğretimde Yönelme(21)

Madde 136 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlköğretim kurumlarında yönelme, ilgili mevzuatına göre yürütülür.

DOKUZUNCU KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Sınıf Başkanı

Madde 137 — Her sınıfın bir başkanı olması esastır. Sınıf başkanı, ders yılı başında, sınıf öğretmenin rehberliğinde öğrenciler arasından seçimle belirlenir. Sınıf salt çoğunluğunun imzalı önerisi ile seçimler aynı yöntemle yenilenebilir.

Öğrencilerin Nöbet Hizmetleri

Madde 138 — Küçük yaşlardan itibaren görev ve sorumluluk duygularını geliştirmek, okulun yönetim işlerinde görev almalarını sağlamak amacıyla 5, 6, 7 ve 8 inci sınıf öğrencileri, okul yerleşim alanı içinde nöbet görevlerini yürütürler. Öğrencisi yeterli olmayan okullarda 4 üncü sınıf öğrencilerine de nöbet görevi verilebilir.

Yatılı/pansiyonlu okullarda yemekhane ve yatakhane nöbeti tutulur. Nöbetle ilgili görev ve sorumluluklar, okul yönetimince yazılı olarak belirlenir ve nöbetçi öğrencilere duyurulur.

Nöbetçi öğrenciler yazılı ve uygulamalı sınavlara katılırlar.

Öğrenci Sağlığı ve Güvenliği

Madde 139 — İlköğretim kurumlarında öğrenci sağlığı ve güvenlik hizmetleri, aşağıdaki esaslara göre yürütülür:

- Öğrencilere okul ve çevresinde sağlıklı, güvenli bir eğitim-öğretim ortamı sağlanması esastır.
- Öğrencilerin sağlık muayeneleri ve gerekli aşıları, periyodik olarak yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre yapılır.
- Gündüzlü ve sosyal güvencesi olmayan öğrencilerin sağlık ocağı veya sağlık eğitim merkezlerine sevkleri yapılır. Ekonomik durumu yetersiz olanların ilaç giderlerinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından karşılanması sağlanır.
- Okulun temizlik ve düzeninin sağlanması, derslik, laboratuvar, işlik, yemekhane, yatakhane gibi yerlerde ısı, ışık ve havalandırmanın sağlık şartlarına uygun olması, öğrencilerin kılık-kıyafetlerinin sağlıklı ve düzenli olması için gerekli önlemler alınır.
- Öğrencilerin sağlıklı beslenebilmeleri için kullanılacak sofraya gerekli, masalar ve diğer araçlar sağlık koşullarına uygun olarak bulundurulur. Mutfak veya yemek odası bulunmayan okullarda sınıflar, temizlik ve bakımı yapılmak koşuluyla bu amaç için kullanılabilir.
- (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okulda, ilk yardım dolabı ile ilk yardım çantası ve bunlara ait araç ve malzeme bulundurulur.**

Dolapta doktor reçetesi ile alınmayan ve doktor tavsiyesine göre kullanılması gereken ilaçlar bulundurulamaz ve öğrencilere kullanırlmaz.

Nüfus Kayıtlarında Gerçek Yaşı Yazılmamış Öğrenciler

Madde 140 — Nüfusa gerçek yaşlarından küçük veya büyük yazılmış olanların yaşları; okul müdürlüğünce, çevrenin imkân ve şartlarına göre veli, muhtar, müdür yardımcısı, öğretmen ile rehber öğretmenlerden oluşan bir komisyon tarafından çocuklar görülerek belirlenir. Bu komisyonca yapılacak belirleme işlemi, belirtilen kişilerin bulunmaması hâlinde, okul müdürü ve komisyon üyelerinden herhangi birisiyle yapılır. Mümkün olduğu takdirde bu konuda doktorun da görüşü alınır.

(Değişik ikinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Zorunlu öğrenim çağında olup da okuma yazma bilmeyenler, yaşlarına bakılmaksızın birinci sınıfa kaydedilir. Bu durumdaki öğrencilerin zorunlu öğrenim çağını doldurmaları hâlinde bu Yönetmeliğin 31 inci maddesi hükümlerine göre işlem yapılır.

Kılık-Kıyafet

Madde 141 — Okullarda görevli yönetici, öğretmen, memur, sözleşmeli, geçici ve diğer personel ile işçilerin giyiminde sadelik, temizlik ve hizmete uygunluk esastır. Kılık- kıyafetlerde "Millî Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullarda Görevlilerle, Öğrencilerin Kılık-Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik" esaslarına uyulur.

Okul-Çevre İlişkileri

Madde 142 — Okulun kültürel gelişim ve eğitim merkezi olduğu ilkesine uyularak, yakın çevre ile ilişki kurulmasına ve velilerle sıkı bir iş birliğinin sağlanmasına önem verilir.

Bunun için okul-aile birliği, (...) (7) okul gelişim yönetim ekibi kurulur ve işlerliği sağlanır. Köylerdeki ilköğretim okullarında da bunlardan olabilenleri kurulur.

Son fıkra yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Yardımlar

Madde 143 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okulun genel işleyişi, eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yardımlar, okul-aile birliği ve köy muhtarlıkları gibi kuruluşlar yoluyla sağlanır ve gerekli harcamalar yapılır. Bu kuruluşlar aracılığı ile toplanan yardımlar ve yapılacak harcamalara ilişkin iş ve işlemler ilgili mevzuatına göre yürütülür.

Binanın Kullanılması

Madde 144 — Ana sınıfı, dershaneler, işlik, laboratuvar, teknoloji derslikleri, kütüphane, müze, mutfak ve yemek odası, salon, müdür odası, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, rehberlik servisi, memur ve hizmetli odaları, koridor, depo, tuvalet, lâvabo gibi yerler imkânlar ölçüsünde projesine uygun olarak kullanılır. Okulda binanın onaylı bir yerleşim projesi bulundurulur. Yapılacak her türlü tadilat ve proje değişikliği valilik onayına bağlanır.

(Değişik ikinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Okul binası; okul-aile birliği etkinlikleri, halk eğitimi çalışmaları, sosyal etkinlikler kapsamındaki öğrenci kulübü ve toplun hizmeti faaliyetleri dışında amaçlarına aykırı olarak kullanılamaz. Aynı eğitim bölgesi içinde bulunan okullar, fizikî kapasitesi yeterli olan okulların imkânlarından yararlanır. Fizikî mekânları yeterli olan ve kaynaştırma eğitim-öğretim yapılan okullarda kaynak odasına yer verilir.

Dershane Araçları

Madde 145 — Dershane öğrenci sayısına göre sıra ve masa bulundurulur. Sıralar, öğrencilerin yaşları, fizikî gelişmeleri ve çalışma şekline göre yerleştirilir.

Dershanelerde yazı tahtasının üst kısmına Atatürk'ün portresi, onun üstüne ay yıldız sağa bakacak şekilde Türk Bayrağı, Atatürk'ün portresinin duruşuna göre sağa İstiklâl Marşı, soluna Atatürk'ün Gençlik Hitabesi asılır. Öğretim yılı süresince öğrenci-öğretmen iş birliği ile geliştirilen ve güncelleştirilen Atatürk Köşesi oluşturulur.

(Değişik üçüncü fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Sınıf seviyesine ve programa uygun ders araçları bulundurulur.

(Değişik dördüncü fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Gereklikçe kullanılan araçlar, çalışma sonucunda yerine kaldırılır. Millî bayramlar, belirli gün ve haftalarda okullarda süsleme yapılır.

(Değişik beşinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Dersliklerde duyuru ve öğrenci etkinlikleri panosu yer alır.

Son fıkra yürürlükten kaldırıldı. (2.5.2006/26156 RG)

Okul Kütüphanesi ve Sınıf Kitaplıkları

Madde 146 — İlköğretim kurumlarının uygun bir yerinde, okul kütüphanesi ve bütün sınıflarında sınıf kitaplığı kurulur. Kütüphane ve kitaplıklar, yardım toplamaya yetkili kuruluşlardan ve kişisel bağışlar yoluyla sağlanan kitaplarla zenginleştirilir. Okul kütüphanesi ve sınıf kitaplıkları "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nin hükümlerine göre düzenlenir ve işletilir.

(Değişik ikinci fıkra: 2.5.2006/26156 RG) Sınıf kitaplığındaki kitaplar sınıf kitaplık defterine, ansiklopedi gibi eserler ise okulun (C) demirbaş defterine kaydedilir.

Öğretmenin kişisel çabasıyla sağlanmış kitap ve araçlar sınıfın malı sayılır. Öğretmenin okul veya sınıf değiştirmesi durumunda aynı sınıfta bırakılır.

Bulundurulacak Kitaplar

Madde 147 — İlköğretim kurumlarında, kurumun özelliğine göre bulundurulması gerekli kitaplar ve eğitim araçları şunlardır:

- Anayasa.
- (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) İlgili mevzuat.
- İlköğretim okulu ders programları.
- Okul öncesi eğitim programları.
- Türkçe sözlük ve yazım kılavuzu.
- Tarih ve coğrafya atlasları.
- Tebliğler dergisi.

(Değişik ikinci fıkranın birinci cümle: 2.5.2006/26156 RG) İmkanlar ölçüsünde bulundurulması gereken kitap, araç ve gereç:

- Millî Eğitim Bakanlığı'na yayımlanan ve eğitim öğretimle ilgili meslekî yayımlar.
- Eğitimle ilgili incelemeler ve araştırmalar, broşürler, haritalar ve albümler.
- Öğrencilerin seviyelerine uygun eserler.
- Okulun tarihçesine ait kayıt ve kaynaklar.
- Ünitelerle ilgili CD, disket ve kasetler.
- Meslekî ve teknik eğitimle ilgili CD, disket ve kasetler.

Atatürk Köşesi

Madde 148 — Atatürk köşesi, okul binasının girişinde, uygun bir yerde temiz, düzenli, Atatürk'ün hayatını, inkılaplarını yansıtacak ve anlamlı bir kompozisyon oluşturacak şekilde düzenlenir ve zamanla geliştirilir.

Koridorun Düzeni

Madde 149 — Okul koridorlarında Atatürk'ün eğitim ve diğer konularla ilgili düşüncelerini açıklayan söz, yazı ve resimlerle Talim ve Terbiye Kurulunca önerilmiş Türk büyüklerine ait resimler ile Türk tarih ve kültürüne ait levhalar ve haritalar, eğitici ve sanat değeri olan resimler, saat ve takvim ile okul gazetesi bulundurulur.

Öğrencilerin; resim, şiir, kompozisyon gibi etkinlikleri ile tiyatro, müzik, halk dansları, bayram törenleri ve kutlama günlerine ait çekilmiş fotoğrafları okul koridorlarındaki panolarda uygun sürelerde sergilenir.

Ders Araçları Odası-Okul Müzesi

Madde 150 — Öğretim programlarında belirtilen ders araç- gereci, imkân bulunduğu takdirde ayrı bir odada düzenli bir şekilde bulundurulur ve kullanılmaya hazır tutulur. Bir oda da okul müzesi olarak kullanılabilir. Okul müzesi için ayrı bir oda bulunmayan okullarda, tarihi değerdeki araçlar ve belgeler millî eğitim müzesine verilir. Ders araçları odası veya okul kütüphanesi, okul müzesi olarak da kullanılabilir.

Mutfak ve Yemek Odası

Madde 151 — Beslenme programının uygulanması ve öğle yemeklerini okulda yemek zorunda kalan öğrenciler için, imkanlar ölçüsünde bir mutfak ve yemek odası ayrılır.

İçme Suyu ve Deposu

Madde 152 — Okullarda su tesisatının sağlam olmasına dikkat edilir. Su depoları, periyodik olarak temizlenir ve klorlanır. Suyun kesilmesi hâlinde veya su tesisatı bulunmayan okullarda temizlenmesi kolay, kapağı sağlam musluklu kaplarda su bulundurulur.

Oyun Yeri

Madde 153 — (Değişik: 2.5.2006/26156 RG) Okulda, öğrencilerin gezip oynamaları ve sportif faaliyetlerde bulunmaları için çevre imkanlarından yararlanılarak; kum havuzu, voleybol, basketbol sahaları gibi yerler ile asılma, tırmanma, denge, atlama gibi araçlar sağlanır. Bu araçların düzenli olarak bakımı ve onarımı yapılır.

Uygulama Bahçesi

Madde 154 — Bahçesi elverişli okullarda tarım çalışmaları ve denemeleri yapılır. Süs bitkileri ve ağaçlar dikilir. Çim alanları düzenlenir. Köy ilköğretim okullarının uygulama bahçelerinde uygun olan yerlere meyve ağaçları dikilir. Arcılık ve tavukçuluk yapılabilir.

Okul Lojmanları

Madde 155 — Okul çalışanına, "Kamu Konutları Yönetmeliği"ne göre lojman tahsis edilir ve kullanılır.

Yatılı/Pansiyonlu Okullar

Madde 156 — Yatılı/ pansiyonlu okullarda iş ve işlemler "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Pansiyonları Yönetmeliği"ne göre yürütülür.

İlköğretim Kurumlarının Denetimi

Madde 157 — İlköğretim kurumlarının denetimi, "İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ve İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi" esaslarına göre yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 158 — 7/8/1992 tarihli ve 21303 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 — (Ek : 24.6.2005/25855 RG) Birleştirilmiş sınıf uygulamasına son verilinceye kadar, Yönetmeliğin 64 üncü maddesinin dördüncü fıkrası hükümleri birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarında uygulanmaz."(9)

Geçici Madde 2 — (Ek:20.8.2007/26619 RG) 2007-2008 Öğretim Yılından önce beşlik not sistemine göre belirlenen ağırlıklı not ortalamaları, 100'lük sisteme çevrilirken ağırlıklı not ortalamasına 1.00 eklenir ve çıkan sayı elli bölü üç (50/3) ile çarpılır. Bölme işlemi virgülden sonra iki basamak yürütülür.

Yürürlük

Madde 159 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 160— Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

NOT : Aynı Yönetmeliğin ekinde yer alan (Ek-1), (Ek-2), (Ek-11), (Ek-13), ve (Ek-14) ekteki şekilde değiştirilmiş, (Ek-9/1) ile (Ek-9/2), (Ek-9) olarak ekteki şekilde değiştirilmiş ve (Ek-6/3) eklenmiştir.

EK-4

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM KURUMLARI ÖDÜL VE DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ**

Resmî Gazete : 19.1.2007/26408

Ek ve Değişiklikler:

1) 07.09.2007/26636 RG
1) 4.3.2009/27159 RG

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim-öğretim veren ortaöğretim kurumlarında ödül ve disiplin işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel örgün eğitim öğretim veren ortaöğretim kurumlarındaki öğrencileri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) (Değişik: 07.09.2007/26636 RG) Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 30/4/1992 tarihli ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,
- b) Bilişim araçları: Ses ve görüntü kaydı yapma özelliği olan cep telefonu ve kamera ile bilgi toplama, saklama, tasarlama, işleme, aktarma ve çoğaltmada kullanılan bilgisayar, internet , MP3 çalar, DVD, CD, çağrı cihazı ve benzeri araçları,
- c) Ders yılı: Derslerin başladığı tarihten, derslerin kesildiği tarihe kadar geçen süreyi,
- ç) Disiplin cezası: Öğrencilerin kendilerinden beklenen davranışları göstermemeleri ve belirlenen kurallara uymamaları

hâlinde verilen kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından birisini,

d) Dönem: Ders yılının başladığı tarihten dinlenme tatiline, dinlenme tatili bitiminden ders kesimine kadar geçen her bir süreyi,

e) Eğitici personel: 3308 sayılı Kanuna göre işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin eğitiminden sorumlu usta öğretici ve eğitim personelini,

f) Eğitim-öğretim ortamı: Okul/kurumlarca, okul içinde ve dışında her türlü eğitim-öğretim etkinliklerinin yapıldığı mekânları,

g) Kınama: Öğrencinin yazılı olarak uyarılmasından sonra cezayı gerektiren davranışının tekrarı hâlinde verilmesi gereken cezayı,

ğ) Müdür: Resmî ve özel ortaöğretim okul/kurum müdürlerini,

h) **(Değişik alt bent: 07.09.2007/26636 RG) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma: Öğrencinin bir günden beş güne kadar okulun açık olduğu sürede okul binası, eklentileri ve işletmelerde yapılan her türlü eğitim-öğretim etkinlikleri ile staj çalışmalarına katılmasına izin verilmemesini gerektiren cezayı,**

ı) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma: Öğrencinin, başka bir okulda öğrenime devam etmek üzere okuldan uzaklaştırılmasını gerektiren cezayı,

i) Okul/kurum: Resmî ve özel ortaöğretim kurumunu,

j) Ödül: Öğrencilerin uyacakları kurallar ile kendilerinden beklenen davranışlara uymaları ve başarılarının değerlendirilmesi sonucunda takdir, teşekkür ve onur belgesi ile ödüllendirilmelerini,

k) Öğretim yılı: Ders yılının başladığı tarihten, bir sonraki ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi,

l) **(Değişik alt bent: 07.09.2007/26636 RG) Örgün eğitim dışına çıkarma: Öğrencinin akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okul/kurumlara kayıt yaptırmamak üzere okuldan tasdikname ile uzaklaştırılmasını gerektiren cezayı,**

ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Öğrencilerin Uyacakları Kurallar, Öğrencilerden Beklenen Davranışlar ve

Öğrencilerin Korunması

BİRİNCİ BÖLÜM

Öğrencilerin Uyacakları Kurallar ve Beklenen Davranışlar

Öğrencilerin uyacakları kurallar ve beklenen davranışlar

MADDE 5 – (1) Öğrencilerin; Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten insan haklarına saygılı, cumhuriyetin demokratik, laik, sosyal ve hukuk devleti olması ilkelerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip topluma karşı sorumluluk duyan yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetişmeleri için okul yönetimi, öğretmenler, rehberlik servisi, okul-aile birliği ve ilgili diğer paydaşlarla iş birliği yapması istenir.

(2) Bu doğrultuda öğrencilerden;

a) Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı kalmaları ve bunları korumaları,

- b) Hukuka, toplum değerlerine ve okul kurallarına uymaları,
- c) Doğru sözlü, dürüst, erdemli ve çalışkan olmaları; güzel ve nazik tavır sergilemeleri; kaba söz ve davranışlarda bulunmamaları; barış, değerbilirlik, hoşgörü, sabır, özgürlük, eşitlik ve dayanışmadan yana davranış göstermeleri,
- ç) Yöneticilere, öğretmenlere, diğer görevlilere, arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı, hoşgörülü davranmaları; küçükleri ve yaşlıları korumaları, engelliler ile yardıma muhtaç durumda olanların yardımına koşmaları,
- d) Başkalarının da kendisi gibi insanlık ailesinin onurlu ve saygın bir üyesi olduğunu unutmamaları; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, milliyet ayrımı yapmaksızın herkese karşı iyi davranmaları; insan hak ve özgürlüğü ile onurunun korunması için gerekli duyarlılığı göstermeleri,
- e) Tutumlu olmaları; millet malını, okulunu ve okul eşyasını kendi öz malı gibi korumaları, zarar vermemeleri ve zarar verdiklerinde ödemeleri,
- f) Sağlığa zararlı ve bağımlılık yapan maddeleri kullanmamaları, bu tür maddelerin kullanıldığı yerlerde bulunmamaları,
- g) Her çeşit kumar ve benzeri oyunlardan, bu tür oyunların oynandığı ortamlardan uzak kalmaları,
- ğ) Okula ve derslere düzenli olarak devam etmeleri,
- h) Çevrenin doğal ve tarihi yapısını korumaları, çevreyi kirletmemeleri ve güzelleştirmek, geliştirmek için katkıda bulunmaları,
- ı) Kitapları sevmeleri ve korumaları; kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazanmaları; boş zamanlarını faydalı işler yaparak geçirmeleri,
- i) Sorumluluk bilinciyle trafik kurallarına uymaları ve davranışlarıyla örnek olmaları,
- j) Fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini uyumlu olarak yönetmeleri; beden, zekâ ve duyguları ile bunları verimli kılacak irade ve yeteneklerini geliştirmeleri; kendilerine saygı duymayı öğrenmeleri, böylece dengeli bir biçimde geliştirdikleri varlıklarını aile, toplum, vatan, millet ve insanlığın yararına sunmaları,
- k) İnsan hakları ve demokrasi bilincini özümsemiş ve davranışa dönüştürmüş olmaları, kötü muamele ve her türlü istismara karşı duyarlı olmaları,
- l) Toplam kalite yönetimi anlayışı ile ekip çalışmalarında rol almaları,
- m) Okul, öğrenci veli sözleşmesine uygun davranmaları,
- n) İnsana ve insan sağlığına gereken önemi vermeleri,
- o) Savaş, yangın, deprem ve benzeri olağanüstü durumlarda topluma hizmet etkinliklerine gönüllü katkı sağlamaları ve verilen görevleri tamamlamaları,
- ö) Zararlı, bölücü, yıkıcı, siyasi ve ideolojik amaçlı faaliyetlere katılmamaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet, yayın ve benzerlerini taşımamaları ve bulundurmamaları,
- p) Bilişim araçlarını kişisel, toplumsal ve eğitsel yararlar doğrultusunda kullanmaları,
- r) Bilişim araçlarını; zararlı, bölücü, yıkıcı ve toplumun etik kuralları ile bağdaşmayan ve şiddet içerikli amaçlar için kullanmamaları; bunların üretilmesine, bulundurulmasına, taşınmasına yardımcı olmamaları ve sanal ortamlarda da bu doğrultuda davranmaları

beklenir.

(3) Uyulması gereken kuralların ve beklenen davranışların; derslerde, törenlerde, toplantılarda, rehberlik çalışmalarında ve her türlü sosyal etkinliklerde öğrencilere kazandırılmasına çalışılır.

(4) Okul yönetimi, yukarıdaki hususlar ve bunlara uyulmaması durumunda öğrencilerin karşılaşılabilecekleri disiplin işlemleri ile ilgili olarak kendilerini ve velilerini her türlü iletişim aracıyla bilgilendirir.

İKİNCİ BÖLÜM

Öğrencilerin Korunması

Öğrencilerin korunması

MADDE 6 – (1) Yönetici ve öğretmenlerce;

a) Aile içinde ve dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak Kanun ve toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrencilerle ilgili gerekli önlemlerin alınması,

b) Öğrencilerin her türlü madde bağımlılığından, uyuşturucu ve benzeri maddeleri bulundurmaktan, kullanmaktan, bu tür maddelerin üretim ve kaçakçılığına alet olmaktan korunması,

c) Öğrencilerin pornografi, teşhir, cinsel sömürü, istismar, taciz ve her türlü olumsuz davranışlardan korunması,

ç) Öğrencilerin, diğer öğrenciler tarafından fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılmasına karşı korunması

konularında veli veya ailelerle de iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Ödüller

BİRİNCİ BÖLÜM

Öğrencilerin Ödüllendirilmesi

Öğrencilerin ödüllendirilmesi

MADDE 7 – (1) Örnek davranışların ve başarıların niteliklerine göre ödüllendirilmesinde öğrencilere;

a) Teşekkür belgesi,

b) Takdir belgesi,

c) Onur belgesi

verilir.

Teşekkür ve takdir belgesi ile ödüllendirme

MADDE 8 – (1) (Değişik: 07.09.2007/26636 RG) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren, tüm derslerden başarılı olan, dönem puanlarının ağırlıklı ortalaması 70.00 den aşağı olmayan ve davranış puanı yüz olan öğrencilerden;

a) 70. 00-84 .99 arasındakileri Teşekkür belgesi,

b) 85.00 ve daha yukarı olanları Takdir belgesi

ile ödüllendirir.

(2) Bir ders yılının her iki döneminde de Takdir belgesi alan öğrencilere, okulun yıllık iftihar listesinde yer verilir.

Onur belgesi ile ödüllendirme

MADDE 9 – (1) (Değişik birinci fıkra: 07.09.2007/26636 RG) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu puan şartına bağlı kalmadan;

- a) Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanarak örnek olmak,
- b) Bilimsel projeler ile sosyal etkinliklere katılmak, bu çalışmalarda liderlik yapmak, yapılan etkinliklerde eğitime katkıda bulunmak ve üstün başarı göstermek,
- c) Okul araç-gereç ve donanımları ile çevreyi koruma ve gözetmede davranışlarıyla örnek olmak,
- ç) Görgü kurallarına uymada ve insan ilişkilerinde örnek olmak,
- d) Trafik kurallarına uymada örnek davranışlar sergilemek,
- e) Bilişim araçlarını kullanmada iyi örnek olacak davranışlar sergilemek,
- f) Okula ve derslere düzenli olarak gelmek, bu yönde arkadaşlarına iyi örnek olmak,
- g) Yaşlı, yetim, öksüz, güçsüz, engelli ve benzeri durumda olanlara yardım amacıyla yürütülen toplum hizmetlerinde görev almak

gibi davranışlarından örnek oluşturacak bir ya da birkaçını gösteren davranış puanı indirilmemiş öğrencileri; öğretim yılı içinde herhangi bir ödül alıp almadığına bakılmaksızın öğrenci, öğretmen veya okul yönetiminin teklifi, onur kurulunun uygun görüşü doğrultusunda onur belgesi ile ödüllendirir. Bir öğretim yılı içinde iki ve daha fazla onur belgesi alan öğrencilere okulun onur listesinde yer verilir.

(2) Ayrıca öğretmenler kurulu, ders yılı başında yukarıda belirtilen davranışların dışında da onur belgesiyle ödüllendirilebilecek davranışları belirler. Belirlenen davranışlar okul yönetimince onur kurulu ile okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi

Ödül takdirinde dikkat edilecek hususlar ve ödüllerin verilmesi

MADDE 10 – (1) Ödül takdir edilirken öğrencinin;

- a) Okul içindeki ve dışındaki genel durumu,
- b) Ders ve ders dışı faaliyetlerdeki başarısı,
- c) Davranışının niteliği, önemi ve çevresine örnek olup olmadığı

gibi hususlar göz önünde bulundurulur.

(2) Ödül belgeleri; öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticilerin katıldığı bir ortamda törenle öğrencilere ya da velilerine verilir.

(3) (Değişik üçüncü fıkra: 07.09.2007/26636 RG) Onur ve iftihar listeleri, ders kesiminde okul yönetiminin uygun göreceği bir günde öğrencilerin huzurunda, ayrı ayrı okunur ve daha sonra okulda herkesin görebileceği bir yere fotoğraflı olarak takip eden ders yılı süresince ayrı ayrı asılır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Cezalar ve Davranışlar

BİRİNCİ BÖLÜM

Disiplin Cezaları

Disiplin cezaları

MADDE 11 – (1) Öğrencilere davranışlarının niteliklerine göre;

- a) Kınama,
- b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma,
- c) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma,
- ç) Örgün eğitim dışına çıkarma

cezalarından biri verilir.

Disiplin cezasını gerektiren davranışlar

MADDE 12 – (1) Cezayı gerektiren davranışlar şunlardır:

- a) Kınama cezasını gerektiren davranışlar;
  - 1) Okulu, okulun eşyasını ve çevresini kirliletmek,
  - 2) Yönetici, öğretmen veya eğitici personel tarafından verilen görevleri yapmamak,
  - 3) Kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak,
  - 4) Tütün ve tütün mamullerini bulundurmamak veya içmek,
  - 5) Başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak,
  - 6) Dersle ilgili araç-gereci yanında bulundurmamak, bulundurulması yönündeki uyarılara aldırmamak, sahip olmasına rağmen ders araç-gerecini kullanmamayı alışkanlık hâline getirmek,
  - 7) Yalan söylemek,
  - 8) Okula geldiği hâlde özürsüz olarak derslere, uygulamalara, etütlere, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere geç katılmak veya erken ayrılmak,
  - 9) Okul kütüphanesi, laboratuvar , atölye, pansiyon, spor yurdu veya diğer bölümlerden aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında vermemek, eksik vermek veya kötü kullanmak,
  - 10) Okul içinde veya dışında okulun personeli ile diğer kişilere karşı kaba ve saygısız davranmak,
  - 11) Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak,

- 12) Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,
  - 13) Yatılı okullarda gece izinsiz ve özürsüz pansiyon dışına çıkmak veya dışarıda kalmak, izin süresini özürsüz olarak uzatmak,
  - 14) Yasaklanmış, müstehcen yayınları okula ve okula bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmamak,
  - 15) Okul yetkililerinin ve disiplin kurulunun çağrılarına uymamak ve çağrı yazılarını almaktan kaçınmak,
  - 16) Üzerinde kumar oynamaya yarayan araç-gereç bulundurmamak,
  - 17) Okulca istenen kişisel veya ailesi ile ilgili bilgileri okula geç bildirmek, yanlış bildirmek veya bildirmemek,
  - 18) Bilişim araçlarını, okul yönetimi ile öğretmenin bilgisi ve izni dışında konuşma yaparak, ses ve görüntü alarak, mesaj ve e-mail göndererek, bunları arkadaşlarıyla paylaşarak eğitim-öğretimi olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanmak,
- b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar;
- 1) Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya ahlak kuralları ile bağdaşmayan davranışlarda bulunmak ya da başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak,
  - 2) Kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı , kınamayı, kötülemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak,
  - 3) İzinsiz gösteri veya toplantı düzenlemek, bu tür gösteri veya toplantılara katılmak ve bu amaçla yapılan etkinliklerde bulunmak,
  - 4) Her türlü ortamda kumar oynamak veya oynatmak,
  - 5) Öğretmen, eğitici personel veya okul yönetimince verilen görevlerin yapılmasına engel olmak,
  - 6) Öğretmenlere, eğitici personele, yöneticilere, memurlara, diğer görevliler ile ziyaretçilere hakaret etmek, karşı gelmek ve görevlerini yapmalarına engel olmak,
  - 7) Yasaklanmış veya müstehcen yayın, kitap, dergi, broşür, gazete, bildiri, beyanname, ilan ve benzerlerini dağıtmak, duvarlara ve diğer yerlere asmak, yapıştırmak, yazmak, okul araç-gerecini ve eklentilerini bu amaçlar için kullanmak,
  - 8) Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur, diğer görevliler ve ziyaretçiler ile öğrencileri rahatsız edici davranışlarda bulunmak,
  - 9) Derslere, etütlere, atölye, laboratuvar ve mesleki eğitim alanları ile okulun faaliyetlerine geç gelmeyi veya erken ayrılmayı alışkanlık hâline getirmek,
  - 10) Kavga, darp etmek ve yaralama olaylarına karışmak,
  - 11) Öğrencilerin bulunmaması gereken yerlere gitmeyi alışkanlık hâline getirmek ve arkadaşlarını böyle yerlere gitmeye zorlamak,
  - 12) Okul binası, eklenti ve donanımlarına, kendisinin veya arkadaşlarının araç-gerecine ahlak dışı ya da siyasi ve ideolojik amaçlı resim, şekil, amblem ve benzeri şeyler yapmak ve yazılar yazmak,
  - 13) Organizeli kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak,
  - 14) **(Ek alt bent: 07.09.2007/26636 RG) Sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak,**
- c) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar;

- 1) Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembolere saygısızlık etmek,
  - 2) Millî ve manevî değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek,
  - 3) Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak,
  - 4) Okulla ilişkisi olmayan kişileri, okulda veya okula ait yerlerde barındırmak,
  - 5) Okul/kurum tarafından verilen kimlik kartı, karne, öğrenci belgesi veya diğer belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak,
  - 6) Okul sınırları içinde herhangi bir yeri, okul yönetiminden izinsiz olarak eğitim-öğretim amaçları dışında kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,
  - 7) Okulun bina, eklenti ve donanımları ile okula ait taşınır veya taşınmaz mallarına zarar vermek,
  - 8) Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak,
  - 9) Eğitim-öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmak,
  - 10) Zor kullanarak veya tehditle kopya çekmek veya çekilmesini sağlamak,
  - 11) Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak,
  - 12) Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek,
  - 13) Eğitim-öğretim ortamında siyasi partilerin, bu partilere bağlı yan kuruluşların, derneklerin, sendikaların ve benzeri kuruluşların siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
  - 14) Bilişim araçları ile yönetici, öğretmen, eğitici personel, öğrenci, memur, diğer görevliler ve ziyaretçilere etik olmayan ses, söz ve görüntülerle zarar verici davranışlarda bulunmak,
  - 15) Okul müdürlüğünden izin almadan okul hakkında bilgi vermek amacıyla basın toplantısı yapmak, bildiri yayınlamak, dağıtmak; konferans, temsil, tören, açık oturum, forum ve benzeri etkinlikler düzenlemek ve bu tür faaliyetlerde etkin rol almak,
  - 16) Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi düzenlemeye, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya, yalan delil göstermeye ya da suçu yüklenmeye zorlamak,
  - 17) Eğitim-öğretim ortamında, herhangi bir kimsenin mal ve eşyasına el koymak, başkasına ait evrakı izinsiz açmak, tahrip etmek ve başkalarını bu davranışlar için kışkırtmak,
  - 18) Eğitim-öğretim ortamını, amaçları dışında izinsiz olarak kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak,
- ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;
- 1) Türk Bayrağı'na, sancağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembolere hakaret etmek,
  - 2) Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına ve Anayasasının başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak,
  - 3) Kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak,

- 4) Eğitim ortamında kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek,
- 5) Bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,
- 6) Güvenlik güçlerince aranan kişileri, okulda veya okula ait yerlerde saklamak ve barındırmak,
- 7) Okula, derslere, sınavlara girilmesine, ders veya sınavların yapılmasına engel olmak, dersteki öğrencileri dışarı çıkarmak, bunların yapılmasına yönelik zorlayıcı davranışlarda bulunmak,
- 8) Okul içinde ve dışında tek veya toplu hâlde okulun yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak,
- 9) Okulun bina, eklenti ve donanımlarını, okula ait taşınır veya taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek,
- 10) Okul içinde ve dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmak,
- 11) Kişi veya kişilere her ne sebeple olursa olsun eziyet etmek; işkence yapmak veya yaptırmak, cinsel istismar ve bu konuda kanunların suç saydığı fiilleri işlemek,
- 12) Çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak,
- 13) Yasa dışı örgütlerin ve kuruluşların, siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda propaganda yapmak, eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
- 14) Bilişim araçları ile toplum değerlerine aykırı zararlı, bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddet içerikli yasak yayınlar bulundurarak kişi ve kurumlarla ilgili ses, söz ve görüntüler alıp bunları çoğaltmak, sanal ortamlarda dinlemek, dinlettirmek, izlemek, izlettirmek, yaymak ve ticaretini yapmak,

(2) Yukarıda belirtilenlerin dışında ve disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara suça uygun cezalar verilir.

Pansiyonlarda veya başka okul / kurumdaki disiplin olayları

MADDE 13 – (1) Öğrencinin kayıtlı olduğu okul/kurum dışında; kaldığı pansiyonda, ders, kurs veya telafi eğitimi aldığı okul/kurumda, disiplin olaylarına karışmaları hâlinde ön soruşturmaları, olayın meydana geldiği ortaöğretim kurumu/okulunca yapılır. Olayla ilgili karar alınmak üzere soruşturma dosyası öğrencinin kayıtlı olduğu okul/kuruma gönderilir.

(2) Staj çalışması veya meslek eğitimi görülen işletmelerde öğrencinin karıştığı disiplin olayları, kayıtlı bulunduğu okul/kuruma bildirilir. Olay, okul müdürlüğüne soruşturularak sonuçlandırılır.

(3) **(Ek fıkra: 07.09.2007/26636 RG) Öğrencinin kayıtlı bulunduğu okul/kurumda disiplin olaylarına karışması ve buna ilişkin inceleme/soruşturma sürdürülürken bir başka okul/kuruma nakledilmesi durumunda, inceleme/soruşturmayı başlatan okul/kurum disiplin soruşturmasını tamamlar. Disiplin cezası alan öğrenciye yeni okulu aracılığı ile tebligat yapılarak ceza uygulanır ve dosyasına işlenir. Ceza alan öğrenciyle ilgili karara itiraz, davranış puanının iade edilmesi ve cezanın dosyadan silinmesi gibi işlemler yeni okulu tarafından gerçekleştirilir.**

Cezaya neden olan davranışın tekrarlanması

MADDE 14 – (1) Aynı disiplin cezasının verilmesine neden olan aynı davranışın, öğretim yılı içinde tekrarlanması hâlinde bu davranış hangi cezayı gerektiriyorsa bu cezadan bir derece daha ağır ceza verilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama ile İlgili Esaslar ve Ceza Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar

Uygulama ile ilgili esaslar

MADDE 15 – (1) Şikâyetler, gerçek ve/veya tüzel kişilerce okul müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. İsimsiz ve imzasız

başvurular işleme alınmaz.

(2) Disiplin soruşturmasını gerektiren ve doğrudan okul yönetimine duyurulan veya bildirilen cezai soruşturmayı gerektiren şikayetler, yazılı olarak ilgililere zamanında iletilir.

Ceza takdirinde dikkat edilecek hususlar

MADDE 16 – (1) Disiplin cezaları takdir edilirken;

- a) Öğrencilerin 18 yaşına kadar çocuk olduğu bilinciyle hareket edilmesi,
- b) Öğrencilerin yararlarının temel alınması,
- c) Soruşturma sürecinde gizlilik ilkesine uyulması,
- ç) Sınıf rehber öğretmeni ve öğrenci velisinin de öğrenci ile ilgili görüşlerinin alınması,
- d) Öğrencinin ailesi ve çevresiyle ilgili bilgilerden de yararlanılması, mümkünse sosyal inceleme raporu düzenlenerek öğrencinin içinde yaşadığı ortamın araştırılması, gerektiğinde sosyal araştırmacılardan da görüş alınması,
- e) Öğrenciyi suça ya da kabahate iten tahrik unsurlarının göz önünde bulundurulması; kararda hükmün yanı sıra olaya neden olan etkenlere de yer verilmesi; suç ya da kabahatin kanıtlanmış olması,
- f) **(Değişik alt bent: 07.09.2007/26636 RG) Olayın mahkemeye intikal etmesi disiplin cezasının uygulanmasını engellemez. Ancak, velisinin başvurusu hâlinde öğrencinin durumunun, mahkeme kararı sonucuna göre yeniden değerlendirilmesi,**

g) Öğrencilerin kişisel özelliklerinin bilinmesi,

ğ) Davranışın niteliği, önemi ve ne gibi şartlar altında yapıldığı,

h) Davranışın yapıldığı zamandaki öğrencinin psikolojik durumu,

ı) Öğrencinin yaş ve cinsiyeti,

i) Öğrencinin derslerdeki ilgi ve başarısı,

j) Öğrencinin daha önce aynı fiili işleyip işlemediği; ceza alıp almadığı,

k) Öğrencinin tüm kişiliğinin değil, yalnız söz konusu davranışının odak noktası yapılması,

l) Davranışın niteliği ile verilen cezanın uyumlu ve caydırıcı olması,

m) Cezayı gerektiren davranışlardan dolayı birden fazla disiplin cezası verilemeyeceği hususları göz önünde bulundurulur.

(2) (Ek fıkra: 07.09.2007/26636 RG) Öğrenci davranışının olumlu olması, başarısı, önceden ceza almamış olması, rehberlik servisinin görüşü hususları da göz önüne alınarak bir alt ceza verilebilir.

Disiplin cezalarının onaylanması ve uygulanması

MADDE 17 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca kararlaştırılan kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okuldan tasdikname ile uzaklaştırma ve örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından;

a) Kınama ve Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma cezaları okul müdürünün,

b) Okuldan Tasdikname ile Uzaklaştırma cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun,

c) Örgün Eğitim Dışına Çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun

onayından sonra uygulanır.

(2) Bütün cezalar, velilere Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilir ve tebellüğ belgesi disiplin dosyasında saklanır.

Davranış puanının indirilmesi ve iadesi ⁽¹⁾

MADDE 18 – (1) (Değişik: 07.09.2007/26636 RG) Ceza alan öğrencilerin davranış puanlarından;

a) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası için 20,

b) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası için 40,

c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası için 80

puan indirilir.

(2) Her ders yılı başında öğrencilerin davranış puanı yüzdür. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, davranış puanı indirilmiş olan öğrencilerin durumlarını yeni ders yılının başlamasından önce yapılacak toplantıda inceler ve sonucunu öğretmenler kurulunun görüşüne sunar. Öğretmenler kurulu, davranış puanları indirilmiş öğrencilerin durumlarını değerlendirerek cezaya neden olan davranışları tekrar etmemiş, davranışları olumlu yönde değişen ya da olumlu yönde değişeceğine kanaat getirilen öğrencilerin davranış puanını iade edebilir.

Cezaların dosyalara işlenmesi, silinmesi ve dosyaların saklanma süresi

MADDE 19 – (1) (Değişik birinci fıkra: 07.09.2007/26636 RG) Öğrencilerin aldıkları ceza, dosyalarına işlenir. Daha sonraki dönem/dönemlerde aynı davranışları tekrarlamayan ve iyi hâlleri görülenlerin durumları, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunca değerlendirilir. Öğretmenler kurulu kararına bağlı olarak cezaları, mezun olacakları öğretim yılının ikinci dönemi tamamlanmadan dosyalarından silinir ve sonuç yazılı olarak velilerine bildirilir.

(2) Dosyadan silme işlemi, dosyanın uygun bir yerine kararın tarih ve sayısı yazılıp silinme gerekçeleri açıklanarak gerçekleştirilir. Bu açıklama dışında dosyanın üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmaz.

(3) Yetkili kurumlarca öğrencinin disiplin durumuna ilişkin bilgi istendiğinde ilgili kuruma, öğrencinin disiplin cezası bulunmadığı bildirilir.

(4) Okulda, öğrenci ödül ve disiplin kurulu belgeleri ve dosyası ilgili mevzuat hükümlerince saklanır.

Cezaların uygulanması

MADDE 20 – (1) Disiplin cezalarının uygulanmasında aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur:

a) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

1) Okula devam ettirilmez.

2) Okula devam etmedikleri günler devamsızlıktan sayılmaz.

3) Pansiyonlu okullarda okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına dayalı olarak ya velisine teslim edilir ya da pansiyonda kalmasına izin verilir. Ancak diğer öğrencilerin huzur ve güvenliğini olumsuz etkileyecek öğrencilerin pansiyonda kalmalarına izin verilmez.

4) Öğrencilerin ulusal ya da uluslararası etkinliklere katılıp katılmayacaklarına okul yönetimince karar verilir.

b) Okuldan tasdikname ile uzaklaştırma cezası alan öğrenciler;

1) Başvurdukları il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince istekleri de dikkate alınarak okul türleri ve ilgili mevzuat hükümleri göz

önünde bulundurulacak uygun okullara yerleştirilir. Aynı ilde öğrencinin devam edebileceği programın bulunmaması hâlinde, Bakanlığın ilgili öğretim dairesiyle iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.

2) Parasız yatılı öğrencilerin, ilgili mevzuat hükümlerine göre uygun görülen okullara nakilleri yapılır.

3) Önceki okul müdürlüğü ile öğrenim gördüğü okul müdürlüğünce uygun görülmesi hâlinde en az bir öğretim yılı geçtikten sonra eski okullarına dönebilirler.

4) (Ek alt bent: 07.09.2007/26636 RG) Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre bir başka okula nakledilen öğrencilerden; naklen geldiği okul tarafından tasdikname ile uzaklaştırma cezası verilenlere yeniden okul değişikliği yaptırılmaz ve nakil durumları, aldıkları ceza ile ilişkilendirilerek kayıtlarda belirtilir.

(Ek fıkra: 07.09.2007/26636 RG) Süresi içinde itirazda bulunulması hâlinde, itiraza ilişkin karar verilinceye kadar ceza uygulanmaz.

c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası alan öğrenciler;

1) Akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okullara kayıt yaptıramaz.

2) Açık öğretim programları ile yaygın eğitim kurumlarına kayıt yaptırabilirler.

ç) **Yürürlükten kaldırıldı. (07.09.2007/26636 RG)**

Ceza alan öğrencilerin sınavları

MADDE 21 – (1) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan ya da geçici olarak okuldan uzaklaştırılan öğrenciler, bu sürede katılmadıkları sınavların yerine, okul yönetimlerince belirlenen tarihlere sınavlara alınmaları sağlanır.

Zararın ödetilmesi

MADDE 22 – (1) Takdir edilen disiplin cezasının yanında okul ve kişi mallarına verilen zararlar, zarara yol açan öğrencilere ödetilir. Konu ile ilgili olarak okul müdürlüğü gerekli tedbirleri alır.

Yönetim tedbiri

MADDE 23 – (1) Müdür, disiplin olaylarında öğrenciyi bir taraftan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk etmekle birlikte, gerektiğinde kurula sevkten önce veya sonra, kovuşturmanın tamamlanmasını ve sonucunu beklemeden acele bir tedbir olmak üzere il/ilçe milli eğitim müdürünün onayı ile yedi iş gününü geçmemek kaydıyla uygun göreceği süre kadar geçici olarak okuldan uzaklaştırabilir. Bu durumdaki öğrenciler, ders ve sınavlarla diğer etkinliklere alınmazlar.

(2) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, davranışın, öğrencinin okulda kalmasında, ders ve diğer etkinliklere katılmasında, sınavlara girmesinde sakınca doğuracak öncelik ve derecede ağır olması hâlinde öğrencinin okulda kalmasının sakıncalı olacağını okul müdürlüğüne bildirir. Bu konuda takdir müdüre aittir.

(3) Tedbirin alınmasını izleyen en geç üç iş günü içinde mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında bu sürenin, öğrencinin işletmeye gittiği günlere rastlaması hâlinde takip eden iş gününde öğrenci hakkında disiplin işlemine başlanır ve okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevkinden itibaren en geç yedi iş günü içinde durumu karara bağlanır. Aksi takdirde alınan tedbir, kendiliğinden kalkmış sayılır. Zorlayıcı ve haklı nedenler varsa bu tedbir, en çok iki kez daha yenilenebilir.

(4) Buna rağmen disiplin işlemi sonuçlanmamışsa ilgili öğrencinin okula devam edip etmemesi, yatılı öğrenci ise ilgili mevzuat hükümlerine göre yeni okulu tespit edilip sonuç, okula bildirilinceye kadar öğrencinin mağduriyetini önlemek bakımından okulunda kalıp kalamayacağı hususu kaymakamlık/valilik onayı ile belirlenir.

(5) Öğrencilerin neden olduğu olağanüstü durumlar karşısında müdür, tedbir olmak üzere okul ve pansiyonların eklentileriyle birlikte en çok üç iş günü öğretime kapatılması gerektiğini milli eğitim müdürlüğüne teklif edebilir.

Cezalara itiraz

MADDE 24 – (1) Cezaların tebliğ tarihinden itibaren yedi iş günü içinde;

a) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce ilçe öğrenci disiplin kuruluna,

b) İlçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına; ilçe millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce il öğrenci disiplin kuruluna,

c) İl öğrenci disiplin kurulu kararına; millî eğitim müdürü, okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce öğrenci üst disiplin kuruluna itirazda bulunulabilir.

(2) Öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrencilerce yapılacak itirazlar okul müdürlüğü kanalıyla olur.

(3) Okul müdürlüğü yazılı başvuruyu ve itiraz gerekçeleri hakkındaki görüşlerini, gerekli belgelerle birlikte başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç yedi iş günü içinde üst kurullara gönderir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzenlenecek Belgeler ve Bilgi Toplama ⁽²⁾

Düzenlenecek belgeler

MADDE 25 – (1) Onaylanmak için veya itiraz üzerine ilgili kurullara gönderilecek dosyaya;

a) Yazılı ifadeler, savunma, varsa mahkeme kararı veya safahatı, soruşturma ile ilgili diğer belgeler,

b) Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu Kararının Onaylı Örneği (EK-1),

c) İl öğrenci disiplin kuruluna gönderilecek dosyalar için yukarıdakilere ek olarak İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu Kararının Onaylı Örneği (EK-2),

ç) Öğrenci üst disiplin kuruluna gönderilecek dosyalar için ayrıca İl Öğrenci Disiplin Kurulu Kararının Örneği (EK-3),

d) İtiraz edilmişse buna ilişkin yazı veya dilekçe,

e) Kararların bildirildiğine ilişkin tebellüğ belgesi

konulur.

Bilgi toplama ⁽³⁾

MADDE 26 – (1) (Değişik: 07.09.2007/26636 RG) (1) Ödül ve disiplin olaylarına ait bilgi/veriler; öğretim yılı sonunda, Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından elektronik ortamda oluşturulan web sayfasına, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin bilgisi ve elektronik ortamdaki onayı ile okul/kurum müdürlüklerince işlenir.

(2) Strateji Geliştirme Başkanlığınca elektronik ortamda alınan veriler değerlendirilerek sonuçları, bilgi için okulların bağlı bulunduğu birimlere gönderilir.

BEŞİNCİ KISIM

Kurullar

BİRİNCİ BÖLÜM

Onur Genel Kurulu ve Onur Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

Onur genel kurulunun oluşturulması

MADDE 27 – (1) Onur genel kurulu, öğrencilerin okul yönetimine katılmalarını ve okulun işleyişine yardımcı olmalarını sağlamak amacıyla her sınıfın bütün şubelerinden birer öğrenci, ders yılı başında sınıf rehber öğretmenlerinin gözetiminde öğrenciler tarafından seçilerek oluşturulur. Çeşitli nedenlerle boşalan üyeliklere, izleyen dönem başında aynı usulle yeni temsilciler seçilir.

(2) Onur genel kurulu üyeliğine seçilen öğrenciler, okulda oluşturulan diğer öğrenci kurullarında görev alabilecekleri gibi diğer öğrenci kurullarında görev alan öğrenciler de gerekli şartları taşımak kaydıyla onur genel kurulu üyeliğine seçilebilirler.

Onur genel kurulunun görevleri

MADDE 28 – (1) Onur genel kurulu;

a) Her dönemde en az iki kez toplanır.

b) Onur kurulunu seçer.

c) Okulda öğrenciliğe yakışmayan davranışları inceler ve bunların düzeltilmesi için alınması gereken önlemleri belirler ve önerilerini okul yönetimine bildirir.

Onur kurulu

MADDE 29 – (1) Onur genel kurulu; her sınıf seviyesinde bir öğrenciyi onur kurulu üyeliğine, onur kurulu üyeliğine seçilen son sınıf öğrencisini, onur kurulu ikinci başkanlığına, bir öğrenciyi de onur kurulu ikinci başkanlığı yedek üyeliğine seçer.

(2) Sınıfları birer şube olan okullarda seçilen öğrenciler, onur kurulunu oluşturur. Son sınıftan seçilen öğrenci, aynı zamanda onur kurulu ikinci başkanı olur.

(3) Son sınıfı bulunmayan okullarda en üst sınıftan seçilen öğrenci, bu sınıfta şube sayısı birden fazla ise genel kurulca seçilen öğrenci ikinci başkan olur.

Üyelerde aranan nitelikler

MADDE 30 – (1) Bir öğrencinin onur genel kurulu üyeliğine seçilebilmesi için;

a) Okul disiplinine aykırı davranışlarının bulunmaması,

b) Davranışlarıyla arkadaşlarına örnek olması,

c) Çalışkan, dürüst, doğru sözlü ve güvenilir olması

niteliklerini taşıması gerekir. Bu niteliklere sahip olmadığı sonradan anlaşılanlar ile disiplin cezası alan öğrencilerin üyeliği düşer.

Onur kurulu başkanı

MADDE 31 – (1) Onur kurulu başkanı, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyelerinin dışında, öğretmenler kurulunca seçilen bir öğretmendir. Öğretmenler kurulu, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyelerini seçerken onur kurulu başkanı ve yedek üyeyi de seçer.

Onur kurulunun görevleri

MADDE 32 – (1) Onur kurulu;

a) Ayda en az bir kez toplanır. Okulun disiplin ve düzeni ile ilgili olarak okul müdürünce veya genel kurul üyelerince getirilen konuları görüşür, aldığı kararları öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirmek üzere okul müdürüne sunar.

b) Onur Belgesi verilmesi istenen öğrencilerle ilgili olarak okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna öneride bulunur.

c) Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek ve disiplini bozucu davranışları önlemek amacıyla programlar hazırlayarak

öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirmek üzere okul müdürüne sunar.

ç) Öğrenci nöbet işleri ile sınıf başkanı ve yardımcılığı seçimine ilişkin esasların belirlenmesinde okul yönetimi, sınıf öğretmeni, rehberlik servisi ile iş birliği yaparak yürütülmesine katkı sağlar.

d) Öğrencilerin sorumluluk yüklenmelerine, dürüst, güvenilir, saygılı ve başarılı olmalarına katkıda bulunmak; sağlığa zararlı alışkanlıklar edinmelerini ve uygun olmayan yerlere gitmelerini önlemek için anne-baba, öğretmen, yönetici ve öğrenci kulübü başkanlarıyla iş birliği yapar.

Onur kurulu kararlarının yazılması

MADDE 33 – (1) Onur kurulunun aldığı kararlar, onur kurulu karar defterine yazılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 34 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu;

- a) Müdür başyardımcısı veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısı,
- b) Her ders yılının ilk ayı içinde öğretmenler kurulunca gizli oyla seçilecek iki öğretmen,
- c) Onur kurulu ikinci başkanı,
- ç) Okul aile-birliğinin kendi üyeleri arasından seçeceği bir öğrenci velisinden

oluşturulur.

(2) Yeterli sayıda öğretmen bulunmaması hâlinde aday öğretmenler ile sözleşmeli ve ücretli öğretmenler de okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna üye seçilebilir.

(3) Yapılan seçimde oyların eşit çıkması hâlinde seçim yenilenir. Bu durumda da eşitlik bozulmazsa, kıdemi fazla olan öğretmen üye seçilmiş sayılır. Kıdemlerin de yıl olarak eşitliği hâlinde kur'a ya başvurulur.

(4) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun görevi, yeni kurul oluşuncaya kadar devam eder. Üyeler, kabul edilebilir bir özrü bulunmadıkça görevden ayrılamaz.

(5) Öğrenci mevcudunun fazlalığından dolayı ikili öğretim yapan okullarda sabahçı ve öğlenciler için ayrı ayrı okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kurulabilir.

(6) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kişisel olmayan genel disiplin işlerinin görüşüldüğü toplantılarına; okulun rehberlik ve psikolojik danışma servisi rehber öğretmeni, onur kurulu başkanı ile varsa okul doktoru da katılır. Ancak, oy kullanamazlar.

Yedek üyelik

MADDE 35 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna, aldıkları oy sırasına göre asıl üyelere sonra üç yedek üye seçilir. Ayrıca onur kurulu üyeleri ile okul-aile birliği üyeleri arasından da birer yedek üye seçilir. Asıl üyeliğin boşalması veya üyenin özürü ya da izinli bulunması hâlinde bu üyelik, sıraya göre yedek üyelerle doldurulur.

Açık üyelik için seçim

MADDE 36 – (1) Asıl ve yedek üyeliklerin boşalması nedeniyle okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamaması hâlinde açık bulunan üyelikler için yeniden gizli oyla seçim yapılır.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı

MADDE 37 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun başkanı, müdür yardımcısı veya müdürün görevlendireceği müdür yardımcısıdır. Başkan bulunmadığında müdürün görevlendireceği öğretmen üyelerden biri kurula başkanlık eder. Üyenin başkanlık yaptığı durumlarda yedek üye toplantıya katılır.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun görevleri

MADDE 38 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu;

- a) Okulda düzen ve disiplinin sağlanmasıyla ilgili görüşmeler yapar ve kararlar alır.
- b) Öğrencilere kendini ifade edebilmesi, kendini geliştirebilmesi, onlara başarılı olma duygusunu tattırması, onları teşvik edici faaliyetlere okulda daha çok yer verilmesi için gerekli önerilerde bulunur.
- c) Disipline aykırı davranışların nedenlerini inceler ve bunları ortadan kaldırma yollarını arar.
- ç) Okul içinde ve dışında millî ve insani bakımdan erdem olarak kabul edilen iyi davranışlarda bulunan ve derslerdeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrencilerin ödüllendirilmesine karar verir.
- d) Disiplin kurallarına uymayan öğrencilerin psiko -sosyal durumu ile yetiştiği çevre ve ailesi hakkında bilgi toplar; eğilimlerini, alışkanlıklarını inceler; bu amaçla okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinden, sınıf rehber öğretmeni ile öğrenciyi tanıyan diğer kişilerden yararlanır.
- e) Okulda disiplinsizliği hoş görmeyen bir öğrenci kamuoyu oluşturularak disipline aykırı davranışta bulunan ve bulunabilecek olan öğrencileri kendi vicdanlarının ve öğrenci kamuoyunun kontrolünde tutma yollarını ve imkânlarını araştırır.
- f) Dönem başlarında toplanarak disiplin yönünden okulun genel durumunu gözden geçirir ve alınması gereken tedbirler hakkında kişisel olmayan kararlar alarak okul yönetimine tekliflerde bulunur.
- g) Disiplin konusunda incelemeler yapar; gerektiğinde okul yönetimine görüş bildirir ve tekliflerde bulunur.
- ğ) Ders yılı veya dönem içinde meydana gelen disiplin olaylarının nedenleriyle alınan tedbirleri ve sonuçlarını tespit ederek ders yılı ve dönem sonunda bir rapor hâlinde okul yönetimine bildirir.
- h) Okul müdürünün havale ettiği disiplin olaylarını inceler ve karara bağlar.

Toplantıya çağrı

MADDE 39 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, kurul başkanının yazılı çağrısı ile toplanır. Kurul başkanı, gerektiğinde görüşüne başvurulmak üzere sınıf rehber öğretmeni ile okul rehberlik ve psikolojik danışmanını da toplantıya çağırabilir.

Toplantı ve karar alma

MADDE 40 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır ve oy çoğunluğu ile karar alır. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, kurula iletilen disiplin olaylarını görüşmek ve karara bağlamak zorundadır. Üyeler, çekimsiz oy kullanamaz, üyelerin dışında toplantıya çağrılanlar da oy kullanamazlar.

(2) Okul müdürünce kabul edilebilir bir özrü bulunmadıkça, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu üyeleri kurula katılmaktan kaçınmazlar. Disiplin konusu davranıştan şikâyetçi olan veya zarar gören üye kurula katılamaz. Kurula katılmayan üyenin yerine yedek üye toplantıya çağrılır.

Kurula sevk

MADDE 41 – (1) Bir disiplin olayının meydana geldiğinin gerek doğrudan, gerekse ihbar veya şikâyet üzerine anlaşılması hâlinde, rehberlik ve psikolojik danışma servisi olan okullarda disiplin konusu öncelikle bu servise intikal ettirilir. Rehberlik ve psikolojik danışma servisi, davranışın yapıldığında öğrencinin psikolojik durumuna ilişkin raporu okul müdürüne verir.

(2) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi bulunmayan okullarda ise konu okul müdürünce doğrudan onur kurulu veya okul

öğrenci ödül ve disiplin kuruluna da sevk edilebilir. Gerekli durumlarda bölgedeki rehberlik ve araştırma merkezinden yardım alınır.

(3) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, konuyu kurula gelişinden itibaren en geç yedi iş günü içinde karara bağlar. Sürenin yetmemesi durumunda, alınacak ara karar ve okul müdürünün onayı ile bu süre ancak bir kez uzatılabilir.

İfadelerin alınması ve delillerin toplanması

MADDE 42 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sevk edilen öğrencilerin ve olayla ilgili tanıkların, önce okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı tarafından yazılı ifadeleri alınır. Olay, sınıfta veya topluluğun bulunduğu yerlerde cereyan etmişse bu topluluğun çoğunluğunun ifadesine başvurulur. Olayla ilgili bilgi ve belgeler toplanıp bir dosya düzenlenerek okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna sunulur.

Kurula çağırılma ve savunma alınması

MADDE 43 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna verilen öğrencilerin kurul tarafından yazılı ve gerektiğinde sözlü olarak savunmaları alınır ve sözlü savunmalar tutanağa geçirilir. Çağrı duyurusu yazılı olarak ve imza karşılığında yapılır.

(2) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu, gerektiğinde disipline verilen veya tanık olarak belirlenen öğrencileri dinlemek üzere tekrar çağırır.

(3) Bu öğrenciler, çağrıya uyarak kurulca belirlenen gün ve saatte kurulda bulunmak zorundadır. Çağrıya özürsüz gelinmemesi durumunda dosyada bulunan bilgi ve belgelere göre karar verilir.

İfade ve savunma vermek istemeyenler

MADDE 44 – (1) İfade vermeyen, savunmada bulunmayan veya çağrıldığı hâlde gelmeyen öğrencilerin durumu bir tutanakla tespit edilir. Bunlardan okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna verilenler hakkında 43 üncü maddenin üçüncü fıkrası uygulanır. Tanık olduğu tespit edilip çağrıldığı hâlde özürsüz olarak gelmeyenler hakkında da ayrıca disiplin soruşturması yapılır.

Kararların yazılması

MADDE 45 – (1) Kararlar gerekçeli olarak okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu karar defterine yazılır veya ayrıca yazılarak bu deftere yapıştırılır. Kararlar (EK-1)' e uygun şekilde yazılır. Cezanın takdirinde esas alınan hususlar özetlenir, dayanılan yönetmelik maddeleri belirtilir ve karar bütün üyelerce imzalanır.

(2) Karara katılmayan üye veya üyeler gerekçelerini yazarak imza ederler.

(3) Kararların yazdırılmasından, imzalatılıp okul müdürüne sunulmasından sonra, karar defterinin saklanması ve diğer yazışma işleminden kurul başkanı sorumludur.

Müdürün karara itirazı ve ilçe öğrenci disiplin kuruluna göndermesi

MADDE 46 – (1) Müdür, kararı uygun bulmazsa bir defa daha görüşülmek üzere dosyayı gerekçeleri ile birlikte kurula iade eder. Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararında ısrar ederse müdür görüş ve tekliflerini de ekleyerek dosyayı görüşülmek ve karara bağlanmak üzere en geç yedi iş günü içinde ilçe öğrenci disiplin kuruluna gönderir.

Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamaması veya karar verememesi

MADDE 47 – (1) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulamadığı veya kurulduğu hâlde herhangi bir nedenle bir disiplin olayına bakmaktan çekinip karar veremediği durumlarda müdür, görevlendireceği müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı veya bir öğretmen tarafından hazırlanan ilk soruşturma dosyasına, görüşünü de ekleyerek karar verilmek üzere ilçe öğrenci disiplin kuruluna gönderir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İlçe Öğrenci Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

İlçe öğrenci disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 48 – (1) İlçe öğrenci disiplin kurulu, ilçe millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir şube müdürünün

başkanlığında, Bakanlık ortaöğretim birimlerini temsil edecek şekilde ilçedeki resmî ve özel ortaöğretim kurumu okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanlarının kendi aralarından seçecekleri birer üyeden oluşturulur. Bu kurulun sekreteryası işleri ilçe millî eğitim müdürlüğüne yapılır.

(2) Büyük şehir statüsünde olmayan illerin merkez ilçesinde ise ilçe öğrenci disiplin kurulu, millî eğitim müdürünün görevlendireceği bir millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında yukarıda belirtilen esaslar doğrultusunda oluşturulur.

(3) Bir ortaöğretim kurumu bulunan ilçelerde ilçe öğrenci disiplin kurulu, millî eğitim müdürü veya görevlendireceği biri başkan olmak üzere iki şube müdürü ile okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanından; iki şube müdürünün bulunmaması durumunda ise ilçe millî eğitim müdürünün başkanlığında şube müdürü ile okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanından oluşturulur.

(4) İlçe öğrenci disiplin kurulu üyesi olan veya olmayan okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu başkanı, kendi okul öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

İlçe öğrenci disiplin kurulunun görevleri

MADDE 49 – (1) İlçe öğrenci disiplin kurulu;

a) Okuldan tasdiknameyle uzaklaştırma cezasına yönelik okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarını inceleyerek onaylar veya gerekçelerini belirtmek şartıyla değiştirerek karara bağlar.

b) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun kurulmadığı veya görev yapmadığı durumlarda bu kurulun görevlerini yapar ve dosyaları, geliş tarihini izleyen haftanın ilk gününden itibaren yedi iş günü içinde karara bağlar.

c) Okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu kararlarına karşı okul müdürü, öğrenci velisi veya 18 yaşını tamamlamış öğrenci tarafından yapılan itirazları inceleyerek verilen kararı öğrenci lehine değiştirir veya itirazı reddeder.

ç) Uygun bulunduğu örgün eğitim dışına çıkarma cezalarını onaylamak üzere il öğrenci disiplin kuruluna gönderir.

d) İtiraz üzerine incelenmek üzere gelen dosyaları geliş tarihini izleyen haftanın ilk gününden itibaren yedi iş günü içinde karara bağlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İl Öğrenci Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

İl öğrenci disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 50 – (1) İl öğrenci disiplin kurulu; büyük şehir statüsündeki illerde il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı/şube müdürünün; diğer illerde ise millî eğitim müdürünün başkanlığında, Bakanlık ortaöğretim birimlerini temsil edecek şekilde, il merkezindeki okul müdürlerinin kendi aralarından seçecekleri birer müdürden oluşturulur.

(2) İl öğrenci disiplin kurulu üyesi olan okul müdürü, kendi okul öğrencilerinin durumlarının görüşüldüğü kurul toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

İl öğrenci disiplin kurulunun görevleri

MADDE 51 – (1) İl öğrenci disiplin kurulu;

a) İlçe öğrenci disiplin kurulundan onaylanmak üzere gönderilen örgün eğitim dışına çıkarma cezasını inceleyerek onaylar veya gerekçelerini belirtmek şartıyla değiştirerek karara bağlar.

b) İlçe öğrenci disiplin kurulu kararlarına karşı öğrenci velileri veya 18 yaşını tamamlamış öğrenciler tarafından yapılan itirazları inceleyerek verilen kararı öğrenci lehine değiştirir veya itirazı reddeder.

c) Okul müdürünün, ilçe millî eğitim müdürünün ilçe öğrenci disiplin kurulu kararına yaptığı itirazları inceler, kararı değiştirir veya itirazı reddeder.

ç) Her dönem sonunda okullardaki disiplin durumunun genel bir değerlendirmesini yapar, gelecek ders yıllarında disiplin

olaylarının önlenmesi yönünde alacağı kararları okullara ulaştırmak üzere ilçe millî eğitim müdürlüklerine bildirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Öğrenci Üst Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Görevleri

Öğrenci üst disiplin kurulunun kuruluşu

MADDE 52 – (1) Öğrenci üst disiplin kurulu, valinin veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında;

a) İl millî eğitim müdürü,

b) İl hukuk işleri müdürü,

c) (Değişik bent: 4.3.2009/27159 RG) İlköğretim müfettişleri başkanı,

ç) (Değişik bent: 07.09.2007/26636 RG) Resmî/özel genel ortaöğretim kurumları ile resmî/özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından, valilikçe görevlendirilen birer müdürden

oluşturulur. Bu kurulun sekreteryası işleri, il millî eğitim müdürlüğünce yapılır.

(2) Öğrenci üst disiplin kurulu üyesi olan veya olmayan okul müdürü, kendi okulu öğrencilerinin durumlarının görüldüğü kurul toplantılarına katılır, kurulu bilgilendirir ancak oy kullanamaz.

Öğrenci üst disiplin kurulunun görevleri

MADDE 53 – (1) Öğrenci üst disiplin kurulu;

a) Olağanüstü durumlarda suç işleyen öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülmesi için, il millî eğitim müdürlüğüne sevkine ilişkin karar verir.

b) Öğrenci velileri veya 18 yaşını tamamlamış öğrenciler tarafından yapılacak örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile ilgili itirazları inceleyerek verilmiş kararları kaldırır, değiştirir veya itirazı reddeder.

c) İl millî eğitim müdürü, ilçe millî eğitim müdürü veya okul müdürlerinin örgün eğitim dışına çıkarma cezası ile ilgili olarak il öğrenci disiplin kurulu kararlarına karşı yaptıkları itirazları inceleyerek daha önce verilmiş bulunan kararı kaldırır, değiştirir veya onaylar.

ç) Gerekli gördüğü durumlarda okul öğrenci ödül ve disiplin kurulları, ilçe öğrenci disiplin kurulları veya il öğrenci disiplin kurulunca verilen kararları inceler; bu kurullarca verilmiş bulunan örgün eğitim dışına çıkarma cezalarını değiştirir veya kaldırır.

d) Öğretim özgürlüğü, can güvenliği veya kamu düzeni yönünden zorunlu görülen durumlarda vali tarafından getirilen teklifleri inceler ve karara bağlar.

e) Her ders yılı sonunda toplanarak ildeki okulların bir yıllık disiplin durumunu inceler ve önerileri de içeren bir rapor hazırlayarak valilik makamına sunar.

ALTINCI BÖLÜM

İlçe Öğrenci Disiplin Kurulu, İl Öğrenci Disiplin Kurulu ve Öğrenci Üst Disiplin

Kurulunun Çalışma Usulleri

Toplantıya çağrı

MADDE 54 – (1) Kurullar, çalışmalarında aşağıdaki hususlara uyarlar;

- a) Kurul, başkanın çağrısı üzerine toplanır.
- b) Toplantı gündeminin belirlenmesi, ilgililere duyurulması ve kurul çalışmalarının düzenli bir şekilde yürütülmesi başkan tarafından sağlanır.
- c) Kurul, üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlar oy çoğunluğu ile alınır. Oylama açık şekilde yapılır ve çekimser oy kullanılmaz. Oyların eşitliği hâlinde başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

Karar süresi ve usul işlemleri

MADDE 55 – (1) Kurullar;

- a) Disiplin dosyasının kurula intikalinden itibaren konuyu görüşmek üzere toplanır ve en geç on beş gün içinde karar verir.
- b) Dosyada eksiklikleri ilgililere tamamlattırır.
- c) Gerekğinde ilgililerden bilgi ister.
- ç) Aldıkları kararları tutanak hâline getirir.

(2) Kararlar, verildiği tarihten itibaren en geç yedi iş günü içinde kuruldaki üyelerce gerekçeli olarak oy birliği veya oy çoğunluğu ile alındığı belirtilerek (EK-2), (EK-3) veya (EK-4) 'e uygun olarak yazılır; başkan ve üyelerce imzalanır. Karşı görüşte olanlar, nedenlerini de yazarak kararı imzalar.

ALTINCI KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan Yönetmelikler

MADDE 56 – (1) 31/1/1995 tarihli ve 22188 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği (**Değişik ibare: 07.09.2007/26636 RG**) ile 28/1/1995 tarihli ve 22185 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Öğrenci Disiplin Kurulu Yönetmeliği (**Değişik : 07.09.2007/26636 RG**) yürürlükten kaldırılmıştır.

Devam etmekte olan disiplin soruşturmaları

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımından önce disiplin kurullarına intikal etmiş ve devam etmekte olan disiplin olaylarına ilişkin işlemler 56 ncı madde ile yürürlükten kaldırılan yönetmelik hükümlerine göre bu kurullar tarafından sonuçlandırılır.

Yürürlük

MADDE 57 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 58 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.